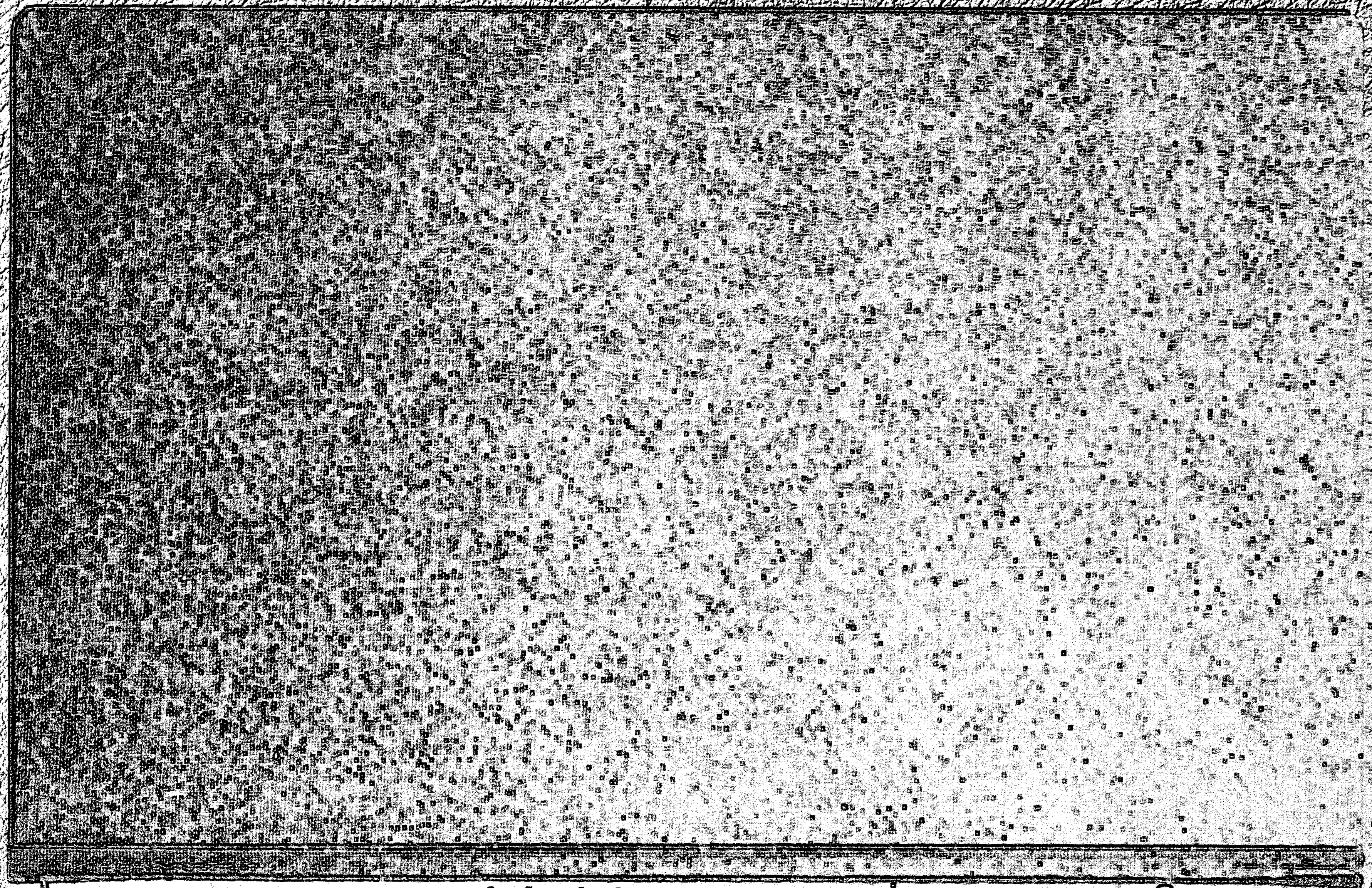

L. 8° 133-8. 703

Katholski Posoł.

Cyrkwinski czasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyschinje.

Redaktor: **Michał Hórnik.**

Gymnasial-Bibliothek in Budyšin

Wósmy létnik.

W Budyschinje.

Czischczak L. A. Donnerhak.

1870.

Wopschijecźo.

Str.

Nowe lěto a nowa cyrkej w Serbach. Wot redaktora . . . . . 1.
Powjesćze z vatikanskoho koncila. Wot H. Ducžmana. 2. 17. 25. 36. 41. 52. 67. 74.
Katholska cyrkej w rusowskej Pólskej. Wot P. Tadeja. . . . . 33.
Katholska cyrkej w Tibetskej a Mongolskej. Wot J. Krala. . . . . 35.
Něschto z missionstwa we Indiskej. Wot P. T. . . . . 49.
Stowczko wot bórczenja a herjekanja pschecziwo koncilej. Wot P. T. . . . 57.
Katholska cyrkej w Korea. Wot J. Krala. . . . . 59. 68.
Schto dha? bych dał abo njebych? Wot H. Ducžmana. . . . . 65.
Hłós ze wsy. Wot Hauffy. . . . . 73.
Katholska cyrkej w Anamje. Wot J. Krala. . . . . 81. 91. 99.
Katholska cyrkej w Jendzelskej. Wot P. T. . . . . 83.
Jakub Pjech. Wot r. . . . . 85.
Bratstwa we katholskej cyrkwi. Wot J. Kuscjanskoho. . . . . 89. 97.
Wusměscheŕ spowjedże. Wot r. . . . . 105.
Kranjenjo swjatych hostijow w Rieti. Wot r. . . . . 106.
Dogmatiske wustajenjo, wudate w 3. posedźenju koncila. Wot H. D. . . . 113.
Prěnje dogmatiske wustajenjo wo Khrystusowej cyrkwi, wudate we 4. posedźenju koncila. Wot H. D. . . . . 129.
Čerwjeny kschiž w běłym polu. Wot r. . . . . 137.
Srjedź wójny. Wot H. D. . . . . 145.
Hižon tam dźeja. Wot H. D. . . . . 147.
Ceremonije pschi wudźělenju s. kschcźeńcy. Wot J. K. . . . . 153. 181.
Surowstwa napschecźo wjerchowstwu bamžow Piusa VI. a Piusa VII. Wot H. D. . . . . 161. 169.
Serbske pismowstwo. Wot r. . . . . 177.
Trjeba bamž swětnu móc? Wot r. . . . . 189. 197.
Su exkommunikacije jenož tupa bróń? Wot r. . . . . 199.

Z nascheje diöcesy.
Z drezdźanskeje diöcesy.
Z pruskeje Łužicy.
Cyrkwinske nowinki a powjesćze.
Naležnosćze towarstwa.
Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow. } Stajne rubriki.

Pschispomnjenjo.

Z hornischimi nastawkami su potajkim pjecźo knjezojo redaktora z pjerom podpjerali. „Z nascheje diöcesy“ su dopisowali, kaž so ze znamjeschkow zhoni: k. P. Innocenc, k. P. Tadej, k. Herrmann, k. Kuscźanski a k. Kral, „z drezdźanskeje diöcesy“ k. Konradi, a „z pruskeje Łužicy“ k. duchownski radźiciel a farar Schneider. Za „cyrkwinske nowinki a powjesćze“ staj k. Kral a k. P. Tadej te kruchi podakoj, kiž su z jeju znamjeschkom woznamjenjene. Do „cyrkwinskoho powěstnika“ podawachu jenož tsjo: k. scholast. Kucźank, k. Ducžman a k. Kuscźanski. Wschitkim sobudźěłacźerjam, kiž runja redaktorej darmo dźěłaja, praji so z tutym najpodwolnischi dźak z próstwu wo dalische podpjeranjo. Expediciju a pschinoschki z wonka Budyschina wobstarachu dobrocźiwje p. t. k. Schneider, k. Werner, k. P. Innocenc, k. Smoła, k. Ducžman, k. Kuscźanski, k. P. Tadej a k. Herrmann.

Wozjewjenjo.

Nasche towarstwo budże tež w nowym lěcże tutón czasopis wudawacz a wuńdże prěnje czisło 7. januara. Bjez tym njech so czesczeni czitarjo z nowa hako sobustawy naschoho towarstwa pschedpłaczeja pola swojich wosadnych kk. duchownych, kotrychž z nowa wo dobroczinwe hromadżenjo pschinoschkow a wo zwólniwe expedirowanjo Pósła w mjenje dobreje wěcy najnaležnischo a najpscheczelnischo prosymy. Pjenjezy za towarstwo wotedawaja so w Budyschinje jenož pola pokładnika naschoho towarstwa, k. schulskoho direktora Schołty abo pola k. kapłana Luschczanskoho. Hdże hłowna expedicija w Budyschinje budże, wozjewimy w 1. czisle nowoho lětnika.

Michał Hórnik,
sekretar towarstwa a redaktor K. P.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski cžasopis,

wudawany wot towařstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 1. **1. januara 1870.** **Lětnik 8.**

Nowe lěto a nowa cyrkej w Serbach.

Hako stary znaty bjez katholskimi Serbami smě Katholski Posoł swoje nowolětne zbožopscheczo z krótka prajicź z tymi słowami: „Pscheju Wam wschitkim strowosćź, zbožo, měr, wjesołosćź, dołhe žiwjenjo a skónčnje njebjeske kraleſtwo!“

Tola wschitke tele dobre dary pschińdu wot Boha a tohodla dyrbimy Boha wo nje prosyćź a so prócowacź, zo bychmy jich hódni byli pschez nasche bohuspodobne žiwjenjo. A hdy by Bóh w swojej njewuslědžitej radže wobzanknył, nam jedyn abo druhi tychle darow wotcžahnyćź abo zapowjesćź, wudželi nam tola tón na posledku mjenowany — njebjeske kraleſtwo a wuslyschi nas, hdyž joho hako prawi kschesczenjo hódnje prosymy: Pschińdź k nam twoje kraleſtwo!

Bóh chce nam dacź te tsoje Boże kraleſtwo, mjenujcy bjez nami, we nas a nad nami.

Boże kraleſtwo bjez nami je te, kotreż je nasch Zbóžnik ze swojej krewju sebi dobył a stajnje zakitajo wobknježi, joho swjata cyrkej na zemi. My smy stawy tohole kraleſtwa, ale tola mamy prosyćź, zo by hischcže bóle k nam pschischło t. r. zo bychmy sami pschecy dospołnischi kschesczenjo byli a teź, zo bychu naschi sobucžłowjekowje k swjatej cyrkwi so wobrocžili.

Boże kraleſtwo we nas je Boža hnada a luboscź we naschich wutrobach. Ta sama je drje wulinjena do nas we swjatej kschcžeńcy, ale husto zasy poduschena pschez nasche hrěchi. Tohodla prosymy, zo by hrěch z naschich wutrobow wupokazany był a Duch swjaty, duch luboscže a cžistoty, we nas a wschitkich kschesczanach knježił.

Boże kraleſtwo nad nami su njebjesa, bydło wěcžnoho měra a wěcžneje zbóžnoscže. Cyrkej na zemi je takrjec pschedźwór, kiž k njebju wjedže, Boža hnada a luboscź je kaž klucź, kiž njebjesku portu wotewrja, njebjo samo pak je

dopjelnjenjo wschěch naschich pschecźow. Wo tele tsecźe kraleſtwo dyrbimy też proſycź za nas a za wschitkich cźłowjekow.

Za Boże kraleſtwo pak mamy nic jenoż proſycź, ale też woporY pſchinjeſcź. W tajkim pſcheſwědcźenju ſu katholſcy Serbja ſebi wotmyſlili, pjenjeżne a pozdźiſcho też druhe dary ſkładowacź, zo mohł ſo w jich krajinje nowy Boži dom założicź a natwaricź.

Duż pſcheje Katholſki Poſoł hiſchcźe k wobzanknjenju to, zo bychu lětſa wſchitcy katholſcy Serbja, kiż móża, wosebje tónle wotmyſleny ſwjaty ſkutk z nadobnymi woporami podpjerali a tak ſpěchowali Boże kraleſtwo bjez nami, we nas a nad nami!

Redaktor.

Powjeſcźe z vatikanſkoho koncila.

Najważniſchi podawk ze wſchitkich, kotrež my pomnimy a kotrež naſchi prjedownicy pſchez cyke tſi ſta lět pomnja, je ökumeniſki koncil we Romje. Pſchecźeljo a njepſchecźeljo z jenajkej kedźbnoſcźu na njón pohladuja. Katholſkim Serbam, kotſiž ſo nětko z runje tajkej ſwěrnej luboſcźu k japoſchtołſkomu ſtołej ſwjatoho Pětra dźerża, z kajkejž jich prjedownicy we cźežſchich cźaſach jeniczkej cyrkwi Jězuſowej ſłuſchachu a drohi pokład praweje wěry hako wosobne herbſtwo nam zawoſtajichu, — njemóże niczo lubſche bycź, hacź wobſchěrniſche powjeſcźe wo tamnej zhromadźiznje dóſtawacź, na kotrejž ſo pſchezjednoſcź katholſkeje cyrkwje pſchez pſchitomnoſcź biſkopow ze wſchitkich dźělow ſwěta widźownje wopokazuje, a na kotrejž (zhromadźiznje) ſu też woni pſchez ſwojoho wyſokodoſtojnoho biſkopa zaſtupjeni.

Naſch „Katholſki Poſoł“ ma cźim wjacy winy k tajkim powjeſcźam, dokelž ſo njepſchecźelojo katholſkeje cyrkwje njekomdźa, njewěrne a zełharne powjeſcźe wo vatikanſkim koncilu wumyſlecź a rozſchěrjecź, zo bychu mjez ludom ſtrach a njeměr a njeſpokojnoſcź wubudźili.

Cźeſcźenym cźitarjam radźu prjedy wſchoho, zo bychu ſebi naſtawki we lětniku 1869 we cźiſłach 8, 9, 15, 17 a 18 kedźbnje pſchecźitali a rozpomnili.

I.

Zwonkowne a nutſkowne pſchihotowanja na ökumeniſki koncil ſu dokonjane a powołani biſkopojo khwataja do wěcźnoho měſta Roma. Wſcho pokazuje na blizkoſcź žadaneje zhromadźizny. Kaž je to pſchi prjedawſchich koncilach waſchnjo było, je Pius IX. pismo wot 27. novembra wozjewił, kotrež we dźeſacź ſtawach cyły porjad za zhromadźenych biſkopow wopſchija.

Za měſto Rom je kardinalvikar na poruczność ſwjatoho wótca „Invito sacro“ wozjewił, kotrež zrjaduje ziawne pobożnoſcźe a ſwjatocźnoſcźe, kiž maja ſo we cyrkwjach dla koncila dźerżecź. Wot 28. novembra hacź do 7. decembra běchu tohodla kóżde popołdnjo we 22 cyrkwjach prědowanja a rozwuczenja, kotrež lud wo koncilu powuczichu.

Prěnja njedźela adventa bu we cyrkwi ſwjatoho Pětra we pſchitomnoſczi

swjatoho wótca a 400 prälatow swjedżeńscy wotdżeržana. Carohródski (konstantinopolski) patriarch Antici=Mattai měješche po 10 hodź. pontifikalnu božu mschu. Na to dźěšche wobkhad po cyrkwi a bamž njesesche Božoho Syna po cyrkwi, mjez tym zo wosmjo arcbiskopojo wysche njoho baldachin (njebjesa) njesechu. Wschitcy wyschschi duchowni sćěhowachu we cyrkwinskich drastach. Njepschehladna mnohosćź pobožnoho luda pjelnjesche dom boži. Pschecy pschikhadźeja nowi biskopojo a tež swětnoho luda wjacy a wjacy pschikhadźa.

Druhoho decembra džeržesche so pschihotowace posedźenjo (Congregatio prosynodalis) zhromadźenych biskopow. 48 wosobow, kotsiž změja na koncilu zastojnstwo abo słužbu, wotpołožichu psched swjatym wótcom pschisahu. Pschi tutej pschileżnosći džeržesche swjaty wótc rycź, kotruž sobudźělimy.

„Cześćowni bratsja! Hdyž smy na tym, za někotre dny posedźenja swjatoho powschitkownoho vatikanskoho koncila wotewricź, njezda so nam niczo pschihodnische a zwjeselnische, hacź k wam wschitkim, kotsiž scże po naschich pschecźach dźensa tudy zhromadźeni, tele słowo porycźeź a wam wozjewicź wosebitu luboscź, kotruž we hłubokosći swojeje wutroby nosymy.

Dokelž je wulcy wažne napschecźo wschelakorym wopacźnosćam, kotrež we naschim cźasu na kscheścźanske a krajne towarstwo schkódnje skutkuja, hojace srědki namakacź, smy we dostojnosći swojoho japoschtolskoho zastojnstwa a we pschirodnosći wěcy sameje za pschihodne džerželi, psched zapoczatkom koncilskoho skutkowanja k dostaczu wschitkeje hnady pomoc njebjeskoho žohnowanja wot Boha, najwyschschoho, za was wuprosycź. Tež smy za nuzne měli, wam tamne, we naschim japoschtolskim pismje hromadźe zestajane a wozjewjene prawidła pschepodacź, kotrež smy k prawomu dokonjenju koncilskich dźěłow postajicź za dobre spóznali. Tole je, cześćowni bratsja, schtož z pomocu Boha a njewoblakowaneje rodźiczerki božeje we tutej tak wulcynahladnej zhromadźiznje džensa cźinimy. Ze słowami njezamožimy dosćź wuprajicź wulcyschny trósćht, kotryž tele nasche žadane a poslušchnosćź napschecźo japoschtolskomu hłosej wobswědcźace mnohotne sempschinjenjo we nas zbudźuje, hdyž widźimy, zo scże ze wschitkich kónczinow katholskoho swěta wot nas pschipowjedźenoho koncila dla so we tutym nadobnym měscże zeschli a zo scże pschez najwyschschu pschezjednosćź wutrobow z nami zjednoscźeni; wy, kotrychž wosebita podatosćź napschecźo nam a japoschtolskomu stołej, spodźiwna horliwosćź we skutkowanju za Khrystusowe kralestwo, a pola někotrychžkuli też znjesenjo tyschnoscźow za Khrystusa naschej wutrobje ze wschitkim prawom tak drohich cźini.

Tele wasche zjednoscźenjo z nami je pak nam cźim lubsche, dokelž, hdyž we nim zwostawamy, do stopow japoschtołow stupamy, kotsiž su nam krasne pschikłady swojoho jednomyslnoho a wobstajnoho zjednocźenstwa ze swojim bójskim wucźerjom zawostajili. Ze swjatych pismow wěscże, zo, hdyž Khrystus tón Knjez palestinski kraj pschelhodźowasche a prědujo a kralestwo boże wozjewjo do městow a wsow pschikhadźesche, wschitcy japoschtołojo z jenej podatosću so joho strony džeržachu a wschitcy dwanaczo (po słowach swjatoho Lukascha 8, 1) swěrnje wokoło njoho běchu, hdźežkuli džěsche. Tónle kruty zwjazk japoschtołow wozjewjesche so hischcże jasnischo tehdom, hdyž bójski wucźeŕ we Kafarnaumje psched Židami

wobschěrnischo wo potajnoszi bożoho Cžěła rycžesche; tehdom mjenujcy, hdyž so tamny mjasnje zmysleny a tuporozomny lud wo tajkim skutku pscheswědczicź njemóżesche a so napscheczo tutomu wucžerjej tak wobożny wopokaza, zo so po swědczenju swjatoho Jana mnozy z wucžownikow wotsalichu a wjacy z nim njekhodźachu, (tehdom) zwosta luboscź japoschtołow njepscheměnita we czesczenju a poskuschnoszi napscheczo wucžerjej. A hdyž so Jězus japoschtołow woprascha, hacž chcedźa tež woni woteńcź, wupraji Pětr nahle słowa: „Knjeże, hdźe dyrbimy hicź?“ Hako pschiczinu swojoho wotmyslenja, zo chce knjeza z wobstajnej swěru sczěhowacź, pschistaji: „ty masch słowa wěczнoho žiwjenja.“

Hdyž tole rozpominamy, schto mohło so nam słódsche abo zwjeselnische zdacź, dyžli tale nascha kruta zjednoczenoszi? a schto dyrbjeli krucžischo a wobstajnischo wobkhowacź? Hacž runje smy we mjenje Khrystusowym pschezjedni, njebudźemy bjez napscheczнoszow a běděenjow, a njepscheczel, niczo bóle njeżadajo hacž zo mohł pjanku wusywacź, njebudże so wotlakowacź; ale spominajo na japoschtołsku krutoszi a wobstajnoszi, kotraž je zasłużiła, pschez knjezowu khwalbu wuznamjenjena bycź: „Wy scże, kotsiž scże we spytowanju pschi mni zawostali;“ spominajo tež na wuprajene słowo knjezowe: „schtóž njeje zo mnu, je napscheczo mi“ — dyrbimy tež my na tosame waschnjo na swoje zastojnstwo spominacź a za tym so najnaležnischo prócowacź, zo z njekhabłacej swěru a krutoszu Khrystusa scžěhujemy a jomu kóždy czas jednomyslnje bychmy pschiwisowali. Smy mjenujcy, czesczowni bratsja, we tajkich wobstejenjach, zo we wójnskim rjedże pschecziwo wschelakim a jara zazłobjenym njepscheczelam hižon dołho trajace běděenjo běděimy. Dyrbimy duchownu bróń swojoho wójska nałożowacź, a zepjerajo so na bójsku móc, tak tež na nastawu luboscże, scžerpnoscże, modlitwy wobstajnoscże cyły nawal bitwy znjesćź. Tola so njesměmy bojecź, zo so nam we tutym běděenju nasche mocy pominjeja, jeno zo wocži a wutrobu k stworiczerjej nascheje wěry pozběhujemy. Hdyž mějachu japoschtołojo pschez to, zo wocži a mysle na Jězusa Khrystusa złożowachu, dosahacu móc a sylnoszi ke khrobłomu znjesenju wschitkich pschecziwnoszow: namakamy tež my, jeli pohladnjemy na wozbożacy zawdak wumoženja, we tutym pohladowanju, pschez kotrež wschitka bójska móc pschikhadźa, móc a sylnoszi, zo móhli wschitke wobryczenja, njesprawnoscże a lescże njepscheczelow wobknježicź. Zradowacź so budźemy, zo z Khrystusowoho kschiża za so a za telko wot pucża wěrnoscże zabłudźenych njezbożownych spomoženjo czerpamy.

Tola nic doszi na tym, zo na swojoho wumożnika pohladujemy, dyrbimy so tež podwolnoho ducha woblec, zo bychmy jomu z cyłej wutrobu wjesele k służbje stali. To je njebjeski wótc sam z ważnoszu swojeje majestoscże porucził, hdyž pschi pschekrasnjenju Khrystusowym na wysokej horje psched wuzwolenymi swědkami prajesche: „Tutón je mój lubowany syn, na kotrymž mam swoje spodobanjo; toho słyschcże.“ Jězusa dha chcemy z najpodwolnischim podczisnjenjom ducha we wschitkich wěcach słyschecź, najbóle pak we tej wěcy, kotraž jomu samomu tak jara na wutrobje leżesche, zo we pschewidźenju wobczežnoszow, kotrymž budźeja na swěcże wustajeni, pschi poslednjej wjeczeri swojoho wótca nutrnje a wjacy krócź prosycź njepschesta: „Swjaty Wótcże, zwarnuj tych, kotrychž sy mi dał, we swojim

mjenje, zo bychu jedni byli, kaž tež my.“ Wschitcy dha njech su jedna buscha a jedne cžełko we Khrystusu Jězusu. Wěscze njeje nam niczo druhe k wjetschomu tróschtej, hacž hdyž nutsdawanjam Khrystusowym wobstajnje wucho swojeje wutroby poskiczamy. Na to waschnjo spóznajemy, zo smy tež my z Khrystusom a pytnjemy, zo je zjawny zawdawk wěcznoho spomoženja we nas; pschetož „schtóž je z Boha, słyschi słowo boże“ (Jan 8, 47).

Tele słowa wyschopastyŕstoho napominanja, kotrež smy z najhłubscheje hłubokoscze swojeje wutroby cžerali, njech wschohomócny a smilny Bóh na zastupnu próstwu njewoblakowaneje macžerje božeje ze swojej mócnej pomocu wobkrucži a hnadnje wuskutkuje, zo bychu z bohatymi płodami žohnowane byłe. Njech swoje wobliczo tež wam, cžescžowni bratsja, pschiwobroczi a na cžěle a duschi hnadu swojoho žohnowanja pschidžěli: na cžěle, zo byschcže wschitke wot swojoho swjatoho zastojnstwa njewotdžělnje zjenoscžene cžeže khroble a wjesele znjescž móhli; na duschi, so byschcže z njebjeskej pomocu nadobnje napjelnjeni, pschez pschikład duchownskoho žiwjenja a błyschcž wschitkich póccžiwoscžow k spomoženju kschescžanskoho stadła swěcžili.

Hnada tutoho žohnowanja njech was stajnje a wschitke dny waschoho žiwjenja mile wobdawa, zo bychu so wasche dny połne namakałe: połne swjatoscže a sprawnoscže, połne płodow swjatych skutkow, we kotrychž je nascha prawa bohatoscž a nascha prawa cžescž. A tak so nam zbožownje poradži, zo mózemy po dokonjanym zemskim pucžowanju na poslednim dnju žiwjenja z kralowskim profetu bjez bojoscže wuprajicž: „Zraduju so na tym, schtož bu mi prajene: do domu knjeza pódžemy,“ a zo mohli z cyłej dowěru wotewrjeny pschistup k swjatej horje Sion, do njebjeskoho Jeruzalema wocžakowacž.

Sedmoho decembra hako dżeń psched wotewrjenjom cyrkwinskeje zhromadžizny běsche we Romje kruty póstny dżeń; pschipołdnju so wot 12—1 hodž. ze wschitkimi zwonami zwonjesche. Wot 8. decembra dżerżesche so Novena (9 dnjow trajaca pobožnoscž). Wysche toho budże so kóždu njedżelu, tak dołho hacž budże koncil tracž, we wschitkich romskich cyrkwjach litanija wo wschitkich Swjatych z pschisłuschacymi modlitwami spěwacž.

II.

Po wjele pschihotowanjach a dołhim wocžakowanju dha běsche so žadany wosmy dżeń decembra, swjedżeń njewoblakowanoho podjecża swjateje Marije, macžerje božeje, pschibliżił.

Rano po 7 hodž. zhromadżowachu so biskopojo we paulinskej khapali vatikanskoho palasta, a zwoblekachu so cyrkwinsku drastu a cžakachu na swjatoho wótca. W ½9 hodž. zastupi tam swjaty wótc, wobleczeny běły biskopski płaschcž (pluvial) a mitru, a wudžěli pschitomnym požohnowanjo. Wotpołożiwschi mitru spěwasche kleczo cžichu modlitwu a zanjese z jasnym hłosom khěrlusch: „Veni creator Spiritus“ (Pschindž swjaty Ducho Stworicžel) kotryž spěwarjo dale spěwachu. Hdyž běsche prěnja schtucžka wuspěwana, stany swjaty wótc a wobkhad so pocža

rjadowacź. Kanony na jandźelſkim hrodźe poczachu tſelecź a zwonjeſche ſo ze wſchitkimi zwonami wſchitkich romſkich cyrkwjow.

W prědku wobkhadnoho cźaha dźěchu (kaž hewak) bamžowi komornikojo a kapłani, konſiſtorialni prawiznikojo a ſłužownikojo koncila; jich ſcźěhowaſchtaj kapłanaj, kotrajž bamžowu krónu a mitru njeſeſchtaj; kapłan z kadnikom a mjez dwěmaj ſwěcunoſcherjomaj ſubdiakon z bamžowej krónu*); za nimi abtojo, ſwobodni (exemtni) prälatojo, biſkopojo, arcbiſkopojo a primatojo (prěni biſkopja w kraju), patriarchojo (z Jeruzalema, Antiochije, Carohroda a Alexandrije,) kaž tež titularni patriarchojo (z Babylona, Cilicije, Venediga, Wjecžorneje Indije a Lißabona), a kardinalojo, najbóle pſchewodźeni wot ſwojich kapłanow. Wſchitcy biſkopojo běchu we běłych pluvialach a mitrach; tola naranſchi biſkopojo mějachu draſtu we wſchelakich barbach a jara wudebjene króny.

Zady kardinalow dźěſche ſenator a někotſi wyſchſchi zaſtojnicy měſta Roma, potom dwaj protonotaraj, 3 kardinaldiakonojo, 2 ceremoniaraj. Nětko ſcźěhowaſche ſwjaty wótc, pod baldachinom (njebjeſami) njeſeny na pſchenoſchnym ſtole (**Sedes gestatoria**). Cyły cźah ſkónczichu ſpěwarjo, generalojo klóſchtyrſkich rjadow, generalvikarojo a zaſtojnicy koncila. Wobkhad dźěſche po kralowſtim ſthodźe pſchez wulke żelezne wrota do cyrkwje. Pſchi zaſtupjenju do pětrowſkeje cyrkwje wotkrychu ſebi hłowy a dźěchu mjez dwěmaj rjadomaj z Zuavow (wojakow) hacž k wulkomu woltarjej, hdźež ſo, dokelž běſche Boże Cźěło wuſtajene, na wobej kolenje poklaknychu a potom do koncilſkeje khapale zaſtupichu, mjez tym zo kapłani do napſchecźo leżaceje khapale ſwjateju Symana a Judy wotſtupichu.

Hdyž běchu wſchitcy do khapale zaſtupili a ſo na ſwoje měſta podali, a ſpěwarjo tamny khěrluſch doſpěwali, poklakny ſo bamž pſched rowom ſwjatoho Pětra (Confeßio Petri) a wuſpěwa poſtajene modlitwy a poda ſo tež do koncilſkeje khapale, a požohnowawſchi biſkopow, ſo pſched woltarjom kleczo z cźicha pomodli, a dźěſche potom k ſwojomu trónej. Nětko zapocža ſo we khapali ſwjedźeńſka boża mſcha, kotruž kardinaldekan Patrizi dźerżeſche. Na kóncu božeje mſchě prědowaſche arcbiſkop (z Ikonia **in partibus infidelium**) Paſſarelli (z kapucinſkoho rjadu w Trieſcźe) po załožku ſkowow: „Ducy khodźachu a płakachu, wuſywajo ſwoje ſymjo; wrócźicy ſo pak pſchińdźeja z radoſcźu a njeſeja ſwoje ſnopy.“ (Pſalm 125, 6.)

Po tutym kacźonſkim prědowanju ſtupi japoſchtołſki ſubdiakon z bamžowym kſchižom k ſkhodźeńkam bamžowoho tróna a z daloko klinczacej ryczu wudźěli ſwjaty wótc požohnowanjo, mjez tym zo kardinalojo a biſkopojo z nahej hłowu ſtejachu, druzy pſchitomni pak kleczachu. Na to bu poſlednje ſcźenjo cźitane. Bamž zwobleka ſo draſtu, kajkuž ma na ſwjatocznej božej mſchi a wótcojo koncila (750 běſche pſchitomnych) jomu hołdowachu: kóždy ſo pſched nim poklaknje a joho poczeſcźuje, kardinalojo pſchez wokoſchenjo ruki, biſkopojo koſcha koleno, abtojo kſchiž na joho cźriju. To trajeſche cyłu hodźinu. Hdyž běſche ſwjaty

---

*) Bamžowa króna (triregnum) wobſteji z tſjoch do jedneje zjenoczenych krónow, na kotrejež wjerſchku je zemſka kula z kſchižikom.

wótc na to nětotre modlitwy wótſe wuſpěwak, ſpěwaſche ſo wot dweju ſpěwarjow litanija wo wſchitkich ſwjatych a zhromadżeni biſkopojo ſpěwachu wotmołwjenja. Pſched kóncom litanije ſtany bamž, wza bamžowſki kſchiž*) do ruki a žohnowaſche tſi krócż koncil a zhromadżenych wótcow. Hiſchcże ſcżěhowachu nětotre modlitwy a ſcżenjo wo wupóſłanju 72 wucżownikow. Na to ryczeſche ſwjaty wótc ſcżěhowace ſłowa k zhromadżenym:

„Czeſczowni bratſja! Wo czoż ſmy z wjele modlitwami a ſlubami Boha proſyli, zo bychmy mjenujcy pſchipowjedżeny ökumeniſki koncil ſwjeczicż móhli: to je nam pſchez bożu wulku a woſebitu hnadu k naſchej najwjetſchej radoſczi nětko popſchate. Tohodla zraduje ſo naſcha wutroba we knjezu a pſchepjelnjuje ſo z pſchenadobnym tróſchtom, dokelż na dżenſniſchim, zbożo lubjacym, njewoblakowanomu podjeczu bożeje rodżiczerki a knjeżny Marije poſwjeczenym dnju was, kotſiż ſcże k dżělbraczu naſcheje ſtaroſcże powołani, zaſy we wjetſchej mnohoſczi dyżli hewak we tutej twjerdżiznje katholſkeje wěry pſchitomnych widżimy a waſch zwjeſelacy napohlad wużiwamy.

Wy pak, czeſczowni bratſja, ſcże nětko we Khryſtuſowym mjenje tudy zhromadżeni, zo byſchcże z nami ſwědczenjo dawali ſłowej bożomu, ſwědczenjo Jězuſa Khryſtuſa (Pot. Zjewj. 1, 2), a pucż boži we wěrnoſczi runja nam wſchitkich człowjekow wuczili a zwady z njeprawom tak mjenowaneje wědomnoſcże (1. Tim. 6, 20) ſobu z nami pod nawjedowanjom Ducha ſwjatoho wotſudżili.

Pſchetoż, je=li hdy, żada runje we pſchitomnym czaſu, hdżeż wot ſwojich wobydlerjow wonjeczeſczena zemja woprawdże wjadnje a hinje, zahorjenoſcż za bożu czeſcż a zbożo knjezowoho ſtadła wot nas, zo Sion wobdawamy a wobſtupimy, a ryczimy na joho wěżach (tórmach) a ſwoje wutroby na joho ſylnoſcż ſtajamy (Pſ. 47, 13. 14). Pſchetoż, czeſczowni bratſja, widżicże, z kajkej namocu je ſtary njepſcheczel człowjeſkoho ſplaha dom boži, kotromuż ſwjatoſcż pſchiſłuſcha, napadnył a hiſchcże napaduje. Wón je zapoczeŕ tamnoho daloko rozſchěrjenoho zapſchiſahanja bjezbóżnych, kotſiż, ſylni pſchez zjednoſczenjo, mócni pſchez ſwoje ſrědki, pſchez wuſtawy zakitani a ſwobodu za pſchikryw ſwojeje złoſcże nałożujo (1. Pětr 2, 16) njepſcheſtawaja napſcheczo ſwjatej cyrkwi Khryſtuſowej najkrutobniſchu a najbjezbóżniſchu wójnu wjeſcż. Znajecże waſchnjo, nahłoſcż, brónje, poſpěch a zaměry tuteje wójny. Stajnje macże pſched woczomaj pſchetorhnjenjo a zaměſchenjo ſtrowych wuczbow, na kotrychż ſu człowjeſke wěcy we ſwojich wſchelakich porjadach założene; widżicże wobżarujomne zawjerczenjo kóżdoho prawa, wſchelaku wuſtojnoſcż khroble łżecż a zawjeſcż, pſchez czoż ſo ſpomożne zwjazki ſprawnoſeże, poczeſtnoſcże a prawomócnoſcże rozwjazuja, wſchitke złe pożadoſcże ſo rozhorja, a kſcheſczańſka wěra ſo cyle z wutrobow wutorha, tak zo by ſo we tutym czaſu wěſtoho zahinjenja cyrkwje bożeje bojecż było, jeli by ſo pſchez człowjeſke poſpyty a mocowanja hdy zniczicż hodżiła. Tola niczo njeje mócniſche, dyżli cyrkej, (praji ſwjaty Jan Chryſoſtom), haj cyrkej je kruczifcha dyżli njebjeſa; pſchetoż njebjo

---

*) Bamžowy kſchiž (pedum rectum) je biſkopſki ſtab, ale je cyle runy a ma horjeka kſchiž.

a zemja zańdźetaj, ale moje słowa njezańdu. Kotre słowa? Ty sy Pětr a na tule skału chcu swoju cyrkej twaricź a mocy hele ju njepschemoża.

Hacź runje pak město toho knjeza wscheje mocy, město naschoho Boha na njepschemożitnym zakładze steji, dyrbimy so tola my, (derje spóznawajo a wobžarujo dołhi rjad złóścźow a zahinjenjo telko duschow a hotowi, k wotwobroczenju tych samych też swoje žiwjenjo podacź), my, kotsiž na zemi naměstnu słužbu pastyrja zastejimy, z horliwoscźu za dom boži pschede wschitkimi rozhoricź a smy za to měli, zo dyrbjachmy tamne srědki a pucźe nastupicź, kotrež so k wulětowanju telko schkodow cyrkwje najwužitnische a najpschiprawnischi zdadźa. Cźasto wopominawschi tamne słowo Isaiasowe: „Dźi do rady, zhromadźuj radu", smy też na to pomyslili, zo je so tónle srědk wot naschich prjedownikow we wschitkich zakscheścźanstwo złych cźasach z wužitkom nałožowak. A tak smy po wobstajnych modlitwach, po rozradźenju ze swojimi cześcźownymi bratrami, kardinalemi swjateje romskeje cyrkwje a po słyschenju dobrozdacźa wjacy biskopow — za dobre spóznali, was, cześcźowni bratsja, sól zemje, straźnikow a pastyrjow knjezowoho stadła, k tutomu stołej swjatoho Pětra powołacź. Tak dha dźensa pschez dopuschczenjo božeje hnady, kotraž je zadźěwki napscheczo tutomu wulkomu skutkej wotstroniła, zapoczatk swjateje zhromadźizny po starodawnym swjatym waschnju swjecźimy.

Ale zacźucźa luboscźe, kotrež nas we tutym cźasu zapschimaju, su tak wschelakore a bohate, zo je we swojej wutrobje zamknycź njemóżemy. Pschetoż nam je, hako bychmy pschi naschim pohladanju zhromadnu swójbu katholskoho cźłowjestwa, nam najlubschich synow psched sobu widźeli. Spominamy na telko zawdakow luboscźe, na telko skutkow pobožnych duschow, z kotrymiž su na wasche pozbudźenjo, pod waschim nawjedowanjom, a po waschim pschikładze swoju swěru a podatoscź nam a tutomu japoschtolskomu stołej tak wulcyschnje wopokazowali a hischcźe wopokazuja. We pomyslenju na to njezamożimy so wostajicź, zo njebychmy, we tutej naschej nadobnej zhromadźiznje najnutrnische zacźucźa swojeje dźakownoscźe napscheczo nim wschitkim pschez zjawne a swjatocźne wozjewjenjo wuprajili a Boha nutrnje prosyli, zo by wobkhowanjo jich wěry so drohotnische wupokazało, dyžli złoto k khwalbje, skawje a cześći na dnju wozjewjenja Jězusa Khrystusa (1 Pětr 1, 7). Dale spominamy na bědne postajenjo telko cźłowjekow, kotsiž we swojim zaslepjenju wot pucźa wěrnoscźe a sprawnoscźe a potajkim też wot wěrneje zbožownoscźe wotkhadźeja. Ze žadoscźu žadamy, zo bychmy jich zbožownoscźi pomoc pschinjesli, spominajo na bójskoho wumožnika a naschoho wucźerja Jězusa, kotryž je pschischoł, pytacź a wozbóžnicź, schtoż běsche zhubjene. Wysche toho złožujemy swojej wocźi na tule dobytwu wjerćha japoschtołow, pschi kotrejž stejimy, na tele nadobne město, kotrež pschez boži zakit njeje pohanam k wurubkej date było, na tónle swój lubowany lud, kotrohož wobstajna luboscź, swěra a poddatoscź nas wobdawa a napomina, zo bychmy božu dobrotu khwalili, kotryž cheyssche nadźiju na swój njebjeski zakit we tutym cźasu we nas bóle a bóle posylnicź a wobkrucźicź. A wosebje mamy psched wocźomaj was, cześcźowni bratsja, we kotrychž staroscźi, horliwoscźi a pschezjednoscźi widźimy wulku pomoc k pschekrasnjenju

Boha. Spóznawamy horjacu horliwosćz, kotruż ſće k wukonjenju ſwjoho zaſtojnſtwa ſobu pſchinjeſli, a wosebje tamne krasne a wutrobne zjenoseżenjo was wſchitkich z nami a z tutym japoſchtołſtim stołom, kotrež je każ hewak pſchecy we naſchich wulkich wuzkoſćzach, tak wosebje we tutym cżaſu nam pſchejara lube a a cyrkwi wulcy ſpomożne. Tež zradujemy ſo we Knjezu jara, zo was we tajkim postajenju mysle widżimy, kiż nas k wěſtej a dowěrnej nadżiji zbudżuje, zo budża z tejele waſcheje zhromadżizny pſchebohate a wulcy żadane płody ſcżěhowacż.

Runje każ ſo ſnadż hiſchcże żane ſylniſche a horchyſche wojowanjo napſcheczo Khryſtuſowomu kraleſtwu zapoczało njeje, tak tež njeje żadyn cżas był, we kotrymż by ſo pſchezjednoſcż knjezowych měſchnikow z najwyſchſchim paſtyrjom joho ſtadła, z kotrejež (pſchezjednoſcże) ſo runje ſpodżiwna móc do cyrkwje wuliwa, we wjetſchej měrje żadała. Tale pſchezjednoſcż pak wobſteji pſchez woſebitu hnadu bożeje pſchedwidżomnoſcże, a waſcha wopokazana póccżiwoſcż je pſchitomnje tak zjawna, zo je ſwětej, jandżelam a cżłowjekam krasny napohlad, a dowěrjamy ſo, zo to dżeń wote dnja bóle budże.

Tohodla dha, cżeſcżowni bratſja, posylnjejcże ſo we Knjezu a we mjenje najwyſchſcheje Trojicy, ſwjatoſcżeni we wěrnoſcżi (Jan. 17, 19) a wobleczeni bróń ſwětła, wucżcże z nami pucż, wěrnoſcż a żiwjenjo, za kotrymż dyrbi ſo wot telko tyſchnoſcżow wonjeměrjene cżłowjeſtwo tola pſchecy prócowacż. Prócujcże ſo z nami, zo móhł ſo krajam měr, klóſchtyram pokoj, cyrkwjam porjad, duchownſtwej cżahnitba a Bohu ſpodobny lud zaſy dacż. Bóh ſteji na ſwojim ſwjatym měſcże, pomha naſchomu radżenju a cżinjenju. Wón ſam je pſchi tutym wulkotnym ſkutku ſwojeje ſmilnoſcże nas za ſwojich ſłużownikow a pomocnikow wuzwolił. Tutej ſłużbje dyrbimy ſo tak podacż, zo we tutym cżaſu jej ſamej ducha, wutrobu a móc poſkicżamy.

Tola ſpominajo na ſwoju ſłaboſcż a njedowěrjo ſwojim mocam, pozběhujemy ſwojej wocżi z dowěru a ſcżelemy ſwoje modlitwy k tebi, Ducho boži, żórko wěrnoho ſwětła a bójſkeje mudroſcże! Daj ſwětłej ſwojeje hnady ſwěcżicż do naſchich wutrobow, zo bychmy ſpóznali, ſchto je prawe, ſchto ſpomożne, ſchto najlěpſche. Nawjeduj, zahrěj, wobknjeż naſche wutroby, zo by ſo ſkutkowanjo tutoho koncila prawje zapoczało, zbożownje pokracżowało a ſpomożnje dokonjało.

Ty pak, macżeŕ krasneje luboſcże, ſpóznacża a ſwjateje nadżije, kralowna a wojowarka cyrkwje, wzmi nas, naſche wuradżenja a dżěła do ſwojoho macżerſkoho zakita a wuſkutkuj nam pola Boha pſchez ſwoju zaſtupnu próſtwu, zo bychmy pſchecy jedneje myſle a wutroby woſtali.

Budżcże tež wy z naſchimi próſtwami ſobu, wy jandżeljo a arcjandżeljo, a ty wjerćho japoſchtołow, ſwjaty Pětrje, a ty joho ſobujapoſchtole Pawle, wucżerjo ludow a prědarjo wěrnoſcże po cyłym ſwěcże, a wy Swjecżi we njebjeſach wſchitcy a woſebje cżi, kotrychż popjeł tudy cżeſcżujemy: wuſkutkujcże ze ſwojej mócnej zaſtupnej rycżu, zo bychmy wſchitcy pſchez ſwěrne dopjelnjenjo ſwojoho zaſtojnſtwa ſmilnoſcż bożu doſtali wosrjedż joho templa. Jomu cżeſcż a khwała do wſcheje wěcżnoſcże!“

Tule ryčž džeržeſche ſwjaty wótc ze ſylnym, daloko ſłyſchomnym hłoſom a čaſto jomu ſylzy pohnuča a radoſče do wočow ſtupachu.

Po tutej ryčzi bu zaſy thěrluſch „**Veni sancte Spiritus**“ ſpěwany. Nětko mějachu ſo durje zawrječ, ale wſchitko běſche tak z ludom zaſtupjene, zo to móžno njeběſche. We cyłej cyrkwi běſche na 70,000 ludźi pſchitomnych. Biſkop Feßler, ſekretař koncila, čzitaſche na to wotewrjeńſki dekret, we kotrymž běchu wěcy z krótka pomjenowane, wo kotrychž budže ſo jednač. Na to dyrbjeſche kóždy z pſchitomnych wótcow wotmołwič na praſchenjo: hač je jim prawje, zo ma ſo koncil džeržeč, a hač chcedža ſo tohodla we pſchichodnych dnjach zaſy zhromadžeč? Hdyž běchu jich hłoſy zhromadžene a pſchehladane, wupraji bamž koncil za wotewrjeny a započzaty. Skónčnje bu pſchichodna hłowna zhromadźizna na ſwjedźeń ſwjatych tſjoch kralow (6. januara) 1870 pſchizjewjena. Cyłu ſwjatočznoſč wobzamkny „**Te Deum laudamus**“, kotrež ſwjaty wótc zaſpěwa a ſpěwarjo porjadu z biſkopami doſpěwachu. Po modlitwje wotpołoži ſwjaty wótc cyrkwinſku draſtu, wudźěli požohnowanjo a poda ſo domoj do Vatikana. Běſche hižom popołdnju w 3 hodź. Biſkopojo džěchu nětko do poſtajenych khapalow, zo bychu ſo biſkopſke draſty ſwlekli a ſo do ſwojich wobydlenjow podali. Čzišchčzenca běſche wulka a někotryžkuli dyrbjeſche dołho pytač a čzakač, prjedy hač do ſwojoho woza pſchińdže. Wjedro běſche hrozne, deſchčzojte.

Z naſcheje diöceſy.

Z Čžornec. Na woſebite pſcheproſchenjo a tež wozjewjenjo w Póſłu běſche w naſchej ſchuli na ſ. Domaſcha 21. decembra zhromadźizna nětko wot naſcheje wyſchnoſcže pſchipóznatoho wubjerka za pſchihotowanjo załožomneje cyrkwje w Čžornecach abo Bačzonju. Na tu ſamu pſchińdžechu tſinače (wot 17) ſobuſtawow wubjerka za tule należnoſč a někotſi druzy, kiž ſo za nju intereſſiruja. Zhromadźiznu wotewri pſchedſyda wubjerka k. kapłan Werner z Khróſčzic a pſchepoda referat (rozprawu) wo ſkutkowanju wubjerka a wo joho należnoſči k. kapłanej Hórnikej z Budyſchina. Tutón čzitaſche najprjedy wotmołwjenjo na próſtwu a wozjewjenjo, kiž ſo jomu wot wyſokodoſtojnoho tachantſkoho konſiſtorija doſta. Z tymle wotmołwjenjom (hl. poſlenje čziſło Póſła) je wubjerk ze ſwojimi ſtatutami wot wyſchnoſcže pſchipóznaty a ma prawo, dary za wotmyſlenu cyrkej hromadźič. Jenož ſedmy paragraf ſtatutow rěka nětko w maličzkoſči pſcheměnjeny takle: „Pozdźiſche poſtajenjo měſta, hdže ma wotmyſlena cyrkej twarjena byč, zawoſtaja ſo ordinariatej we dorozymjenju z tymi, kotſiž ſu pſchi dźělenju khróſčzanſkeje woſady po cyrkwinſkim prawje wobdźěleni.“ Potom rozeſtaji k. kapłan Hórnik pſchiczinu (winu), čzohodla ma hiſchče lětſa ſo ſpočzatk ſtač ze zhromadźowanjom pjenjez za nowu cyrkej. Najprjedy ma ſo to ſtač, dokelž je ſo lětſa prěnje napominanjo k tej wěcy zjawnje w Póſłu wuprajiło a wjacy króč wobnowiło; duž ſo dowěra k tomu prědkwzaču najlěpje tak wobſwědči. Potom je pſchiſtojne, zo ſo w tym měſacu a lěče, hdže katholſka cyrkej ſwoju žiwjeńſku móc we wulkim a cyłym pſchez wotewrjenjo koncila dopokazuje, tež w małym nowe

žiwjenjo katholſkeje pſchezjenoſcze a mocy ze zhromadnym ſkutkom wozjewi. Skónczńje je runje ſto lět, zo je ſo w Serbach wotrowſka cyrkej twaricz počzała a wokolnoſcz Wotrowa wot Khróſczic ſo wotdźěliła; duž je pſchihódne jubileum, hdyž ſo po 100 lětach zaſy něſchto podobne cźinicz woprawdźe počzina; tehdom je tajka wěc wot biſkopa Jakuba Wóſkoho, rodźenoho z Khróſczic, wuſchła, nětko pak ſu ſerbſke woſady ſame ju wobzanknyłe. Wyſche toho je politiſcy mudre, hdyž ſami za ſo něſchto cźinimy, dokelž nam hewak druhe města, hdźež njeje nětko tejko katholikow kaž wokoło Cźornec, zaſy do prědka pſchińdu! Na to pſchedpołoži k. Hórnik myſle, kotrež maja ſo w ſerbſkim a němſkim, wot njoho ſpiſanym pſcheproſchenju k podpjeranju naſcheje należnoſcze wuprajicz. Na namjet (Antrag) toho ſamoho bu wyſokodoſtojny k. kanonikus ſcholaſtikus Jakub Kucźank w Budyſchinje za pſchedſydu wubjerka jenohłósnje wuzwoleny a k. kapłan Werner dale hako druhi pſchedſyda wuproſcheny. Tež bu nakhwilny pokładnik (kaſſirař) wubjerka, k. kapłan a redaktor Hórnik za woprawdźitoho (definitivnoho) wuzwoleny; tón ſamy ma pſchikhadźace pjenježne dary bórzy do nalutowańje (Sparkaſſe) podawacz a w kóždym bliżſchim cźiſle Pósła je kwitirowacz. Hdyž ſo nětko wobkruczeſche, zo budźe praſchenjo, hdźe ma cyrkej ſtacz, w Cźornecach abo Baczonju, hromadźenju darow w najbliżſchej blizkoſczi tam a ſem zadźewacz, wupraji ſo wubjerk, zo je wón za Cźornecy, woſebje dokelž 1. wobſedźerjo Pozdec, Libonja a Cźěſchkec do Baczonja nochcedźa, haczrunje je tón němotrym druhim wſam z katholikami něſchto mało bliżſchi a 2. dokelž je ſchula hižo w Cźornecach a jeje pſchepołoženjo zaſy wjele wudawkow cźini. Tole ma w pſcheproſchacym piſmje podótknjene bycz. K tomu pſchiſtaji k. pſchedſyda Werner, zo je to jenož formalnoſcz, hdyž ſebi ordinariat (tachant) poſtajenjo města za ſo wobkhowa; dokelž tež wón njebudźe pſchecźiwo woli tych město za nowu cyrkej wuzwolicz, kiž chcedźa do njeje zapokazani bycz, ale budźe po jich woli cźinicz. Hdyž je wjetſchina tutych za Cźornecy, dha drje ſkónczńje, hdyž k. biſkop domoj pſchińdźe, hinak poſtajecz njebudźe. Z cyła dźě je to jara mały rozdźěl w dalokoſczi, hdyž ſo pſchichodna cyrkej na połnócnej ſtronje Cźornec (na hórcy k Baczonej won) natwari. Wſchitkim prawe město za cyrkej wuzwolicz a wutrjechicz, je njemóžne, dokelž chcył ju tola kóždy najbliže k ſwojomu ſtatokej měcz; z cyła pſchi cyłym prědkwzaczu ſo ſłuſcha, wſchitku ſebicznoſcz powſchitkownomu zhromadnomu lěpſchomu w luboſczi woprowacz! Hdyž dha dyrbjeſche wjetſchina hornjſcheju winow dla za Cźornecy bycz, zdaſche ſo trěbne, zo by hiſchcze jedyn wubjerkownik z tuteje wſy wuzwoleny był, a bu k tomu jenohłósnje k. kubleŕ Jan Wólman žadany. Pſchi daliſchim jednanju ſlubichu tamniſchi kublerjo: k. Jan Wólman, k. Mikławſch Robel a k. Mikławſch Pětranc, město za pſchichodnu cyrkej na połnócnej ſtronje Cźornec wuzwolicz, wubjerkej poſkicźicz a khóſty bjez ſobu wurunacz, jelizo te městno jedyn ſam njewotſtupi. Hromadźenjo darow po wſach a waſchnjo tohoſamoho ma ſo w pſchichodnym poſedźenju, kiž ſo w měſacu februaru w Budyſchinje žada, wobzanknycz; ſchtóž pak chce nětko pjenježny dar za nowu cyrkej woprowacz, móže jón knjezej pſchedſydźe ſcholaſtikuſej Kucźankej abo pokładnikej kapłanej a redaktorej Hórnikej w Budyſchinje wotedacz abo jimaj pſchipóſłacz. Po ſkónczenju zhroma-

dźiżny, kiž bě dwě hodźinje traka, poda so deputacija k Wólmanecom, hdźež so hornische wuzwolenjo a dźělbraczo pschi poskiczenju mèsta wot k. Wólmana zwólniwje pschiwza. Wysche toho wobkrucźi tónsamy, zo chce ze swojej mandźelskej tysac (tawzynt) toleri k wotmyslenej cyrkwi daricź, kotryž kapital budźe za pokléta, na s. Jana kschczenika 1870 wubjerkej pschepodaty. Potajkim je z tym prěni założk k cyrkwi sczinjeny. Bóh pomhaj dale! Skónczńje pschispominamy, zo bu wólba za pschedsydu wubjerka wot wysokodostojnoho knjeza scholastikusa Kuczanka w Budyschinje dobroczinwje pschiwzata. Wot nětka budźe, da-li Bóh, wozjewjenjo wulkich a małych darow za nowy Boži dom w Serbach stajna rubrika (wotdźělenjo) w naschim czasopisu. Jenoż dale w skutku za Božu czesc a Serbow wužitk!

Z Budyschina. Z listow wěmy, zo je nasch hnadny knjez biskop w Romje strowy. Popołdnju psched nowym létom su jomu wysokodostojni kanonikojo telegrafiscy zbožo pscheli. (Telegramm do Roma płaczi nětko jednory t. r. hacž do 20 słowow 1 tol. 18 nsl., dwójny pak 2 tol. 2 nsl.). Hnadnomu knjezej je so wóndanjo jedyn zuava z Łužicy prědkstajił, mjenujcy wěsty Prescher ze Seitendorfa.

Z Budyschina. Schtwórtk psched hodami běsche wobradźenjo Božoho dźěsća w tachantskej schuli kaž druhe léta. Direktor k. Schokta dźerżesche rycz. Tež w towarstwje rjemjesniskich běsche Boži dźeń hodowne wjesełło; tam dźerżesche k. präses Dienst rycz a towarischojo spěwachu někotre spěwy.

Z Budyschina. W zańdźenym lěcze narodźi so w naschej wosadze 95 dźěczi (45 muskoho splaha), bjez nimi 13 njemandźelskich; wot nich njedostachu 28 dźěczi swjatu kschczeńcu w naschej cyrkwi, za to pak bu 8 njewosadnych dźěczi pola nas kschczenych. Wumrjeło je 73 wosobow (40 muskich), z kotrychž bu 53 na pohrjebnischczo s. Mikławscha khowanych, 9 we Mnischoncu a 11 druhdźe; tež dachu so schesczo njewosadni na s. Mikławschk pohrjebacź. Pschipowjedanych bu 40 mandźelstwow, z kotrychž bu 19 pola nas zwěrowanych.

Z dreždźanskeje diöcesy.

Z Dreždźan. Tudy bě, kaž we wschitkich druhich městach naschejе diöcesy, we wschelakich schulach (wosebje swjatocznje tež we Pirnje) a katholskich towarstwach wobradźenjo Božoho dźěsća. Spominamy na to z krótka, dokelž je Posoł tón krócź hižo polny.

C.

Z pruskeje Łužicy.

Z Kulowa. Boże dźěcźo je tež létsa nas wopytało we domje naschich lubych milosczliwych sotrow a duchownych knježnow. Wobraz božoho naroda, na tsjoch sthodźenkach natwarjeny, bě hischcze wjele rjeńschi hacž loni: kumschtny sněh, żiwa padaca woda a płuwace ryby a kaczki njepobrachowachu. 42 khudych wosadnych dźěczi bě we domjacej khapałcy a we dwěmaj pódlanskimaj stwicomaj

zhromadżenych; tſi wulke hodowe ſchtomy, ze wſchelakimi ſtódkoſczemi wobwiſane wuliwachu ſwětke pruhi; blida běchu z darami kſcheſczijanſkeje luboſcze bohacze wobſadżane. Potom hacž knježny Marianſkoho zjenoczeńſtwa a wſchitcy pſchitomni rjany hodowy khěrluſch wuſpěwali běchu, dżerżeſche farař dlěſchu ryčž, we kotrejž wón potajnoſcze božeje luboſcze wukładowaſche a zhromadżene dżěćźi k bohuſłużownoſczi, pilnoſczi a dżakownoſczi napominaſche. Druhi khěrluſch wobzankny ſwjatoczноſcž a nětk ſo zapocža juſkanjo a ſkakanjo zwjeſelenych dżěćźi, kiž ſwoje wobradżene wěcy — draſtu a pjecżwo — do rubiſchkow zawalachu a domoj njeſechu. Kak wunamakaca a darniwa je tola prawa kſcheſczijanſka wutroba! Wona widźi we khudych a wopuſchczenych ſobuczłowjekach zbóżnika ſamoho a dopomni ſo pſchi wudżělenych dobrotach na joho ważne ſwjate ſłowo: „Schtož=kuli wy najmjeńſchim waſchich bratrow cžinili ſcže, to ſcže mi cžinili!“ Zbóżna ta woſada, hdżež taſka ſkutkowaca luboſcž knježi, pſchetož duch wěrnoho kſcheſczijanſtwa je we njej žiwy.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Němſka. Zańdżeny měſac wumrje jara cžeſczeny biſkop Weis w Speieru. Rottenburgſki nowy biſkop Dr. Hefele je wóndanjo ſwjeczіznu doſtał. Würtembergſke knježeŕſtwo je jomu pjenjezy dało k puczowanju do Roma.

Z Póznanja. Archybiſkop hrabja Ledochowſki pſchinjeſe bamžej hako dar 40,500 tol. pětrowoho pjenježka.

Cžěſka. Cžěſcy biſkopja ſu z nowa žadoſcž knježeŕſtwej do Wina póſłali, zo by ſo zda duchownych, kiž je tam tak nizka, zo je to hańba, ſkónczнje powyſchiła.

Cžěſka. W prěnim lětniku cžěſkeje bibliotheki ſłowjanſkich ryczнikow (Kazatelé slovanští) pod redakciju k. kanonika Štulca a k. Mužika budża tež cžile łužiſcy Serbja zaſtupjeni: biſkop Jakub Wóſki, njeboh Pětr Duczman, kapłan H. Duczman a kapłan Luſczanſki. Hewak ſu tam zaſtupjeni Polacy, Khrowatojo, Słowjencojo a Ruſynojo. Budże to intereſſantna kniha.

Pólſka. Kak Polacy cžeſcża ſ. Mariju, patronku ſwojoho wótcnoho kraja, wobſwědczeja najlěpje jich proceſſiony do Czenſtochowy na Jaſnej Horje. W měſacu ſeptembru pobu jich tam 106,348, mjez nimi wjacy hacž 21,000 z pruſkeje a rakuſkeje Pólſkeje.

Rakuſka. Khěžorowa je w Romje, hdżež je na wopytanjo pſchijěła, jara cžeſczena.

Z Roma. Kardinal Reiſach, rodżeny z Bajerſkeje, je 23. decembra w Annecy w Savoyſkej, hdżež wuſtrowjenja dla pſchebywaſche, zemrjeł.

Z Roma. Biſkopojo maja cžaſto też privatne zhromadżizny wyſche officialnych (poruczenych). Tola ſchtož ſo we wſchelakich nowinach wo wunoſchkach tajkich privatnych wuradżenjow powjeda, je jara njewěſte. Tuto, kaž wobzanknjenja koncila budżemy w ſwojim cžaſu po dobrych žórłach powjedacź.

Z Roma. Bjez darami, kiž je archybiſkop z New-Yorka bamžej pſchinjeſł, je też złota ryba z hubu wot rubinow (drohich kamjenjow) a 164,000 nórtow wi-

nojta. — Arcbiſkop z Lima w Peru, 94 lětny ſchědźiwc, póſła pſchez ſwojoho ſwjeczeńſkoho biſkopa ſwj. wótcej krasny drohi biſkopſki ſtab ze złota, jara wosobny korbik a 7000 nórtow, hako dar tamniſchich knjenjow. Archybiſkop z Quito pſchepoda mjez druhim z kamjenjemi wobſadźany kheluch a krasny wobraz hako dar wot präſidenta republiki Ecuador w Americy.

Z Roma. W zjawnych poſedźenjach koncila budźe nimale 1300 woſobow pſchitomnych, a to: 960 kardinalow, patriarchow, arcbiſkopow a biſkopow; 29 njewotwiſnych abtow; 32 generalow wſchelakich klóſchtyrſkich rjadow; wyſche toho 100 bamžowych theologow (bohawuczenych), 50 koncilſkich zaſtojnikow a 120 bamžowoho dworjanſtwa (hofſtata). Spomnjeni zaſtojnicy ſu: 2 hłownaj ſtražnikaj koncila (**generales Concilii custodes**), romſkaj wjerchaj Colonna a Orſini; ſekretař koncila biſkop Feßler ze Sankt Pölten a pomocny ſekretař Jakobini; dwaj pomocnikaj (**adjutores**); 5 notarojo (**notarii Concilii**), 8 pſchepytarjo hłoſow (**Scrutatores suffragiorum**), 2 rycžnikaj (**promotores Concilii**), a 10 bamžowi komornikowje k pſchipokazowanju městow (**Assignatores locorum**) a 16 ſtenografojo.

Z Roma. Tu ſu někotre fundacije, z kotrychž ſo khudym a póccžiwym holcam pjenježna pomoc dawa, zo mohłe ſo pſchiſtojnje wudacž. Němcy maja tajku fundaciu pſchi ſwojej cyrkwi a tež Schpanjenjo za tajke holcy ze Schpanſkeje.

Z Roma. Jedyn galiciſkich biſkopow, Monaſtyrſki je tudy zemrjeł a w cyrkwi ſ. Marije **sopra Minerva** ſwjatoczńje pohrjebany był.

Z Roma. Duchowny Mariano Matteini je bamžej rjany złoty zwónczk, wuſtojnje wudźěłany, darił, zo by jón pſchi poſedźenjach koncila nałożował. — Z Bordeaux we Francózſkej je njemjenowany dobroczeŕ bamžej 20,000 frankow na wudawki pſchi koncilu póſłał. — Wſchelacy romſcy zemjenjo ſu khudym biſkopam bydło poſkiczili.

Italſka. Koncil „freimauerow“ a njewěriwych, kiž dyrbjeſche wot 8. decembra w Neapelu bycž, ſo njeje radźił, dokelž je tychle „duchow“ mało tam pſchijěło. Tež ſchismatiſka cyrkej (grichiſka) njezměje pſchipowjedźeny koncil.

Jendźelſka. W Mill-Hillu pola Londona je nowy wulki ſeminar za pſchezmórſke miſſionſtwo załoženy. Wón chce woſebje tym pohanſkim ludam miſionarow ſłacž, kotrež pod Jendźelſku ſłuſcheja. Załožeŕ je duchowny Herbert Vaughan z rjada oblationiſtow ſwjatoho Karla, kotryž je wſchě k tomu trěbne pjenjezy ſam naproſył. Lětſa je ſeminar wjetſchu nowu khěžu doſtał; pſchi jeje poſwjeczenju dźerżeſche arcbiſkop Manning ſam ſwjedźeńſku rycž. Nětko je tam 80 ſeminariſtow, pſchichodnych miſſionarow.

Ruſowſka. Biſkop z Kamieńca žadaſche pola khěžora wo dowolnoſcž, zo směł na koncil do Roma jěcž; doſta pak wotmołwjenjo, zo by jenož jěł, ale ſo wjacy do Ruſowſkeje njewrócził. Hdyž dha biſkop praji, zo w tajkich wobſtejenjach ſwoje ſtadło wopuſchczicž njemóže, poſkiczi jomu knježeŕſtwo 4000 rublow penſiona, jeli z Ruſowſkeje woteńdże. Tež tele poſkiczenjo biſkop njeje pſchiwzał.

Afrika. Katholſka miſſija w Adenje w połdniſchej Arabiſkej, 1841 załožena, hdyž Jendźelczenjo tam kruch kraja wobſadźichu, doſtawa nětko po dokonjenju

ſuezſkoho kanala wjetſchu ważnoſcź. Japoſchtolſki präfekt tejele miſſije, kapucinaŕ Alfons de Macerata wozjewja, zo ſu tam miłoſczíwe ſotry pſchiſchłe a wuſtaw za ſyrotki założiłe. Też ſchulſcy bratſja tam pſchijědu k pſchewzaczu hólczich ſchulow. Na haſach Adena ſu huſto khudźi a hłódni mórojo (cžornochojo) widźecź; woni wopuſchcza rady ſwoje dźěczi, hdyž ſu tak ſtare, zo móža ſame po proſchenju hicź. Duž ſu wuſtawy jara trěbne!

Połnócna Amerika. Lědma je lěto wot ſempſchijědźenja tak mjenowanych „khudych ſotrow“ a hižo maja ſchěſcź klóſchtrow we wulkich městach Brooklyn, Cincinnati, New-Orleans, Baltimore, Sans Louis a Philadelphia.

Połnócna Amerika. W Milwaukee chcedźa miſſionſki wuſtaw za Słowjanow w Americy założicź, dokelž je tam wjele Czechow, Polakow a Słowjencow, kiž žanych duchownych paſtyrjow nimaja.

Japanſka. Na ſejmje bu loni też kſcheſczanſtwa dla jednane. Ze 210 zapóſłancow zwaži ſebi jenož jedyn Khryſtuſowu wuczbu zakitacź, druzy mjenowachu ju ſchkódnu za kraj. Hdyž pak bu namjet ſtajeny, zo bychu wuznawarjo Khryſtuſoweje wěry krucze khoſtani a nuzowani byli, ſo k tam dowolenomu nabožniſtwej pſchiwobroczicź, dha wupraji ſo 176 zapóſłancow pſchecźiwo tajkomu namjetej a wón bu tohodla zacźiſnjeny. Dowolene wot ſtata pak je tſoje wěrywuznacźo: ſintoismus (cześcźenjo japanſkich domjacych bohow), buddhismus a wuczba tak mjenowanych filoſofow. Sejm je ſo za ſintoismus wuprajił, dokelž k njomu cyły khěžorſki dom słuſcha; buddhismus ma pomału potłóczeny bycź a joha zamoženjo ſo konfiſcirowacź, ſchtož pak cźežcy póńdże, dokelž ma tale wuczba wjele wuznawarjow. Dale bu namjet ſtajeny, zo by měſchenjo cuzych mócnoſczow w Japanſkej pſcheſtało. Tola tónle namjet ſpanje, dokelž zaſtupjerjo europiſkich krajow hižo pſchecźiwo njomu wuſtupuja, a tych ſo Japanſka tola ſkónczńje boji.

Naležnoſcże towaŕſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1870: kk. 1. kooperator P. Tadej Natuſch z Rózanta; 2. faraŕ Franc Riedel z Luka pola Karlsbada w Czechach; 3. P. Cyrill Židek z rjada prämonſtratow w Nowej Řiſchi na Morawje; 4. kapłan M. Hórnik z Budyſchina; 5. Hana Kudźelic, wothladaŕka z Albertowoho towaŕſtwa w Dreždźanach; 6. Madlena Kucźankec, wothladaŕka z Albertowoho towaŕſtwa w Dreždźanach; 7. kubleŕ Michał Wagner ze Smolic; 8. pſchekupc Jakub Hórnik z Radworja; 9. kapucinaŕ Frater Pankrac Glawſch z Brna; 10. Johanna Schützowa w Rieſy; 11. kapucinaŕ Frater Jurij Jawork z Rumburga; 12. Michał Cyž z Budyſchina; 13. Jan Maaz z Wulkoho Wjelkowa; 14. Madlena Wünſchec z Radworja; 15. faraŕ Jakub Benſch z Ralbic; 16. wucžeŕ Franc Kleiber ze Schunowa; 17. Mikławſch Zarjeńk z Konjec; 18. Jakub Jurk z Khróſczic; 19. Pětr Wolenk ze Zyjic; 20. Jakub Renčž z Baczonja; 21. Jan Bětka z Budyſchina; 22. ſchulſki direktor Pětr Scholta z B.; 23. Jan Koplanſki z B.; 24. Jakub Span z. B.; 25. Jurij Jakubaſch z B.; 26. Michał Schneider z B.; 27. tachantſki vikar Józef Dienſt z B.; 28. Michał Polan z Mniſchonca; 29. kubleŕ Mikławſch Robel z Czornec; 30. zahrodnik Michał Schejda ze Schunowa; 31. Hana Haderkowa ze Židowa; 32. Korla Nowak z Kanec; 33. Pětr Czumpjela z Wotrowa; 34. Jakub Smoła z Kaſchec; 35. Hana Czemjerowa z Neuhofa; 36. regiſtrator Jurij Banda z Budyſchina.

Na lěto 1869 zapłaczichu: kk. 336. Jakub Wjerab z Khelna; 337. Marija Smolic z Bronja; 338. Pětr Měſcheŕ z Měrkowa; 339. Mikławſch Pětranc z Cžornec; 340. Jurij Wicžaz z Ralbic; 341. Pětr Schokta ze Schunowa; 342. Mikławſch Zarjenk z Konjec; 343. Mikławſch Nek z Ralbic; 344. Wórſchula Krawcowa z Bronja; 345. Madlena Thomaſowa z Radworja; 346. Franc Jänchen z Cžornoho Hodlerja; 347. Jan Lehmann (Wicžaz) z Boranec; 348. Mikławſch Lebjeſchka z Khróſcžic; 249. Jan Zynda z Jaſeńcy; 350. Mikławſch Kubica z Hory; 351. Hana Hejtmankec z Worklec; 352. Hana Haufic z Worklec; 353. Pětr Žur z Worklec; 354. Pětr Kuba z Worklec, Mikławſch Juſt z Noweje Jaſeńcy; 355. Marija Schewcowa z Hory; 356. Pětr Cžumpjela z Wotrowa.

Na lěto 1867: Jurij Žofka z Khelna.

Dobrowólne dary: Madl. W. z R. 5 nſl.; M. B. z Kh. 5 nſl.; J. K. z B. 5 nſl.; J. S. z B. 5 nſl.; J. J. z B. 5 nſl.; M. Sch. z B. 5 nſl.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchcženi: Marija Hilža, dź. Jana Oehmy z B.; Jan Jakub, ſ. Jakuba Laraſa z Dźěžnikec; Hana Helena, dź. khěžnika a cžěſle Jana Auguſta Wjenka z Mniſchonca; Louiſa, dź. Heinrich Wražidka z B.; Marianna Franciſka, dź. kublerja Jana Krala z Cžemjeric. — Zemrjecži: Jan Bohumił Schmidt, khěžnik, pólnik a cžěſla ze Židowa, 74 l. 10 m.; Handrij Žur z B., 64 l. 10 m.; Karl Auguſt Handrij, reichsgraf ze Schall-Riaucour nad Huſku, zemrje 31. decembra w Drežďžanach a bu 4. januara na ſwjaty Mikławſch ſwjatocžnje pohrjebany, 74 l. 2 m.

Z Radworja. Kſchcženi: Mikławſch, ſ. Michała Pawlika z Radworja; Hańža Khryſtiana, dź. Michała Wobſta z Radworja; Jan, ſ. Handrija Wrobla z Kupjanſkeje Dubrawy; Marija M., dź. Jakuba Lubka z Bronja († 15. dec.); Pawoł R., ſ. Korle R. Ulbricha z Bronja; Marija a Mikławſch. dwójnikaj Jana Cyža z Radworja; Marija, dź. Jurija Hancžki z Bronja; Ernſt J., ſ. Bjedricha W. Gnauki z Radworja; Hana Khatyrna, dź. Ernſta Roſtoka z Radworja. — Zemrjecži: Marija Madl., dź. Jana Ryncža z Brěmjenja, 3 m. 3 tydź.; Khatyrna, dź. Michała Cžemjery z Radworja, 2 l. 2 m.; Jan Seileŕ z Kupoje, 62 l. 11 m.; Michał, ſ. Jakuba Wicžaza z Cžornoho Hodlerja, 2 m. 2 tydź.; Madlena, m. Michała Wrobla z Nowych Boranec, 69 lět 10 m.; Jan Kowaŕ z Radworja, 79 l. 6 m. 26 dnj.; Madlena Khilanec z Boranec, 49 l. 8 m.

W expedicijach Pósła a pola klamarjow je za 2½ aſl. na pſchedań: **Katholſka prothka** na lěto 1870.

Dary za cyrkej w Cžornecach abo Bacžonju.

Kubleŕ k. Jan Wólman z Cžornec **1000**toleri (kiž budža za poł lěta wupłacžene).

Dale: ze Zdžerje pſchez k. kapłana Ducžmana 10 tol.; kapłan Hórnik z Budyſchina 10 tol.

NB. Hotowe pjenjezy dawaja ſo na dań do knižkow (cžiſto 28,560) krajnoſtawſkeje nalutowańnje.

Schtóž chce dary hako na wěſte dobre měnjenjo date wozjewjene měcz, njech to praji abo napiſche.

Cžiſchcžał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 2. **15. januara 1870.** **Lětnik 8.**

Powjesče z vatikanskoho koncila.

(Pokračžowanjo.)

III.

Wobhladajmy sebi nětko khapalu, we kotrejž so koncil zhromadžuje. Tale khapala je we lěwym wotdžělenju Pětroweje cyrkwje, zboka hłownoho woltarja. Wot cyrkwje je džělena pschez drjewjanu sćěnu, kotraž je stokpam pschilehnjena, kotrež kupolu njeseja. Sćěna je z płatowymi tapetami počehnjena. Wulke drjewjane durje, kiž so na dwoje wotewrjeja, su z broncojtej tapetu počehnjene a cyle tak wudžěłane, kaž hłowne durje Pětroweje cyrkwje.

Wysche duri (na cyrkwinej stronje) je wobraz hobrskeje wulkosće: Khrystus, kiž japoschtołow do swěta sćele; podpis rěka: Docete omnes gentes. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. (t. r. Wučžće wschitke ludy. Hlejće, ja sym z wami wschitke dny hacž do skónčenja swěta. Mat. 28, 19. 20.)

Na nutskownej stronje sćěny je wobraz: Marija, na měsačku stejo, wot jandželow wobdata. Podpis rěka: Adsis volens propitia, Ecclesiae decus ac firmamentum; imple spem in tuo praesidio positam quae cunctas haereses sola interemisti. (t. r. Budž pschi nas powolna, hnadna, pycha a kručžizna cyrkwje; dopjelń nadžiju, na twój zakit stajenu, kotraž sy wschitke błudy sama zahnała.)

Cyła khapala (w połnócnej prěčžnej łódži ležaca) je 41 łochći schěroka, 71½ łochća dołha, a hacž k wjelbej 71 łochći wysoka. Napschećo duri wohladasch najprjedy na powyschenej runinje stejacy bamžowy trón, k kotromuž někotre (6) skhodženki wjedu. Na tej samej runinje je we połkole 60 sydłow za kardinalow, a něschto niže (k prawicy a lěwicy) 10 sydłow za patriarchow. Cyła powy-

ſcheńka je ze zelenym płatom wodźeta, trón, ſydła kardinalow a patriarchow ſu z błukočerwjenym wobrazkojtym płatnom počehnjene.

Bamžowy trón ſteji pſched wołtarjom ſwjateju Proceßa a Martiniana, kotrajž ſtaj ſwj. Pětra we jaſtwje wachowałaj; potom pak, wot njoho kſchćenaj, martraŕſkeje ſmjercže wumrjełoj (hl. Žiwj. Swjatych ſtr. 114.). Jeju powoſtanki wotpočuja we tutej khapali a wołtarny wobraz pokazuje jeju martraŕſtwo.

Po dołhimaj ſtronomaj khapale je po kóždym boku 8 rynkow bóle a bóle powyſchenych drjewjanych, z jaſnozelenym płatnom počehnjenych ławkow. We hornych ławkach ſydaja arcbiſkopojo, we delnych biſkopojo, wſchitcy zrjadowani po ſtarobje ſwojoho zaſtojnſtwa.

Srjedža, wyſche ławkow biſkopow ſtaj na kóždym boku dwaj (horny a delny) khoraj za woſobnych hoſczi a pſchipoſłucharjow.

Cyła khapala je jednorje (einfach), ale rjenje wupyſchena, kaž ſo to za tak ważnu zhromadźiznu pſchiſłuſcha. Wyſche bamžowoho tróna, blizko pola wjelba, je połtſecža łochcža wyſoki moſaikowany napis: Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. (t. r. Ja pak ſym za tebje proſył, zo by twoja wěra njewotběrała, a ty, něhdy wobroćeny, poſylnjej ſwojich bratrow. Luk. 22, 32.)

Tutón napis njeje nowy, ale je tam z dawnych czaſow.

Wyſche tróna je wobraz: ſwjatkowne póſłanjo Ducha ſwjatoho na japoſchtołow. Dale ſu tam po bokach wobrazy 22 bamžow, kotſiž ſu koncile powołali abo nawjedowali.

Wyſche poboczných khorow ſu ſchtyri wulke wobrazy: koncil w Jeruzalemje (wokoło lěta 50), Niceji (w l. 325), Efeſu (w l. 431), a Triencze (wot lěta 1545—1563). Zboka nich widźiſch hobrſke wobrazy cyrkwinſkich wučerjow ſwj. Chryſoſtoma, Hawſchtyna, Hieronyma a Ambroſia.

Pſchiſp. Dokelž je tale khapala wulka a wyſoka, a ſłabſche hłoſy we njej derje rozymicž njejſu, budźeja zhromadźizny we wulkej ſali Quirinala dźeržane.

IV.

Po ſwjatočnym wotewrjenju vatikanſkoho koncila je bamž nawjedowanjo zhromadźiznow pjeczom kardinalam (Reiſach, kiž je 23. dec. wumrjeł, de Lucca, Bizarri, Bilio, Capalti) pſchepodał, kotſiž joho hako kardinallegatojo zaſtupuja.

Prjedy wſchoho ma ſo dwoji wubjerk, kóždy z 5 biſkopow wobſtejacy wuzwolicž. Prěni wubjerk, ſudnikojo wuzamołwjenjow (judices excusationum), ma pſchepytowacž zamołwjenja tych biſkopow, kotſiž na koncil pſchińcž njemóžeja; runje tak pſchepytuje tónle wubjerk proſtwy biſkopow, kotſiž chcedža w czaſu koncila na někotry czas woteńcž. Wubjerk ma wunoſchki ſwojoho pſchepytanja hłownej zhromadźiznje prědkpołożicž, kotraž potom ſmoje rozſudźenjo wupraji.

Druhi wubjerk, ſudnikojo ſkórżbow a wobczežowanjow (judices querelarum et controversiarum) ma wuradźowacž wěcy, na kotrež by ſo ſchtó z biſkopow wobczežował.

Ważniſchi, hač tutaj, je wot bamża ſamoho wuzwoleny wubjerk z 26 ſobu-

ſtawow (12 kardinalow, 2 patriarchow, 10 arcbiſkopow, 2 biſkopow) wobſtejacy, kotryž ma namjety biſkopow pſchepytowacź a rozſudźićź, hacź ma ſo tón abo druhi namjet zhromadźiznje prědkpołożićź. Wyſche toho wuzwola zhromadźeni wótcojo 4 wſchelake wotrjady, we kotrychž změja ſo wěcy, kiž wěru, cyrkwinſku cźahnitbu, klóſchtry a wobrjady narańſchich cyrkwjow naſtupaja, wuradźowacź.

Prěnja hłowna zhromadźizna wótcow běſche 10. decembra, a zapocža ſo dopołdnja w 9. hodź. pod nawjedowanjom bamžowych legatow. Arcbiſkop Nobili-Vitelleſchi dźerżeſche wulku bożu mſchu, kardinal de Lucca wuſpěwa koncilſke modlitwy a dźerżeſche krótku łacźonſku rycź. Na to wuzwolachu zhromadźeni wotcojo (z potajnym hłoſowanjom) 10 ſobuſtawow do horjeka naſpomnjeneju wuběrkow. Po hłoſowanju bu bamžowe piſmo cźitane, kotrež poſtaja, kak ma ſo dźerżecź, je-li by bamž we cźaſu koncila wumrjeł.

Druha hłowna zhromadźizna běſche 14. decembra. Kardinallegat de Lucca dźerżeſche krotku rycź, na to wozjewi podſekretař Jacobini mjena tych 10, kotſiž běchu 10. decembra do wuběrkow wuzwoleni. Na to buchu 24 ſobuſtawy do wotrjada za naležnoſcźe wěry (de rebus ad fidem pertinentibus) wuzwolene. Pſchehladowanjo a zrjadowanjo wotedatych hłoſow žada wjele cźaſa, tohodla je pſchichodna zhromadźizna hakle za někotre dny. — Zhromadźeni biſkopojo doſtachu „Schemata decretorum et canonum“ cźiſchcźane pſchepodate, t. j. zapis namjetow, kiž maja ſo na zhromadźiznach wuradźowacź.

Na tſecźej hłownej zhromadźiznje (20. decembra) bu do druhoho wotrjada za naležnoſcźe cyrkwinſkeje cźahnitby (de rebus disciplinae ecclesiasticae) wuzwolene, a mjena ſobuſtawow prěnjoho wotrjada (za naležnoſcźe wěry) wozjewjene: ſu to 14 arcbiſkopojo, 1 patriarcha a 9 biſkopojo.

Na ſchtwórtej zhromadźiznje (28. decembra) buchu najdrjedy mjena biſkopow, kiž běchu do druhoho wotrjada wozwoleni, wozjewjene; ſu to 8 arcbiſkopojo, 1 patriarcha a 15 biſkopojo. — Na to bu do tſecźoho wotrjada za naležnoſcźe kloſchtyrſkich rjadow (de rebus Ordinum Regularium) wuzwolene. Na to zapocža ſo wo praſchenjach wěry rycźecź a rycźachu 7 wótcojo. Schto ſo tam wujedna a rycźi, njezhoni nichtó, dokelž biſkopojo niczo zjewicź njeſmědźa. Tele poſedźenjo trajeſche poł ſcheſta hodźiny a ſtónczi ſo w 1. hodźinje.

30. decembra běſche pjata hłowna zhromadźizna a bu dale wo naležnoſcźach wěry rycźane a to wot 4 biſkopow.

Schtož ſo na zhromadźiznach rycźi, zapiſuja 20 ſtenografojo (5 Italianojo, 4 Francózojo, 4 Němcy, 5 Jendźelcźenjo a 2 Amerikanaj); wſchitcy ſu duchowni a ſu mjelcźenjo z pſchiſahu ſlubili.

V.

Dźěła na koncilu ſtanjeja ſo na tſoje waſchnjo: we hłownych zhromadźiznach, we wotrjadach a we zjawnych poſedźenjach.

a) Hłowne zhromadźizny (Generalcongregation). Koncilſcy wótcojo zhromadźa ſo pod pſchedſydſtwom bamžowych legatow, a rycźi ſo nětko wo wěcach, kotrež naſtupaja naležnoſcźe wěry. Namjety (schemata) ſu we zańdźenymaj

lětomaj wot wuczenych mužow zestajane. Chce-li něchtó pschecźiwo tajkomu namjetej schto prajicź, je jomu to dowolene, tola dyrbi to k najmjeńschomu dźeń prjedy pschedsydźe wozjewicź a wot njoho dowolnosćź k ryczenju dostacź. Njenamaka-li tajki namjet žane ważne zadźěwki, wothłosuje so hnydom. Su-li pak měnjenja bole rozdźělne a njehodźa so zdobom wurunacź, pschepoda so cyły namjet wotrjadej.

b) Wotrjad (Deputation), wobstejacy ze 24 wot zhromadźenych wótcow wuzwolenych sobustawow a nawjedowany wot kardinala, pschepytnje tajke namjety, napschecźo kotrymž bu w hłownej zhromadźiznje ryczane. Tu pschepytuje a waži so wschitko, schtož bu za to a napschecźo tomu prajene. Potom zestaja wotrjad rozprawu a pschepoda ju wótcam. Na to tale wotrjadowa rozprawa we hłownej zhromadźiznje k ryczam pschińdźe a stanje so zjawne hłosowanjo, z kotrohož so pokaže, hacź je namjet pschijaty abo zacźisnjeny.

c) Zjawne posedźenja. Tute stanjeja so pod pschedsydstwom bamža. Namjety, kiž buchu we hłownych zhromadźiznach pschijate, so hischcze junu cźitaja a staji so na zhromadźenych wótcow praschenjo, hacź so jim namjet spodoba abo nic. Pschi hłosowanju praja pak „placet“ (t. j. so spodoba), abo „non placet“ (t. j. so njespodoba). Hłosy so zhromadźa a pschehladaja a potom so zjewi, kak je hłosowanjo wupadnyło.

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina. W mjenje wubjerka za nowu cyrkej w Cźornecach abo Bacźonju smy serbskoněmsku próstwu zestajili a cźischcźecź dali. Wona budźe tutomu cźišku Posoła pschipołożena. Prosymy naschich cźitarjow najnaležnischo, zo bychu tule próstwu tajkim we jich wokolnosćźi, kiž Posoł njedźerža, pschi pschileżnosćźi sobudźělili a tak na tón znaty serbskokatholski zhromadny skutk jich kedźbnych sćźinili. Sobustawy wubjerka móža hižo nětko wjacy exemplarow teje próstwy k rozdźělenju dostacź.

Z Wotrowa. Z lista zhonichuy, zo bu Boži dźeń Marija Lebzec z Wotrowa w klóschtrje mikosćźiwych sotrow s. Karla Borromejskoho w Neisse w Schlezynskej klóschtyrscy zdrasćźena pod mjenom Mechtildis.

Z Wotrowa. Lońsche lěto bu tu 13 dźěcźi kschcźenych, 12 wosobow (bjez nimi 6 dźěcźi) zemrje, 8 porow so pschipowjedasche, z kotrychž bu jenož jedyn tu zwěrowany. Spowjednych bě 1700.

Z Njebjelcźic. W naschej wosadźe běsche loni 16 pschipowjedanjow a 5 wěrowanjow, 14 zemrjechu a 12 so narodźichu; spowjednych ludźi běsche 1803.

Z Radworja. We naschej wosadźe je so w zańdźenym lěcźe narodźiło 55 dźěcźatkow, mjenujcy 33 hólcźatkow a 22 holcźatkow, bjez nimi dwójnikaj a 8 njemandźelskich. Wumrjeło je 46 wosobow, a to 20 wotrosćźenych a 26 dźěcźi. Pschipowjedanych bu 34 porow, wot kotrychž so 11 porow tudy wěrowasche. K božomu blidu běchu 1800 (200 wjacy hacź 1868). Wyschе toho bě 47 spowjednych w Zdźeri.

K.

Z pruskeje Łužicy.

Z Kulowa. We zańdżenym lěcże 1869 je so we naschej farskej wosadże narodżiło: 51 hólczkow a 72 holczatkow, hromadże 123 dżěczi, 11 dżěczi mjenje hacż we lěcże 1868. Bjez nimi su 11 njemandżelske (2 hólczkaj a 9 holczatkow), każ też dwójcy dwójnikaj. Wumrjeło je 60 muskich a 44 żónskich wosobow, hromadże 104 (7 wosobow mjenje hacż we lěcże 1868). Potajkim je so 19 wosobow wjac narodżiło hacż je jich wumrjeło. Wěrowanych mandżelstwow běsche 40, 13 wjac hacż we lěcże 1868; pschipowjedanych pak běsche 56.

Z Kulowa. We naschim městaczku su někotsi mużojo hromadu stupili a su towarstwo założili, zo bychu wěste njemandżelske dżěczi, kotrychż woczehnjenjo je ze strony maczerjow jara hubjene, lěpje wobstarane a wothladane a tak czasnomu a wěcznomu skaženju wutorhnjene byłe. Nasche dobre miłosczjwe sotry chcedża tele wbohe dżěczi do swojoho domu horjewzacż, je z jědżu a drastu wobstaracż, je k schuli a ke mschi dżerżecż a na nich każ swěrne maczerje po pschikładże swj. jandżelow pěstonjow wachowacż. Je znata wěrnosczż, zo dżěczi, kiż lóze a njerodne maczerje maju, czasto też lózosczi a rozpuschczenomu żiwjenju so podawaju, pschetoż, każ nasch zbóżnik praji, zły schtom dobre płody njenjese. Z tajkich wopuschczenych zanjerodżenych dżěczi — a jich je tójschto we naschim khudym městaczku — wosobnje proscherstwo a padustwo wurosczże. Pschi młodosczi dyrbimy tohodla zapoczecż, chcemy-li bolacu ranu wosrjedż nas zahojicż a nasch lud, kotryż je někotrych złósnikow dla we wokolnosczi wuwołany, k starej zaskużenej czesczi a k zbożownej pschichodnosczi wjesczż. Bóh daj, zo bychu nasche wotpohladanja a prócowanja żohnowane byłe!

Z Kulowa. Każ psched někotrymi měsacami we Sakskej, tak poczinaju nětk we Pruskej njepschecżelojo katholskeje cyrkwje, a bjez nimi wosebnje tak mjenowani „swobodni murjerjo (Freimaurer)“ z czěmna wustupowacż a pschipowjedaju nam, naschim duchownym towarstwam a klóschtyrskim wustawam zjawnu wójnu. Kommissija zapósłancow druheje komory we Barlinje je hižon wobzankła, zapósłancam namjet poruczecż, zo dyrbja so duchowne towarstwa a klóschtyrske zjenoczeństwa we Pruskej zwuzdżicż, dokelż su so po cyłym kraju nimoměrnje wupschěstrěłe a dokelż su, każ bledża, napschecżnicy evangelskeje cyrkwje. Wotpósłani tsjoch ministrow su cyrkwinsku swobodnosczż a prawo katholikow po krajnych zakonjach wutrobicże a krucże wobarali a zamkowili, za czoż su jim wschitcy katholikojo a pschecżelojo prawdy wulki dżak winowacżi: ale pschi wothłósowanju pschedobu tamón njepschecżelski namjet. Jón stajesche wěsty Gneist, professor na barlinskim universitecże a stólczi mischtyr swobodnych murjerjow. Tutón muż je sam ze sobu njepschezjeny a popanje so we swojich samotnych paslach: pschetoż wón wot so trubi, zo je za swobodnosczż ludu zahorjeny a tola dżěła wón rjeczazy za tón dżěl ludu, kotryż je katholski a kotryż chce po swojim katholskim waschnju Bohu służicż. Schtóż tohodla swobodnosczż ludu tak njezrozemi każ knjez Gneist, tón dyrbi po joho mjenjenju z gwaltom pschez wurjadne zakonje wjazany

bycz. Wón a joho towarſchojo zběhnychu ſylny hołk, hdyž pſchi poſedženju kommiſſije miniſterialny radžiczeŕ wupraji, zo je knjez hrabja Bismarck jeſuitow khwalik. Je tohodla nětk na czaſu, zo wſchitcy katholikojo we Pruſkej we pomjenowanej naležnoſczi na ſtronu miniſtrow ſtupaju a zhromadženych krajnych zapóſłancow proſcha, zo bychu tamón, wot Gneiſta ſtajeny, njepſcheczelſki namjet zaczijſnyli a ſwobodnoſcz cykoho ludu zakitali. Tež z Kulowa je tajka próſtwa, wot 150 gmejnſkich prědkſtejerjow a hoſpodarjow podpiſana, do Barlina woteſchła. Njemóžemy dowolicz, zo, ſchtož ſwobodni murjerjo pſchecziwo katholſkej cyrkwi we Belgiſkej, Badenſkej, Rakuſkej a z dżěla we Sakſkej ſpytali a dokonjeli ſu, nětk tež ſo zkhrobleja we Pruſkej wuwjeſcz. Jich cyle zaſlepi hidženjo, tohodla dyrbimy jim wocži kałacz.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Schlezynſka. Něhduſchi zběhnjeny klóſchtyr norbertinkow w Czarnowancu pola Opola, kotryž ſu knježny magdalenki z Lubana (Lauban) loni kupili, je nětk nimale wſchón ponowjeny a wutwarjeny, tak zo ſo tam w krótkim 12 knježnow z Lubana pſchesydli.

Z Kölna. Pſched krótkim bu tudy zhromadzizna katholſkich a lutherſkich měſchczanow dżeržana, na kotruž katholſcy duchowni a tež jedyn lutherſki pſchindżechu. Tam bu mjenujcy kaž w druhich pruſkich městach adreſſa na barlinſku komoru wuradżena, zo bychu ſchule po wěrywuznaczu dżělene byke a tak kóżde ſwoje prawo doſtako. Tež we wubjerku, kiž podpiſma hromadži, ſu měſchczenjo z wobeju wuznaczow.

Rakuſka. Duchowny Michał Dörr, redaktor czaſopiſa „Linzer Volksblatt" bě jo w jenym naſtawku z dobrym prawom na to hórſchik, zo je njewěriwy Karl Vogt na akademiſkim gymnaſiu we Winje w tamniſchim ſalu za Boże ſłużby ſwoje pſchednoſchki dżeržecz ſměł. Za to bu nětko wot khěžorſkeje rakuſkeje „ſprawnoſcze" na tydżeń jaſtwa, 60 ſchěſnakow pjenježnej ſchtrafy a do khóſtow zaſudżeny.

Schwajcarſka. W kantonje Thurgau ſu poſleni tamniſchi klóſchtyr dominikankow ſäkulariſizowali (zběhnyli).

Boſniſka. W tutej turkowſkej provincy a w ſuſodnej Hercegowinje (zboka Dalmacije) ſu wot ſtarych czaſow ſchtyri klóſchtry franciſkanarjow. Wone ſtejachu hacz do nětka pod khěžorſkim rakuſkim zakitom a doſtawachu kóždolětnu podpjeru. Za to běchu katholſcy tamniſchi Serbja (w Boſniſkej a Hercegowinje) khěžorſtwej dżakowni a pſchiwiſliwi. Tola nětcziſche miniſterium we Winje je nětk tu podpjeru wotczahnyło a tak je prjedawſcha luboſcz, kiž khěžorſtwo tam hiſchcze měješche, nětko cyle zhubjena. Tež puczowanjo khěžora k ſultanej do Konſtantinopla a nětko zakhadżenjo pſchecziwo ſerbſkim Bokeſam je khěžorej za pſchichodnoſcz pola turkowſkich kſcheſczanow żałoſnje ſchkodżiło; pſchetož w tamniſchich krajinach je wěſte, zo pſchecy pſchi ſtarym njewoſtanje!

Z Roma. Kóždu njedželu prěduje tu w cyrkwi Maria dell' Anima jedyn němſkich biſkupow.

Z Roma. Wjetschina wótcow koncila pschiſkuscha klóschtyrſkim rjadam. Bjez nimi je 8 biſkopow z rjada jeſuitow, 1 piariſta, 2 ligurianaj, 19 benediktinarjow, 1 trappiſta, 25 dominikanarjow, 35 minoritow, 19 kapucinarjow, 1 z tſeczoho rjada ſ. Franciſka, 7 auguſtinarjow 11 karmelitow atd.

Z Roma. Orientalſkich zjenoczenych kſcheſczanow naſtupaju je tole intereſſantne: 1. Armeniſka cyrkej na 130,000 wěriwych a ſeminary w Ancyra, Zumar a Konſtantinopel; jich patriarch rěka k. Haſſun. 2. Maronitiſka cyrkej je jenoz w libanonſkich horach a ma 200,000 wuznawarjow a 10 biſkopow. 3. Melchitiſka cyrkej ſteji pod patriarchom z Damaska, kiz ma titl „patriarch Antiochije, Aleppa a Jeruzalema“ z 90,000 duſchemi. 4. Syriſka cyrkej je wot patriarcha nawjedowana a ma 25,000 familijow. 5. Chaldeiſka cyrkej je najwoſobniſcha bjez orientalſkimi, liczi 80,000 wěriwych a 10 biſkopow. Wyſche tutych ſu hiſchcze bołharſka pod biſkopom Rafaelom, koptiſka pod biſkopom Besciai a grichiſko-unirowana (z Grichami po narodze) pod arcbiſkopomaj w Naplusu a Damasku. 50,000 unirowanych Grichow (a ſłowjanſkich koloniſtow) ſteji we Kalabrii a Sicilii pod italſkimi biſkopami.

Z Roma. Bamzowe wójſko liczi nětko 14,826 muzi. Pſchi zuavach ſu jenoz hiſchcze 300 Francózow a 150 Němcow, najwjacy je Hollandzanow (2000), druzy ſu Belgiczenjo, Kanadiſcy, Irojo a Italſcy.

Z Roma. Kardinal Pentini je wumrjeł, tohorunja biſkop Vasquez z Panama. Wot wudacza poſlenjoho pſchehladnoho zapiſka ſu tſjo biſkopja zemrjeli, tola pak je wjacy jich pſchipuczowało. Nětko ſu tam: 24 kardinalow (kiz zane biſkopſtwo nimaja), 680 arcbiſkopow a biſkopow (bjez nimi tez 24 kardinalow); 14 infulirowanych abtow a 29 generalow klóſchtyrſkich rjadow, z cyła 747 wótcow. Czi 680 biſkopja rozdzěluja ſo po krajach talle: italſke kraleſtwo ma jich tudy 114, cyrkwinſki ſtat 62, Schpaniſka 40, Portugalſka 2, Francózſka 81, Britanſka 55 (w tym Iriſka 19, Jendzelſka a kolonije 27, Kanada 9), Hollandſka 3, Belgiſka 6, Němſka 14 (w tym Pruſka t. r. „bund“ 8, Bajerſka 6), Rakuſko-Wuherſka 43, Schwajcarſka 4, Grichiſka 4, Turkowſka 12, zjenoczene ſtaty połnócneje Ameriki 40, Mexiko 9, połodniſcha Amerika 30, ze wſchelakich orientalſkich wobrjadow 42, ſkónczinje je 119 biſkopow in partibus infidelium, z kotrychz ſu wjetſchina miſſionſcy biſkopja (bjez nimi tez naſch), w hromadze 680, kaz horjeka.

Z Roma. Dzeń 2. januara bě tu zhromadzizna tudomnych a cuzych ſo k wuradzenju zeſchła, kak by ſo pjenjeznym naleznoſczam cyrkwinoho ſtata pomhało. Wudawki wuczinja mjenujcy 60 milijonow frankow a dokhody jenoz 30 milijonow.

Z Roma. Wjele powjeſczow, kiz ſo we ſwětnych nowinach namakaja, je wopaczných. Tak chcychu wone wjedzecz, zo je kardinal Mathieu, arcbiſkop z Beſançona ſo z njeſpokojnoſczu pſchecziwo koncilej do Francózſkeje wrócził. Ale wón je jenoz ſwojoho bratra, kiz je admiral, na joho ſmjertnym łozu wopytał a hizo 4. januara zaſy do Roma pſchijeł.

Z Roma. Zhromadzizny němſkich biſkopow ſu nětko pſcheſtałe. Njedawno běchu wſchitcy biſkopja połnócnoněmſkoho zwjazka pola pruſkoho póſtanca k. z Arnim na hoſczinu pſcheproſchent.

Francózſka. Dokelž bě nahladnoſcž knježerſtwa a woſebje khěžora ſamoho jara ſo zhubiła a revolucionarſke myſle w horcych francózſkich hłowach jara pſchiběrachu, je khěžor Napoleon liberalne (ſwobodnomyſlne) miniſterium (ryčznika a ſpiſowarja Olliviera hako pſchedſydu) k ſłužbje powołał. Kak budža ſo w cyrkwinych praſchenjach zadžeržecž, je njewěſte; tola Francózowje ſu dobri katholſcy a tak drje liberalne knježerſtwo njebudže móc cyrkwi ſchkodu činicž. Najziawniſchi republikanarjo ſo nětko zaſy do Francózſkeje wróčeja; ſchtož móže za Napoleona ſtraſchne bycž.

Naležnoſcže towarſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1870: kk. 37. kubleŕ Jakub Rězak z Bělčzec; 38. Jan Kraſa z Bělčzec; 39. Jakub Wjenk z Budyſchina; 40. Marija Njeczcyna z B.; 41. Michał Bjedrich ze Smjerdžaceje; 42. Marija Elsnerowa z Čzornych Noſlic; 43. P. Budaŕ z Wětenčy; 44. Jan Cyž z Radworja; 45. Marija Ducžmanec z B.; 45. Khata Dužmanec z B.; 47. kubleŕ Čžoch z Kukowa; 48. Mikławſch Bětka ze Smjeczkec; 49. kubleŕ Mikławſch Kokla z Pozdec; 50.—59. z Jawory: kubleŕ Mikławſch Wawrij; kubleŕ Jan Krawczik; kubleŕ Michał Čzorlich; kubleŕ Mikławſch Zarjenk; Pětr Krawc; Madlena Scholczic; Michał Rencž; korczmaŕ Michał Hanuſch; Pětr Bryl; Mikławſch Krawc; 60. P. Innocenc z Marijneje Hwězdy; 61. kubleŕ Jakub Rencž ze Swinjarnje; 62. hofmiſchtyr Schwejda z Panczic; 63. kubleŕ Hejdan z Mikoczic; 64. žiwnoſczeŕ Michał Hajnk z Panczic; 65. mkynk Jurij Wawrik ze Kanec; 66. pjekaŕ Zelnak z Kukowa; 67. korczmaŕ Mikławſch Scholta z Rožanta; 68. Mikławſch Nowak z Hrańcy; 69. pjekaŕ Libſch z Rožanta; 70. Marija Kaſchporkowa ze Zdžerje; 71. kubleŕ Pětr Ducžman z Bozankec; 72. khěžnik Jakub Haſcha z B.; 73. wyſokodoſtojny k. ſcholaſtikus J. Kuczank z B.; 74. Marija Pjetaſchowa z Drežďžan; 75. Hana Měrczinkowa z Džěžnikec; 76. czěſla Karl Heinrich Pětſchka z B.; 77. kapłan Jurij Kuſczanſki z Ralbic; 78. kubleŕ M. Jawork z Mikoczic; 79. korczmaŕ J. Schołta z Mikoczic; 80. R. V. Francha Koklic; 81. R. V. Joſepha Domſchec; 82. R. V. Cöleſtina Delenczka z klóſchtra Marijneje Hwězdy; 83. faraŕ M. Smoła z Njebjelczic.

Na lěto 1869 zapłaczichu: kk. 357. Jurij Grólmus z Radworja; 358. Mikławſch Jórſchik z Radworja; 359. Jurij Měſcheŕ z Měrkowa; 360 Mikławſch Schmarander z Radworja; 361. Jan Delenk z Wutołczic; 362. Michał Delenk z Khróſczic; 363. Jakub Wóſk ze Stareje Cyhelnicy; 364. pjekaŕ Józef Libſch z Rožanta; 365. korczmaŕ Mikł. Schołta z Rožanta; 366. zahrodnik Jurij Kral z Worklec; 367. kowaŕ Jan Rachel ze Schunowa; 368. M. Lukaſch; 369. Mikławſch Bělk; 370. J. Benſch; 371. Hana Strancowa z Njebjelczic.

Dobrowólne dary: M. Symank z Wotrowa 2½ nſl.; Fr. J. 5nſl.; J. Wjenk z B. 5 nſl.; M. Bjedrich ze Sm. 5 nſl.; Pětr Ducžman z Bozankec 10 nſl.; K. H. Pětſchka 7½ nſl.; faraŕ Smoła 15 nſl.; M. Lukaſch 2½ nſl.

Zemrjety ſobuſtaw: Madlena Kilanec z Boranec.

Dary za cyrkej w Čzornecach abo Baczonju.

Dale: B. M. W. z J. 50 toleri; P. Innocenc z Marijneje Hwězdy 15 tol.

NB. Hotowe pjenjezy dawaja ſo na daň do knižkow (čziſło 28,560) krajnoſtawſkeje nalutowarnje pod mjenom: „Storcha-Tſcharnitzer Kirchenbaufond," a móža ſo jenož na wobzanknjenjo a piſmo wot wubjerka zběhnycž.

Čziſchczak L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 3. **5. februara 1870.** **Lětnik 8.**

Powjesce z vatikanskoho koncila.

(Pokračowanjo.)

VI.

Schestoho januara, na swjedženju swjatych tsjoch kralow, běsche druhe zjawne posedženjo koncila, tola mjenje swjatoczne, dyžli prěnje (8. decembra). Koncilscy wótcojo hromadžowachu so wokoło 9. hodziny we koncilskej khapali; ½10 pschindže tam swjaty wótc a bu wot kardinalvikara Patrizi Boža mscha spěwana. Po Božej mschi so swjaty wótc poklakny a wuspěwa łaczansku modlitwu. Tasama spěwa so tež hewak psched kóždej zhromadźiznu koncila a ma so po serbsku takle:

„Knježe, swjaty Ducho! tudy smy drje wobjeczi wot wulkoscze hrěcha, ale we twojim mjenje na wosebite waschnjo zhromadženi. Pschindź k nam a budź z nami a dostojń so pschińcź do naschich wutrobow. Wucź nas, schto mamy czinicź a hdże stupacź; a pokazaj, schto dyrbimy dokonjecź, zo bychmy so z Twojej pomocu Tebi we wschitkim spodobali. Budź ty zbožo a wuskutkowař naschich rozsudženjow, kotryž sam z Bohom Wótcom a joho Synom hordozne mjeno wobsedźisch. — Njedaj, zo bychmy byli zamuczerjo sprawnoscze, kiž ty najwjetschu spraxnoscź lubujesch. Njewědomoscź njech nas njewotczehnje k wopaczнomu; nakhilnoscź njech nas njezhibnje, dźiwanjo na dary abo wosoby njech nas njenakazy: ale zwjazaj nas na skutkowne waschnjo k sebi z darom Twojeje hnady sameje, zo bychmy we Tebi byli jedni, a we niczim so njezabłudźili wot wěrnoscze; a zo bychmy, we Twojim mjenje zhromadženi, we wschitkim dźerżelsprawnoscź z nawjedowanjom bohabojoscze tak, zo so nasche měnjenjo tudy njebyi ženje dźěliło wot Tebje, a my we pschichodnoszi za derje dokonjane skutki bychmy dóstali wěczne myto.“

Hdyž běchu wschitcy „Amen“ pschistajili, wuspěwachu spěwarjo krótku antifonu, a potom spěwasche bamž wótse: „Prosymy Tebje, o Knježe, zo by tróschtał, kiž z Tebje wukhadža, nasche wutroby rozjwětlił a po slubjenju Twojoho Syna nas do wschitkeje wěrnosće wodźił.“

Na to spěwaschtaj dwaj spěwarjej litaniju wo wschitkich Swjatych, a zhromadźizna wotmołwjesche. Po słowach, „zo by wschitkim wotemrjetym wěriwym wěčny wotpočink darował“ stany swjaty wótc a stajeny mitru a bamžowski kschiž we lěwicy dżeržo žohnowasche koncilsku zhromadźiznu z tsojim požohnowanjom, prajicy prěni króć: „zo chcył tule swjatu zhromadźiznu a wschitke cyrkwinske rjady žohnować“ — druhi króć: „zo chcył tule ..... žohnować a nawodźeć,“ a tsećźi króć: „zo chcył tule ..... žohnować, nawodźeć a zdżeržeć.“ Litanija bu dospěwana a swjaty wótc pschistaji modlitwu: „Popschej, miłosćiwy Božo, Twojej cyrkwi hnadu, zo, we Duchu swjatym zhromadźena, na žane waschnjo njeby pschez njepschećelske napady znjepokojowana była. Pschez Khrystusa naschoho knjeza. Amen.“

Po tutym spěwasche kardinaldiakon sćenjo ze swj. Mateja 18, 11—22, a swjaty wótc zaspěwa „Pschiińdź swjaty Ducho stworićeŕ,“ kotryž khěrlusch bu wot spěwarjow a wótcow dospěwany. Nětko sćěhowasche pschisaha a tridentinske wěrywuznaćźo.*) Bamž cźitasche je na swojim trónje sedźo a stanywschi wotpołoži na nje swoju pschisahu. Biskop Fabiano stupi na klětku a cźitasche tesame wěrywuznaćźo we mjenje wschitkich zhromadźenych wótcow, kotsiž potom, pschecy schtyrjo na dobo, psched swjatoho wótca stupiwschi, ruku na sćeńsku knihu połožichu a prajachu: „Ja N. N. lubju, zalubju a pschisaham po pschecźitanych słowach. Tak mi pomhaj Bóh a tele swjate sćenjo boże.“ Tele pschisahanjo sta so wot najwjacy wótcow we łaćanskej ryczi, tola wot druhich też we grichiskej, syriskej, arabiskej, chaldejskej, armenskej a bulgarskej (słowjanskej) ryczi. Pschisahanjo trajesche na połtsećźa hodźiny.

VII.

Po dokonjanym pschisahaniu zaspěwa swjaty wótc „Te Deum laudamus“ a wuspěwa pschisłuschacu modlitwu a wudźěliwschi bamžowske požohnowanjo wróćźi so zasy do Vatikana; běsche to wokoło 2. hodźiny.

Pohladajmy nětko na hłowne zhromadźizny, kotrež su so we tutym lětźe wotdżeržałe. Pjećź tajkich zhromadźiznow we zańdźenym lětźe je Posoł we druhim cźisle naspomnił.

Schesta hłowna zhromadźizna běsche 3. januara a buchu mjena tych wozjewjene, kotsiž běchu so 28. decembra do tsećźoho wotrjada za należnosće klóschtyrskich rjadow wuzwolili. Dale bu pismo wozjewjene, we kotrymž běsche kardinal Bilio za pschedsydu prěnjoho, Caterini za pschedsydu druhoho wotrjada pomjenowany. Dale ryczachu schtyrjo ryczníkojo wo należnosćach wěry.

---

*) Tute wěrywuznaćźo namakasch na serbsku ryčź pschełožene we „Parochiale Misnense str. 241—245; „Jězußowa Wincza“ wot M. Wałdy str. 784—789.

Sydma hłowna zhromadźizna, 4. januara, słyschesche 8 ryczników wo naležnosczach wěry ryczecz.

Na wosmej hłownej zhromadźiznje bu zjewjene, zo je kardinal Bizarri za pschedsydu tsecžoho wotrjada postajeny. Schtyrjo wótcojo ryczachu wo naležnosczach wěry. Wótcojo dostachu dwaj zwjazkaj „namjetow" (schemata)" wo naležnosczach cyrkwinskeje czahnitby.

Na dźewjatej hłownej zhromadźiznje, 10. januara, ryczachu 8 wótcojo.

Na dźesatej hłownej zhromadźiznje, 14. januara, buchu sobustawy do schtwórtoho wotrjada za naležnosczе missionow a narańschich wobrjadow wuzwolene. Na to ryczachu 4 wótcojo wo naležnosczach cyrkwinskeje czahnitby.

Na jědnatej hłownej zhromadźiznje, 15. januara, ryczachu 6 wótcojo wo naležnosczach czahnitby.

Dwanata hłowna zhromadźizna běsche 19. januara a buchu mjena sobustawow schtwórtoho wotrjada wozjewjene a kardinal Barnabo za pschedsydu tutoho wotrjada postajeny. Na to ryczachu 6 biskopojo wo wěcach, kiž běchu we zańdźenych zhromadźiznach zapoczate.

Tsinata hłowna zhromadźizna, 21. januara, słyschesche ryczе 5 biskopow.

Tute hłowne zhromadźizny spoczinaja so po 9. hodźinje ze spěwanej Božej mschu k czesczi Swjatoho Ducha, na to spěwa so koncilska modlitwa, kotruž smy horjeka podali. Potom su wuradźowanja, kotrež do 1., haj czasto hacž do 2. hodź. traja.

Wysche toho skhadźuja so biskopojo, wosebje kotsiž su jenajkeje ryczе, jara czasto we domjacych zhromadźiznach a rozryczuja so wo swojich naležnosczach.

Wschelake cuze czasopisy wjedźa jara wjele wo tym pisacz a powjedacz, schto je tón abo tamny biskop na zhromadźiznach ryczał, koho je hanił a schto porazycz chcył, kajka njepschezjednoscz tam knježi atd. Wbozy dyrbja něschto pisacz a to tajke, schtož jich czitarjam skodźi. Hacž je to wumyslena łža a njewěrnoscz, to jich mało stara. Do katholskeje cyrkwje trochu kopnycz — to wěstym ludźom jara derje czini. Njehněwajmy so na to, z tajkej zerzawej brónju je cyrkej hižon czasto pschimana, ale njeje so wobschkodźiła.

Z naschеje diöcesy.

Z Budyschina. Po poslenim liscze, kotryž je zańdźeny tydźeń sem pschischoł, je nasch hnadny k. biskop z Boha strowy.

Z Marijneje Hwězdy. W zańdźenym lěcze běsche w naschej cyrkwi 8732 wěriwych k swjatomu woprawjenju, a w schpitalskej cyrkwi psched Kamjencom 98. Hacž runje pschez 2000 woprawjenjow na klóschtyrske knježny pschiińdźe, dostawa w naschej cyrkwi tak wjele ludźi najswjeczischi sakrament, kaž lědma w najwjetschej farskej cyrkwi w Serbach. Hdyž do zapiskow prjedawschich lět pohladujemy, widźimy, kak mnohosc̀ woprawjenych pschibjera. W tsicytych lětach běsche jich 4—5000, po wotczehnjenju klóschtyrskich knježnow potajkim 2—3000. Tehdom njebě tu tak wjele wobydlerstwa kaž nětko, a tudomni kapłani zwjetscha

ſerbſkeje ryče mócni njeběchu. Wot lěta 1848 do 1850 pſchiſpori ſo mnohoſcź woprawjenych wo cyły tyſac, wot 5575 na 6607. Nazymu 1848 běſche mjenujcy k. P. Albrik Hecht, pola Serbow jara lubowany, ſem pſchicźahnył a počza też bórzy ſpowjedź ſerbſki ſłyſchecź. Wot tohole cźaſa pſchibjeraja woprawjeni ſtajnje, a bě jich 8288 w lěcźe 1859. Jenoż w lěcźe 1860 běſche jich tyſac mjenje, dokelž bu tehdom cyrkej ponowjana. Potom bě jich zaſy kóždе lěto wjacy, hacž bě jich we wójnſkim lěcźe 8916. W lěcźe 1867 bě jich 8634, 1868 pak 8591 a 1869, kaž horjeka piſachmy, 8732. Liczba (Zahl) woprawjenych z luda je ſo potajkim wot 30 lět w naſchej cyrkwi wot 2000 na wjacy dyžli 6000 pozběhnyła.

P. Innocenc.

Z Njebjelcźic. Jedyn khmjelokupc (žid) z Nördlingen w Bajerſkej, kiž ſo za Serbow intereſſirowaſche a ſo wſchelake napraſchowaſche, doſta tudy cźiſchcźanu ſerbſkoněmſku próſtwu za nowu cyrkej do rukow, a pósła potom knjezej fararjej z liſtom też ſwój dar „za nowy dom Boži, hdźež budźe Boże ſłowo prědowane“. Z toho widźiecźe, zo ſo też pō wěrje cuzy z luboſcźu na wotmyſlenym ſkutku katholſkich Serbow wobdźěla. Njech jenoż kóždy cźitaŕ dale tak znatych a njeznatych pſchecźelow dobreje wěcy kedźbnych cźini!

Z Ralbic. We zaŭdźenym lěcźe bu we farſkej cyrkwi 44 we naſchej woſadźe narodźenych dźěcźatkow kſchcźenych, a to 23 hólcźatkow a 21 holcźatkow; zemrjeło je tu 36 woſobow, 18 mužſkoho a 18 žónſkoho ſplaha a z 12 pſchipowjedanych porow buchu tu 7 wěrowane; k božomu blidu pſchiňdźechu 2400. — Też we minjenym lěcźe dokonjachu ſo z dźěła pſchez woſadne napołożene wopory, z dźěła pſchez darniwoſcź jednotliwych woſadnych we naſchim farſkim domje božim wſchelake porjedźenja. Mały pſchez wichor 7. decembra 1868 powaleny tórmik bu zas ſtajeny, kſchiž a kula na nim pozłocźena, cyrkwinſka tſěcha wuporjedźana; zaſtojniſke ławki z dźěła ponowjene, z dźěła nowe darjene; a też na druhe waſchnjo pokaza ſo njepſchеſtawaca ſtaroſcź naſchoho knjeza fararja a někotrych woſadnych za pſchiſtojne wuhotowanjo farſkeje cyrkwje. Woſobnje pak zwjeſeli nas jara drohi dar, kotryž wot njeznateje dobroczérki z khróſcźanſkeje woſady k božomu dźěſcźu dóſtachmy, rjana, z wjetſcha ze ſlěbra wuſtojnje wudźěłana a derje pozłocźena monſtranca, we kotrejž bu prěni dźeń hodow na wulkich kemſchach ſyn boži pobožnym wěriwym k cźeſcźenju prěni krócź wuſtajeny. Hacž runje chce darniwa dobroczérka njeznata a njemjenowana woſtacź, njedowoli nam tola naſcha dźakowna wutroba dar ſamy zamjelcźany woſtajicź; pſchez njón bu nam we jenej prawje nuznej należnoſcźi luboznje pomhane. Ale jena hiſchcźe nuzniſcha wěc leži nam na wutrobje a cźini nam kuſk ſtaroſcźe, ſmy ſkoro nuzowani na měſto naſcheje ſo khětro ſtraſchnje cźumpateje klětki, nowu cyrkwi pſchiměrjenu ſtajicź, k kotrejž budźemy też wjele pjenjez trjebacź. Kóždy dar, njech pſchiňdźe z wotkel chce, k tomu daty, budźe z dźakownej wutrobu a z pſchecźelnym wopominanjom pſchijaty. — „Katholſki Poſoł“ dobywa ſebi we naſchej wokolnoſcźi pſchecy wjacy pſchecźelow, a to je prawje! Za nim njedyrbjał ſo jedyn we žanym domje podarmo praſchecź trjebacź; kóždy hoſpodaŕ dyrbjał a mohł ſwojim domjacym pſchileżnoſcź dacź, ſo we najnuzniſchich wěcach naſchoho, na

ważnych cyrkwinskich podawkach tak bohatoho czasa rozwuczicz móc. Tohodla njech dale kóždy za rozschěrjenjo naschoho Posoła so stara a tak dobru wěc dżeržecz a podpjeracz pomha. J. L.

Z drježdżanskeje diöcesy.

Z Drježdżan. „Paramentowe towarstwo bratstwa wěcznoho modlenja a k podpjeranju khudych cyrkwjow" je tež w zańdżenym lěcze wjele paramentow (cyrkwinskich drastow a potrěbnoszow) rozdało. Wysche toho je wone pschinoschki za missionstwo w Großenhainje a Plauenje pschizwoliło. Wone da w Großenhainje schěszcz krócz kóždolětnje missionske Boże służby dżeržecz a kóždy tydżeń kschesczańsku wuczbu za tamnische katholske dżěczi. Sobustawy towarstwa dawaja kóždolětnje pjenjezny pschinoschk, a wschelake knjenje a knjezny tež darmo za towarstwo dżěłaja.

Z Lipska. Tudomny katholski cyrkwinski czasopis je tež naschu próstwu, nowu katholsku cyrkej nastupacu, pschecželnje swojim czitarjam sobudżělik a tež hromadżenjo pjenjeznych darow dobroczinje na so wzak. Pozdżischo, hdyż hromadżenjo w Serbach bóle pokroczi, budżemy tež do dalischich stronow próstwy słacz.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Němska. Biskop w Münsteru, Dr. Müller, je 19. januara zemrjeł. Wón bě 1798 rodżeny a wot lěta 1844 biskop.

Z Neisse. We klóschtrje schěrych sotrow a we 70 filialach bu w zańdżenym lěcze wothladanych 5205 katholskich, 4121 protestantow, 370 židow, 8 schismatiskich a 15 dissidentow. Wysche toho bu na khudych wschelakich wuznaczow 147,734 porcijonow jědże rozdżělene. K.

Z Barlina. We hojerni swj. Hedwigi buchu w lěcze 1869 wot miłoszciwych sotrow wothladane 839 katholikow, 2484 protestantskich, 18 židow, 4 schismatischy a 1 mennonita. K.

Pruska. Rumunski wjerch Karl je sebi wjerchowku z Wied za mandżelsku wzał. Dokelž je wjerch katholski, wjerchowka pak protestantska, spjeczesche so katholski farar jej zwěrowacz, khiba zo byschtaj prjedy prědkpisane wuměnjenja dopjelnikoj, schtož pak wonaj njechaschtaj. Duž powołachu wojerskoho fararja Dr. Kaysera z Düsseldorfa (dokelž wjerch Karl je hischcze staw pruskoho wójska), a tón jej bjez dalschoho pschekładżenja zwěrowa. Dla njewobkedżbowanja cyrkwinych zakonjow bu farar Kayser wot ordinariata wotsadżeny. Někotre nowiny chcedża wjedżecz, zo je wjerch z Hohenzollern (nan wjercha Karla) wotsadżenomu fararjej 1000 toleri lětnoho pensiona wustajił.

Z Kölna. Pschi wutwarjowanju arcbiskopskeje cyrkwje dżěła nětko stajnje 800 ludźi. Wocżakuje so, zo budże cyrkej z tórmomaj do kónca lěta 1875 dospołnje dokonjana.

Badenska. Zastupnik arcbiskopa, Dr. Kübel, kiž prawa cyrkwje pschecżiwo

badenſkomu miniſterſtwu zmužicže zakita, je wot proteſtantſkoho Würtenbergſkoho krala wyſoki rjad (orden) doſtał. Tónle podawk je badenſkich katholikow jara zwjeſelił.

Z Wina. Rakuſki „reichsrath," na kotrymž Czechojo zaſtupjeni njejſu a kiž chce tola wſchě njewuheŕſke kraje zaſtupowacź, drjebi ſo dale a bóle. Njedawno ſu jón tež němſcy Tyrolſcy dobrowólnje wopuſchczili. Hačrunje běchu woni hako dobri katholikowje hižo dawno z tymle njezrałym „reichsrathom" njeſpokojni, da jim tola hakle baron Tinti, ſam bamžowy komornik (ſwojoho titla), poſleni naſtork, hdyž jim zjawnje wumjetowaſche, zo njejſu dobri Rakuſchenjo a zo je bamž jich khěžor! Katholſcy Polacy maja tež hižo ze ſtrony ſwojoho luda domoj kazane, ale woni njemóža ſo hiſchcze doſkyſchecź. Tež katholſcy Słowjencowje ſu z „reichsrathom" njeſpokojni. Najlěpje by było, hdy bychu Polacy tež tak ſczinili, kaž Tyrolſcy; pſchetož dołho wjacy z nětcziſchim knježeŕſtwom dualiſtiſkoho miniſteria tola njepóńdże. Po dleſchim prócowanju drje ſu na měſto tſjoch wotſtupjenych ſkónczńje tſjo nowi miniſtrojo ſo namakacź dali (kk. Banhans, Wagner, z Dalmacije znaty, a Stremayer); ale woni kaž druzy pjeczo miniſtrojo žanu dowěru pola ſłowjanſkich ludow a nětko tež pola katholſtich Němcow nimaja. Khěžor budże ſkónczńje dyrbjecź hinak knježicź!

Z Roma. Arcbiſkop w Mechelnje (w Belgiſkej) k. Dechamps je wot bamža za primasa Belgiſkeje powyſcheny.

Z Roma. Biſkopja Němſkeje a Rakuſkeje ſu bamžej próſtwu pſchepodali za pſcheměnjenjo jenoho paragrafa we wuradžowanſkim porjadu.

Z Roma. Dokelž je koncilſka khapala wo něſchto pſchikrótſchena, ſu ryczńicy nětk derje doſcź ſłyſchecź, a pſchepołożenjo zhromadźiznow do quirinalſkoho palaſta njeje potajkim nětko trěbne. Jenož te zhromadźizny němſkich biſkopow ſu pſcheſtałe, kotrež prěniſchi czas z prälatom Nardiom ſo wuradžowachu; woni zhromadźuja ſo nětko huſto pola kardinala a winſkoho arcbiſkopa Rauſchera.

Z Roma. Kardinal de Angelis, kotryž je na koncilu prěni z bamžowych legatow abo zaſtupnikow (na měſcże zemrjetoho Reiſacha) je arcbiſkop we Fermo a běſche, dokelž prawo cyrkwje zaſtupowaſche, wot italſkoho knježeŕſtwa hižo dwójcy w krutym jaſtwje dżeržany, z cyła ſchěſcź lět. Ze ſwojej pſchecźelnoſczu je ſebi nětko hižo pſchikhilnoſcź wſchěch koncilſkich wótcow dobył.

Z Roma. Njedźelu 10. januara wudźěli ſwjaty wótc 1200 ludźom wſchelakich narodow nadobo we wulkej galerii vatikana ſwjatoczńu audiencu a požohnowa jich.

Schwediſka. Kral je pſched krótkim ſwobodny cyrkwinſki zakoń wudał, hacž runje běſche ſam napſchecźo njomu. Po tutym móže nětk kóždy k katholſkej wěrje bjez zadźewkow pſchiſtupicź. Dotal běſche wuſtup z proteſtantſkeje cyrkwje k naſchej wěrje pſchi krutym khoſtanju (w ſtarym czaſu pſchi ſamej ſmjercźi) zakazany; tež dyrbjachu ſo dźěcźi z měſchanych mandźelſtwow, kiž ſo wot lutherſkich popow wěrowachu, jenož lutherſcy woczahnycź. Hiſchcze pſched nětrymi lětami dyrbjachu 6 ſwójbow, kiž běchu k katholſkej cyrkwi pſchiſtupili, za ſchtrafu kraj wopuſchczicź a ſo do Danſkeje podacź. Tola pak katholſcy z tutym zakonjom

hischcże dospołne prawo njedostachu; ale dyrbja sebi schule a cyrkej sami dżeržecz, a k druhim schulam a cyrkwjam sobu dawacz, a su wot wschitkich krajnych zastojnstwow wuzanknjeni. Pschispomnjenjo. Schwediska a Norwegiska, kiž pod jenym kralom stejitej, wuczinjeschtej hacz do lěta 1868 zhromadny japoschtolski vikariat. Tehdom pak buschtaj dżělenej; Schwediska wosta japoschtolski vikariat pod biskopom Studachom, a Norwegiska bu hako wosebita japoschtolska präfektura barnabitam pschepodata, kiž missionstwo hižon jow a hacz do samoho Islanda wobstarachu. K.

Z Jeruzalema. Rakuski khěžor je pschi wopytanju swjatych městow tudy nadobne dary zawostajił. Tak darjesche wón katholskej patriarchalskej cyrkwi, kiž je patriarch Valerga wot lěta 1867 sem natwaricz dak, 20,000 nórtow, zo byschtaj so w njej rjanaj wołtarjej postajiłoj. Za wuporjedżenjo cyrkwje wumožnika dari 60,000 nórtow, a runje tak wjele tež cyrkwi w Bethlehemje. Joho pschikład sczěhowachu tež hrabja Anatol z Alcantara, kiž 10,000 nórtow dari, a k. Hausmann z Pariza, psched krótkim hakle k katholskej cyrkwi pschistupiwschi, tež 10,000 nórtow. Jene knjejstwo z Belgiskeje da wschitko druhe, schtož bě we nutskownym patriarchalskej cyrkwje trèbne, za swoje pjenjezy wobstaracz, tak zo budże pschichodne jutry so tuta cyrkej poswjeczicz móc. Tež bu syrotnica w Bethlehemje, kiž 40 wopuschczenych syrotow wobstara, jara bohacze wobdarjena, a to wot bohatoho jendżelskoho konvertita, zemjana Bute. Tež pomjenowanej cyrkwi w Jeruzalemje buschtej wot njoho jara wobdarjenej. K.

Połnócna Amerika. W New-Yorku, hdżež bě dżěczimordarstwo žałosnje pschiběrało, założichu miłoscziwe sotry wustaw namakancow (Findelhaus). Pschi wrotach twarjenja je žłobik k pschiwzaczu tajkich wbohich dżěczatkow. Zańdżeny měsac namakachu tam knježny 13 dżěczi a policajstwo města nětko w nowinach wozjewja, zo wot załoženja mjenowanoho wustawa žane dżěczimordarstwo njeje wozjewjene było.

Połnócna Amerika. Wobsedżerjo Pacifikskeje železnicy (kotraž wot ranja k wjeczoru pschez cyłu połnócnu Ameriku wjedże) su arcbiskopomaj z Oregon-City a San-Francisko (w Kaliforniskej), kaž tež biskopomaj z Grass-Valleje a Montereye a jich duchownym pschewodżerjam posticzili, zo móża hdyžkuli darmo sobu jěcz. Woni dostawaja najrjenische salonowe wozy. Tele posticzenjo je czim bóle khwalbyhódne, dokelž bjez mjenowanymi wobsedżerjemi njeje ani jedyn katholik a wudawki pschi tejle železnicy su žałosnje wulke. Tak płacza tsěchi abo sczěny pschecżiwo sněhowym lawinam w horach Sierra Nevada wokoło dweju milijonow toleri.

Chinesiska. Kaž nowische powjesczе z Kantona praja, je so we Chinesiskej zas nowe pschesczěhanjo kschesczanow spoczało. Tak buchu w septembru z. l. we missionskej staciji Kuanglong 4 katholske cyrkwje spalene, a 160 kschesczanskich khěžow zaniczenych; wulka mnohosczˊ kschesczanow bu ranjenych, 8 bu morjenych a 12 žónskich wotwjedżenych a hako njewólnicy (sklaviny) pohanam pschedatych, tež francózskaj missionaraj buschtaj czežcy ranjenaj. K.

Naležnoſcze towařſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1870: 84. póſtſki zaſtojnik Mikkawſch Kubica z Drežďan; 85. Handrij Haſcha ze Zajdowa; 86. Jan Kral z Cžemjeric; 87. Jan Ketan ze Słoneje Borſchcže; 88. M. W. z Kh.; 89. Khata Suchec z Rózanta; 90. Jakub Domaſchka z Rózanta; 91. Hana Schołcžina z Kazka; 92. Michał Kuba z Pěſkec; 93. Jakub Wjenka z Rózanta; 94. farař Jakub Nowak z Radworja; 95. kapłan H. Ducžman z Radworja; 96. Marija Wóſkec z Khelna; 97. Jan Müller z Cžemjeric; 98. Hańža Lehmannowa z Radworja; 99. Jakub Cyž ze Stróžiſchcža; 100. Jan Wóſki ze Stróžiſchcža; 101. Marija Njehorjowa ze Stróžiſchcža; 102. Mikkawſch Schołta z Wotrowa; 103. Jakub Rab ze Žuric; 104. Jakub Krawcžik ze Žuric; 105. Mikkawſch Cyž ze Žuric; 106. Mikkawſch Koch z Krěpjec; 107. Pětr Rettig z Kanec; 108. Jakub Kocor z Kanec; 109. Marija Donatowa z Nuknicy; 110. Pětr Bur ze Stareje Cyhelnicy; 111. Michał Janka z Jaſeńcy; 112. Jakub Kola z Jaſeńcy; 113. Jakub Donat z Nuknicy; 114. Michał Zarjenk z Pozdec; 115. Jan Jurjanc z Khróſczic; 116. Jan Wólman z Cžornec; 117. Jakub Běr z Libonja; 118. Hana Běrowa z Cžornec; 119. Jurij Rychtař z Khróſczic; 120. Madlena Wujeſchec z Khróſczic; 121. kapłan J. Werner z Khróſczic; 122. Pětr Juſt z Jaſeńcy; 123. Hana Nowotnowa z Hórkow; 124. Jan Domanja z Khróſczic; 125. Marija Cyžowa z Khróſczic; 126. Jurij Jeſchki z Kozarc; 127. Handrij Kſchižank z Pozdec; 128. Jakub Domanja z Kuſcza; 129. Pětr Delank ze Słoneje Borſchcže; 130. Madlena Trucec z Kukowa; 131. Dr. med. Pětr Ducžman z Budyſchina; 132. farař Ignac Žitny z Wulkeje Hraboweje w Morawſkej; 133. Michał Cžornak z Ralbic; 134. Mikł. Nek z Ralbic; 135. Michał Frencel z Rózanta; 136. Khata Schczapanec z Dobroſchic; 137. Jurij Kózler z Nowoſlic; 138. Jurij Schokta z Dobroſchic; 139. Michał Žur z Njebjelcžic; 140. Jakub Stranc z Njebjelcžic; 141. kubler Pech ze Swinjarnje.

Na lěto 1869 zapłaczichu: kk. 372. H. B. z R.; 373. Mikk. Suchi z Rózanta; 374. Madlena Kralec z Rózanta; 375. Jan Kubaſch ze Zdžerje; 376. Hana Ryncžowa ze Zdžerje; 377. Jakub Kanig z Brěmjenja; 378. Jakub Wawrik z Noweje Wjeſki; 379. Marija Nowakec z Noweje Jaſeńcy; 380. Jurij Rychtař z Khróſczic; 381. Jurij Kilank z Noweje Wjeſki; 382. P. Budař z Wětešcy (město 43. na l. 1870); 883. Michał Frencel z Rózanta; 384. Jurij Schokta z Dobroſchic; 385. Mikkawſch Wujeſch z Njebjelcžic; 386. N. Wóſki ze Swinjarnje.

Smilne dary k dalewobſtaranju: Za ſwj. wótca 5 nſl. wot B. z R.

Dobrowólne dary: J. K. 1 nſl.; M. D. z N. 10 nſl.; Kh. Schczapanec z D. 5 nſl.

Zemrjetaj ſobuſtawaj: Michał Schneider, hejtman na tachantſkim kuble w Budyſchinje. Michał Pórnacž, kubler z Konjec.

Dary za cyrkej w Cžornecach abo Bacžonju.

Knjez farař Jakub Wels z Wotrowa 500 (pjecź ſtow) toleri (pſchez ceſſion w tych dnach wotſtupjomne).

Dale: k. P. Tadej Natuſch z Rózanta 9 tol. 15 nſl.; k. P. Alexander Hitſchfel z Marijneje Hwězdy 5 tol.; Thereſia (póſtſke znamjo „Dresden I." a motto: „Mit Freuden zur größeren Ehre Gottes") 10 tol.; k. Eduard Grün, khmjelokupc z Nördlingena 1 tol.; k. G. N. Wawrik-Jězorka, póſtſki direktor we Krimmitzſchawje 10 tol.

Hromadže: **1620** tol. 15 nſl. Z toho je w knižkach krajnoſtawſkeje nalutowarnje 120 tol. 15 nſl.

Cžiſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towařstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 4. **19. februara 1870.** **Lětnik 8.**

Katholska cyrkej w rusowskej Pólskej.

Wschitkich woczi stej nětko na powschitkownu cyrkwinsku zhromadźiznu wobroczenej, kotraž so pod bamžom Piusom IX. w Romje dźerži. Zawěrno je to wutrobu hnujacy napohlad za kóždoho katholskoho kscheseźana! Biskopowje ze wschěch dźělow swěta su we hłownym měsće cyłoho ksches'ćanstwa zhromadźeni, zo bychu duchowne wěcy wuradźeli; samo tež najbóle zdalena Australija je tam zastupjena. Tola jedyn kraj tam njeje zastupjeny, dokelž wyschnosć njeje biskopam dowolika, do Roma na koncil puć'ować. Tónle kraj je rusowska Pólska. Jenož tón biskop móžesche dowolnosć k puć'owanju dostać, kiž by slubił, zo so njecha wjacy domoj wróć'ić. Z tym je rusowske knjeżerstwo nowy wopomnik swojeje njezwjesliwosće a swojoho tyranstwa psches'ćiwo katholskej cyrkwi sebi stajiło. Wot lěta 1863, wot č'asa poslenjoho pólskoho zběžka njeje psches'ćěhanjo katholskeje cyrkwje psches'tako. Wschelake podawki poslenich lět tele wuprajenjo wobkruć'eja.

(Psches'ćěhanja katholskeje cyrkwje stachu so najbóle w tak mjenowanych „zabranych krajach" (kaž je Polacy njenuja) abo we nawjeć'ornych provincach Rusowskeje t. r. w Litwjanskej, Běłoruskej, Wołyńskej a Podolskej, hdźež bě hać do najnowischoho č'asa zwjetscha zemjanstwo a zdźěla tež měschć'anstwo pólske a katholske (lud pak rusowski a na połnócnym kóncu tychle krajow litwjanski, a po wěrje unirowany katholski abo tež schismatiski); tola stachu so a stanu so wone tež w pólskim kongressowym kralestwje, kajkež po winskim kongressu wot lěta 1815 wobstejesche, hdźež su schtyri pjeć'iny ($^4/_5$) swěrnje katholske.)

Zo by katholska cyrkej w tychle krajach hinyła, roztorže knjeżerstwo njeposrědny zwjazk a dopisowanjo z romskim bamžom. Najwyschscha instanca mjenujcy za katholskich biskopow a wěriwych w Rusowskej dyrbi nětko tak mjenowane katholske kollegium w Petersburgu być; jenož psches te same móža so woni na

bamža wobroczicź z praschenjemi a próstwami. Tež je knježerſtwo pſchikazako, zo dyrbi kóždy biſkop jenoho wotpóſłanca w tymle kollegiu měcź. Wobara=li ſo wón pſchecźiwo tomu a nochce=li kollegium hako z prawom wobſtejace ſpóznacź, dha biſkopa wotſadźa abo do znutskowneje Ruſowſkeje wotwjedu. Tola katholſcy biſkopja njedadźa ſo tež z najhórſchim zatraſchicź, ale du radſcho do wuhnanſtwa; haj jenoho ſu, kaž nowiny powjedachu, pſchi wotwjedźenju z jědom zawdali, tak zo je wumrjeł. Tež wjele pólſkich duchownych je runja biſkopam cźerpjeło w jaſtwach a we wuhnanſtwje. Cyrkwinſke kubła je knježerſtwo zebrało a dawa duchownym nětko jenož 150—200 rublow (tolerjow) na lěto. A k tomu chce ſebi knježerſtwo nahlad dacź, hako by z katholſkej cyrkwju derje měniło. Tak žadaſche wone junu, zo bychu duchowni piſmo podpiſali a w nim wobſwědczili, hako bychu niczo wot knježerſtwa cźerpjecź njeměli. Tele piſmo podachu tež prälatej Boſkiewiczej k podpiſanju. Tola tónle cźeſcźedoſtojny ſchědźiwc praji: „To njemóžu podpiſacź, dokelž wěrno njeje.“ Za to dyrbjeſche dźewjecź dnow w jaſtwje ſedźecź a hiſchcźe 500 rublow khoſtanja zapłacźicź. Katholſcy duchowni ſteja pod policajſkim wobkedźbowanjom. We Wołyńſkej dyrbja duchowni ſwoje prědowanja, prjedy hacź je dźerža, na policajſtwje k pſchehladanju podacź. Pſchi tym prócuje ſo knježerſtwo, katholſkich Polakow, Ruſow a Litwjanow k wotpadej wot katholſkeje cyrkwje dowjeſcź. To wobſwědczeja ſcźěhowace podawki a wukazy. We wokolnoſcźi městaczka Biała chcyſche knježerſtwo, zo bychu katholikowje k ſchismatiſkomu (ruſowſkomu) duchownomu k ſpowjedźi pſchiſchli. Dokelž pak to cźinicź ſo wobarachu, buchu tam wojacy (kozakowje) póſłani, zo bychu ludźi k ſpowjedźi wjedli; tola tež pſchez to njedachu ſo katholſcy zawjeſcź.

Knježerſtwo je tež wjele katholſkich cyrkwjow zanknycź dało. Tajke cyrkwje dadźa ſo potom ſchismatiſkim, abo pſchewobrocźa ſo do magazinow a konjencow. Gouverneur Potapow wza katholikam w Litwjanſkej z jenicźkim wukazom 31 cyrkwjow. We Wołyńſkej woſtanje za kóždy wokrjes jenož jena katholſka cyrkej wotewrjena. Dokelž ſu tele wokrjeſy wulke, pſchindu katholſcy ludźo woſebje w zymje do nuzy, dokelž maja k ſwojomu duchownomu a k ſwojej cyrkwi daloko. Za to pak je knježerſtwo ſchismatiſkich popow we Wołyńſkej rozmnožiło, zo bychu lud pomału k ſwojej wěrje wobrocźili. Schtož nětk njepſchecźelſtwo najjaſniſcho pokazuje, je zakoń, zo dyrbja w zabranych krajach katholſcy ſtarſchi za katholſku kſchcźeńcu ſwojich dźěcźi krajny dawk wotedawacź, za hólcźka 10 rublow a za holcźku 5. Jeli pak ſtarſchi pſchizwola, zo ſchismatiſki pop dźěcźo wukſchcźije, doſtanu hako myto 25 rublow. Njeje to wabjenjo khudych, zo ſwoje dźěcźi ſchismatiſkej wěrje podadźa?

Jene nowiny piſachu w lěcźe 1868: „Wjele woſadow ſu dwě lěcźe bjez duchownoho paſtyrja byłe; 14,000 ludźom je ſo zakazało, zo bychu ſwoje duchowne winowatoſcźe dopjelnili. Móžemy wjele pſchikładow mjenowacź, hdźež katholſcy, kiž chcychu macź zahrjebacź, ſyna zwěrowacź abo dźowcźicźku kſchcźicź dacź, žanoho měſchnika ſwojoho wěrywuznacźa namakacź njemóžachu k dokonjenju trěbnych ſwjatych ſkutkow.“

Hdyž katholſki nan na ſmjertnym łožu ſo dowobaracź njemóže a wot ſchis=

matiſkoho popa poſlenje ſwjate ſakramenty doſtanje, dyrbja wſchě dźěcźi tajkoho nana ſchismatiſcy ſo wocźahnycź. Hdźež jenoź nětkotſi Ruſowjo ſu, twarja ſo nowe ſchismatiſke cyrkwje, bjez tym zo katholſke cyrkwje rozpadanju ſo zawoſtaja.

Ze wſchitkoho ſo widźi, zo by knjeźerſtwo rady katholikow k ſchismatiſkej wěrje ze wſchěmi frědkami pſchiwjedło. Tam a ſem ſo jomu to radźi. Tak je ſo w diöceſy Mińsk (nětko zběhnjenej, hl. łońſchi Poſoł), kotraź měješche prjedy 150,000 katholikow ze 52 farſkimi cyrkwjemi, za ſchtyri lěta 23 cyrkwjow z 35,000 ludźimi k ruſowſkej ſchismatiſkej wěrje ſcźahnyło.

Hacź runje ſo potajkim katholſkim we ruſowſkej Pólſkej jara złě dźe, njezakita jich tola žane z druhich mócnych knjeźerſtwow. Za nětkotrych z Rumunſkeje wuhnatych židow dawachu ſebi khěžorſka Rakuſka a druhe knjejſtwa wſchitku prócu, ale za katholikow nimaja žanoho ſłowcźka, wjele mjenje něſchto druhe. Jenoź bamź Pius IX. je ſebi zwažił, ruſowſkomu knjeźerſtwu zjawnje tyranſtwo porokowacź. My pak njemóźemy niczo druhe cźinicź, hacź ze ſwjatym wótcom ſo modlicź, zo by pſcheſcźěhanjo dobroho katholſkoho luda ſo ſkónczyło!

P. T.

Katholſka cyrkej w Tibetſkej a Mongolſkej.*)

We Tibetu běſche kapucinaŕ Horatius della Penna hižom do lěta 1744 zbožownje za kſcheſcźanſtwo ſkutkowak. Tola kónc lěta 1744 bu wón ze ſwojim towaŕſchom z kraja wuhnaty. W ſpocźatku lěta 1808 bu japoſchtołſki vikariat Tibet a Gyra wot romſkoho ſtoła załoženy a biſkopowje buchu z rjada kapucinow wzacźi. Tola radźi ſo hakle jeſuitomaj Huc a Gobet w l. 1844 do hłubſcheje Tibetſkeje pſchińcź, a w ſamym hłownym měſcźe Lhaſſo kſcheſcźanſku woſadu załožicź. Na to pak ſo chineſiſki khěžor rozhněwa, a Tibetſki wjerch (regenta) dyrbjeſche miſſionarow z kraja wupokazacź. We lěcźe 1846 bu krajina Gyra wot tutoho vikariata dźělena, a Tibet ſamón woſta japoſchtołſki vikariat. Tola njemóžachu miſſionarojo do kraja; dokelž bu kraj wot chineſiſkeje ſtrony ſylnje zakitany. Hakle w lěcźe 1851 ſpytachu nětkotſi miſſionarojo pſchez wyſoke hory Himalaja do Tibeta pſchińcź, ale dobychu ſebi tam martraŕſku krónu. Někotre lěta pozdźiſcho radźi ſo druhim miſſionarom to doſpěcź, tak zo móžachu woſobnu miſſionſku ſtaciju Bonga załožicź; dokelž ſebi tudy wulki kruch kraja kupichu. Ale wot toho cźaſa je w Tibecźe wjele kſcheſcźanſkeje krewje běžało. We lěcźe 1864 bu miſſionſke měſtno Bonga wot pohanow napadnjene a cyle zaniczene. Na to bu dwěmaj kſcheſcźanomaj hłowa wotcźata, a jedyn druhi wumrje na rany; ſydom bu jich do jaſtwa w Kerta dowjedźenych. Tam wumrjeſchtaj dwaj bórzy w jaſtwje. Lěto pozdźiſcho w oktobru 1865 bu Bonga znowa napanjena a wumrjeſchtaj martraŕſku ſmjercź Seunamdoguie a Yondrong, a 40 kſcheſcźanow bu do puſtych krajow zapokazanych. Teź kſcheſcźanſka woſada w Kiangko bu rozehnata, a nje-

---

*) Tibet a Mongolſka mataj woſebitych wjerchow, tola ſtejitaj pod wyſchſchim knjeźerſtwom chineſiſkoho khěžora.

běchu tamni kſcheſczenjo pola wjele płaczacoho knjeza Fage w Patony wuczek namakali, běſche drje jich wjele zrudny kónc wzało. Tež japoſchtolſki vikar Chauveau pytaſche pola k. Fage wuczek. Hacz dotal pobrachuja dalſche powjeſcze. Nadźijemy ſo, zo ſu ſo miſſionarojo zas do ſtarych woſadow wróczili.

We Mongolſkej, kiž pod japoſchtolſkim vikariatom w Mandſchurſkej ſteji, ſkutkuja hižon wot wjele lět ſem belgiſcy miſſionarojo, a ſu tam hižon rjane woſady załožili, tola ſu tež dyrbjeli krawne pſcheſczěhi pódla pſchětracz.

J. Kral.

Powjeſcze z vatikanſkoho koncila.

VIII.

Koncilſcy wótcojo zhromadźuja ſo dale k wuradźowanju naležnoſczow, kotrež naſtupaja cyrkwinſku czahnitbu.

Na ſchtyrnatej hłownej zhromadźiznje (22. januara) ryczachu 5 wótcojo, na pjatnatej (24. januara) ſchtyrjo biſkopojo, na ſchěſnatej (26. januara) zaſy ſydmjo wótcojo, a bu prěni namjet wo cyrkwinſkej czahnitbje doryczany, potym hacz běchu 37 wótcojo na ſydym zhromadźiznach wo tym ryczeli a ſwoje měnjenjo zjewili. Cyły namjet z ryczemi, kotrež ſo joho dla dźerżachu, bu nětko druhomu wotrjadej (za naležnoſcze cyrkwinſkeje czahnitby) naſpjet podaty, zo by ſo tam znowa pſchepytał a k wozjewjenju pſchihotował.

Na dalſchich zhromadźiznach wuradźuje ſo druhi namjet (schema) wo cyrkwinſkej czahnitbje a ryczachu na ſydomnatej zhromadźiznje (27. januara) ſcheſczo wótcojo, na wóſomnatej (28. januara) ſchtyrjo, na dźewjatnatej (31. januara) pjeczo, na dwacytej (3. februara) ſcheſczo, a na jena a dwacytej (4. februara) pjeczo wótcojo.

Namjety, wo kotrychž ma ſo ryczecz, doſtanjeja wótcojo zahe doſcz, zo móżeja je z dobrej khwilu pſchehladacz a pſchepytacz. Schtóž chce wo tym ryczecz, da ſwoje mjeno pola pſchedſydy zapiſacz. Pſchi zapoczatku poſedźenja czitaja ſo najprjedy mjena tych, kotſiž chcedźa ryczecz. Potom pſcheproſcha pſchedſyda, kardinal de Angelis, toho, na kotrohož je rjad k ryczenju pſchiſchoł, ze ſłowami: „njech na klětku ſtupi najwyſchedoſtojniſchi N. N.“ Na to dźerži ſo z klětki rycz.

Wotrjad za naležnoſcze wěry je hižom někotre poſedźenja dźerżał a dźěła na zeſtajenju prěnich namjetow wěry, kotrež budźeja we ſwojim czaſu wozjewjene.

K wopomnjeczu na koncil je pjenjez (medaille) bity, kotryž ma na prědkownej ſtronje wobraz ſwjatoho wótca z wobpiſmom: Pio IX. Pontifice Maximo An. XXIV., na zadnej ſtronje ſtoji: Concilium gen. et oecumenicum III. Kal. Jul. MDCCCLXVIII indictum fauste auspicatum VIII. Dec. hujus ann. MDCCCLXIX die Imm. sacro. (t. r.: Pod Piuſom IX., najwyſchſchim biſkopom, we (joho) 24. lěcze — bu vatikanſki hłowny a ökumeniſki koncil, na 29. juniju 1868 pſchipowjedźeny, 8. decembra, na ſwjedźenju Njewobłakowaneje tohole lěta 1869 zbožownje zapoczaty.“

Wokoło tutoho piſma ſtoji hako wobpiſmo: „Vidit Deus lucem quod

esset bona; et divisit lucem a tenebris appellavitque lucem diem.“
t. j.: Bóh widżeſche ſwětło, zo je dobre; a rozdźěli ſwětło wot cźmy a mjenowaſche ſwětło — dźeń. (1. Moſ. 1, 4. 5.)

Na pſchitomny koncil hodźa ſo prawje derje ſłowa ſprawnoho Simeona naložecź: „A z wjele wutrobow ſo myſle wozjewja.“ (Luk. 2, 35.) Wulka je mnohoſcź tych, kotſiž we wjeſołej nadźiji ſwojeje wutroby boże žohnowanjo na tule wulku, ważnu zhromadźiznu wuproſcheja. Wjele je tych, kotſiž z doſpołnej dowěru na boże ſlubjenja wocźakuja, zo wſchitko k wěrnomu, woprawdźitomu zbožu cźłowjeſtwa a k wobkrucźenju kſcheſcźanſtwa tycź budźe, ſchtož zhromadźeni biſkopojo pod nawjedowanjom a pſchez rozſwětlenjo Ducha ſwjatoho wobzamknycź budźeja. Doſcź, na doſcź je tajkich, kotſiž njewěrja łžam a woſtudłym pſchiſłodźenjam, kotrež ſo dźeń wote dnja na tamnu cźeſcźownu zhromadźiznu wot zjawnych abo ſkradźnych njepſchecźelow wuſypuja a rozſchěrjeja.

Cźróły zjawnych njepſchecźelow ze wſchitkich ludow a jazykow ſapaja hněw a złoby na tamnu zhromadźiznu we ſrjedźniſchcźu katholſkoho ſwěta, tak zo mohł ſo praſchecź: „Cźohodla hawtuja pohanjo a ludy myſla na prózne? (Pſ. 2, 1). Tohodla hawtuje kſchcźene pohanſtwo, dokelž maja ſo ſtaromu zmijej kſchidła pſchirěžacź a zjawnje pſched ſwětom wuprajicź, ſchto je wěrnoſcź a ſchto łža, hdźe je pucź k zbóžnoſcźi, a hdźe k heli; dokelž ma ſo cyły kſcheſcźanſki ſwět hromadźicź napſchecźo tamnym cźěmnym mócnoſcźam, kotrež ſu dotal ſwobodnje měr a pokoj na zemi kazyłe, wěrnomu zbožu a derjehicźu ludow zadźěwałe a z djabołſkej zaſakłoſcźu wſchitko potłóczowałe, ſchtož ſkutkowanjo kſcheſcźanſkoho porjada ſpěchowaſche.

Tajke njepſchecźelſtwo namakaſch pola wyſokich a nizkich a móhł koncil wo ſebi prajicź: napſchecźo mi ſpěwachu, kiž wino pijachu (Pſ. 68, 13.) A byrnje wſchitcy cźile mudracźkojo a hordacźkojo wino njepili, tež pſchi piwje a palencu hodźa ſo mudre ryczże wjeſcź a tu wjedźa mudrje radu ſkładowacź, ſchto a kak měli biſkopojo wucźinjecź a poſtajecź. K pſchikuſowanju bjerjeja nowinki z njepſchecźelſkich cźaſopiſow a cźim wjetſcha je łža, cźim hłupiſcha blada, cźim lěpje jim ſłodźi. Wſchelakim katholikam ſo tajke towaŕſtwo a tajka ryczź tež ſpodoba!

Koncil je ſo hakle njedawno zapocźał a njeje hiſchcźe niczo wot ſwojich wuradźenjow wozjewił: ale hižo k tomu dopomhał, zo ſo pſchecźel a njepſchecźel, kſcheſcźan a njekſcheſcźan bóle pokazowacź a wozjewjecź poczina.

Cźoho dla dha „katholſki Poſoł“ nadrobniſcho njewopiſnje, ſchto we Romje wucźinjeja? Dokelž to nikomu, hacź jeno koncilſkim wótcam z wěſtoſcźu znate njeje, a cźi ujeſmědźa do cźaſa niczo wozjewicź. „Schtož hiſchcźe dowarjene njeje, zo njeje,“ to płacźi tež tudy. Schtóž pak docźaſne powjeſcźe lubuje, dyrbi wjele njewěrnoſcźe ſobu pózrjecź. Schtóž móże a wě cźakacź, zhoni we ſwojim a prawym cźaſu, na cźož móże ſo ſpuſchcźecź.

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Jene dreždżanſke nowiny pak ſebi po ſwojim waſchnju zaſy hubu torhaja na katholſkich w Sakſkej. Po jich ryczach zda ſo, kaž bychu wone wobžarowake, zo mamy my katholſcy w Sakſkej po zakonju rune prawo z proteſtantami. A tola ſu to liberalne t. r. ſwobodnozmyſlne nowiny! Dźiwni ludźo: ſwobodnoſcź chcedźa, ale jenož ſami za ſo! Jim ſo na pſchikład njelubi, zo maja katholſcy wſchelake towaŕſtwa a wſchelake fundacije. A tola maja tež proteſtantowje w Sakſkej wſchelake towaŕſtwa a toho runja fundacije, wo kotrež ſo my njeſtaramy. Tele a druhe nowiny prěduja, zo je katholſka cyrkej njeznjeſliwa; a runje wone ſame wopokazuja pſchecźiwo nam najwjetſche njepſchecźelſtwo. Kóždy dźeń ſkoro namakamy w proteſtantſkich nowinach wopaczne ſudźenja wo katholſkej cyrkwi a jeje wuczbach. Tak běchu wóndanjo někotre dekrety (wobzanknjenja) koncila wozjewjene, w kotrychž cyrkej wěſte błudne wuczby zacźiſnje. Na kóncu tajkich dekretow ſteji po zaſtarſkim waſchnju: ſchtóž tak a tak wucźi abo wěri, je „anathema“ t. r. wuzanknjeny, wotdźělany z cyrkwje. Njeznjeſliwi ludźo pak, zo bychu hněw pſchecźiwo bamžej a cyrkwi wubudźili, pſchekožuja tamne grichiſke ſłowo (anathema, wot anatithénai, wuſtajicź, wotdźělicź, mjenujcy z cyrkwje) ze ſerbſkim ſłowom: „je zaklaty“, abo z němſkim: „iſt verflucht“. Cyrkej ma prawo prajicź: To njeje naſcha wuczba; tón błud je zacźiſnjeny. Wſchak proteſtantowje tež praja: Schtóž tak a tak wucźi, njeje wjacy prawy lutherſki, abo prawy kalvinſki, abo prawy anglikanſki atd. Naſcha cyrkej zacźiſnje jenož błudnu wuczbu, njewěrnoſcź a njeprawo; wona njetama ženje parſchonu, ale modli ſo za błudźacych a pſcheje jim Božu hnadu. To ſteji w kóždym katholſkim katechismuſu, n. pſch. w naſchim ſerbſkim na ſtronje 34. Ale naſchi lubi njepſchecźelojo woſtanu pſchi ſwojim wopaczným měnjenju a piſaja, „wie ſie fluchen“ w Romje, a kak woni nas žohnuja! To je runje tak, kaž bjez druhim z naſchej wuczbu wo cźeſcźowanju ſwjatych. Sto krócź móžeſch někotromužkuli proteſtantej prajicź, zo je wulki rozdźěl abo wſchelakoſcź bjez cźeſcźowanjom Boha a ſwjatych (hl. katechismus ſtrona 63 atd.) a 101. krócź rjeknje nam z nowa: „ihr betet die Heiligen an!“

Ze Schěrachowa. Tež w naſchim měſtaczku bu wóndanjo towaŕſtwo rjemjeſniſkich (Geſellenverein) załožene, kiž ma hižo wjele ſobuſtawow.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Pruſka. W Robkojen (diöceſa Ermland), 3 mile wot Tilſita, bu nowa miſſionſka cyrkej poſwjecźena, bjez tym zo buchu prjedy hižon 86 jutrow kraja kupjene a maſſiwna fara natwarjena.

Z Roma. Nowiny chcedźa wjele wjedźecź wo njepſchezjenoſcźi koncilſkich wótcow dla njezmólnoſcźe bamža (Unfehlbarkeit), kak je bamž namjet (Antrag) tych biſkopow wotpokazał, kiž ſu pſchecźiwo njezmólnoſcźi atd. Tele powjeſcźe ſu falſchowane. Namjety njepodawaja ſo bamžej, ale deputacii wótcow, tam ſo

wuradźuja namjety wſchitkich ſtronow, prjedy hacź k wobzanknjenju pſchińdźe. Dokelž ſu w tymle a druhim nastupanju pſchez dopiſowarjow do augsburgſkeje „Allgemeine Zeitung“ z Roma wſchelake kžě do ſwěta pſchiſchłe, bu wóndanjo jedyn tychle dopiſowarjow, Dr. Dreſſel, (rodźeny z Magdeburga), k wupokazanju z Roma wotſudźeny; tola ſmě tam ſkónczńje woſtacź, dokelž wón (kaž ſo praji) te wopaczne dopiſy njeje piſał a dokelž je ſo połnócnoněmſki póſłanc za njoho poſtarał.

Z Roma. Někotſi biſkopja ſu ſkhorjeli a zemrjeli.

Z Roma. Po 11 wſchelakich wobrjadach (a ſobu tež po ſwojej cyrkwinej ryczi) rozdźěleja ſo koncilſcy wótcojo takle. Łaczańſkich je 704, Armeniſkich 21, Chaldejſkich 10, Melchitow 10, Syriſkich 7, Maronitow 4, Grichow 3, Rumunaj 2, Ruſyn 1, Bołhaŕ 1 a Kopta 1. Po ſwojej doſtojnoſczi ſu: kardinalojo 49, patriarchojo 10, primasojo 4, arcbiſkopojo z diöceſami 105, arcbiſkopojo in partibus 22, biſkopojo z diöceſami 424, biſkopojo in partibus 98, abtojo nullius 6, prědkſtejerjo wſchelakich rjadow 46; z cyła nětko 764.

Z Roma. Po nowiſchim zapiſku koncilſkich biſkopow je tu nětko tež pólſki biſkop Soknowſki, adminiſtrator Lublinſkeje a podolſkeje diöceſy. Wón bě, kaž je Poſoł w ſwojim czaſu piſał, z ruſkeje Pólſkeje cžeknył a je potom w Galiciſkej pſchebywał.

Z Roma. Někotſi ſu wunjeſli, zo budźe koncil wot julija do kónca ſeptembra pſchetorhnjeny a zo bamž hižo wſchelake hrody we wokolnoſczi Roma za njeeuropiſkich biſkopow pſchihotowacź da, kotſiž maja jara daloko domoj. Tola brüſſelſkim nowinam ſo z Roma z dobroho žórła piſche, zo to wěrno njeje. Hdy budźe koncil ſkónczeny, njeje poſtajene; tola by móžno było, hdy bychu ſo politiſke wobſtejnoſcźe w Europje nahle pſcheměniłe, zo bychu koncilſcy wótcojo z wuradźenjom pokhwatali a koncil ſo w lětnich měſacach ſkóncził. Tola pſchichodnoſcź nichtó z wěſtoſczu njeznaje!

Z Roma. Tudy wuńdźe fotografiſke album wſchitkich koncilſkich wótcow we ſchtyrjoch zwjazkach, kóždy po 30 frankach.

Z Roma. Pſched někotrymi njedźelemi je jedyn z najwoſebniſchich bamžowych officirow zemrjeł, francózſki grofa d' Argy, wjedźiczeŕ tak mjenowaneje antibſkeje legije. Officiram, kiž joho łožo po joho domawobſtaranju wobſtupichu, prajeſche wón: „Prajczże w jutſiſchim rapporcze, zo ſym z bamžowym požohnowanjom wumrjeł.“ Swojomu wujej, tež officirej, pſchiſtaji: „Wzmi tule fotografiju (bamža ze ſamoruczńym podpiſmom), kotruž ſym za ſwój najdróžſchi dar džeržał; wobkhowaj ju hako ſpomnjenku na mnje a ſłuž Piuſej, kaž ſym ja jomu ſłužił.“ Joho cžełko bu potom we francózſkej cyrkwi ſwjatoho Ludwika z wojeŕſkej paradu pohrjebane.

Z Roma. Kanonik Cirot de la Ville je bamžej 52,000 frankow pſchinjeſł hako dar z diöceſy Bordeaux.

Jendźelſka. Bohaty konvertit Bute je katholſkej woſadze w Oxfordu jara rjane měſtno k twarjenju wulkeje kathedrale kupił, a k twarej hiſchcze wulki pſchinoſchk polubił. — Katholſka cyrkej kraleſtwa wopſchija nětko 9 arcybiſkopſtwow, 85 biſkopſtwow a 31 japoſchtołſkich vikariatow, a to w Jendźelſkej 1 arcybiſkopa a

12 biſkopow; w Schotlandze 3 japoſchtolſke vikariaty; we tymajle krajomaj hromadze 1708 měſchnikow, 1354 cyrkwjow a kapałkow, 69 mužſkich a 233 žónſkich klóſchtyrow; w Iriſkej 4 arcybiſkopſtwa a 23 biſkopſtwa; na kupach ſrjedžnoho morja 2 biſkopſtwje a 1 vikariat; w połnócnej Americy 2 arcybiſkopſtwje, 18 biſkopſtwow a 2 vikariataj; we Weſtindiſkej 1 arcybiſkop, 1 biſkop a 1 japoſchtołſki vikar; w Africy 1 biſkopſtwo a 4 vikariaty; w Indiſkej a Burma 20 vikariatow; w Auſtraliji 1 arcybiſkopſtwo a 10 biſkopſtwow; w Neuſeelandze 2 biſkopſtwje.

Naležnoſcze towarſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1870: kk. 142. žiwnoſczeŕ Pětr Haſcha ze Zajdowa; 143. žiwnoſczeŕ Mikławſch Ducžman z Dźěžnikec; 144. kubleŕ Delan z Wětenčy; 145. kubleŕ Lukaſch z Mikoczic; 146. kubleŕ Pětranc z Mikoczic; 147. Pětr Winaŕ z Kamjeneje; 148. Marija Nowakowa z Čžaſec; 149. Madlena Kaſchporowa z Baczonja 150. Jakub Pjech ze Smjeczkec; 151. Marija Domſchowa ze Smjeczkec; 152. Mikławſch Schuſter z Njeradec.

Na l. 1869 zapłaczichu: kk. 387. Marija Rólic z Kſchiweje Borſchcze, 388. Hana Handrikec z Radworja; 389. Mikławſch Nowak z Hory; 390. M. N. z H.; 391. Hana Nakuſchkec z Hory; 392. Jan Renčž z Brěmjenja.

Dobrowólne dary: k. kapłan Kuſczanſki z Ralbic 10 nſl.; Marija Rólic z Kſch. B. 5 nſl.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchczeni: Jan Kurt, ſ. murjerja Michała Horjenka z B.; Jan Pawoł, ſ. policaja Michała Renčžki z B.; Marija Martha, dž. molerja Miloty z B.; Jan Jurij, ſ. khěžnika Jana Benſcha ze Židowa; Rudolf Benno, ſ. rěznika Pětra A. Lukaſcha z podhroda; Wylem, ſ. džěłaczerja Karla W. Schneidera z B.; Ludwik Jan, ſ. kryjerja Reinholda Winklera z B.; Jurij Auguſt, ſ. murjerja Jakuba A. Wjeraba z B.; Pawoł Otto, ſ. ſchtrymparja Morica Goldy z B. — Wěrowanaj: Auguſt Rychtaŕ z Bóſchic a Hana Schimanec z Radworja. — Zemrjeczi: Michał Schneider, hejtman z B., 60 l.; Michał Bohuwěr Ducžman, džěłaczeŕ z podhroda, 41 l.; Ernſt, ſ. A. Krala z B., 7 měſ.

Z nakładom towarſtwa ſſ. Cyrilla a Methoda je wuſchła a pſchedawa ſo za 2½ nſl. pola kk. Smolerja a Pjecha, kaž tež w expedicijach Katholſkoho Poſła a pola klamarjow, kotſiž móža ju kóždy czas pſchez nas tuniſcho doſtacz:

Katholſka protyka za Hornju Łužicu na 1870.

Schtóž chce prěni a druhi lětnik teje ſameje doſpołnoſcze dla měcz, móže jón za 6 np. (za ſchtempl) doſtacz, kaž daloko zbytkne exemplary doſahaja.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

Dale: Kr. z J. 4 tol.; Mikławſch Džiſławk, wotroczk w Radworju 2 tol.; R. z W. pſchez k. kapłana Wernera z Khróſczic 10 tol.

Hromadze: **1636** tol. 15 nſl.

Cziſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski cžasopis,

wudawany wot towarſtwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyſchinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 5. **5. měrca 1870.** **Lětnik 8.**

Powjesćże z vatikanskoho koncila.

IX.

Dźěła zhromadźenych biſkopow we Romje pſchecy pokracžuja a ze wſchitkej prócu a ſwědomitoſcžu pſchepytuja wótcojo naležnoſcže ſwjateje cyrkwje.

Dwě a dwacyta hłowna zhromadźizna měješche ſo 5. februara a ryčžachu ſchtyrjo wótcojo wo naležnoſcžach cyrkwinſkeje cžahnitby.

Na tſi a dwacytej zhromadźiznje (8. februara) ryčžachu zaſy ſchtyrjo wótcojo wo tejſamej naležnoſcži a wobzamknychu ſo na tutym dnju rozryčžowanja wo namjecže cyrkwinſkeje cžahnitby.

Na ſcžěhowacych zhromadźiznach ryčži a wuradźuje ſo wo małym katechismje a ſu na ſchtyri a dwacytej zhromadźiznje (10. februara) ſedmjo wótcojo, na pjecž a dwacytej (14. februara) pjecžo, na ſchěſcž a dwacytej (15. februara) ſcheſcžo, na ſydom a dwacytej zhromadźizuje (18. februara) ſedmjo wótcojo wo tutej wěcy ryčželi.

Na pjecž a dwacytej zhromadźiznje doſtachu woſmjo biſkopojo dowolnoſcž, zo ſměďža ſo do ſwojich woſadow wróćźicž. Mjez tutymi je tež jedyn amerikanſki biſkop (Jan Lamy ze Santa Fe), kotryž ma hacž k najbližſchej železnicy 62 dnjow po kučžnych ladach (prairiach) na konju jěchacž.

Na ſydom a dwacytej zhromadźiznje buchu zamołwjenja jěďnacžoch biſkopow za płacžiwe wuprajene a jim dowolene, zo njetrjebaja do Roma pſchińcž. Kaž je znate, njeſmě žadyn biſkop bjez dowolnoſcže zhromadźenych wótcow doma woſtacž abo do ſwojeje woſady ſo wróćźicž. Jeno pſchi ważnych winach dawa ſo tajka dowolnoſcž.

Kaž ſo z wěſtoſcžu ſłyſchi, ſu někotſi miniſtrojo njechańbitoſcž měli a ze ſwojej radu a napominanjom do koncila ryčžecž ſpytali. Hdy bychu tajcy ludźikojo

tola swoju mudrosć za so skhowali abo doma rozomnje nałožowali! Biskopja tajkeje rady njetrjebaja, dokelž maja po Jězusowym slubjenju wyschschu a wěsćischu pomoc swjatoho Ducha, „kotryž budże jich do wschitkeje wěrnosćże wodźicź a na wschitko dopomnicź, schtož je wón (Jězus) k nim ryczał.“ Wěste je, zo so něhdźežkuli boja, zo budźeja wschelake nowe, ale njekscheścźanske prawa a waschnja tak pomjenowane, kaž rěkacź zasłuża. To chcedźa wobrocźicź a tohodla spytuja hrozycź. Ale wotmołwjenjo na tajke spytanja a hroženja su swjecźi japoschtołojo za wschitke cźasy dali a nam we swjatym pismje zawostajili: „Sudźćże sami, hacž je prawje, was bóle posłuchacź dyžli Boha.“ (Jap. staw. 4, 19.)

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina. Po najnowschim dopisu je nasch hnadny knjez biskop w Romje z Boha strowy a budże jutsje (prěnju njedźelu posta) w němskej narodnej (nacionalnej) cyrkwi dell' Anima prědowacź. Zyma, kiž bě lětsa tež tam kruta (hacž do 7 gradow), je nětko nimo; psched tsjomi njedźelemi su hižo mandłownje (Mandelbäume) zakcźěłe a nalětnja pycha so pokazuje. Wosebje maja tam nětko pschiležnosć, so pscheswědsicź, kak wěrnje abo njewěrnje njepscheczelske nowiny wo Romje pisaja. Tak běchmy z Budyschina wotrězk nowinow „Dresdner Nachrichten“ do Roma póslali, hdźež stejesche, kak w Romje njejsu dowolili, zo by protestantska knjeni na wopomnik swojoho muża stajicź směła: „Hier ruhet in Gott“ atd. a zo je pschi wschim protestirowanju ze strony tamnischich protestantow tónle wopomnik dyrbjał wotstronjeny bycź! Ale nětk zhonichmy z Roma, zo je to tołsta łža a zo su potajkim skórźby pscheczźiwo njeznjesliwosczi bamžowstwa na wopaczným měsćze. Wy smějmy skerje na njeznjesliwosć naschich njepscheczelow skorźicź, kotsiž łžě pisaja, jenož zo bychu na bamža a katholsku cyrkej poswarjecź móhli! Mój dopisowař (Pětr Lehmann) mjenujcy pisa takle. „Teje nowinki dla, kiž we „Dresdner Nachrichten“ stejesche, sym so někotrych knjezow praschał, ale žadyn njebě wo tajkej wěcy słyschał. Zo bych so sam pschepokazał, džěch 20. februara na protestantske pohrjebnischczo (kěrchow) won, a bjez dołhoho pytanja nadeńdžech na 20 němskich napismow na wopomnikach, a tež te po dreždžanskim pisanju zakazane „Hier ruhet in Gott.“ Dwě tajkej sebi wotpisach; prěnje rěka po słowje: Hier ruhet in Gott der königliche Oberamtmann Ferdinand Ludwig Hehn aus Lohmen bei Berlin, geb. 5. Jan. 1816, gest. am heiligen Bußtage den 20. April 1864; druhe pak: Hier ruhet in Gott Hildegard von Dołęga Kozierowska, geb. den 9. Mai 1844 in Herrnhut in Sachsen, gest. 27. Mai 1869 in Messina.“ Duž zasy z jenoho pschikłada widźimy, kak wjele wěry njepscheczelske nowiny zasłuża, hdyž wo bamžu a Romje abo wo katholskej cyrkwi pisaja!

Z Budyschina. Njedźelu 27. februara měješche towarstwo katholskich rjemjesniskich póstnisce wjesełu na tudomnej tsělerni. Najprjedy běschtej dwě deklamaciji, jena ważna a jena žortna. Potom hrajachu rjemjesnicy dźiwadło abo theater, a to dwaj jara wjesołaj kruchaj: „Monsieur Herkules“ wot Belli a

„nóeny straznik" wot Körnera. Pschihladowarjo, kotrychž běsche tež tón krócz jara wjele, běchu z hru pilnych rjemjesniskich mkodzencow jara spokojeni. Skónczinje běchu reje.

Z Budyschina. Sobotu 26. februara popokdnju zhromadzi w tachantskej schuli wubjerk k pschihotowanju zakoženja cyrkwje w Czornecach abo Baczonju. Zhromadziznu wotewri wysokodostojny knjez scholastikus Kuczank z ryczu, w kotrejž so wón najprjedy za dowěru, jomu pschez wuzwolenjo za pschedsydu wopokazanu, dzakowasche a potom wosebje slubi, zo chce so po mózhnoszi za wuwjedzenjo wubjerkowoho prědkwzacza staracz. Za pschiwzaczo wólby a wuprajenu zwólniwoscz bu knjezej pschedsydze z postanjenjom dzak wuprajeny. Na to pschedpokoži so kniha, do kotrejež so pschikhadzace dary za cyrkej zapisuja, a naluto-warniske knizki. Nětko so ryczesche, kak maja so sobustawy wubjerka za hromadzenjo dobrowólnych darow za cyrkej staracz, kózdy w swojim wokrjesu a pschi pschilezhnoszi tež zwonka njoho. Schtóž wo tej nalezhnoszi hizo zhonik njeje, dostanje powjestwo pschez czischczanu a naschim czitarjam znatu „próstwu, nowu katholsku cyrkej nastupacu." Z cyła je nětko kózdy, kiž wo tej wěcy wě, bjez wulkoho kazanja abo proschenja lubje pscheproscheny, zo chcyk swój dar k czesczi Bożej a k spomoženju duschow woprowacz, hdyž budze jomu mózno, njech je w kotrymžkuli měsacu. Njebojcze so, swój wopor wotedacz; paragrafy 4, 6 a 9 naschich statutow abo wustawkow su dosahaca wěstota, zo budze cyrkej twarjena a zo so nasche dary k niczomu druhomu njebudza nakožowacz, hacz za twarjenjo cyrkwje w Czornecach abo Baczonju. Duž njech su nětko pschecziwnicy wotmysleneje cyrkwje změrom — k wjetschej czesczi Bożej! Hdy budze tale cyrkej twarjena, to njewotwisuje wot wubjerka, ale wot spěschnoszże njesebicznych dawaczerjow a dawaczerkow. Tohodla njech wschitka wurycz a wschitke wotwlakowanjo pschestanje! Kroczmy do prědka, a njewjerczmy so pschecy w tym kolesu, w kotrymž jeni praja: „Njedamy, doniž so njetwari!" a druzy prajicz nuzowani su: „Njetwarimy, doniž so njeda!" Radscho njech so wschitcy katholscy Serbja dopomnja na wužitnische słowa, kaž na pschikład: „Dawajcże, a wam budze date!" abo: „Bis dat, qui cito dat (dwójcy da, schtóž bórzy da)!" abo: „Bjez započatka njeje dokonjenjo!" Wubjerk běsche na spomnjenej zhromadzizhnje teje mysle, zo budze so cyrkej twaricz móc, hdyž budze 10,000 toleri hotowych pjenjez nahromadzenych. Materiale (kamjenje atd.), a wschelake dźěła budza drje w swojim czasu dobrowólnje bjez porucženja a proschenja poskiczane, kaž so wubjerk nadzija. Wubjerkownikam móhli tež dobrowólnje pomocni bycz gmejnscy prědkstejiczerjo, abo hdyž tajki prědkstejiczeŕ njeje katholski, tež druzy katholscy muzowje pschez to, zo bychu pschi pschilezhnoszi pscheproschowali k smilnym daram za nowu katholsku cyrkej. Wschitkich katholskich pak, kotsiž prědkwzaczo wubjerka swěchowacz zamoža, dopominamy na słowa s. japoschtoła Pawoła: „Khodźcże w luboszi, kaž je Khrystus nas lubował, a so za nas podał hako dar a wopor. (Efes. 5, 2.) A kedźbujmy jedyn na druhoho, zo bychmy so pohnuwali k luboszi a k dobrym skutkam." (Hebr. 10, 24.)

Z Budyschina. Na sakskim sejmje, kiž bu wóndy skónczeny, běsche w

poſlenich poſedźenjach też rycź wo nutswjedźenju tak mjenowanych „civilſtands-regiſtrow“ t. r. zapiſnych knihow ſwětneje wyſchnoſcże, do kotrychž maja ſo woſebje też civilne wěrowanja tajkich parſchonow zapiſowacź, kotrež po zakonjach žanoho w Sakſkej pſchipóznatoho wěrywuznacża njemóża wěrowane bycź. Pſchi tej pſchileżnoſczi je wyſokodoſtojny k. kanonikus kantor Hoffmann, hako zaſtupnik tachantſtwa ſ. Pětra w Budyſchinje, wjacy krócź rycżak a ſo pſchecźiwo tym paragrafam zakońſkoho namjeta wuprajił, kotrež w nuzy civilne mandźelſtwo dowola; pſchetoż katholſka cyrkej njemóża tajke mandźelſtwa, kiž ſu pſchecźiwo jeje zakonjam wobzanknjene, ženje pſchipóznacź, byrnje ſwětna wyſchnoſcź te ſame dowoliła. Prawi katholikojo njebudża ſebi ženje tajki civilne mandźelſtwo žadacź, a też wulka wjetſchina lutherſkoho luda w Sakſkej je pſchecźiwo tajkomu.

Z drežďjanſkeje diöceſy.

Z Lipſka. Tudomne towaŕſtwo rjemjeſniſkich mějeſche 22. februara ſwjedźeń a koncert k wužitkej wotpłacźenja dołha, kotryž hiſchcże na ſwojej khěži ma.

Z Chemnitza. Towaŕſtwo rjemjeſniſkich ma tudy 43 woprawdźitych a 22 cżeſtnych ſobuſtawow. Rozwucżowanjo wobſtaraja faraŕ, kapłan a wucżerjo.

Z Plauena. Towaŕſtwo rjemjeſniſkich, kiž nětko 10 woprawdźitych a 19 cżeſtnych ſobuſtawow licźi, hromadźi pjenježne dary, zo mohło ſebi wjetſchi lokal wotnajecź. Dotal ſkhadźuje ſo wone w duchownſkej khěži, hdźež ſo też hižo duſchna knihownja namaka.

Z pruſkeje Łužicy.

Z Kulowa. Mały rózk je z nami zatraſchnje zakhadźał, tak zo rucy dyrkotaſchtej a pjero dźerżecź njemóżeſchtej. Nětk, hdyž ſłónco cżoplíſche pruhi dele ſcżele a lodowe ſwěcźki haſnje, chcemy z naſchoho městacźka zaſy něſchto ſłyſchecź dacź, ale jara duſchne a khwalobne to runje njebudże. Njeznaty złóſcźnik, kotryž ſo pod mjenom „Bulang“ zakhowa — Bulangec ſwójba je pola nas tójſchto rozſchěrjena — je naſche dobre duchowne knjeżny, kiž khorych wothladaju, mrějacym k pomocy ſteja, ſyrotki k ſebi do domu bjeru a wocźehnjeja, we dwěmaj hornimaj ſchulomaj holcżata rozwucżeja, khude dźěcźi z draſtu wobſtaraju a za wotroſcżene knjeżny Marijanſke zjenocżeńſtwo zakożili ſu — a wſcho to z widźownym božim žohnowanjom — ja praju: njeznaty złóſcźnik je naſche miłoſcźiwe ſotry pſchi kralowſkim knjeżerſtwje we Liegnitzu wobſkorżił a z błótom wobmjetował. A cżohodla rozdaji tutón ſlěpc ſwoju lózu hubu? Wón ſtona: „žoniny regiment niczo njepkacźi; wot toho cżaſa, zo duchowne knjeżny w Kulowje ſu, njepſchipowjedaju ſo tak wjele cżeſnych njewjeſtow kaž prjedy; duchowne knjeżny njemóża we ſchulach tak wjele wudokonjecź, kaž ſwětni wucżerjo.“ Lute tokſte do wocżow padace khěž! Naſchi duchowni a ſwětni prědkſtejerjo ſu ſo tohodla też pſchecźiwo tajkomu Judaſchej ſylnje zběhnyli; wſchitcy měſchcźenjo, kiž mjeno

„Bulang" wjedu (jich je 19) su jenohłósnje pśched wyschnoscźu wuprajili, zo njejsu hanjeŕski list pśecźiwo mikoscźiwym sotram podpisali a 143 nanow a hospodarjow je we zjawnym pismje wobswědśiło: „Nasche duchowne knjeźny dawaju wschitkim krasny pschikład pobožnoscźe a pócźiwoscźe; wopruja za khorych strowotu a žiwjenjo; rozwucźeja dźěcźi we schulach nanajlěpje nic jeno we bójskich a swětnych wědomnoscźach, ale też we domjacym a žónskim dźěle, kaž we schtrykowánju, schicźu, wuschiwanju atd., schtož swětni wucźerjo njezamóža, a pschez tajke ručzne žónske dźěło su nasche dźowki cźasto khmane, sej wschědny khlěb zaskužicź: my podpisani nanojo a hospodarjo wotkožimy tohodla lubowanym duchownym knjeźnam pśched Bohom a swětom dźak a cźescź." Spóznajcźe z toho, lubi serbscy krajenjo, zo pola nas wěrnoscź a prawda stej zhóscź a schibalstwo schpatnika, kiž sej njezwaži, ze swojim prawym mjenom wustupicź, pschedobykoj. A tak dyrbi so wschitkim jebakam zeńcź. Schtož tamón njemjenowany njepschecźel we swojim zekhańnym liscźe na serbski lud swari, zo we božim domje njespěwje, ale reji,*) chcemy jomu hako kschescźenjo rady wodacź, dokelž wón k serbskomu ludej žaneje luboscźe nima a wot serbskeje ryczże, wot serbskich khěrluschow a wot serbskoho spěwanja cyle niczo njezrozemi. Lochcy pak jomu serbski khlěb derje słodźi. Prjedy smy myslili, zo napschecźnikojo duchownych a klóschtyrskich wustawow jeno w Dreždźanach a w Barlinje bydla: nětk smy zhonili, zo też srjedźa bjez nami hady su, kiž nas skradźu kusaju. Spodźiwna pak je hłuposcź a krótkowidźownoscź někotrych cźłowjekow. Hdyž adressa za mikoscźiwe sotry pschecźiwo swarjenjam tamnoho tajnika po naschim měscźe wokoło dźěsche, rjekny jedyn: „ja njepodpisam, pschetož hdyž sym prěni krócź podpisak" (běsche próstwa na barlinski sejm, zo schule njesmědža bjezbóžne bycź) „buchu kralowske dawki powyschene; a hdyž sym druhi krócź podpisak" (běsche zbožopscheczo na bamža k joho 50 létnomu jubilejej) „bu nowa cyrwinska taxa zawjedźena." Schtóž tak njewuprajitnje zawjercźany je, tomu so prawje stanje, zo joho z nohomaj teptaju. Dźakowano Bohu, zo tajkich na duchu slepych pola nas jeno jara mało je; wjetschina naschich wosadnikow je dobra, dohladna a derjezmyslena.

Z Kulowa. Za nowotwarjenjo božoho domu we Cźornecach abo Bacźonju wotdźerža so we naschej farskej cyrkwi zjawna kollekta. Woprowasche so 20 tolerjow, schtož je za naschu khudu wosadu tójschto a wscheje cźescźe hódne.**) Pschi tym chcemy zdobom zmólk wupórjedźicź. Někotsi měnja, zo nowa cyrkej w Cźornecach abo Bacźonju hižon lětsa so twaricź budźe. To móžno njeje. Wschě woprowane a hromadźene dary su podłožk abo symjo, z kotrohož po cźasu

---

*) Spěwanjo zhromadneje wosady njemóže tak hładke bycź, kaž spěw wuwucźenych spěwarjow. Tola słuscha so, wschitku prócu też na porjedźenjo a polěpschenjo ludźacoho spěwa nałožicź, zo njebychu pschiskodźerjo žanoho zapschijecźa k swojomu schcźipanju měli. Wosebje dyrbi so tohodla spěwanjo też schuli wucźicź. Tola w Kulowje je wucźenjo serbskoho spěwanja njemóžne, dokelž su tam też za serbske dźěcźi cyle němscy wucźerjo!

Red.

**) Tola so nadźijamy, zo budźa bohacźischi ludźo kulowskeje wosady hischcze wysche toho wjetsche pjenježne dary za wotmyslenu cyrkej pschipóscźełacź. Red.

k czeſczi Boha a ſerbſkoho ludu nowy ſwjaty twar ſo k njebju pozběhacz budże. Wjacy woporow ſo wot lubych ſerbſkich krajanow do bożoho kaſchcża pſchinoſchuje a ſkerje budże ſo we nowej cyrkwi zaſpěwacz Te Deum laudamus.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Z Barlina. Dotalny delegat (zaſtupnik) wrótſławſkoho biſkopa za Braniborſku a Pomorſku a probſt pſchi cyrkwi ſwjateje Hedwigi tudy, k. Karker je za ſydłownoho kanonika do Wrótſławy powołany a ſem je na joho měſto pſchiſchoł k. Herzog, dotal arcměſchnik a farař we Briegu, nětko czeſtny kanonikus.

Němſka. Na połnócnoněmſkim parlamencze w Barlinje jednaja wo khoſtanſkim zakonju. Pſchi tym ſteji kancleř Bismark krucze na tym, zo by ſmjertna ſchtrafa wobſtała, bjeztymzo wjetſchina zapóſłancow pſcheczíwo tomu ryczi. — Bratſtwo ſ. Michała w Paderbornje je bamžej 20,000 frankow luboſczíwych darow póſłało. — We wjele nowinach ſu nětko ſame wuryczowanja wo bamžowej njezmólnoſczi, woſebje dokelž je ſo ſławny profeſſor Döllinger w Mnichowje pſcheczíwo tej ſamej w piſmach wuprajił. Woczakajmy wo měrje, ſchto koncil wſchěch biſkopow pod wjedzenjom ſwjatoho Ducha wo tej naležnoſczi w ſwojim czaſu wozjewi!

Tyrolſka. W Tarrenzu ſta ſo w januaru wjeſoły pedawk. Z „amta“ pſchińdżechu ſchulſke knižki za njekonfeſſionalne ſchule, wo kotrychž „niczo wot Jězuſa“ njeſteji. Hdyž to tamniſche žony ſłyſchachu, khwatachu do ſchule a bjerjechu ſwoje dźěczi domoj a wołachu: „dźěczi ſkuſcheja nam.“ Amtſki zaſtojnik dyrbjeſche z njekſcheſczanſkimi ſchulſkimi knižkami domoj czahnycz. Kſcheſczanſke maczerje mějachu w tym padże prawje, zo wot ſtata (kraja) jim poſkiczenu dobrotu njekonfeſſionalnych ſchulow (bjez wěſtoho wěrywuznacza) z tajkim džakom wotpokazachu.

Z Roma. Na požadanjo wjele biſkopow je bamž poſtajił, zo ſo na koncilu njeſmědža njetrěbnje dołhe ryczе dźerżecz; a biſkopja ſu proſcheni, radſcho na te jim pſchipóſłane namjety piſowne pſchiſtawki a wuſtajenja cžinicz, po kotrychž dyrbi potom deputacia je znowa pſchedžěłacz a zaſy generalnej kongregacii pſchedpołożicz k dowujednanju. Z toho ſu někotre nowiny powjeſcz wudžěłali: zo dyrbja ryczе biſkopow cyle wotpanycz.

Z Roma. Tudy je infulirowany prälat Dr. Zeidler, z rjada prämonſtratow na Strahowje w Prazy, 28. februara nahle zemrjeł. Wón bě 1790 rodżeny, profeß 1812, měſchnik 1813, doktor 1821, wjacy lět profeſſor a wot 1834 abt. Wot khěžora doſta 1862 rjad železneje krony 2. klaſſy a z tym zemjanſtwo. Joho czěło budże w Romje balſamirowane a do Prahi pſchewjezene.

Z Roma. Spěſchnopiſarjo (ſtenografojo) na koncilu dobywaja ſebi wſchitku khwalbu. Hodžinu po ſkónczenju zhromadźiznow namakaja ſo hižo cžiſte wotpiſki we wſchědnym piſmje pola ſekretarja biſkopa Feßlera. Jedyn francózſki kardinal pſchińdże dwě hodžinje po zhromadźiznje k ſekretarjej, a hdyž dobry a ſwěrny wotpiſk ſwojeje ryczе widżeſche, praji, zo ani we francózſkim ſenacze tak wuſtojni

ſtenografojo njejſu kaž w Romje. — Wot koncilſkich wótcow zemrjeczi biſkopja rěkachu: Suarez Peredo z Veracruza (Mexiko), Mascarou-Laurence z Tarbesa (Francózſka) a Puillgat y Amigo (Schpaniſka).

Z Roma. Wuſtajenca cyrkwinſkich wěcow, kiž bu wóndanjo wotewrjena, je jara bohata a tež wjele wopytowana.

Z Roma. Chaldejſki patriarch z Babylona, k. Józef Audu, je tudy z aſſiſtencu jenoho arcbiſkopa a jenoho biſkopa dweju chaldejſkeju měſchnikow hako biſkopow wuſwjecził; Pietro Atar budże nětko arcbiſkop w Diarbekiru a Gabriel Farſo biſkop w Mardinje. Bamž je teju ſameju wubrał, kóždoho z tſjoch jomu předkſtajenych.

Schpaniſka. Tudy wojujetej napſchecznej ſtronje, monarchiſka a republikanſka, zaſy wótriſcho, dokelž prěniſcha nikoho na kralowſki trón njeje nawabicz mohła.

Francózſka. Kardinal Bonald, wot lěta 1839 arcbiſkop w Lyonje, je w ſwojim ſydłowym měſcze 25. februara, 83 lět ſtary, zemrjeł. Kardinal bě wón wot l. 1841. — Mnich Hyacinthe je z Ameriki ſo wróczíwſchi nětko zaſy w Parizu žiwy hako ſpiſowař. Powjeda ſo, zo chce pſchez bamža wot klóſchtyrſkich ſlubow wotwjazany byczˊ.

Z Pariza. Tudy je general grofa Feray na ſmjertnym łožu katholſkej cyrkwi pſchiſtupił. Pſched 21lětami běſche joho pſchichodny nan, marſchal Bugeaud ſmjerczi blizki, a tehdomny proteſtant Feray staraſche ſo ſam, zo by k marſchalej měſchnik powołany był. Bóh žadyn dobry ſkutk njezabudże!

Z Jeruzalema. Wot toho czaſa, hdyž ſu ſo teppichi w bethlehemſkej khapali, natwarjenej na měſcze Khryſtuſowoho narodżenja, ſpaliłe, je ta ſama do turkowſkeje ſtražnicy (Wachhaus) pſcheměnjena. Za to pak je w Jeruzalemje nowa khapala Campo santo, kotruž je wjerchowka de la Tour d'Auvergne na wolijowej horje tam natwaricz dała, hdżež je Jězus najpoſledy k japoſchtołam ryczał. Rakuſki konſul grofa Caboja prócuje ſo wo wobnowjenjo johannitarſkoho rjada a je tohodla wobſchěrnu leżownoſcz mjez Jeruzalemom a Bethlehemom kupił. Italſki prync Amadeus je 10,000 frankow darił k ſchpitalej za ſtarych ludži, kotryž doktor Carpani blizko Jeruzalema założuje.

Raniſcha Indiſka. W Bombay je jeſuita Wagner wumrjeł. Wón narodži ſo w Mainzu w lěcze 1821. Po wuſchtudowanju běſche wjacy lět architekt a ingenieur, 1849 wobroczi ſo k duchownſtwu a bu 1855 jeſuita. Hdyž bě za ſwój rjad w Němſkej wſchelake twarby (tež cyrkwje) derje wuwjedł, bu 1867 do indiſkeje miſſije póſłany, zo by woſebje we Bombay wulki klóſchtyr a katholſku akademiu (wyſoku ſchulu) natwarił.

Połnócna Amerika. W ſtatach Kanada, Illinois, Wisconſin a Texas je wjele kolonijow, kotrež ſu wot Polakow z Hornjeje Schlezynſkeje a Nawjeczornjeje Pruſkeje założene. Woni dołho žanych duchownych njemějachu; tola w najnowiſchim czaſu ſu někotſi pólſcy duchowni tam pſchiſchli. Tež tam woſtanu woni dobri Polacy a dadża ſebi pólſke nowiny ze ſwojeje domizny ſłacz.

Połnócna Amerika. Do ſenata (komory) zjenoczenych ſtatow je wón-

danjo prěni cžornoch (neger), k. Revels zastupił; k joho pschiwzaczu běsche wjele wcžipnych pschischło. W prjedawschich cžasach mjenujcy běchu cžornochojo jara hidženi, hdyž jich wotrocžstwo (sklavinstwo) hischcže wobstejesche.

Naležnoscže towarstwa.

Sobustawy na lěto 1870: kk. 153. farski administrator J. Herrmann we Wotrowje; 154. Jurij August Kokla ze Zajdowa; 155. Jan Mětowski z Borschcže; 156. Michał Rjecžka z Džěžnikec; 157. Hana Běrkowa z Radworja; 158. Pětr Lukasch z Khasowa; 159. Franc Gäbler ze Zajdowa; 160. R. V. priorka Paula z klóschtra Marijnoho Doka; 161. Mikławsch Renczka z Wotrowa; 162. zwónk Michał Symank z Wotrowa; 163. Mikławsch Böhma z Wotrowa; 164. Pětr Smoła z Wotrowa; 165. Jakub Luscžanski z Wotrowa; 166. Jakub Schokta z Kaschec; 167. Jakub Stranc ze Žuric; 168. Boscžij Weclich ze Žuric; 169. Hana Pjechowa z Krěpjec.

Na 1866 a 1867 zapłaczi: P. P. z K.

Dobrowólne dary: K. ze Z. 1 nsl.; R. V. priorka Paula 15 nsl.; Boscžij Weclich ze Ž. 5 nsl.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschcženi: Bernhard Bruno, s. kłobukarja Schmidta z B.; Pětr August, s. kublerja Michała Nowotnoho ze Stoneje Borschcže; Jurij, s. kublerja Jakuba Rězała z Bělcžec. — Zemrjetaj: Hana, dž. njeboh khěžnika Michała Pjetascha ze Židowa, 17 lět; Pětr Laras, žiwnoscžer z Hrubjelcžic, 49 l. — Wěrowanaj: Bjedrich Wylem Messerschmidt ze Židowa a Ernestina Melzigec ze Zhorjelca.

Z Radworja. Kschcženi: Handrij, s. Augusta Hendricha w Kamjenej; Ernst Bohuwěr, s. Jana Augusta Pjetascha w Khelnje; Hana Marija, dž. Jana Handrika z Měrkowa; Marija, dž. Mikławscha Hantuscha z Bronja; Marija, dž. Jana Fulka w Radworju († 27. jan.); Jurij Franc, s. Pětra Měscherja z Měrkowa; Marija Madlena, dž. Pětra Ledžbory z Radworja; Jan, s. J. Glücklicha z Kamjenej; Robert Leo, s. K. Hoermanna z Boranec; Marija Madlena, dž. Jana Lehmanna (wicžaza) z Brěmjenja; Mikławsch Handrij, s. Augusta Schokty ze Zdžerje; Mikławsch, s. Rehorka z Radworja. — Zemrjecži: Madlena, m. Jurija Cžorlicha ze Zdžerje, 36 l.; Herta Wóskec z Bronja, 76 l. 4. m. 18 d.; Mikławsch, s. Jana Cyža z Radworja, 4 n. 2 d.; Jurij August, s. Jurija Bjarscha z Khelna, 4 měs.; Hańža Krecžmarec z Kamjenej, 62 l. 8 m. 24 d.; Michał, s. Jana Kubascha ze Zdžerje, 11 m. d.; Jan Pjecžka z Cžornoho Hodlerja, 51 l. 26 d.; Madlena, wud. Handrija Rjecžki ze Zdžerje, 57 l. 8 m. 20 d. — Wěrowani: Jan Ferdinand Winkler z Radworja a Marija Delanec z Radworja; Jakub Wjeraba z Khelna a Hańža Domanic z Kamjeneje.

Dary za cyrkej w Cžornecach abo Bacžonju.

K cžesczi Božej a k spomoženju duschow su dale woprowali: Jan Knebel z Haslowa 25 tol.; Kulowska wosada pschez k. fararja Schneidera 20 tol.; k. kapłan J. Wowcžerk z Kulowa 1 tol. 10 nsl.; jedyn khudy wotrocžk z Kocžinje 20 nsl.; k. präses Józef Pallmann w Prazy 10 schěsnakow; Serbja a Němcy serbskoho seminara w Prazy 50 schěsnakow, kiž buchu pschez wotcžahowanjo na jědži zalutowane.

Hromadže: **1683** tol. 15 nsl. a 60 schěsnakow.

Cžischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukładźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski cžasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 6. **19. měrca 1870.** **Lětnik 8.**

Něschto z missionstwa we Indiskej.

We někotrych cžiskach „Posoła" bě loni skutkowanjo katholskich missionarow w Chinesiskej wopisane. Tola nic jenož w tymle kraju namakaja so póskojo naschcje wěry; ale do wschěch krajow na zemi, hdžež ludy w cžěmnoscji pohanstwa sedža, złoža woni swoje kroczele, zo bychu njesmjertne dusche za Khrystusa a joho kralestwo dobyli. Dokelž pak je tele missionske polo tak wulke, dha njemóže so wot nas z jenym wokomiknjenjom wobhladacz. Cžitarjam Posoła budže tohodla lubo, hdyž druhdy z jenoho abo druhoho pohanskoho kraja něschto wot skutkowanja katholskich missionarow slyscha. — We scžěhowachym nastawku pschinjesu so někotre powjestwa katholskoho missionstwa z Indiskeje, nic ze cykeje Indiskeje, ale jenož z jeneje provincy tohole kraja, kotraž rěka: Madura.

Indiska słuscha z wjetschoho dželа Jendželcžanam*), rozdželа so do prědneje a zadneje Indiskeje a ma wjele millionow wobydleri. Madura leži w prědnej Indiskej k morju njedaloko kupy Ceylon. Provinca Madura rozdžěluje so zasy do tsjoch mjeńschich wokrjesow: Połnócna Madura z hłownym městom Trichinopoly, srjedžna Madura ze hłownym městom Madura a južna Madura z městom Palamcottah.

Wobydleństwo Madury móže so do schtyrjoch klassow rozdželicz; su tam: 1) njewěciwi, kiž su pohanowje a mohamedanscy; 2) jendželscy protestantowje, kiž jenož 30,000 wucžinja; 3) Goanesowje t. r. tajcy kscheszenjo, kiž pod schismatiskich arcbiskopom w Goa steja (25,000); 4) romscy katholscy kscheszenjo, kiž su pod japoschtolskim vikarom a kotrychž je wokoł 170,000 duschow.

Najwjacy indiskich wobydlerjow je hischcze pohanskich a słuži pschibohow-

*) Cyła jendželska Indiska ma wokoło 150 milijonow wobydleri.

9 F
70

Tola lěto wot lěta wobroczi so dójschto tychle pohanow k naschej cyrkwi. Kaž tamnischi katholscy missionarowje pisaja, bychu so hischcże wjacy pohanow wobroczili, bychu-li woni te nuzne wudawki njeschz móhli, kotrež rozwuczenjo wo kscheschczanskej wěrje sobu pschinjese. Pschetož, kaž wschudžom bjez pohanami, najbóle a najradscho khudži a nizcy kscheschczansku wěru wopschimnu, žadaja tež jow najbóle khudži dźěłaczerjo do klina cyrkwje pschiwzaczi bycz. Hdyž tohodla tajke dźěłaczerske swójby k missionaram pschińdu, zo bychu so wo wěrje rozwuczicz dali a k swjatej kschczeńcy pschihotowali, su missionarowje nuzowani, jim wo tymle czasu tež jěschz a picz dawacz. Dokelž pak katholscy missionarowje husto swojeje khudoby dla wschitkich pschikhadžacych we tymle czasu zežiwicz njemóža, je jich wjele nuzowanych, zasy domoj hicz. Tola pschisspori so nascha cyrkej pschecy. W južnej Madurje su so wo krótkim czasu 10 kscheschczanskich gmejnom założili. Jena wjes po druhej dostanje katholskich wobydlerjow. Bjez tym zo jendželscy a amerikanscy missionarowje ze swojimi wulkimi dokhodami*) jara mało wuczinja, kaž sami wuznaja, pschisporja so katholske wobydlerstwo.

Katholskich missionarow je w Madurje wokoło 50 a maja 170,000 kscheschczanow duchownje wobstaracz, kiž we wschěch tsjoch wokrjesach bydla. Czile kscheschczenjo su, kaž missionarowje pisaja, swojim duchownym pastyrjam podwolni a zahorjeni za naschu swjatu wěru. To pokazuje so bjez druhim tež na wobdźělenju pschi nabožnych swjatoczhnoschczach. Zo bychu tesame prawje swjatoczhnje so swjeczili, hromadža bjez tymi Indiskimi katholskimi kscheschczanami dobrowolne dary, hdyž kóždy po swojim zamoženju dawa. Dźewjecz dnow prjedy swjatoczhnoschcze dźerži so kóždy dzeń wjeczor pobožnoschcz. Pschez zwonjenjo, bubnowenjo a hudźbu na instrumentach pschepros̆y so kscheschczanska wosada k pobožnoschczi. Cyła cyrkej je ze swěczkami wobswěczena a dopomni nutsstupachych na to, zo dyrbja so k Bohu modlicz. Pobožnoschcz sama zapoczina so ze spěwanjom rózarija, pschi kotrymž so cyły lud wobdźěli a potom spěwa so litanija k najswjeczischej knježnje Mariji. Naposledku wudźěli duchowny požohnowanjo ze swjeczeczom s. knježny abo ze reliquiju jenoho swjatoho. Swjatoczhnoschcz sama wobeńdże so z wulkej pychu, z rjanymi kscheschczanskimi khěrluschemi. Indisti lubuje wot naroda wonkownu pychu a schtož prawje do zmysłow pada; pschez to namakasch schczežku do joho wutroby. Zo bychu te kscheschczanske wosady kczěli a so pschisporili, su missionarowje schule założili, w kotrychž so mkodoschcz w katholskej wěrje a druhich wědomnoschczach rozwuczuje. W měschcze Tuticorin wobsteji jena hólcza schula, kotraž ma pschez sto schulerjow. Tale wuczerńja je do dweju kursow rodźělena, wo kotrymajž indischy wuczerjo po nawodženju missionarow dźěczi wucza. W nižschim kursu rozwuczuja so dźěczi wo katechismusu a kscheschczanskich modlitwach w narodnej ryczi. We wyschschim kursu wuknu dźěczi swoju narodnu ryczž hischcże lěpje znacz, a pódla jendželsku ryczž, zemjopis a liczenjo.

Jara ważne a za rozschěrokoschczenjo wěry wužitne su tež holcze schule, kotrež

---

*) Weslejan-Mission-Society měješche w lěcze 1865 dokhodow: 145,885 puntow sterlingow; Propagation-Gospel-Society měješche 91,186 puntow we 1867. Katholscy missionarowje w Madura dostachu z Lyonskoho zjednoschczenja jenož 60,000 frankow.

klóſchtyrſke knjeżny z rjada ſ. Marije z Wujed nanja (Marie-Réparatrice) wobſtaraja. Pola indiſkich pohanow njedoſtanje holczka a żónſka żane rozwuczenjo wo czitanju, piſanju atd., a njepłaczi wjele wjacy hako njewólnica (ſklavina). Hdyż běchu ſo tohodla klóſchtyrſke knjeżny w Indiſkej (najprjedy w měſcze Tuticorin) zaſydlili, założichu wone ſchule za holczki, domy k wocżehnjenju pohanſkich holczkow, kotrež buchu wot maczerjow wuſtajene abo pſchedate, dżeławe domy za wotroſczene holcy a też wobydlenja za pohańſke żony, kotrež wo ſwjatu kſchczeńcu żadaja. Tele klóſchtyrſke knjeżny dżerża pobożnoſcze, kotrež luboſcz k Bohu wubudżuja, kſcheſczanſke zmyſlenjo podpjeraja, n. pſch. pobożnoſcz k Jěżuſowej najſwjecziſchej wutrobje, japoſchtołſke modleŕſke zjednoſczenjo atd. Też ſu tele knjeżny założili we Tuticorinje pſchihotowacu ſchulu k doſtaczu ſſ. ſakramentow. Kóżdy dżeń wuſtaji ſo wo khapali jich klóſchtra najſwjecziſchi ſakrament a tak dołho hacż je wuſtajeny, modla ſo we chorje te knjeżny, a też khapala deleka je wot pobożnych modlerjow napjelnjena. Też dżerża ſo za holcy a żónſke exercicije. Pſchez to dobudże kſcheſczanſka wěra a pſchiſpori ſo nahladnje a kſcheſczanſke żiwjenjo tczěje kraſnje.

Byrnje katholſcy miſſionarowje z nuzu a khudobu wojowacz měli, prócuja ſo tola pſchecy za twarjenjo cyrkwjow, a pſchecy namakaja ſo dobroczerjo, kiż jim pſchi tym k pomocy pſchińdu. Bjez miſſionarami (francózſkimi jeſuitami) je pſchecy jedyn abo druhi, kotryż je wo twarjenju cyrkwjow wědomny a wuſchikny, twarſki plan ſam wudżěłacz. Jedyn wo twarjenju rozwuczeny frater z jich rjada wjedże a wobkedżbuje potom twar. We jużnej Madurje je ſo w měſcze Palamcottah nowa cyrkej natwariła w gothiſkim ſtylu. Pſchez darniwoſcz pobożneje francóſkeje familije je móżno było, jenu wulku rjanu cyrkej natwaricz we Cutteluru. Na 27. meje 1866 je knjez biſkop Canoz nowu rjanu cyrkej ſwjecził na kraſnej horje (Pulney-hills), kotruż je belgiſka grofina Oultremonte twaricz dała na ſwoje khóſty. Na tychle horach knjeżi wobſtajne naléczo. Dżeſacz hodżinow wot teleje hory k dołhomu ranju leżi měſto Dindigul we kraſnym dole. Bjez wobydlerjemi toholc doła je ſkoro 20,000 katholſkich kſcheſczanow. W měſcze Dindigul je ſo zapoczała 1866 katholſka cyrkej twaricz, kotromuż twarej ſo pjenjezy proſcha, zo by ſo dokonjecz mohł. Tak dołho hacż ſo tale cyrkej je twaricz zapoczała, ſu hižo 70 pohanow pſchiſchli k miſſionaram a za ſwjatej kſchczeńcu proſyli a po dobrym pſchihotowanjom też doſtali. Miſſionarowje ſo nadżija, zo hiſchcze jich wjele druhich pſchińdże. Położenjo zakładnoho kamjenja tejele cyrkwje bě jara ſwjatoczne. P. St. Cyr hako prědkſtejeŕ miſſionſtwa we ſrjedżnej Madurje je z aſſiſtencu a w pſchitomnoſczi jendżelſkich zaſtojnikow a wjele tamniſchich wobydlerjow tule ſwjatocznoſcz wjedł a dżerżał.

Tak roſcże naſcha ſwjata wěra w tymle krasnym kraju a Bóh żohnuje prócowanjo miſſionarow. Tymle dżěłaczerjam we Knjezowej wincy móżemy też my pomocni bycz, hdyż za nich ſo modlimy a ze jałmożnu jich podpjeramy z kóżdolětnym darom za Lyonſke miſſionſke towaŕſtwo. P. T.

Powjeseże z vatikanskoho koncila.

X.

Pschi rozestajenju dżełow koncila mamy hischcże dwě hłownej zhromadźiznje naspomnicź, kotrejž stej so po prjedawschim, starym waschnju wotdżerżałej, a to wósom a dwachyta (21. februara), na kotrejž sedmjo wótcojo wo małym katechismje ryczachu, a dżewjecź a dwachyta (22. februara), na kotrejž też sedmjo wo tejsamej wěcy ryczachu. Na tuthym dnju skónczi so jednanjo wo katechismje.

We dotalnych 29 hłownych zhromadźiznach su z cyła 152 wótcojo ryczże dżerżeli a to pjecź a dwachyczo wo należnosczach wěry, schěsćź a sydomdżesaczo wo czahnitbje a jedyn a schtyrchyczo wo katechismje.

Tajke ryczże bjerjeja wjele czasa prjecź a wospjetuja so hižon prajene wěcy z nowa. Tohodla żadasche wjele biskopow, zo bychu so rozryczżowanja a pschepytowanja někak pschikrótschiłe a pospěschiłe. Tohodla stupichu hromadże a zestajachu tajki namjet a pschepodachu jón wubjerkej, kotryž je k pschepytanju namjetow postajeny. Tónle namjet bu pruhowany a wot swjatoho wótca wobtwjerdżeny a na hłownej zhromadźiznje wot 22. februara zhromadżenym wótcam wozjewjeny.

Nowy porjad, kiž je nimale tajki, kaž na swětnych sejmach, a ma so we hłownym takle: Hdyž je nowy nainjet mjez wótcow rozdżěleny, postaji pschedsyda czas, hacž do kotrohož maja wótcojo swoje pschispomnjenja napisane wotedacź. Tele pschispomnjenja maja so na te waschnjo stacź, zo so najprjedy to wupraji, schtož cyły namjet, a potom, schtož joho jednotliwe dżěle nastupa. Też je kóždomu dowolene, to pschispomnicź, schtož chce měcź wuwostajene abo pscheměnjene abo pschistajene. Tajke pschispomnjenja, z podpismom mjena, pschepodadża so koncilskomu sekretarjej, kotryž je do pschisłuschacoho wotrjada wobstara.

We wotrjedże pschehladaja so wschitke wot biskopow podate pschispomnjenja a zestaja so rozprawa, kotraž żadanja a pschispomnjenja wótcow wopschija. Tale rozprawa so na to kóždomu biskopej pschepoda, zo móże ju z dobrej khwilu pschehladacź a pschemysliczź.

Na to postaji so wot pschedsydow czas pschichodneje hłowneje zhromadźizny, na kotrejž ma tamny namjet po załožku rozprawy k rozsudżenju pschińcź. Schtóž chce wo tutej wěcy zjawnje ryczecź, zjewi to pschedsydże, a ma kóżdy swobodnosćź, na tajke ryczże zdobom abo na druhi dżeń wotmołwicź. Tola so pschi tym nima wo wěcach ryczecź, kotrež k tutomu namjetej njesłuscheja abo jón bliže njenastupaja.

Bychu-li so rozryczżowanja pschez měru do dołhosczże czahnyłe, móże so pschedsyda na namjet, k najmjeńschomu wot dżesaczoch sobustawow podpisany, zhromadźiznu wopraschecź, hacž ma so rozryczżowanjo skónczicź abo dale wjesćź, a hłosuje so pschez postanjenjo a wjetschina ma płaćiznu.

Po wobzamknjenju ryczżow so wothłosuje a to najprjedy wo wosebitych dżělach namjeta a skónczże wo cyłym namjecże. Hłosowanjo stanje so pschez jednore „spodoba so“, abo „njespodoba so“, t. r.: „haj“ abo „ně.“ Schtóž pak by tola někajke wumělenjo pschistajicź chcył, smě to pisomnje sczinicź.

Koncilskim wótcam su nětko wschitke pschihotowane namjety pschepodate, tak zo maja pschehlad wschitkoho, wo czimž změje so ryczecź.

Njepschecželojo cyrkwje po swojim starym waschnju pschechy a pschechy zasy nowe tžě kowaja. Schtóž chce so za nos wodźicź dacź, njech jich hłuposcže wěri. Skónczńje tola wěrnoscź prawo wobkhowa.

Z naschеje diöcesy.

Z Budyschina. Zańdźenu póńdźelu swjeczesche wysokodostojny k. schulski direktor Pětr Schokta tudy swój 25létny měschniski jubilej. Hižo na pschedwjeczoru tohole swjedźenja zhromadźichu so tachantscy duchowni a wucžerjo tachantskeje schule we schulskim pruhowanskim salu a postrowichu tam knjeza jubilara ze spěwom a ze zbožopschecźemi. Na swjedźenju samym běchu so wjetsche dźěczi do prěnjeje klassy podałe a spěwachu tam psched k. direktorom swjedźeński spěw pod nawjedowanjom k. wucžerja Neubnera a pschepodachu wopomnjeński dar z pschihódnymi ryczemi. Tež bu k. direktor wot schulskich wótcow a wot wjele pschecželow a znatych na tymle dnju pschez hortne, pisowne a telegrafiske zbožopschecža zwjeselenу. Bóh žohnuj dale joho skutkowanjo za schulu a cyrkej, a daj jomu złoty měschniski jubilej pschi dobrej strowoscži swjeczicź!

Z Budyschina. Tudomne němske nowiny wozjewjeja, zo stej wot 1. hapryla dwě stipendii z fundacije njeboh probsta Mahra wotewrjenej: jene po kóždolětnje 50 tolerjach za młodźenca, kiž je hižo na wucžeŕskim seminaru, realnej schuli abo na hajniskej, hewjeŕskej abo podobnej akademii, a jene za młodźenka, kiž chce rjemjesło (hantwark) wuknycź. Prěnje prawo na tajke stipendije maja katholscy Serbja z krejnoho pschecželstwo njeboh probsta Mahra, potom njebjelczańscy wosadni a skónczńje druzy katholscy Serbja. Wobsadźecź ma tele stipendije tachantske konsistorium w Budyschinje. Žadacżerjo dyrbja serbskeje ryczе mócni bycź, splahowanjo wot serbskich starschich njedosaha.

Z Njebjelczic. Dźeń 14. měrca swjeczesche wysokodostojny k. farař Mikławsch Smoła swój 25létny měschniski jubilej. Wočakujemy dopis z dalischimi powjescźemi.

Z drježdźanskeje diöcesy.

Z Lipska. Pschi póstniskim cźahu tudy, na kotrymž so wjele kostümirowanych a tež maskirowanych wobdźěli, so lětsa njejsu zdźerżecź móhli, katholske wěrywuznaczo wusměschicź. „Wotpuskowy wóz“ z wudźělenjom wotpusknych kwitonkow za „pschichodne“ hrěchi (kak cźile slěpcy katholsku wucžbu wo wotpuskach dźiwnje rozemja!) z podpismom „Pius“ a figura „bamž“ cźehnjeschtaj w cźahu sobu! Je to znjesliwoscź pschecźiwo katholskim sobukrajanam? Je to wuwołana „sächsische Gemüthlichkeit“?

Cyrkwinske nowinki a powjesce.

Němska. Kruch kraja, kotryž je po poslenjej wójnje Bajerska Pruskej wotstupicź dyrbjała, budże wot würzburgskoho biskopstwa, do kotrohož dotal skuschesche, pruskomu biskopej we Fulda pschidźěleny.

Z Hamburga. Tudomne towarstwo rjemjesniskich, kiž ma wokoło 150 sobustawow, je wobzanknyło, sebi wosebitu khěžu za 10—12,000 toleri wobstaracź. Z dowolnosczu swojoho biskopa a z dowolnosczu generalnoho pschedsydy rjemjesniskich towarstwow hromadża so nětko dary we wschitkich tychle towarstwach po cyłych Němcach (wone maja wokoło 80,000 sobustawow) k podpjeranju hamburgskoho prědkwzacza.

Bajerska. Kral je tola skónczinje ministra Hohenlohe, kiž běsche jara na pruskej stronje a tohodla k njespokojnosczi wjetschiny bajerskoho luda, ze służby puschcził. Tola też nowy minister pschedsyda grofa Bray njeje wjele hinaschoho zmyslenja, kaž chcedża nětotre nowiny wjedżecź.

Rakuska. Spodźiwny kusk so zasy podawa. Minister wójny żada pola khěžora wotsadżenjo północnoho biskopa k. Mayera, dokelž je so tutón joho poruczsnosczam spjecził. Te pak so wěscze tajke byłe, zo biskop njeje mohł do nich zwolicź. Tak je wón rozkaz wudał, zo so wojacy njetrjebaja wjacy po regimentach na prědowanjo wodźicź, kaž bě to w poscze hewak waschnjo.

Morawska. Kubleŕ Skopalík, zapósłanc na morawskim sejmje, wojowaŕ za prawa cyrkwje w Rakuskej, je wot bamża rjad swjatoho Silvestra dostał. Redaktor je so z nim w Prazy póznał a widźał, zo je k. Skopalík też w swojej burskej narodnej drascze pola wysokich a wuczenych knjezow jara czesczeny muž.

Z Wina. Tak mjenowany „reichsrath" chce też zbytki konkordata (wuczinjenja bamża z khěžorom) zběhnycź. Z cyła tam jara hubjenje steji a njeje też na wujednanjo ludow myslicź mózno, kaž dołho nětczische ministerium wobsteji. Wóndanjo běsche baron Petrino z Bukowiny namjet stajił, zo by so nic jenož z Galiciju jednało, ale kóždomu krajej a ludej po prawdże czinilo; tola tónle sprawny namjet njebu pschiwzaty. Jenož Galiciji a Polakam ministerium něschto — lubi, a tohodla woni hischcze na reichsrathu wostanu.

Z Krakowa. Proceß dla knjeżny Borbory Ubrykec je też pola wyscheje instancy zastajeny; duż stej prědkstejiczerćy tamnischoho klóschtra njewinowacze wobskorżowanej byłoj.

Schwajcarska. Knjeżerstwo kantona Aargau je biskopej ze Solothurna (wón ma 90,000 katholikow pod sobu) poruczność póslało, zo dyrbi z Roma domoj pschijecź a swoje biskopske należnosczе wobstaracź. To so wě, zo biskop po tejle poruczności njebudże czinicź, dokelž swětna wyschnosczź prawo nima, biskopej w duchownskich wěcach rozkazowacź.

Z Roma. Nětko je wěste, zo je jedyn Jendźelczan, lord Acton, pschecżel professora Döllingera, někotre dekrety a druhe pisma z koncila sebi někak wobstaracź wjedźał a potom w nowinach wozjewił.

Z Roma. Na tsjoch kralow buschtaj w cyrkwi Trinita dei Monti dwaj mohamedanskaj młodźencaj z Afriki kschczenaj.

Z Roma. W cyrkwi ſ. Klaudia ſu nětko cžaſto pólſke prědowanja. Tam maja duchownſki kollegium a nětko ſu tam tež wſchelake wosobne pólſke ſwójby.

Z Roma. Biſkop Ketteler z Mainza dźerži w cyrkwi ſ. Antona duchowne exercicije za němſkich bamžowych wojakow a pſchihotuje jich k hódnomu dostacžu ſwjatych ſakramentow.

Z Roma. Wóndanjo měješche japoſchtolſki vikar z Japanſkeje, k. biſkop Petitjean, audiencu pola bamža a zjewi jomu, zo je po najnowſchich powjeſcžach pſcheſcžěhanjo kſcheſcžanow w Japanſkej zaſy započžało a zo je tohodla nuzne, zo by wón z druhimi japanſkimi biſkopami w krótkim z Roma wotjěł.

Italſka. Kaž ſo „Górnoſzląſkomu zwiaſtunej“ dopiſuje, je italſke knježeŕſtwo z pokładow ſwjatoho domika w Lorecže počžało tunjo „kupowacž,“ ſchtož ſo jomu lubi. Na ſpočžatku toho měſaca buchu vaſy do Florenca wotwjezene, kotrež ſu dla molowanjow, na nich ſo namakacych, jara drohotne. Knježeŕſtwo je ſwětnomu adminiſtratorej wobſedženſtwow a kubłow ſwjatoho domika drje milijon frankow pſchipokazało (taxirowane ſu 2 milijonaj frankow, hdy bychu ſo pſchedacž ſměłe;) ale praja, zo ſo to jenož tohodla ſtanje, zo by knježeŕſtwo ſkónčnje wſchě kubła bjez dołha ſebi wzacž mohło. Tež je bojoſcž, zo budža wobrazy a ſwjecžata pſchichodnje z cyrkwje domika ſwjateje Marije zebrane. Napoleon I. bě tež w ſwojim cžaſu Loreto wurubił, ale tež jomu ſwjatokranjenjo njeje tyko!

Schpaniſka. W Madridže ſtaj ſo najwoſebniſchej knjezaj duellirowałoj. Wójwoda Montpenſier, ſyn njeboh zahnatoho francózſkoho krala Louisa Philippa, kiž chce rady kral w Schpaniſkej bycž, je po někajkej zwadže prynca Heinricha z Bourbona, wuja ſwojeje mandželſkeje, w duellu zatſělił. Prync Heinrich běſche jara njeměrny muž, kotryž po wotehnacžu ſwojoho bratra, mandželſkoho zahnateje kraloweje Iſabelle nowe revolucionarſke knjejſtwo bórzy pſchipózna a dowolnoſcž doſta, do Schpaniſkeje ſo wrócžicž, hdyž zjawnje na republikanſkej ſtronje ſtejeſche. Tohodla běſchtaj hižo dawno we zwadže, hacž na jedyn zjawny liſt prynca Heinricha ſkónčnje Montpenſier wobzankny z kulku wotmołwicž. Móžno, zo nětk Montpenſiera za krala wuwołaja, hdyž widža, zo je njebojazny!

Francózſka. Grofa Montalembert je w Parizu 60 lět ſtary zemrjeł. Wón bě po cyłym katholſkim ſwěcže cžeſcženy hako wojowař za prawo a ſwobodu cyrkwje ze ſłowom a piſmom. Wón běſche wuſtojny rycžnik na francózſkim parlamencže. Tohorunja je tam grofa Riancey direktor katholſkich nowinow „Union“ wumrjeł. — Knježeŕſtwo chce nětko na koncilu w Romje zaſtupjerja měcž, bjez tym zo ſu ſo druhe katholſke knježeŕſtwa tajkoho žadanja wotrjekli. Bamž je tajkoho zaſtupjerja hižo pſchizwolił za Francózſku.

Francózſka. Nowy miniſter Ollivier je w zjawnym liſcže wobkrucžił, zo chce katholſkej cyrkwi wſchitke ſwobodnoſcže woſtajicž, kotrež wona k dopjelnjenju ſwojoho powołanja trjeba. — We tſjoch měſtach, St. Etienne, Chateauroux a Gueret, budža nowe biſkopſtwa z kapitlemi a ſeminarami załožene.

Z Pariža. We Verſailles je njedawno prědkſtejerka miłoſcžiwych ſotrow z Wilny, knježna Balińſka, zemrjeła. Wona bě ze ſwojimi ſotrami wot generala Murawiewa z kraja wupokazana.

Z Pariza. Minister pschedstaji wóndy khěžorej deputaciju schulskich wučerjow, kotsiž jomu wulku medaillu pschepodachu za to, zo běchu móhli (něhóže 10,000 tych samych) wulku swětowu wustajenca w lěcze 1867 wopytacz. Khěžor jim praji, zo wučerjo pola njoho we wulkej czesczi steja. Hdyž bě jomu na praschenjo minister wobkruczik, zo je we Francózskej na 45,000 wučerjow, rjekny wón: „To dže je cyke wójsko, wójsko měra za Francózsku."

Turkowska. Unirowana armenska wosada w Konstantinoplu (4000 duschi) je so jeneje zwady dla swojoho patriarchi Hassuna a z tym tež cyrkwje wotrjekła. Bamžowy wotpósłanc njemóžesche zjednanjo dotal dokonjecz.

Rusowska. Pschedawanjo katholskich pólskich kubłow w nawjeczornej Rusowskej, po poslenjej revoluciji zapoczate, pschecy dale dże; w guvernementach (wokrjesach) Kowno, Wilna, Grodno, Mińsk a Witebsk je jich wot tamnoho czasa sem 895 pschedatych.

Naležnosczе towarstwa.

Sobustawy na lěto 1870: kk. 170. Hańža Hěblakec z Kaschec; 171. Michał Hascha z Ratarjec; 172. Wórschla Schömel ze Sernjan; 173. farar Franc Schneider z Kulowa; 174. kapłan J. Wowczerk z Kulowa; 175. wučer Schołta z Koczinje; 176. wučer Czorlich ze Sulschec; 177. wučer Rósmij z Němcow; 178. Khata Scholtcyna z Rachlowa; 179. kubler Jurjanc z Mikoczic; 180. kubler Bjar z Mikoczic; 181. Mikławsch Kral z Khróscjic; 182. Jakub Bur z Jasency; 173. N. Jekela z Panczic; 184. Brankaczk z Kanec; 185. Mikławsch Delenczka z Kulowa; 186. Michał Maj z Budyschina; 187. M. Khilan z Němsec; 188. Hana Schokczic z Kaschec.

Dobrowólne dary: Jakub Kórjenk 4 nsl. 5 np; Wórschla Schömel 2 nsl. 5 np.; P. Tadej 3 nsl.; M. Delenczka 3 nsl. 6 np.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeni: Hana Amalia, dž. pohonczа Schneidera z B.; Pawoł Jurij, s. kryjerja Keuscha z B.; Jurij Max, s. khěžnika Michała Žura z B.; Marija, dž. Józefa Schneidera z Dobrusche; Augusta, dž. železolijerja Heslera z B.; Jurij Jakub, s. kublerja Michała Welsa z Němsec; Hana Khata, dž. Jana Weclicha z Holcy.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

K czesczi Božej a k spomoženju duschow su dale woprowali: J. W. z K. 8 tol.; Marija Pjetaschowa z Dreždžan 1 tol.; ze skowami: „Zraduju so na tym, hdyž so mi praji: do Knjezowoho domu póńdžemy" pschipósłany: 25 tolerski Kamenzer Stadtschuldschein Lit. E. z dańskimi kuponami, wot 1. hapryla 1870 zapoczacymi; Michał Böhme z Nowoho Kuscza 25 tol.; kapłan Duczman z Radworja 10 tol.; wudowa Natuschowa ze Swinjarnje 20 tol.; wuměnkar Pětr Lebza z Worklec 2 tol.; Mikławsch Bjedrich z Haslowa 25 tol.

Hromadze (dokelž 60 schěsnakow běsche po kursu runja 32 tol. 21 nsl.;) nětko: **1832** tol. 6 nsl.

Czischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 7. | 2. hapryla 1870. | Lětnik 8.

Słowcžko wot bórcženja a herjekanja pschecźiwo koncilej.

Dźiwna wěc zawěrno je, zo hižo dołhi czas wschitke nowiny, tež tajke, kotrež hewak ženje za wěru so njeprascheja a cyle bjez wěry su, wilke a dołhe nastawki wot koncila pschinjesu a pschecy wjele wot njoho pisacź wjedźa. Koncil je tola cyle duchowna wěc, kotraž jenož nas katholikow nastupa, kotrohož wuprajenjam so my podczisnyczź mamy, a tola tale duchowna wěc židam, kiž swinjace mjaso jědźa a nowym pohanam, kotrychž mjena su jenož w kschczeńskich knihach, jara na wutrobje leži.

Schto je wina toho? Woni so koncila a joho wobzanknjenjow boja. A czohodla so boja? Woni so boja na wjele duschach swoje knjejstwo zhubicź, kotrež woni prjedy z rjanymi słowami we czmowosczi wokoło wodźachu. Vatikanski koncil budźe zjawnje psched cyłym swětom zaczisnyczź te kžě a błudnosczе, kotrež so wot wschelakich noscherjow kultury kaž złote czelo czesczа, wone budźe znowa zaczisnyczź civilne mandźelstwo, tež njewěriwu schulu, budźe znowa wuprajicź wuzanknjenjo z cyrkwje napscheczo tym, kiž njekscheszczanske zakonje wudawaja a zakitaja, kiž cyrkwinske kubła rubja, rubjene kupuja atd. Pschez tajke a druhe wuprajenja budźa so někotromužkuli njewědomnomu katholskomu kscheszczanej woczi wotewricź, wón budźe so lěpje hacž prjedy po wucźbach cyrkwje dźeržecź. Zo pak so to njeby stało, pisaja tajcy njewěriwi a tež druzy jara wjele wot koncila, zo bychu tajkim njewědomnym woczi zalěpili. Z toho móża czitarjo Posoła hižo zhudacź, kajke tele pisanjo wot koncila je, hdyž z tajkoho žórła pschińdźe. Nic jenož z karkami, ale z cyłymi wozami so jow hnój hromadu wozy t. r. te kžě, kotrež wot koncila so pisaja, su hižon k wysokim horam narostłe. Kajku prócu dawachu sebi židowscy, pohanscy a druzy spisowarjo, zo njeby koncil so dźeržał? Woni powjedachu swojim

cžitarjam, zo je w nětcžischim cžasu koncil njemóžna wěc. Hdyž pak tola pschesproschenju na koncil zadžěwacž njemóžachu, tróschtowachu so z tym, zo budže hischcže lěto dale wotstorcženy. Hdyž tež w tejle nadžiji so zjebani widžachu, wołachu do swěta, zo wjele biskopow njepschińdže a chcychu katholskich cžitarjow z tym straschicž, zo prajachu, biskopowje njebudža so dołho wuradžecž, ale zdobom wschitke namjety pschiwzacž. Tola hdyž nětk spóznachu, zo kóždy namjet nic ze khwatkom, ale z dobrej khwilu so wuradži, zo ryczjnicy swoje měnjenjo ze swobodnoscžu wuprajicž móža, rozdžěla sebi cžile njekatholscy spisowarjo naschich biskopow do dweju džělow po swojich myslach a powjedaja nětk wcžipnomu swětej, schto je kóždy biskop na koncilu ryczak. Kak wjele je tajkim powjestwam z koncila wěricž, kotrež pschińdu z njekatholskich nowinow, wujasni scžěhowacy pschikład. Tak powjedasche nowina „Allg. Ztg.“ (S. 153), zo je biskop Stroßmayer jesuitow w zhromadžiznje na 30. decembra pschimał a jich wucžbu wotsudžił; haj tale nowina chcysche samotne słowa tohole biskopa wjedžecž atd. Na tymle powjedanczku njeje pak nic jene wěrne słowo. Biskop Stroßmayer, hdyž wot tychle zełharnych powjestwow bě słyschał, prajesche, zo we swojej ryczi na jesuitow anic myslił njeje, wjele mjenje zo by jich spomnił, haj wón prajesche P. generalej jesuitow swoje wobžarowanjo, zo je joho rycž napscheczo joho woli tak k tajkim ržam so trjebała. Spomnicž hischcže dyrbi so, zo biskop Stroßmayer jesuitow rady ma. Tak ržа a pschisłodžeja so njepscheczelske nowiny!

Tychle njekatholskich spisowarjow mjerza, zo katholscy biskopowje wo wěrje wschitcy pschezjene su: wschitcy su we druhim zjawnym posedženju tridentske wěrywuznaczo wopschisahali, kaž Posoł we swojim cžasu pisasche. Njech jenož zastojnicy druheje wěry tež hromadu stupja, dha pokaza so bórzy, zo su wo hłownych kruchach wschelakeje mysle n. pšch. kaž we lěcže 1851 we Barlinje wschelacy prjedkstejerjo protestantskeje wěry hromadu pschińdžechu a bórzy zasy rózno džěchu, dokelž so wo wěrje zjednacž njemóžachu.

Schto dha hischcže njekatholscy spisowarjo wot koncila wjacy ržа? Woni hižon z potajnej wjesołoscžu abo tajacej zrudnoscžu doprědka praja, zo koncil snadž zrudny kónc wozmje. Dokelž pak w swojim wocžakowanju so pschecy zjebani widžachu, dha powjedaja, zo na khwilu koncil zběhnjeny a pozdžischo zasy dale wjedženy budže. Haj woni bledža, zo su nětotsi biskopowje ze wuradžowanjom w koncilu tak njespokojni, zo chcedža koncil wopuschcžicž. Tež to chce jedyn protestantski dopisowař z dobroho žórła wjedžecž, zo z bamžowej strowoscžu hubjenje dže, zo je bamž na jenym dnju dwójcy do njemocy padnył. Tola schtó móhł wschitke te blady a ržě pscheliczjicž, kotrež napscheczo koncilej su hižo so pisali?

Najbóle leži jena wěc tym tak mjenowanym liberalnym a tež někotrym němskim katholskim professoram cžežko na wutrobje a tale wěc je: dogmatiske wuprajenjo bamžoweje njezmólnoscže. Woni su sebi wilku prócu dawali, zo njeby tele wuprajenjo wot koncila so stało, zo je bamž, hdyž wón hako wucžeŕ cyłeje cyrkwje wo wěcach wěry abo cžahnidby něschto wupraji a wschěm wěriwym prědkstaja, njezmólny. Ale ze zrudnoscžu dyrbja nětk sami wuznacž, zo so najskerje tale wěc wot koncila wupraji. Tola njepscheczelojo katholskeje cyrkwje a tak mje-

nowani liberalni so nětk z tym tróschtuja, zo někotre swětne knježerstwa jich tyschnej wutrobje k pomocy pschińdu pschez to, zo njebudża wozjewjenjo někotrych koncilskich wobzanknjenjow we swojich krajach pschidacz. Wo tym móża snadz prawje měcz. Wschak hižo je jedyn wosobny njekatholski knjez (kotrohoz jena katholska nowina nowoho Luthera mjenowasche) swoje pjero pozběhnyk a k tomu pisak, zo njebudże swětne knježerstwo jenoho katholskoho kraja wěste wobzanknjenja koncila za prawe spóznacz atd. Tola schtoz koncil wobzanknje, to budże tohodla tez znate, a wschitcy dobri katholscy kschescżenjo budża so joho wuprajenjam podczisnycz. Tohodla njetrjeba so žane dobre dźěczo cyrkwje strachowacz a móże z dowěru do pschichodnosczże hladacz. Wuprajenja koncila su wuprajenja swjatoho Ducha, kotrohoz je Khrystus swojej cyrkwi zawostajił. Krasne budża potajkim płody, kotrez z tejele wot Ducha swjatoho wjedżeneje pschezcyłneje cyrkwinskeje zhromadźizny pschez cyły katholski swět wurosczeja. Katholska wěrnoscz budże so cżim jasnischo swěcżicz, cżim wjacy pschecżiwnikow napschecżo njej wustupja. Wjele wot tych, kiž zwonka cyrkwje su, budża so z njej zjednosczicz. Wjele tych liwkich katholskich kschescżanow budża zbudżeni. Te wjelki w Khrystusowym stadle pschińdu lěpje na swětło a budża, jeli zo so njepolěpscha a wo błudnej wěrje zwostanu, wustorcżeni. Tym potłoczerjam cyrkwinskeje swobodnosczże staja so znowa twerde haczenja napschecżo a njech tez krute wojowanja za cyrkej a jeje dźěczi so bědża, dha wěmy wschitcy hako katholscy kschescżenjo, zo kóżdy krócz za cyrkej po wojowanju krasne dobyczo pschińdże, pschetoz Khrystus je prajił: Porty hele njebudża ju pschewinycz. T. P.

Katholska cyrkej w Korea.

Korea je wosebite kralestwo, ale steji pod wyschschim schkitom Chinesiskeje. Hacz runje su tute krajiny hischcże jara mało znate, je so tam kschescżanstwo tola dawno rozschěricz poczało. Ale korejska zemja je tez hižo z krewju martrarjow sylnje płodżena, a mało krajow ma tak wysoku liczbu martrarjow, kaž Korea. Hižon 21. meje 1801 wumrje suroweje smjercże Alexis Hoangthejoung; dokelž so jomu wot knježerstwa wina dawasche, zo je katholskich missionarow powołał a sam prěni wot pohanstwa kschescżanstwej pschistupił. Wón wumrje ze słowami: „Ja wumru za wěru knjeza njebjes a zemje!“ Z nim buchu tez wschitcy missionarojo morjeni. Tola z wutrobnymi próstwami wobroczichu so korejscy kschescżenjo na tehdomnischoho bamża Piusa VII. a na wschěch biskopow, a proschachu wo duchownu pomoc. A njebojazni prědarjo kschescżanstwa, hacz runje jich wěsta smjercz tam wocżakowasche, podachu so hnydom po woli bamża na pucz, zo bychu wosyroczene korejske katholske wosadły duchownje zastarali. Po někotrych lětach z wjele wobczežnosczemi, hacżrunje zjawne pschesczěhanja njeběchu, wudyri w l. 1839 wulke krawna pschesczěha, a we cżasu 8 měsacow wumrje wjac hacz 100 korejskich kschescżanow, bjez nimi tez missionar Imbert z Francóskeje a joho bratraj. Tez sczěhowace lěta cżwělowanja kschescżanjow njepschestachu, tak zo korejska cyrkej hižon w prěnich 40 lětach wobstacża na 300 martrarjow liczesche. We lěcże 1863 wumrje-

schtaj missionarej Joano a Landre, kiž běschtaj w l. 1858 Francózsku wopuschczilo, a hdyž hakle po 3 lětach njewuprajitych wobczežnoszow hacž do Korejskeje pschischło a tudy lědom missionstwo zapoczało. Ale zrudnische czasy hischcze po božim dopuschczenju na wbohu korejsku cyrkej pschińdzechu.

W Korea, kiž bu hako wosebity vikariat wot romskoho stoła poběhnjena, skutkowasche biskop Franc Berneux hako japoschtolski vikar ze swojim koadjutorom biskopom Daveluy a z podatym duchownstwom z wulkim žohnowanjom, tak zo w l. 1863 hižon liczba kschesczanow 18,000 wuczinjesche. We lěcze 1864 bu 805 a 1864 907 wotroszenych kschczenych. Tola hižo 1864 wudyrichu pschesczěhanja, kschesczanske wsy buchu spalene a jich pola zaniczene, a kschesczenjo wschelako czwělowani, a tež morjeni. Ale wschitcy swěrni wostachu, a tak so na pschichodne krucżische pschesczěhi sylnjachu. Pschi tym pak so katholska wěra dale bóle rozschěrjesche, a vikariat Korea lubjesche najrjeńsche nadžije. Tola nětk je wschitke zaniczene! Surowy njepschecželaj kschesczanstwa, tudomny kral, kiž běsche pjecza prajił: „Zo budże kschesczanstwo w kreji kschesczanow poduschcz spytacz!“ a kiž bě jich tež wjele stow moricz dał, bě w januaru 1865 wumrjeł. Dokelž běsche młody kral, kiž bu na to wuzwoleny, hakle 12 lět stary, bu wudowa krala, z mjenom Tscho, za sobuknježerku postajena. Wot teje so wocżakowasche, zo budże napschecżo kschesczanstwu lěpje zmyslena, abo so traž cyle kschesczanstwu pschiwobroczi; dokelž so husto prjedy pschez młodu kschesczanku Marthu Pakec pola biskopa wo dobru radu praschecz dasche, tež pósła jomu druhdy wschelake dary. Hako běsche młody kral trón nastupił, dasche joho proschcz, zo by za młodoho krala, jeje syna, boże mschě woprował. Wona bě tež někotre schtuczki z katechismusa nawukła a spěwasche wschědnje postajene modlitwy. Ale boże pucże su dźiwne! Wona a jeje syn staj so runje hao najsurowschej njepschecželaj pokazałoj. Hižon w 3. měsacu jeju knježerstwa bu kaznja data, zo maja so stare pohanske waschnja krucże wobkedźbowacz a zo ma so kschesczanska wěra wutupicz, wschitcy europischi missionarjo w cyłym kralestwje zajecz a smjercži wotsudźicz. Po tuthym spocża so hruba krawna pschesczěha. W rjanej provincy Tiengsang, hdźež jeno samo 1000 katechumenow na swjatu kschczeńcu czakachu, bjez nimi tež sobustawy wosobnych swójbow, je kschesczanstwo po zdaczu cyle zapuszczene.*) Kschesczenjo, kiž morjeni njebuchu, błudźa wokoło bjez wobydlenja a duchownoho tróschta. Hacžrunje nimale wschitcy swojej wěrje swěrni wostachu, běchu tola někotsi tak słabi a zaprěchu kschesczanstwo, zo bychu sebi žiwjenjo zdźerželi, bjez nimi tež wosobny a bohaty kschesczan Franz Pak z Pureki, kotromuž běchu dźeń prjedy twarjenja a dwór spalili a pola zapuszczili. Kak je tam surowosczż bjez wěriwymi zakhadźała, a kak je krej martrarjow tam za krótki czas zemju barbiła, spóznajemy, hdyž pschehladamy martrarjow w lěcze 1866 tak daloko, hacž su nam po pismach k. Ferona, nětk naměstnika japoschtolskoho vikara a missionara Calais (wot 3. febr. 1867) wědomne. Wot wjele stow jich niczo njewěmy, kak a hdże su wumrjeli.

---

*) Młoda pryncesna, kiž chcyschе so w kschesczanstwje tudy rozwuczicz dacz, je so zas k swojim pohanskim starschim wróczika.

1. Na 12. jan. 1866 wumrjeschtaj Xaver Tjeun, 49 lět stary, a Jan Ni, 24 lět stary, měschczanaj z Naipo. Wonaj běschtaj nětk kscheszanskej wuczerjej. Tjeunowa swójba je wot 2 splahow sem kscheszanska, a Nijec swójba liczi hižo 3 martrarjow. Hako bě jimaj prědkstajene, jeli kscheszanstwo njezaprejetej, budżetej smjerczi wotsudżenaj, prajeschtaj, zo radscho 100 krócz wumrjetaj, hacz zo byschtaj Boha zaprětoj, buschtaj czwělowanaj a hako tež nětk krutaj wostaschtaj, na druhi dżeń, 12. januara zadajenaj.

2. Domasch Hong a Jan Nam, wumrjeschtaj 8. měrca martrarskeje smjercze. Hako běschtaj někotry czas we jastwach w Kempu a Neikori sedżałoj, buschtaj na pomjenowanym dnju njedaloko města Seul morjenaj. Woběmaj bu hłowa wotczata.

3. Pětr Tjoj, 57 lět stary a Jan Tjeun, 55 lět stary, wumrjeschtaj 10. měrca. Tjoj bě służownik pola korejskoho měschnika Handrija Kima, kiž w l. 1846 martrarskeje smjercze wumrje, a hižon prjedy służownik pola duchownoho Mauba, kiž bu 1839 morjeny. Wot lěta 1846 bě wón pschekupc, pisasche kscheszanske knihi a wikowasche tež z rózarijemi. Wón mějesche czischczerńju, a je z pomocu biskopa za 4 lěta wjele tysacow knihow wudał. Wón bu tak czwělowany, zo běchu koscze nohow cyle rozbite. Na jenej karje, do kotrejež běsche woł zapschehnjeny, pschiwjazany na jedyn kschiž, bu wón z města Neikori wjezeny, a wonka bu jomu hłowa wotrubana. — Jan Tjeun běsche hižon w lěcze 1839 měsac w jastwje w Kuriukam sedżał; ale běsche tehdom po wulkim rozpinanju słaboscz měł, wot wěry wotpadnycz. Tola czinjesche pozdżischo wulku pokutu a pschela nětk krej za kscheszanstwo. Wón wumrje Tjojom na samsne waschnjo.

4. Dżeń 11. měrca wumrjeschtaj hako martrarjej Alexis U, 21 lět stary a Mark Tieng, 73 lět stary. Alexis pěsche hižon so w młodoszi pschez wulke duchowne dary wuznamjenił. Hako bě 18 lět stary, bu pschez katechetu Kim za kscheszanstwo dobyty a wot biskopa Berneux kschczeny. Na to mějesche wot swojeje swójby, kiž hischcze bě pohanska, jara wjele wutracz, tola doczaka skónczinje te wjeselo, zo so tež joho nan, kiž bě najsurowscho z nim zakhadżał, wobroczi, a cyła swójba a bližschi pschecželojo (wscho hromadże 20 duschow), so kschczicz dachu. Hdyž pschesczěha wudyri, bu Alexis ze 16 kscheszanami zajaty, a mandarin tak surowje z nimi zakhadżesche, zo běchu jich czěła cyle roztorhane a mjaso wot nohow wisasche. Pschi tak załostnych bolosczach wusuny zo jomu słowo zaprěcza, a hnydom poruczi mandarin joho puschczicz. Ale bórzy so so dopomni na swoju słaboscz. A hako běchu joho rany někak zahojene, poda so do města Seul, hdżež tež wot biskopa Berneux, kiž bě tam w jastwje, wotwjazanjo dosta. Hacz to mandarin zhoni, bu hnydom zas zajaty a wysche druhich czwělow surowje z kijemi bity. Skónczinje bu jomu hłowa wotrubana.

Mark Tieng bě z wosobneje pohanskeje swójby ze Suen. Hdyž 1839 pschesczěhanjo wudyri a wón krej kscheszanow běżecz widżesche, bu wón pschez to hnuty a wza kscheszanstwa na so. A wón bu nětk wot biskopa za wuczerja postajeny. Tule służbu zasta z wulkej swěru hacz do martrarskeje smjercze. Wón wusta tesamsne czwěle kaž Alexis, a bu tež jomu hłowa wotczata. Na tym samym dnju wumrjeschtaj tež na te waschnjo za wěru Jězusa Karl Porthie, 35 lět

ſtary, duchowny provikar a miſſionar Michał Petitnicolas, 37 lět ſtary. Porthie běſche tudy 10 lět a to wosobuje w kollegium ſ. Józefa w Paiſon japoſchtolſcy ſkutkował.

(Pokračowanjo.)

Z naſcheje diöcesy.

Z Budyſchina. Naſch hnadny knjez biſkop je po najnowſchej powjeſczi z Boha ſtrowy. Schtwórtk 24. měrca dopołdnja běſche wón ſobu pſchi ſwjatočnej audiency wſchitkich (wokoło 150) miſſionſkich biſkopow we Sala regia. W tutym tehdom wosebje wupyſchenym ſalu běchu pſchihodne cyrkwinſke wěcy wuſtajene, kotrež bě bamž k rozdźělenju za biſkopow dostał. Naſch k. biſkop dosta kofr z cyrkwinſkimi wěcami za miſſionſku abo pólnu (wojeŕſku) Božu ſłužbu; je tam kheluch z patenu, ſwjaty kſchiž, dwaj ſwěčnikaj, kemſchaca draſta, miſſal atd.

Z Budyſchina. Wječor pſched ſwjatym Józefom bu jena knježna z naſcheje wosady, Hańža Gudžic z Dalic w klóſchtrje miłoſcziwych ſotrow ſwjatoho Karla Borromejſkoho w Neiſſe klóſchtyrſcy zdraſczena hako ſotra Gabriela. Wona pſchihotuje ſo wosebje na wučeŕſtwo.

Z Budyſchina. Wčera rano ſu po železnicy ſchtyrjo katholſcy Serbja do Roma wotjěli, mjenujcy Jurij Wawrik z Kanec, (kiž je pſched lětami tam hižo pobył), Michał Jawork z Miłoczic, Pětr Bĕr a Jakub Piech ze Zyjic. Woni pſchizanknu ſo we Winje puczowacomu zjenoczenſtwu (něhdže 50 muži ſylnomu), kotrež wěſty Kabath z Wrótſkawy wjedže. Póndželu 4. hapryla wotjědže tute cyłe zjenoczenſtwo z Wina a pſchijědže pſchez Trieſt, Venedig, Florenz a Foligno 9. hapryla wječor do Roma. Bóh daj jim zbožo na pucz! Wróczicz móža ſo woni z kotrymžkuli cżahom železnicy hacž do 13. meje, kaž programm abo kontrakt praji. Tež pojědže dźěl Kabathowoho zjenoczenſtwa hacž do Neapela; ſchtóž chce tam ſobu, trjeba to hakle w Romje zjewicz. W tutym zjenoczenſtwje je tež wjacy duchownych ze Schlezynſkeje a z Czech.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Němſka. Pſchedſyda katholſkich němſkich towaŕſtwow napomina w zjawnym liſcze, zo bychu katholikowje pſchi nětcziſchim nadpadowanju a hanjenju koncila a bamža ſwoju luboſcz a ſwěru pſcheczíwo njomu z woporami k zapłaczenju wulkich khóſtow koncila wopokazali.

Z Elberfelda. Na 7. měrca běſche na Johannesbergu katholſka ludowa zhromadźizna, na kotrejž ſo 2000 ludźi wobdźěli.

Z Philippsdorfa. W lěcze 1869 a w tutej zymje ſu na 20 cźlowjekow tudy hnadu wuſtrowjenja dostali. Za twarjenjo cyrkwje je ſo z wosady 7000 ſchěſnakow nawdało a z cuzby 9000 ſchěſnakow pſchipóſłało. Nětko mamy pſchez 51,000 ſchěſnakow k twarjenju a wſchelake materiale dostanjemy. Biſkop je twarjenjo hižo dowolił a wot ſwětneje wyſchnoſcze ſo dowolnoſcz kóždy dźeń z Prahi

wočakuje. Da=li Bóh, chcemy 24. dżeń meje (ſwjedżeń pomocnicy kſcheſczanow) zakładny kamjeń za khapaku nad hnadnym měſtnom położicz, a cyrkej ſ. Marije pomocnicy kſcheſczanow ſamu 1871 twaricz zapoczecz. Pſchehlad twarnych khóſtow je na 135,000 ſchěſnakow wumĕrjeny; tola maja ſo z toho wotczahnycz wudawki za znutskowne wuhotowanjo cyrkwje, kotrez zwjetſcha darmo doſtanjemy. Twarſki knjez budże georgswaldſka woſada. Z wopredka budże naſcha cyrkej filialna, hacz pozdżiſcho ſamoſtatna fara ſo założi.

Bajerſka. Letſa budże w Ammergau zaſy wuwołany paſſion predkſtajeny, kiż je tudy kóżde 10 lĕt. Poſtajene dny za to ſu 22. a 29. meje, 6., 12. a 25. junija, 3., 10., 17., 24. a 31. julija, 7., 14., 21. a 28. auguſta, 8., 11., 18., 25., a 29. ſeptembra.

Z Wina. Miniſterium ſo ſkónczńje pomaku hiba; miniſter Giskra je wotſtupił a tym druhim dla krajnoho wużitka tez niczo lĕpſche hacz jich wotſtupjenjo pſchecz njemózemy. Tez „reichsrath“ ſo czumpa; w tutych dnjach ſu Polacy a Słowjencojo z baronom Petrino z njoho wuſtupili. Tak wſcho na ſwĕcze dodżerżi!

Z Roma. W tu khwilu je 722 koncilſkich wótcow, dokelż z cyka ſu 10 zemrjeli a 40 ſu dla khoroſcze abo nuznych dżĕkow na wĕſty abo njewĕſty czas domoj puſchczeni. Rozſudżenjo wo bamżowej njezmólnoſczi budże drje po jutrach wozjewjene. Hdyż nĕkotſi biſkopja pſched dlĕſchim czaſom teje wulkeje hary dla żadachu, zo by ſkerje lĕpje wo njezmólnoſczi ſo ryczało a wothłoſowało, praješche bamż: „Njech njekhwatajmy, hewak nam rjeknu, zo je koncil z bojoſczu abo ſtaroſczu ſo pſchekhwatak.“ Biſkopja budża tam hižo ſwoju winowatoſcz czinicz a Duch ſwjaty budże jich tez pſchichodnje rozſwĕtlecz. Duż czakajmy z dowĕru na dopjelnjenjo Bożoho ſlubjenja!

Z Roma. W poſlenich tydżenjach ſu zaſy nĕkotre generalkongregacije byłe; dokelż pak niczo wĕſte wozjewjene njeje a w nowinach ſame hudanja ſteja, wotſtorczimy powjeſcze koncila hacz k pſchichodnomu cziſtu. W poſlenim czaſu ſu zaſy nĕkotſi biſkopja dowolnoſcz k domojpuczowanju na nĕkotre njedżele doſtali.

Z Roma. Nĕkotſi wobkruczeja, zo proteſtant Dr. Friedmann z Königsberga, kiż je pola pruſkoho póſłanca tudy rady widżany, do nowinow „Allgemeine Zeitung“ wo koncilu dopiſuje.

Z Roma. Wóndanjo bĕſche francózſki póſłanc hrozył, zo chce joho knjeżerſtwo ſwoje wójſko z Roma wotwołacz, ale wuwjedżene drje tele hroženjo njebudże. Tohodla tez ſo ani bamż ani koncil njeſtróżi. Jenoż tak wjele je to ſkutkowało, zo ſu ſo garibaldiſtojo w pomjeznych italſkich kralowſkich městach (każ we Terni) zhromadżicz poczeli. Tola tajke czródżiczki rozeczĕri bamżowe wójſko, k tomu njetrjebaja ani Francózojo pomhacz. — W poſlenim konſiſtorium buchu 16 nowi biſkopja wobkruczeni, mjez nimi 10 za miſſionſke kraje.

Z Roma. Schtwórtu njedżelu poſta ſwjeczeſche bamż każ druhe lĕta w ſakriſtii vatikanſkeje cyrkwje złotu różu. Na to bĕſche wón Bożej mſchi pſchitomny, kotruż kardinal Donnet, arcbiſkop z Bordeauxa, pſchi hłownym woltarju ſſ. Pĕtra a Pawoła ſpĕwaſche. Tez koncilſcy wótcojo bĕchu zwjetſcha tam pſchiſchli.

Japanſka. Nowe pſcheſczěhanjo kſcheſczanow je wudyriło. Z měſta Nangaſaki ſu 2000—3000 kſcheſczanow na morjo wotwjezli. Njewě ſo, ſchto ſo z nimi ſtanje, najſkerje budża zatepjeni, kaž ſu tam hewak hižo z kſcheſczanami cžinili.

Naležnoſcże towarſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1870: kk. 189. Marija Bjarſchec z Budyſchina; 190. Jan Hornig z Kulowa; 191. Michak Lebza z Kulowca; 192. wucžeŕ Mikławſch Hicka z Ralbic; 193. kubleŕ Mikławſch Błažik z Ralbic; 194. kubleŕ Mikławſch Kubanja z Ralbic; 195. Madlena Njehorjowa z Konjec; 196. Jakub Pjech ze Zyjic; 197. Khata Mjenjowa z Cžemjeric; 198 Jakub Libſch z Hunjowa; 199. Khryſtiana Donatec z Khelna; 200. Handrij Zarjenk z Dżěžnikec; 201. Jan Ducžman z Bozankec; 202. Marija Haſcha z Neuhofa; 203. Boſczij Lehmann ze Smjerdżaceje; 204. pſchekupc Jakub Glawſch z Rózanta.

Na lěto 1868 zapłaczichu: M. S. z K.; H. Br. z R.; J. Kórjenk z Pěſkec.

Na lěto 1869 zapłaczichu: 393. wucžeŕ Mikł. Hicka z Ralbic; 394. Jakub Kórjenk z Pěſkec; 395. N. R. z W. (tež na 1868); 396. Marija Njehorjowa z Konjec.

Dobrowólne dary. Kh. M. z Cž. 5 nſl.; J. Libſch 5 nſl.; Khr. D. z K. 1 toleŕ.

NB. Jeli móže něchtó 1. a 5. cžiſto Póſta parowacż, njech je k wužitkej towarſtwa nam zaſy póſczele.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Zemrjetaj: Franc Peſch, cigarnik z Kutneje Hory, 29 lět; Jakub Njecžka, žiwnoſczeŕ z Dżěžnikec, 60 lět.

Z Ralbic. Kſchczeni: Hańża Marija, dż. M. Woko ze Smjerdżaceje; Pětr Pawoł, ſ. M. Nuka ze Smjerdżaceje; Jurij Clemens, ſ. Jak. Glauſcha z Rózanta. Jurij, ſ. Mich. Cžóſki z Ralbic; Michał, ſ. Mich. Njehorja z Jitka; Hana, dż. Mich. Buka ze Sernjan; Marija, dż. Mikł. Cžornaka ze Smjerdżaceje; Marija, dż. Mich. Matki ze Smjerdżaceje. — Zemrjeczi: Madlena, mandż. Mich. Hanto ze Schunowa, (wumrje we Hranicy), 54 l.; Jakub Bräuer (Kowark) z Nowoſlic, 50 l.; Hana, Mikł. Bedricha zaw. mandż. z Smjerdżaceje, 81. l.; Hana, Jak. Mikela zaw. mandż. z Konjec 80 l.; Pětr Fórman ze Sernjan (wumrje we Schunowje), 70 l. Wěrowani: Mikławſch Bala ze Sulſchec z Mariju Jancec z Konjec; Aug. Bergmann z Kulowa z Mariju Schibſchikec ze Schunowa; Pětr Bulank z Hórkow z Wurſchlu Wałdżic z Ralbic; Mich. Suchi z Konjec z Hertu Bjedrichec z Kazka; Jak. Kilan ze Sernjan z Marju Herbichec (Piwarcec) z Nowoſlic; Jak. Mróz z Ralbic z Hanu njeboh Pětra Jancy zaw. mandż.

Dary za cyrkej w Cžornecach abo Bacżonju.

K cżeſczi Bożej a k ſpomoženju duſchow ſu dale woprowali: Pětr Schpitank ze Sulſchec 25 tol.; Michał Haſchka ze Sulſchec 12 tol.; Pětr Rebiſch z Haſlowa 25 tol.; Madlena Njecžkec z Dżěžnikec 10 nſl.; k. ſyndikus Spann z klóſchtra 10 tol.

Hromadże **1929** tol. 16 nſl.

Cžiſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 8. **16. hapryla 1870.** **Lětnik 8.**

Schto dha? bych dał abo njebych?

Druhdy so cži we žiwjenju tak cžini, zo sebi radźicź njewěsch, schto abo kak by cžinił. Tak drje so też někotromu dże, hdyž je wo hromadźenju darow za nowu cyrkej we Cžornecach rycź: njewě, schto by cžinił, hacź by dał abo nic, hacź nětko abo pozdźischo? Pytasch sebi pola susoda abo znatoho radu, budźe tebi jedyn radźicź, druhi wotradźecź, někotry snadź na cyłu tule należnoscź swarjecź. Schto započnjesch? Pschecžitaj a rozpomń sebi słowcžka, kotrež chcu tebi na wutrobu położicź.

Hdźež so na rjanoscź a wudebjenjo božich domow dźerži, tam pschebywa dobry lud, kschescźanski lud, kotryž wjacy a wyschsche należnoscże znaje a spěchuje, dyžli robotu wschědnoho khlěba. Zanjerodźenjo božich domow je wěste znamjo a wopokazmo liwkoscże a njerody we nabožnych wěcach a swědk rozpadowacoho kschescźanskoho žiwjenja.

Komuž je žel pjenjez, na boži dom a joho wupyschenjo nałoženych, tón so bratsikuje z tamnym Judaschom, kotryž so pschi Madleninym žałbowanju Jěžusoweju nohow na brojenjo a pschecžinjenjo hórschesche.

Runje tak cžescźowne, kaž starsche domy boże pyschicź a we dobrym rjedźe dźerżecź, je, nowe twaricź abo twaricź pomhacź. We starych cžasach su sebi (a to też naschi prjedownikojo), cžescź a zasłužbu psched Bohom pytali, hdyž móžachu so na twarbje božich domow wobdźělicź; pschetož dźerżachu (a to ze wschitkim prawom) za to, zo sebi z tym boże spodobanjo wudobywaja, krasny pokład za wěcžnoscź sebi pschihotuja, boże žohnowanjo nic jeno za so, ale też za swojich potomnikow wudobywaja a tajki skutk spěchowacź pomhaja, kotryž budźe hacź do najdalschich cžasow tracź a dobro skutkowacź pozdźischim splaham.

My wužiwamy we cyrkwjach, w kotrychž so k božim słužbam zhromadźujemy,

wužitk z dobrych skutkow swojich prjedownikow, kotsiž su tele cyrkwje twarili a nam zawostajili. Jich pschikład njech nas pozbudžuje k podobnomu skutkej. Wopokazajmy swoju džakownosćz napscheczo swojim prjedownikam tež z tym, zo do jich stopow stupajo, spěchujemy twarbu noweje cyrkwje. Nasche koscże budžeja we rowach tkacz, nasche mjena budžeja zabyte na zemi, ale stacz budże skutk, kotryž smy dokonjecz pomhali a budże hischcże we pozdžischich stotytkach wozjewjecz, zo su katholscy Serbjo we dźewjatnatym stotytku z luboscże k Bohu nowu cyrkej załožili.

Tale cyrkej budże swědczicz wo zhromadnej luboszczi, kotraž mjez Serbami wschelakich wosadow wobsteji: pschetož dalocy a blizcy bjerjeja dźěl na tutym skutku. Wjacykrócz za lěto zhromadžujemy so katholscy Serbjo ze wschitkich wosadow k czescżi a khwalbje božej we Róžencże, a mamy za to, zo je Rožant tak prawje cyrkej za wschitke wosady. Tam stupa kóžda wosadna wosebitosćz do zady a wschitko zjenoscżuje so we nutrnej modlitwje a bohuslužownosczi katholskoho Serbstwa a z jednoho woltarja dóstawa tam nasch cyły lud hnady žohnowanja. Kaž dha so we Róžencże zjenoscżujemy k dostawanju božoho žohnowanja a so zradujemy we zhromadnej pobožnosczi a sebi njedamy žel bycz dalokoho, wobczežnoho pucża: tak stupmy wschitcy hromadże za cžornecžansku cyrkej, zapoczńmy a dokonjejmy tam ze zjenoscżenymi mocami dobry skutk cyłoho katholskoho Serbstwa, a zjenoscźmy wschitcy swoje dary k nadobnomu woporej za božu czescz.

Njech dla so pschi składowanju darow za cžornecžansku cyrkej žadyn njewuzamknje, ale njech kóždy swój dar wopruje, njech je duchowny abo swětny, njech je hospodar abo czeladnik, njech je mužski abo žónska, njech je stary abo mkody, njech je bohaty abo khudy, njech je daloki abo blizki. — Njebój so, zo je twój dar prjecz czisnjeny abo hubjenje nałożeny. Bohu samomu dasch wopor, jomu pożczisch, jomu swój pjenjez na dań dasch a z božoho žohnowanja budżesch wschědnje rjanu dań bracz czas swojoho žiwjenja a stokróczż budże tebi zapłaczeny we wěcznosczi dar, kotryž sy dał we czasnosczi. Czińmy sebi Boha k dołžnikej!

Byrnje ty njedoczakał dotwarjenjo tuteje cyrkwje abo byrnje tam sam khodzicz njemóhł: žohnowanjo z tutoho skutka budżesch tola trjebacz móc, njech sy bohaty abo khudy.

Njech dawa kóždy po mocach a zamoženju: schtóž ma wjetschu móscheń, móže ju tež schěrscho woczinicz a hłubje do njeje pomasacz: joho dźěczi toho dla po proschenju njepóńdżeja. — Khudy njech so njeboji, ze swojim mjeńschim darom pschistupicz: tež tón njebudże zastorczeny abo zacpěty, ale z džakom pschijaty; wschak so do murjow tež drobne kamjenje trjebaja a dobru słužbu czinja.

Chcesch-li schto k tomu dacz, dha khwataj a czińo to prjedy, hacz tebi smjercz twoju móscheń zadżernje. Schtóž njemóže na dobo tejko dacz, kaž by rady chcył, njech po kruchach dawa, kóžde lěto něschto.

Dokelž budże cyrkej czim prjedy twarjena, czim spěschnischo so trěbne pjenjezy nawdadża a nahromadża, dyrbjało so pschi kóždej pschihodnej pschiležnosczi na to hladacz, zo by so něschto za cžornecžansku cyrkej nawdało. Prawje derje móhł pschi processionach, kwasach, kschcżiznach něchtó z pschitomnych dary za tule cyrkej hromadżicz: pschetož tež na te waschnjo móhł so rjany pjenjez ze snadnych

darow nazběracź; tudy rěka: khroble zapoczecź a sebi z wobrhczenja niczo njesczinicź.

Jelizo so někotromužkuli hromadźenjo za nowu cyrkej njespodoba — dha je to joho wěc, a njemóžemy a njechamy joho k hinaschim myslam nuzowacź a mocowacź; ale to směmy z poknym pschedswědczenjom prajicź: Bohu so spodoba, hdyž joho jednorodźenomu synej nowe wobhdlenjo za joho pschitomnosczź we najswjeczischim sakramencze wołtarja pschihotujemy. Bohu so spodoba, hdyž nowe město natwarimy, hdźež budże jomu swjaty wopor woprowany. Bohu so spodoba, hdyž wjele cźłowjekam bližschu pschiležnosczź damy, Bohu swoju luboscź, czesczź a służbu czasczischo wopokazacź.

Njespokoj so, zo tute słowa sam sebi pschecžitasch, ale rozschěrjej je mjez druhimi a pomhaj za dobry skutk sobuskutkowacź. Hdyž tebi na mysle pschińdże: „schto dha? bych dał abo njebych?“ dha je moja rada: daj, a to prawje wjele, a prawje bórzy!

Powjesce z vatikanskoho koncila.

XI.

We schestym czisle Pósła smy sobudźělili, zo so 22. februara poslednja hłowna zhromadźizna koncilskich wótcow wotdźerża. Smy tam tež nowy porjad z krótka rozestajeli. Tak nasta pschetorhnjenjo zhromadźiznow, kotrež něschto pschez tsi njedźele trajesche.

We tutym czasu njejsu biskopojo prózni byli, ale napisowachu, schtož mějachu k wustajenym namjetam pschispomnicź. Jich pisma buchu we wotrjedźe za „należnosczе wěry“ pschehladane a k zestajenju rozprawy powužite.

Wschitke tele dźěła dźěchu doscź spěschnje wot rukow, tak zo móžesche so 18. měrca zasy (tsicyta) hłowna zhromadźizna dźerżecź, na kotrejž tso biskopojo wo porjedźenym namjecze za należnosczе wěry ryczachu. Wo tejsamej wěcy ryczachu na jena a tsichtej zhromadźiznje (22. měrca) 10 biskopja, na dwě a tsichtej (23. měrca) 11 biskopja, na tsi a tsichtej (24. měrca) 14 biskopja, na schtyri a tsichtej (26. měrca) 6 biskopja, na pjecź a tsichtej (28. měrca) 8 biskopja. Na schěsćź a tsichtej zhromadźiznje (29. měrca) bu pschi hłosowanju zawod nimale jednohłósnje pschijaty a potom dale należnosczach wěry ryczane. Wo tejsamej wěcy ryczachu na sydym a tsichtej zhromadźiznje (30. měrca) 11 wótcojo, na wosom a tsichtej (31. měrca) 11 wótcojo, a na dźewjecź a tsichtej (1. haprhla) 12 wótcojo.

Na 40., 41., 42., 43. a 44. zhromadźiznje (4., 5., 6., 7., 8. t. m.) wothłosowachu wótcojo dale wo pschedpołożenych namjetach, a to wo wschitkim nimale jenohłósnje. Tsecze swjatoczne posedźenjo budże najskerje 24. haprhla.

Potom hakle budża wobzanknjenja wozjewjene a tež nam możne, serbski pschełožk czitarjam Pósła sobudźělicź.

Katholska cyrkej w Korea.

(Skónczenjo.)

5. Na dnju 28. měrca wumrjechu hako martrarjo biskop Franc Berneux, 51 lět stary a měschnicy Ranfert de Breteniers, 28 lět, Ludwik Beaulieu, 25 lět stary a Pětr Dorie, 26 lět. Woni buchu hižon 25. februara zajeczi, ale we jastwje z woprědka derje dźerżeni. Tola hako kscheszański mandarin Jan Nam, kiž dyrbjesche jich sudźicz pomhacz, czekny, so knjeżiczerjo jara rozhněwachu. A mkoda kralowna prajesche kscheszańcy Marcze Pakec ze sylzami: „Wschitko je kónc! Biskop a wschitcy europiscy missionarojo budża dyrbjecz wumrjecz. Wschitcy ministerjo wobsteja na jich smjerczi, a tak drje budże mój muż dyrbjecz do toho zwolicz. Khowaj so, a praj kscheszańanam, kotrychż znajesch, zo bychu so wschitcy zakhowani dźerżeli.“ Na postajenym dnju buchu pola wsy Sainamto, hodźinu wot hłownoho města Seul smjerczi podaczi. Jim bu hłowa wotczata, hako běchu prjedy tydźenje dołho njewuprajite czwěle pschetracz dyrbjeli, tak zo jim mjaso na stawach w kruchach wisasche, a jich koscze z dźěla złamane běchu.

6. Dwaj dnaj pozdźischo, 30. měrca sczěhowachu jim we tej samej martrarskej smjerczi biskop Mikławsch Daveluy, 48 lět stary, a missionaraj Pětr Aumatre, 28 lět, a Měrczin Huin, 29 lět stary. Jim bu pola wsy Surieng hłowa wotrubnjena. Z nimi buschtaj tež morjenaj kscheszańanaj Lukasch Hoang, kiž běsche służownik pola biskopa byk, a Józef Tjiang, 64 lět stary, měschczan a kubleŕ z Nengtji. Tutón bu wot swojeje pschirodneje sotry Borbory Kimec, kiž běsche nimale wschitke sobustawy swojeje swójby za Khrystusa dobyka, wobroczeny. Z nim dachu so tež joho żona a 4 dźěczi kschczicz. Dokelž běsche wuczeny człowiek, bu wot biskopa 1855 w Paison pschi tamnym kollegiju hako wuczeŕ postajeny. Tule służbu zasta hacž do 2. měrca, hdyž bu zajaty, a hdyž czwěle njepomhachu, zo by wěru zaprjek, bu tež morjeny. Na tym dnju wumrje tež Susanna Kimec, 30 lět stara, a jena druha kscheszańka. Susanna bě z měschczańskeje swójby, kotraż je hižo pschez tsi splahi kscheszańska, ale pschi pscheszěhach najwjetschi dźěl zamoženja pschisadźiła. Wot swojoho 16. lěta bě z kscheszańanom Janom Simom zwěrowana, a bydlesche z nim a 3 dźěczimi zbożownje we wsy Tschugmal. Hako nětk pscheszěhanjo wudyri, czekny z dźěczimi k bratrej do Hajsatong. Jow pak bu z dwěmaj dźěszomaj popanjena a do jastwa we měscze Tschieunan z druhej kscheszańanku wotwjedźena. Starsche dźěczko, kiž běsche 5 lět stare, pschepoda jenomu kscheszańanej, zo by je k jeje mużej dowjedł, a te make, kiž mějesche na rukomaj, za někotre dny wumrje. We jastwje buschtej, hdyž běchu jimaj prjedy koscze a rjebka rozbite, zadajenej.

7. Dźeń prjedy wumrje na te waschnjo Pawoł Opantsi, 50 lět stary, kiž bě 1858 kschczeny; haczrunje z wosobneje swójby, běsche potom w Kitsiangkol w khudobje żiwy. Mkodaj kscheszańanaj, kiž buschtaj z nim jataj a czwělowanaj, buschtaj tak njezbożownaj, zo wěru zapřeschtaj. Někotre dny pozdźischo wumrjeschtaj tež pschez zadajenjo kaž wón, Hyacinth Hong z Ningtsin, 60 lět stary, a Domasch Song z Koteri, 28 lět stary. Hong, kotryż bě wot 5 lět sem slepy, běsche hižon

wot 15. měrca z 15 kſcheſczanami, (bjez nimi mužojo, žony a dźěczi), kiž zwjetſcha wſchitcy tam z hłodom zemrjechu, we jaſtwje Tſikſan pſchebywak.

8. Pawoł Kim, 59 lět ſtary, z měſta Seul, kiž bě ſo w ſwojim 18. lěcze z maczerju a jenej cźetu kſchcźicź dał, pſchela 8. ſeptembra krej za naſchu wěru, bjez tym zo běchu jomu prjedy nós a wuſchi pſchekałali.

W měſacu novembru wumrjechu martrarſkeje ſmjercze Jan Pak, katecheta, 55 lět ſtary, kiž běſche ze zemjanſkeje ſwójby a prjedy na pohanſke duchownſtwo ſchtudował, běſche ſo w lěcze 1866 ze wſchitkimi ſobuſtawami ſwojeje ſwójby wot biſkopa Berneux kſchcźicź dał, wumrje po wulkich martrach pola wſy Janghatjin. Po nim buchu morjeni Franc Ni, 45 lět ſtary, tež z wosobneje pohanſkeje ſwójby, běſche ſo pſched 10 lětami kſcheſczanſtwej pſchiwobrocził, kaž tež joho bratr Pawoł Ni, 22 lět ſtary a joho pſchirodna ſotra Marija Kimec, 49 lět ſtara. Woni běchu nětk wokhudźili, dokelž běchu jim w pſcheſczěhanjach wſchitke zamoženjo wzali. Tež woni wumrjechu za Khryſtuſa, kaž hiſchcze wjele druhich, kiž we jaſtwach abo z kradźu morjeni buchu. Wſchitcy ſu w njebjeſach a proſcha tam za korejſku cyrkej, kiž je za krótki cźas wjacy kreje pſchelaka za Jězuſa, hacž je to kſcheſczanſtwo pod ſurowym khěžorom Nero pſchelecź trjebało. Cźěła martrarjow ſu wot kſcheſczanow pozdźiſcho cźeſczownje pohrjebane. Tola dyrbi nas tróſchtowacź, zo budźe tež Bóh, kiž je te zrudne cźaſy pſchipuſchcźił, w ſwojim cźaſu mjezu ſtajecź wjedźecź. A krej kſcheſczanow je pſchecy ſymjo za nowych kſcheſczanow. Korejſki kral, kiž je podknjeźeŕ (vaſal) chineſiſkoho khěžora, njebudźe tu wěru, kiž ſo wot poddanow chineſiſkoho kraja zjawnje wuznawa, dokho wjac pſcheſczěhacź směcź, a jomu ſo njebudźe radźicź, kſcheſczanſtwo wutupicź, hdyž ſo tam wjele mócniſchomu khěžorej w Anam, kaž budźemy pozdźiſcho powjedacź, radźiło njeje. A zo ſej Francózowje za krej ſwojich miſſionarow w ſwojim cźaſu krute zarunanjo žadacź wjedźa, ſu Korejſcy a Chineſiſcy hižon ſpóznacź pſchileżnoſcź měli.

J. Kral.

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Wóndy pobu pola nas mnich z rjada trappiſtow, kotſiž ſu klóſchtyr ze ſchulu bjez Serbami w Boſniſkej (Turkowſkej) załožili. Tež chcedźa woni dom za ſyroty załožicź.

Z Budyſchina. Kaž ſłyſchimy, je knjeżna Hana Spitankec z Cźaſec w rjedźe franciskankow w Kadenje zemrjeła.

Z Budyſchina. Knjeżna Gabriela Gudźic je hako pomocna wučerka do Loſławy pſcheſadźena.

Ze Schěrachowa. Naſche towaŕſtwo rjemjeſniſkich, kotrež du 30. januara t. l. założene, na nětk hižo 61 woprawdźitych a 16 cźeſtnych ſobuſtawow. Präſes je k. kapłan Friebel.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Z Prahi. Nĕhduschi khĕžor Ferdinand je towarstwej za wutwarjowanjo arcbiskopskeje cyrkwje 10,000 schĕsnakow darił.

Z Brünna. Tudomny biskop Anton Ernst grofa Schaaffgotsche je 31. měrca zemrjeł. Wón bě rodzeny w lĕcze 1804, duchowny wot l. 1827, biskop in partibus wot l. 1839 a hako Brünnski biskop 1842 wobkruczeny.

Z Wina. Dokelž khĕžor nochcysche a njemóžesche dale po radze ministrow k sprawnej njespokojnoszi swojich ludow knjezicz, su woni wo puschczenjo ze słužby žadali a jara rady tež dostali. Zbytki „reichsratha" su nětko tež domoj póslane; w poslenim posedzenju staj präsidentaj hischcze khĕtro kanclerja Beusta poswarjekoj. Prjedy hacž pak so w khĕžorstwje centralisma a dualisma cyle wotrjeknu a k sprawnomu föderalismej pschedrĕja (tak zo zmĕja tamnische ludy a kralestwa swoje prawa), budža drje hischcze nĕkotre pschekhodne ministerstwa, kotrychž prĕnje je nětk pólski grofa Potocki po poruczności zestajił.

Z Wina. Zeleny schwórtk bĕsche zasy ceremonija nohimycza w hrodowskej khapali. Khĕžor myjesche nohi 12 starym khudym mužam a khĕžorowa 12 khudym žonam. Czile wuzwoleni dostanu potom pola khĕžora tež wobjed a wulku jałmožnu.

Z Roma. Džeń 25. měrca zemrje tu biskop Ciosi z Chiusi, 82 lĕt stary.

Z Roma. Pjenjezk swjatoho Pětra bu bamžej wot l. 1861 pschecy po wjetschej abo mjeńschej potrĕbnoszi dawany. Wot l. 1864, hdyž chcychu katholske knjezerstwa bamžej pomhacz a potom swoje słowo njedžerżachu, je pjenjezk pschibjerał; tak bu 1868 na 9 milijonow frankow datych a wloni hižo 11 milijonow frankow.

Z Roma. Z nowa so powjeda, zo budże koncil w horcych lĕtnych měsacach pschetorhnjeny, a tež, zo budże potom hacž do lĕcza 1871 tracz.

Z Roma. Koncilscy wótcojo su namjet stajili, zo by swjaty Józef swjatocznje wuprajeny był hako patron cyrkwje.

Z Roma. Pschekora ze zjenoczenymi Armenami w Kostantinoplu dla patriarchi Hassouna skónczi so zbožownje. Swjaty wótc je nowoho japoschtolskoho visitatora, biskopa Valenziani pomjenował. Turkowska pomha pak dotal tej stronje we armenskej wosadze, kotraž by so rady wot bamža wottorhnyła.

Z Roma. Biskop Stroßmayer z Diakovara w Khrowatskej bĕsche žadany, zo by rusowske knjezerstwo z bamžom wujednacz pomhał. Wón pak je so wotrjekł, dokelž w nětczischich wobstejenjach zda so tajke prócowanjo njepłódne. Tež so powjeda, zo chce bamž Rusowsku za missionski kraj wuprajicz, dokelž je porjadne dopisowanjo z tamnischimi cyrkwinskimi prĕdkstejerjemi (z wjetscha administratorami diöcesow) jara zadżewane.

Z Roma. Bratraj Leman z Lyona, po narodnoszi Židaj, nětko po wĕrje kscheszczanaj a katholskaj duchownaj, staj próstwu zestajiłoj a w Romje wot 506 biskopow ze wschĕch swĕtadżělow podpisacz dałoj, zo by koncil tež zjawne napominanjo za židow wudał, kotsiž hischcze pschecy na messiasa czakaja. Wonaj staj tule próstwu swjatomu wótcej pschepodałoj, a tón je jeju pschecželnje powitał a jimaj bjez druhim prajił: „Mojej synaj, pschiwozmu waju próstwu a pschepodam

ju ſam ſekretarjej koncila. Pſchihodźi ſo, haj derje je, Iſraelitow napominacź a jich wubudźecź. Waſch narod (lud) ma w ſwjatym piſmje ſlubjenjo, zo ſo wobroczi. Jelizo je doſpołny winozběr (Weinleſe) njemóžny, daj nam Bóh, znajmjeńſcha nĕkotre kitki wuſchczipnycź.“ Potom žohnowaſche wón teju bratrow a praji jimaj k poſylnjenju: „Wój dźĕłataj za ſwój lud, to je waju powołanjo, wój chcetaj, ſchtož je Mójzes cźinił: jón wuſwobodźicź!“

Z Roma. W Priscillinych katakombach, hdźež ſu tam rowy ſwj. Pudencia a ſwj. Praxedy bu murja potorhana, kiž je z 3. lětſtotka. Pſchi tym pſchińdźe ſo na rowy, kotrež bĕchu dotal zawrjene. Nĕkotre z nich maja zajimawe napiſma, nĕkotre z 1. a 2. lětſtotka.

Z Roma. Bamž ſwjecźeſche bołmonczku we Pětrowej cyrkwi bołminy a wudźĕleſche je ſam najwoſebniſchim knježim, kaž kardinalam, wójwodźe z Modeny, wulkowójwodźe z Toskana a nĕkotrym druhim wuzwolenym.

Z Roma. Pſchi pſchileżnoſczi próſtwy bratrow Lemanow ſo powjeda, zo je ſwjaty wótc na jeju žadoſcź pſched dlĕſchim cźaſom Božu mſchu woprował w cyrkwi ſ. Handrija delle Frate na mĕnjenjo, zo bychu ſo tež židźa wobroczili. To je ta cyrkej, w kotrejž je ſo prjedawſchi žid a hanicźeŕ kſcheſcźanow, k. Alfons Ratisbonne (nĕtko duchowny w Jeruzalemje) pſched lĕtami nahle pſchez ſpodźiwne widźenjo kſcheſcźanſtwu pſchiwobrocził. Wón je kaž bratraj Lemanaj Francóza. Tež joho bratr je konvertita (wobroczeny).

Z Roma. We Florencu bĕchu jene nowiny wunjeſke, zo ſtaj ſławnej wucźencaj P. Secchi, direktor romſkeje hwĕzdarńje, a P. Roſa z rjada jeſuitow wuſtupiłoj. Ale nĕtko P. Secchi w nowinach zjawne cźini, zo to jomu ani joho duchownomu bratrej ſo ženje njewuzda, ale zo chcetaj hacź do ſmjercźe jeſuitaj woſtacź.

Italſka. W nĕkotrych ſtronach kraleſtwa pſchibjera zaſy katholſke zmyſlenjo. To je tež z toho widźecź, zo ſu proteſtantſke ſchule, kiž buchu we Florencu a druhdźe l. 1860 założene, nimale prózne. Wot knježeŕſtwa zbĕhnjeny ſwjaty dźeń ſ. Józefa bu lĕtſa zaſy jara ſwjecźeny. K wobkrucźenju katholſkoho zmyſlenja załožuja ſo towarſtwa žónſkich, kotrež woſebite ſlubjenjo cźinja, zo chcedźa dźĕcźi derje kſcheſcźanſcy woczahnycź.

Italſka. Kraleſtwo ma pſchi wſchim rubjenju cyrkwinſkich kubłow załoſnje wulki dołh, mjenujcy 4140 milijonow frankow.

Schpaniſka. Tudy k žanomu trajacomu měrej njepſchińdźe; njedawno bĕſche zaſy zbĕžk w měſcze Barcelona, bu pak poduſcheny.

Schpaniſka. Wjele duchownych ſo ſpjecźuje, pſchiſahu na nowu krajnu wuſtawu (Verfaſſung) wotpołożicź. Wona drje tež za tym budźe. Nowiny „Epoca“ radźa knježeŕſtwu, zo by tu pſchiſahu pſchemĕniła.

Jendźelſka. Towaŕſtwo za rozſchĕrjenjo biblijow je ſpóznało, zo je w joho biblijach wjele wopacźnoſczow. Schtó ma porjedźecź? Jendźelſcy proteſtantſcy biſkopja ſu w tym naſtupanju próſtwu na parlament (ſejm, Landtag) póſłali, zo by wón ſkónczne wobzanknjenjo ſcźinił. Tajkomu wuprajenju podcźiſnu ſo cźile „biſkopja“ a potom budźe parlament „njezmólny“.

Japanſka. Kſcheſczenjo, kotrychž ſu po morju wotwjezli, budža najſkerje do hubjenych krajinow wuſadżeni. Na łódże (ſchify) cžerjachu jich w hromadach; pſchi tym buchu ſtari ludżo, kiž khwatacž njemóżachu, njeſmilnje bicži, a dżěczi, kiž w cžiſchczeńcy padżechu, njeſmědżachu wot ſtarſchich zběhnjene bycž a buchu k ſmjercži zateptane. Francózſki połnomócnik a druzy póſłancojo ſu ſo na tajke pſcheſczěhanjo krucże wobczežowali. Miniſterſtwo praji na to, zo ſu zaſtojnicy bjez wyſchſcheje poruczności tak cžinili. Ale to ſo njemóże wěricž. Japanſcy ſłowo njedżerża. Wloni ſu francózſkomu póſłancej ſlubili, zo njebudża wjacy ſtare zakonje płaczicž, po kotrychž žadyn rodżeny Japanſki kſcheſczanſtwo pſchiwzacž njeſmědżeſche. Pſchi jenym prjedawſchim mjenſchim pſcheſczěhanju buchu Japaneſojo nuzowani pſchez francózſke knježerſtwo, zo dyrbja kſcheſczanam naczinjenu ſchkodu něſkak zarunacž. Ale woni ſo pſchecy wotwlakuja. Duž drje budża Francózowje zaſy z brónju do nich dyrbjecž.

Należnoſcże towarſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1870: kk. 205. Handrij Najcž z Běłczec; 206. Jan Pětерka z Hrubjelczic; 207. kubleŕ Mikławſch Kmjecž z Kozarc; 208. Jakub Wawrik z Khróſczic; 209. Marija Pawlikowa z Cžaſec; 210. žiwnoſczeŕ Jakub Vitus Kral z Małſec.

Na lěto 1869 zapłaczichu: 397. M. Kmjecž z Kozarc.

BN. Jeli móże něchtó 1. a 5. cžiſło Póſła parowacž, njech je k wužitkej towarſtwa nam zaſy póſczele.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchczenaj: Michał Mikławſch, ſ. Handrija Auguſta Rencža z B.; Jan Hugo, ſ. žiwnoſczerja Jakuba Vita Krala z Małſec.

Z Radworja. Kſchczeni: Khatyrna, dž. Auguſta Mathesa z Radworja; Jan, ſ. Jana Pjetaſcha z Radworja; Marija, dž. Mikławſcha Rehorka z Lutowcža; Mikławſch, ſ. Mikławſcha Wawrija (khěžnika) z Radworja (†); Hańža Marija, dž. Mikławſcha Möhna z Radworja; Marija Martha, dž. Handrija Schotty z Lutowcža; Hana, dž. Michała Hicki z Radworja; Guſtav Reinhold, ſ. Jana Kerna z Nowych Boranec. — Zemrjeczi: Marija, m. Jakuba Buſche z Radworja, 54 l. m. 10 d.; Hańža, wud. Jurija Pjekarja z Radworja, 87 l. 17 d; Hana Marija, dž. Auguſta Heinricha z Kamjenej, 1 l. 9 m. 6 d.

Dary za cyrkej w Cžornecach abo Baczonju.

K cžeſczi Božej a k ſpomoženju duſchow ſu dale woprowali: k. adminiſtrator J. Herrmann we Wotrowje 10 tol.; pſchekupc Mikławſch Schokta z Wotrowa 5 tol.; Marija Bjarſchec z Wotrowa 1 tol.; H. B. z Cž. 100 tol. (ſtatny dołžny liſt, Serie II., cžiſło 121,744 z talonom a z kuponom wot 1. julija 1870); njeboh Mikławſch Rencž, kubleŕ z Khróſczic, we wotkazanju 50 tol. (1. meje wupłacžomne); z Rumburga 1 tol. 10 nſl.

Hromadże 2096 tol. 26 nſl.

Cžiſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski cžasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 9. **7. meje 1870.** **Lětnik 8.**

Hłós ze wsy.

Kak jara so helske mocy w naschim cžasu prócuja, wutroby wěriwych cyrkwi wotcžahnycž, pokazuja te powjestwa, kiž su we wschelakich nowinach koncila dla rozschěrokoscžene, kaž tež te njewoslabjace prócowanjo njepschecželow swjateje cyrkwje, tajke nowiny tež naschim lubym, hischcže wěriwym Serbam do rukow dawacž. Najbóle su hoscžencarjo naryčzeni, zo bychu tajke njekhmane nowinki sobudžerželi a ludej k cžitanju poskicželi. Trjebamy jenož pschekhodžicž naschu krajinu, a namakamy we wschelakich wsach na blidach hoscžencow a korcžmow tajke pisma. Schtóž nasch lud znaje, snadž njebudže wěricž, zo Serbja za tajki njerjad pjenjezy wudawaja, a tola je tomu tak. Kak schkódne cžitanjo tajkich nowinkow za lud je, je pisar tohole nastawka wóndanjo we rozryčzowanju nazhonił. W tajkich pismach su wosebje nasche klóschtry a nětcžischi koncil tak wohidnje hanjene, zo mohł prajicž: cžile pisarjo sej mysla, zo smy my katholikojo cyle zaslepjeni, a zo woni nam hakle widženjo dadža. O skhrobka hłuposcž! Woni woznamjenuja nasch koncil hako zhromadžiznu, w kotrejž jenož njepschezjenoscž kuježi a w kotrejž so wucžby nastajeja, kiž su napscheczo strowomu rozomej. We namjetowanej njezmólnoscži bamža su pschihódny srědk namakali, zo móhli wěriwych zamolicž; woni wukładuja słowo „njezmólnoscž“ wopacžuje, a njeposłuchaja na to, schtož cyrkej w tymle nastupanju praji. Tež jednanja biskopow na koncilu so tak wopisuja, zo lud, kiž tu wěc lěpje njeznaje, na winojtu cžescžownoscž zabudže a zhromadžiznu biskopow za žanu wot swjatoho Ducha wjedženu njespóznaje. Swjaty wótc je tam hako twjerda hłójcžka wopisany. Pschi wschěm pak praja tele nowiny, zo nasche katholske prawa zastupuja. Tak džěłaja njepscheczeljo nascheje cyrkwje a tak so prócuja nutskhod pola nas dóstacž. Chcył tola nasch lubowany lud, kiž je so dotal swěrnje k swojej cyrkwi džeržał, a za wupschestrjenjo tejesameje

krasne woporу pschinjesk, a kotryž loni pschi 50lětnym měschniskim jubileju swjatoho wótca krasne znamjo luboscze pokazak je, chcyk tola tónle katholski lud wschitku wěru tajkim njepschecželskim pismam zapowjescz, a radscho dobre katholske pisma: serbski Posoł, lipskowski Kirchenblatt, Dülmer kathol. Missionsblatt, Westphälisches Volksblatt a podobne cžitacz! Bychu dha protestantowje abo židza, hdyž jich pastorojo abo rabbinarjo zhromadžizny džerža, katholske nowiny, hdy bychu wone tele zhromadžizny hanikе, džerželi a cžitali? Wěscze nic. Runje tak njesmědža katholikojo ze swojimi pjenjezami pisma podpjeracz, kiž jenož jěd sykaja na naschu swjatu katholsku wěru, a kiž pschez wopacžne wukkadowanja abo tolste kžě nam to rubicz chcedža, schtož je nam swjate a wěrne. Njemyslmy sej, zo njepschecželojo koncila naschomu ludej z cyka schkodžicz njemóhli ze swojimi pismami! Hdyž z ludom wobkhadžamy, dha zhonimy, zo drje wón rady wot koncila powjeda, zo pak tež wschelake sudženja napschecžo koncilej ma, kiž je pschez cžitanjo hubjenych nowinow a pismow, abo pschez wobkhad z cyrkwinskimi njepschecželemi dóstak. Koncil je nětk wschědna wěc, wo kotrejž słyschimy na wschitkich pucžach, železnicach, w hoscžencach a domach, hdžež so ludžo hromadu skhadžuja. Rozwucženjo ludu wo nim w přědowanjach, sobudžělenjo wo joho skutkowanju, warnowanjo psched cžitanjom złych nowinow a zanicženjo tych kžow, kiž koncila dla so cžinja, je tohodla jara trěbne. A tele rozwucženjo namakamy we tych horjeka pomjenowanych katholskich nowinach a nic w protestantskich. Pschehladajmy jenož te protestantske nowiny, z kajkej pilnoscžu wone napschecžo naschej cyrkwi a koncilej pisaju. Protestantski lud cžita je z wilkej wcžipnoscžu a powjeda te kžě katholikam, hdžež z nimi hromadu pschindže. Katholik, kotryž žane katholske cyrkwinske nowiny njecžita abo so hewak rozwucžicz njeda, tu potom steji kaž němy, wón njemóže rycžecz a wotmołwjecz, haj džiwa so na mudroscži pisarja tajkich nowinkow a je zamoleny w swojej wěrje. Nasch serbski katholski lud dyrbi tohodla tež k rozrycžowanju so wobrónicz, a tule bróń dyrbi dóstacz wot swojich wjedžicžerjow. Njepschecželojo katholskeje cyrkwje njepschestanu mjelcžecz, tež katholikojo njesmědža mjelcžecz. Njebojmy so wojowanja, kiž we tym nastupanju snadz tež z někotrymi mamy, njebojmy so, hdyž pschez naschu krutoscz tajkich wjelkow bóle wabimy! Toho abo druhoho snadz z tym ženje njepolěpschimy, dokelž je dawno swoju wěru zhubił a kóji jenož za něcžim, zo móhł so tež zwonkownje wot swjateje cyrkwje wotrjec, kaž je to dawno we znutskownym cžinił! Ale wusslecžmy tajkich wjelkow z najmjeńscha tu wowcžu drastu, zo bychu spóznacži a potom za wěriwych njeschkódni scžinjeni byli.

Hff.

Powjesce z vatikanskoho koncila.

XII.

Na 45. a 46. hłownej zhromadžiznje (12. a 19. haprыla) bu pschezchylne hłosowanjo wo namjetach wěry dokonjane a wozjewjene, zo změje so tsecža zjawna zhromadžizna 24. haprыla dopołdnja a zo budžeja tehdom dotal wucžinjene wěcy wozjewjene.

Prěnju njedźelu po jutrach zhromadźichu so koncilscy wótcojo, wschitkich hromadźe běsche 664, k tsečzej zjawnej zhromadźiznje we pschitomnosczi swjatoho wótca. Najprjedy měješche w ¼10 hodźinje kardinal Bilio Božu mschu. Po Božej mschi zastupi swjaty wótc ze swojim pschewodnistwom pschez gregorianssku khapalu do koncilskeje khapale a posydny so na trónje. Tu zwobleka so swjedźeńsku drastu. Na to buchu koncilske modlitwy a litanija wo wschěch Swjatych wuspěwana, a sczenjo Mat. 18, 18—20 wuspěwane. Tele modlitwy trajachu ¾ hodźinow. Na to buchu wschitke dotalne wuradźenja w nastupanju wěry pschecžitane a na zhromadźenych wótcow praschenjo stajene, hacž so jim pschecžitane postajenja spodobaja? Na to buchu hłosy biskopow hromadźene; wschitcy hłosowachu „haj“. Cyłe hłosowanjo trajesche pschez połdra hodźiny.

Na to bu hłosowanjo swjatomu wótcej zjewjene, kotryž stanywschi prajesche: „Wukazy a prawidła (Decreta et canones) runje pschecžitane su so wótcam spodobałe, a nichtó njeje hinak myslił; a my z pschihłosowanjom swjatoho koncila tesame tak postajamy, wustajamy a wobkrucžamy, kaž su cžitane.“

Z tym dha buchu wotsudźene a zacžisnjene wschelake błudne wucžby a měnjenja, kotrež su so tam a sem na swěcze rozschěrjecž počžałe.

Tudy njech sczěhuje wucžahwk ważnischich wěcow, dokelž móžemy cyłe postajenja hakle pschichodnje pschinjesczˊ.

W nastupanju Boha stworicžerja wschitkich wěcow bu zacžisnjeny błud, kiž prěje, zo je wschitko wot Boha stworjene; zo su duchowne stworjenja; zo su Bóh wot swěta rozeznawa; abo zo su wschitke wěcy z niczoho stworjene.

W nastupanju božoho zjewjenja bu zasudźeny błud, kiž měni, zo cžłowjek Boha ze swojim rozomom spóznacž njemóže; zo so Bóh cžłowjekej pschez zjewjenjo wozjewicž njemóže, abo zo cžłowjek k dospołnosczi božeje pomocy njetrjeba, abo zo swjate pismo njeje wot Boha nutsdawane.

W nastupanju wěry buchu zastorcžene błudne měnjenja, kiž praja, zo Bóh wot cžłowjeka wěru žadacž njemóže, a zo cžłowjek wěrnosczе njetrjeba Boha dla wěricž, ale zo joho móže joho samotne nazhonjenjo abo zrozemjenjo k wěrje pohnuwacž; abo zo dźiwy njejsu móžne a wěste a trěbne; abo zo so k wěrjenju božeje hnady njetrjeba, abo zo su wschitke wěry jenak dobre abo zo so na wěrnosczi dwělowacž smě.

W nastupanju wěry a rozoma buchu zasudźene, błudy, kiž praja, zo we božim zjewjenju tež potajnosczе njejsu, abo zo smědźa swětne wědomosczе so wucžbam božoho zjewjenja pschecžiwjecž, abo zo smědźa so cyrkwine wucžby hinak wukładowacž, hacž je cyrkej zrozemja.

Hdyž dha běchu tute wěcy wozjewjene, wobzamknu swjaty wótc zhromadźiznu ze sczěhowachymi słowami: „Dokelž su koncilscy wótcowje wschitcy bjez wuwzacža z „placet“ (t. j. mi so spodoba = haj) wotmołwili na „decreta et canones,“ kotrež buchu runje pschecžitane, dha wuprajimy my sami we tymsamym zmysłu wěrnosczе, kotrež su we tychle dekretach (wukazach) a kanonach (prawidłach) wopschijate a kotrež po mocy swojeje japoschtołskeje słužby wobkrucžamy. Wy widźicze, lubi bratsja, kak derje a luboznje je, pschezjednje zastupicž do Knjezowoho domu,

a khodźicź we pokoju. Khodźcże pschech tak. A dokelž na thmſamym dnju naſch knjez Jězus Khryſtus ſwojim japoſchtołam pokoj da, dam tež ja, kiž ſym joho njedoſtojny naměſtnik, wam we joho mjenje pokoj. Tónle pokoj, wy je wěſcże, zahanja bojoſcź; tónle pokoj, wy je hiſchcże wěſcże, zamka wuſchi napſchecžo rycžam wot wonka. O zo by tónle pokoj was wſchitke dny waſchoho žiwjenja pſchewodźak! Njech je wón waſch tróſcht! Njech je wón waſcha ſylnoſcź we wokamiknjenju ſmjercże. Njech je wón waſcha wěcžna radoſcź we njebjeſach.“

Na to bu protokoll poſedźenja zeſtajany, a ſkónczńje „Te Deum“ zaſpěwane a wot bamža požohnowanjo wudźělene. Wokoło 1 hodźiny rozeńdźechu ſo wótcojo do ſwojich wobydlenjow.

W 47. a 48. generalnej zhromadźiznje (29. a 30. hapryla) bu jednanjo wo małym katechismje za cyłu cyrkej ſkónczene. Na 4. meje bě 49. zhromadźizna.

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Dla doſpołnoſcże naſcheje chroniki pſchiſpominamy, zo buchu ſwjate wolije za naſchu a tež za drežđžanſku diöceſu lětſa zeleny ſchtwórtk w Prazy wot biſkopa Krejčí ſwjecżene a tón ſamy dźeń z Prahi pſchiwjezene.

Z Budyſchina. Mejſka pobožnoſcź, kotruž łońſche lěto po raniſchich kemſchach dźeržachmy, je w naſchej ſerbſkej cyrkwi lětſa wjecžor ½8, a to wot ſpoczatka prěni dźeń ſerbſki a druhi dźeń němſki.

Z Budyſchina. Zańdźenu njedźelu ſwjecżeſche k. wucžeŕ Franc Lemmer ſwoje 25lětne zaſtojnſke jubileum.

Z Budyſchina. Kaž ſłyſchimy, ſu naſchi ſerbſcy krajenjo zbožownje z Roma domoj ſo wrócźili. Dwaj z nich, k. Pjech a k. Jawork ſtaj tež w Neapelu pobyłoj. Wſchitcy ſchtyrjo ſu jara ſpokojeni z tym, ſchtož ſu widźeli a ſłyſcheli. Woni ſu na dompuczu tež w Loreto pobyli. Z Roma wotjědźechu 26. hapryla, běchu 2. meje we Winje a zańdźeny ſchtwórtk ſu poſleni domoj pſchijěli.

Z Budyſchina. Kaž wěmy, je naſch krajan, k. J. Buk, dwórſki kapłan a proghymnaſialny direktor w Drežđžanach, 25. hapryla do Roma ſo podał a chce na ſwjatki zaſy domoj pſchijěcź.

Z Budyſchina. Zwjeſelaca powjeſcź ſteji dźenſa na poſlenjej ſtronje Póſła; klóſchtyr Marijneje Hwězdy je tyſac (tawzynt) toleri k załoženju cyrkwje w Čzornecach abo Baczonju darił. Te ſame buchu hnydom na dań date. Dźak a ſława naſchomu klóſchtrej!

Z Budyſchina. Zańdźeny ſchtwórtk bu w tachantſkim konſiſtorium dotalny farař w nowozałoženej woſadźe Neuleutersdorf (wot l. 1862), k. Anton Müller hako farař w Oſtritzu wobkrucżeny. Inſtallacija (nutswjedźenjo) w Oſtritzu budźe njedźelu 15. meje.

Z Budyſchina. Po jutrach ſtaj w tudomnym ſeminaru abiturientſke pruhowanjo wotpołożiłoj: k. Pětr Scholta z Wotrowa, kiž je nětko pomocny wucžeŕ w Drežđžanach, a k. Pawoł Brendler z Oſtritza, kiž město domjacoho

wucžerja dostanje; tež su wólbokhmanostne pruhowanjo (Wahlfähigkeitsexamen, kiž so dwě lěcže po wustupjenju ze seminara cžini) wobstali dotalni pomocni wucžerjo: k. Heinrich Gäbler z Drježdžan, k. Franc Teichmann z Lipska a k. Ernst Wünsche z Grunawy. Nětko je w nowym schulskim lěcže w seminaru 15 seminaristow (bjez nimi 3 Serbja: Grólmus z Radworja, Schokta z Budyschina a Kubank z Radworja), kiž so na wucžerstwo pschihotuja, a 15 präparandow, kotsiž chcedža pozdžischo z wjetscha na gymnasiach dale schtudowacz. Mamy za pschisłuschnosczž, naschich Serbow kedžbnych sczinicz, zo bychu swojich synow, kotsiž woprawdže talenty a žadosczž za kotrymžkuli schtudirowanjom maja, radscho zaže do měschczanskeje katholskeje schule (hdžež wucžba njeje jenož połdžeńska, ale cykłodžeńska) skali, hacž so to z wjetscha stanje. Natursa wěc je, zo pschi wjacyhodžinskim wucženju měschczanski schuleŕ pschi hewak jenajkich wobstejenjach (t. r. jeli wosebite hodžiny pola wjesnoho wucžerja měł njeje atd.) wjacy móže, dyžli wjesny hižo pschi zastupjenju do seminara abo do gymnasia. Z tym nochcemy prajicz, zo wobdarjeny wjesny schuleŕ to, schtož jomu pobrachuje, potom nakhwatacz njemohł; ale tak wjele je wěste, zo cžasto tajcy wjesni wjacy zadžewkow pschi zastupjenju do gymnasiow a seminarow namakaja, a pozdžischo swoje schtudije dokonjeja, pschi cžimž snadž schtudowacy niczo njezhubi, ale tola — nanowa móschna. Dale cžinimy tych, kotsiž chcedža něhdy wucžerjo bycz, kedžbnych, zo bychu woprawdže a zaže poczeli musiku (hudžbu) wuknycz, dokelž so na to tež pschi zastupjenju do wucžerskeje präparandy dživacz dyrbi. Tola na tón raz doscz wo tym, dokelž je so schulske lěto hižo zapocžało, ale dla pschichodnych jutrow sebi to w pomjatku wobkhowajcze, serbscy katholscy nanojo!

Z Budyschina. Na wulkej schuli (gymnasium) je nětko z cyła 13 katholskich schulerjow, bjez nimi 3 Serbja. Nabožnisku wucžbu dostawaja we tsjoch wotdželenjach, najwyschschej klassy ze seminaristami, a druhe klassy wosebje wot dweju duchowneju.

Z Budyschina. W Lipsku je jedyn tak mjenowany katholik k lutherstwu pschestupił a tež w naschej Jazońcy, kaž cžitachmy, dwaj tak mjenowanaj katholikaj z blizkich Czech. Tajke pschestupjenja njejsu za nas žana schkoda. A k tomu je jim praschenjo wo njezmólnosczi bamža witana pschiležnosczž, zo by jich pschestupjenjo wjacy cžesczе — pola swěta dostako. Wjele zboža na pucž!

Z drježdžanskeje diöcesy.

Z Chemnitz. W hrodowskej cyrkwi we Wechselburgu na kuble k. grofy ze Schönburg-Forderglauchau su wot oktobra kóždu njedželu katholske boże słužby, dokelž je tam pschi twarjenju železnicy nětko wjele katholskich skałarjow z Italskeje a dželacžerjow z Czech.

Z pruskeje Łužicy.

Z Kulowa. Lětusche jutry wotdžeržachu so we naschej farskej cyrkwi jara swjatocžnje. Boži row z wustajenym božim cželom bu wot wulkeje

mnohoſcze pobožnoho ludu wodnjo a w noch wopytowany; tež z cuzby ſo jich wjele pola nas zeńdže, zo bychu we ſpowjednym ſtole a pſchi božim wołtarju ſwoje jutry ſwjeczili. Jutrowńczku po dopołdniſchich božich ſłužbach zhromadžichu ſo wosadni kſchižerjo (jich bě 134) na torhoſchczu naſchoho měſtaczka a potomhacz pſchi chrkwinych durjach z ruki fararja ſwjaty jutrowny kſchiž dostali běchu, podachu ſo we rjanym proceſſionje na wuhotowanych konjoch a ſerbſke khěrluſche ſpěwajo do Ralbic. Kſchižerjo z ralbiczanſkeje wosady (jich bě 70) pſchińdžechu k nam popołdnju k napoł dwěmaj. Jich wjedžeſche knjez Mikławſch Čžornak z Ralbic, kotryž lětſa ſwój 50lětny jubilej hako kſchižeŕ ſwjeczeſche. Pjecźdžeſat lět dołho je wón kóžde lěto a bjez pſchetorhnjenja z jutrownym kſchižom z Ralbic do Kulowa rajtował. Pſchi wulkich chrkwinych durjach, kiž z pletwu wobwěſchane běchu, powita knjeza jubilara naſch faraŕ z dwěmaj duchownymaj a džerżeſche krótku ſerbſku rycz, we kotrejž wón czeſnomu jubilarej zbožo pſchejeſche a lubym ſerbſkim bratram z ralbiczanſkeje wosady, kiž knjeza jubilara pſchewodžachu a kiž po khwalobnym waſchnju prědownikow k czeſczi horjeſtanjenoho zbóžnika ze ſwjatym jutrownym kſchižom naſch boži dom wopytaju, wutrobny džak prajeſche. Na to poda faraŕ knjezej jubilarej złotu nuchawku a złoty wěnc z czerwjenym banczikom, na kotrohož kónczkomaj złoty kſchiž a napiſmo: „Jutry 1820—1870“ cziſchczanej běſchtej, z tej próſtwu, zo chcyk wón tele wopomnjeńczko pſchiwzacz hako ſnadne znamjo naſcheje luboſcze a naſchoho czeſczowanja. Knjez jubilar běſche jara hnuty a ſylzy ſo jomu z woczow ronjachu. My pak jomu klinczate „Sława!“ pſchiwołamy a proſymy Boha, zo by joho žohnował z hnadu, z dobrej ſtrowotu a ze zbožownej ſtarobu, tak, zo móhł wón hiſchcze wjele krasnych lět hako kſchižeŕ a luby pſchecżel ze ſwojimi ſobukrajanami k nam pſchińcz.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Z Prahi. Lauretanſka zwonowa hra na kapucinaŕſkim tórmje na Hradczinje, ze 27 harmoniſch zeſtajanych zwónczkow wobſtejaca, 1694 założena, budže na khóſty patrona, wjerćha Morica Lobkowica 800 ſchěſnakow z nowa wuporjedžana.

Z Prahi. Wuporjedženjo a wutwarjowanjo arcbiſkopſkeje chrkwje ſwjatoho Vita traje hižo 8 lět a płaczi dotal 280,000 ſchěſnakow. K daliſchomu twarjenju je „Dombauverein“ zaſy 54,828 ſchěſnakow nahromadźił. W lěcze 1873, hdyž budže 900lětne jubileum założenja pražſkoho biſkopſtwa ſwjeczene, budže reſtauracija dotalnoho džěła chrkwje dokonjana. Potom pſchikroczi ſo k daletwarjenju chrkwje, kotrež chcedža za 12—14 lět wuwjeſcz. K tomu budže ſo kóžde lěto 20,000 ſchěſnakow trjebacz. Hdy byſchtaj 2 milijonaj ludźi (chłe Czechi maja 5 mil. katholikow) kóždy tydžeń po 1 krajcaru k tomu dali, by we 12 lětach 3,120,000 ſchěſnakow nahromadženych było! Tež woczakuja ſo wotkazanja za dotwarjenjo chrkwje.

Z Georgswaldy. Piſa mi k. kapłan Storch k wudoſpołnjenju dopiſa z Philippsdorfa w 7. cziſle Póſła bjez druhim tole. Nětko je tež dowolnoſcz wot ſwětneje wyſchnoſcze pſchiſchła, zo móže ſo chrkej po pſchepodatych twarſkich planach twaricz zapoczecz. Twarſki komité je tež hižo z wosady wuzwoleny a wobkruczeny.

W tutym měsacu budże najskerje hnadny domik zwottorhany hacž na hnadnu stwiczku, kotraž tež w czasu twarjenja stejo wostanje, tak zo pobožnosćz tam pschetorhnjena njebudże. Khapala, kiž budże hnadnu stwiczku wobdawacz, ma skónc tutoho léta hotowa bycz. Pschichodne léto hakle zapoczinje so potom twar cyrkwje, kaž smy hižo pisali. Tež pschistaja k. kapłan, zo buschtej na hnadnym měscze w měrcu dwě dżěsczi pschez zastupnu próstwu swjateje Marije wustrowjenej, jene ze Skankowa a druhe ze Schönau, kotrejž běschtej měsacy dołho cyle wokhromjenej abo woskabjenej (gelähmt).

Z Altenburga. W tudomnej małej katholskej wosadze bu njedawno privatna schula wotewrjena z 10 dżěczimi. Wuczeŕ je k. Godduhr z Neisse. Kóżdy měsac dżerži tam missionske Boże służby duchowny z Lipska. Pozdżischo snadź budże schula za zjawnu wuprajena.

Němska. Nowy biskop w Münsteru rěka Dr. Brinkmann. Wón je 1813 w tamnischej diöcesy rodżeny.

Z Roma. Biskopja z bliżschich krajow, kiž běchu jutrow dla domoj wotjěli, su so zasy sem wróczili.

Francózska. Nowiny Liberté su sebi prócu sczinile, pschehlad zestajicz, kak wjele je Europa wot léta 1800 za wójnu woprowała. W bitwach wot l. 1815 zapoczinajo je żiwjenjo zhubiło 2,762,000 człowjekow. W orientalskej wójnje je panyło: 256,000 Rusow, 107,000 Francózow, 45,000 Jendżelczanow, 1600 Italskich. Zběžk w Pólskej je sebi 190,000 ludżacych woporow żadał; za wuswobodżenjo Grichiskeje je 148,000 ludźi żiwjenjo zhubiło. Wójny w Africy wot l. 1830 su 146,000 Francózam żiwjenjo wzałe. W italskej wójnje padże 59,664 khěžorskich rakuskich wojakow, 30,220 Francózow, 23,610 sardinskich, 14,000 neapelskich a 2,370 bamżowych. W tutym wobliczenju njejsu hischcze padnjeni rakusch a ruscowsch wojach we wuherskej revoluciji, francózsch w Mexiku a poslenja wójna w Němskej a w Rakuskej. Na pjenjezach je italska wójna Francózow, Italskich a Rakusku jedyn bilijon a schtyri sta a pjecz a wósomdżesat milijonow frankow khoschtowała. Za orientalsku je Ruscowska zapłaczika: dwaj bilijonaj tsi sta a wósomadwacheczi milijonow frankow; Francózska 1,348,000,000, Jendżelska 1,320,000,000, Turkowska 1,060,000,000. Rakuska je na pschihotowanjo k wójnje a wobsadżenjo Moldawskeje a Wallachiskeje w czasu orientalskeje wójny wudała 470,000,000 frankow. Franki na tolerje njech sebi czitaŕ sam pschemèni. Tak żałosne wopory żadaja hischcze wójny! Za wójny je dotal pjenjez dosczz na swěcze!

Z Pariza. Haczrunje chce khěžor swoje nowische a z tym tež starsche pschemènjenja wustawy (Verfassung) pschez plebiscit t. r. pschihłosowanjo cyłoho luda za dobre spóznacz dacz, je tola mnohosczz joho njepschecželow wulka dosczz, kiž zjawnje a potajnje pschecziwo njomu dżełaja. Tak bu wóndy jedyn deserteur z mjenom Beaury zajaty, kiž mějesche revolver (pistoliju) pschi sebi, z kotrymž chcysche po samsnym wuznaczu khěžora zatsělicz. Tež czródka druhich republikanarjow bu zajata. Někotsi pak mènja, zo na tutej wot někotrych pschihotowanej revoluciji niczo straschne njeje, ale zo su powjescze wo njej powjetschene, zo bychu ludżo bóle za Napoleona hłosowali hako za wumożerja wot wschoho njeměra!

Ruſowſka. We Wilnje (w Litwjanſkej) je pſched nĕkotrymi njedźelemi tachant Piotrowicz na klĕtch nowe katholſke rituale (cyrkwinſke knižki), w ruſowſkej ryczi zeſtajane, hako njekatholſke zacźiſnyk, dokelž ſu tam nĕkotre wĕcy pſchecźiwo katholſkim wucźbam a poſtajenjam. Wón je tež tych hako exkommunicirowanych (z cyrkwje wuzanknjenych) wuprajik, kotſiž knjeżerſtwej pſchi nutswjedźenju tamnoho rituala pomhaja, ſchtož ſobu tež joho prĕdkſtejicźerja, biſkopſkoho adminiſtratora Žylińſkoho trjechi. Toho dla bu wón na dompucźu z cyrkwje na haſy zajaty. Hdyž joho žandarmoja pſchimachu, ſpjecźichu ſo ludźo tomu a dyrbjeſche wójſko pſchińcź. Piotrowicz wuſlecźe ſo ſwoju duchownſku draſtu a ludźo torhachu ſo wo kruchi a kuſki teje ſameje. Na telegrafiſke wopraſchenjo pſchińdźe za nĕkotre hodźiny wuſudźenjo, zo dyrbi k. Piotrowicz do Archangela zawjezeny bycź.

Należnoſcźe towarſtwa.

Sobuſtawy na lĕto 1870: kk. 211. Madlena Žurec ze Słoneje Borſchcźe; 212. Hana Balantowa z Rachlowa; 213. Marija Bĕrkowa z Radworja: 214. adminiſtrator P. Ludwik Angermann z Rózanta; 215. Jakob N. z P.

Na lĕto 1869: Jak. Domaſchka z Dobroſchic (tež na pſchedkhadźace l.); Jak. N. z P.

Dobrowólne dary: M. Ž. 5 nſl.; J. Domaſchka z D. 5 nſl.

NB. Jeli móže nĕchtó 1. a 5. cźiſto Póſta parowacź, njech je k wužitkej towarſtwa nam zaſy póſcźele.

Smilne dary k dalewobſtaranju: Za towarſtwo dźĕcźatſtwa Jĕzuſowoho z Rózanta 4 tolerje.

Cyrkwinſki powĕſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchcźeny: Franc Otto, ſ. żelezolijerja Jana Wylema Götjesa w B. — Zemrjecźi: Jan Pawok, ſ. korcźmarja Mikławſcha Schuſtera z Bĕlcźec, 2 l.; Auguſt Jurij, ſ. murjerja Jakuba A. Wjeraba z B., 2½ mĕſ.; Marija Madlena rodź. Haſe, mandź. Mikk. Jurija Mättiga z podhroda, 54 l.

Z Radworja. Kſchcźeni: Jurij, ſ. Mikławſcha Lorenca z Radworja; Jurij Jakub, ſ. Jurija Schramy z Radworja; Jan Jurij, ſ. Pĕtra Schramy ze Zdźerje; Jakub, ſ. Jakuba Brycki z Radworja; Hana Thereſia, dź. Jurija Pĕtranca ze Zdźerje; Korla Jurij, ſ. Jana Auguſta Wagnera z Radworja. — Zemrjecźi: Mikławſch Jórſchik z Radworja, 64 l. 13 d.; Jan Kubańka z Khelna, 75 l. 2 m. 21 dn.; Jurij Franc, ſ. Pĕtra Mĕſcherja z Mĕrkowa, 2 m. 16 dn.; Jakub Rößler z Khelna, 62 lĕt.

Dary za cyrkej w Cźornecach abo Bacźonju.

K cźeſcźi Bożej a k ſpomoženju duſchow ſu dale woprowali: **klóſchtyr Marijna Hwĕzda 1002** toleri; jena khuda ſkužowna holca z K. 4 tol.; Khata Nowotnikowa w Różencźe 20 tol.; kubleŕ Jakub Pjech z Bacźonja 20 tol.; Jan Buk z Wĕtrowa 1 tol.; Jakub Schneider z Wĕtrowa 15 nſl.; wumĕnkaŕ Jakub Wicźaz z Khróſcźic **100** tol.; Michał Schokta z Noweje Wjeſki, cźeladnik w Khróſcźicach 1 tol.; H. Sch. z H. 15 nſl.; M. K. z Kr. 2 tol.; Michał Nuk ze Smjerdźaceje, cźeladnik w Khróſcźicach 1 tol.

Hromadźe: **3248** tol. 26 nſl.

Cźiſchcźał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 10. **21. meje 1870.** **Lětnik 8.**

Katholska cyrkej w Anamje.

Khěžorstwo Anam leži tež we ranischej Asiji a mjezuje z Chinesiskej. Tute khěžorstwo wobsteji z 4 wulkich krajow: Anam, Cochinchina, Tongking a Kambodscha, a wopschija 9315 □mil z 9 milijonami wobydlerjow. We tutych krajinach je w běhu lětow hacž do nowischoho časa wjac martrarskeje krewje běžało, hacž we wulkim khěžorstwje Chinesiskeje. Martrarjow, kiž su za wěru Jězusa tam žiwjenjo dali, njeliczimy po stach, ale po tysacach. Najsurowscho zakhadžachu tudy khěžorowje Min-Menh (1833—1842), Tieu-Tri (1842—1847) a nětczischi Tuduc. Jich wotmyslenja běchu, kscheszanstwo w tutym kraju, hdyž so tysacy jich poddanow k wěrje Jězusa wuznawachu, z cyła wutupicz. Wschitke srědki a martry buchu nałożene. Wsy a města buchu spalene a pola kscheszanow zapuszczene. Wobydlerjo, kiž kscheszanstwo wuznawachu, hdyž so zas k pohanstwu wobroczicz nochcychu, buchu nanajsurowscho czwělowani a morjeni, abo do pustych krajinow wuhnaczi. Pschi tym njebu anic na młodoscz, anic na splah, anic na powołanjo kedžbowane, wscho bu morjene, schtož kscheszanske tym njekrasnikam do rukow pany. Ale hacž runje krej kscheszanow po hasach a puczach z kužemi běžesche, tola nimale wschitcy naschej wěrje swěrni wostachu, a we tutych dlěje hacž 20 lět krajnych pscheszěhach wumrje jich wjac hacž 10,000 martrarskeje smjercze, pod nětczischim khěžorom samo pschez 2000. Tola tež w najhórschich pscheszěhanjach liczba kscheszanow lětnje wo 100,000 pschiběrasche. A bamž Rjehoř XVI. wozjewi cyłomu kscheszanstwu 27. haprila 1840 we wosebitej allokuciji tute zrudne a tola zwjeselace wobstejenja anamskeje cyrkwje. We lěcze 1846, hdyž bu wot francózskoho komandanta Lapierre anamske łódźne wójsko psched Cochinchina za hodźinu cyle zaniczene, a tež wot China europiske schtuki rujachu, drje so tehdomny khěžor Tieu-Tri nastróža, a pschesta kscheszanow czwělowacz. Ale joho potomnik

Tuduc někotre lěta pozdźischo cźim surowscho zapocza z kscheszanami zakhadźecź. Bjez wjele druhimi wumrjeschtaj wot francózskich missionarow: duchowny Schäffler z Nancy 1. měrca 1851 a duchowny Bonnard 1. meje 1852 martraŕskeje smjercźe, a wysche toho wjele anamskich kscheszanow. Pschez to wudyri bjez nim a nětcźischim khěźorom Napoleonom nowa wójna. We tutej bu Tuduc cyle zbity. A hako bu 16. haprila 1865 měr wucźinjeny, dyrbjesche wón Francózam 3 provincy wotstupicź a pschez wosebity zwjazk wupschestrjenjo kscheszanstwa w khěźorstwje Anam dowolicź. Kscheszenjo dostachu teź z dźěla swoje zamoženjo a leźownosćze zas, a buchu teź pschez pjenjezy zarunane, hdźeź so hodźesche. A khěźor dyrbjesche spóznacź, zo pschez wschitke lěta dołho trajace surowe martry a mordowanjo kscheszanstwo wutupił njebě, ale zo bě skerje pschi tym pschiběrało. A kaź so zda, je khěźor Tuduc swój hněw na kscheszanstwo wot toho cźasa cyle wotpołożił. Hacź runje ministrojo a wysocy zastojnicy, kaź teź pohanscy popja na kscheszanstwo derje zmysleni njejsu, njewěrja sej tola něschto napscheczo kscheszanam zapoczecź; dokelź jich khěźor zakita. Wón powoła husto katholskich missionarow na swój hród a je katholskomu biskopej Sohierej reorganisaciju wyschscheje wucźerńje we hłownym měscźe Hue pschepodał, a chce zdu professorow pschi njej sam płacźicź. Na francózskoho khěźora je wosobne póselstwo póstał, a dokelź běchu wosobni pohanscy Anamscy na to hněwni, zo je wón pschecźiwo kscheszanstwu derje zmysleny, póśła wón na wyschschich zastojnikow kraja pismo, we kotrymź kscheszanow napscheczo wschelakim porokam zakitowasche, a prajesche: „zo so nihdźe njeje dopokazacź hodźiło, zo bychu so kscheszenjo na pscheradach a mucźenjach wobdźělili, po kotrychź dyrbjesche khěźor z tróna storcźeny a morjeny bycź.“ Tuto běchu mjenujcy jich njepscheczeljo prjedy wunjesli, zo bychu khěźora na kscheszanow naschcźuwali, bjez tym zo běchu to runje pohanjo a to joho zwonkownje swěrni pscheczeljo zaschmjatali. Zo by teź zjawnje pokazał, zo je za kscheszanow derje zmysleny, scźele wón japoschtolskomu vikarej w Hue husto wosobne dary, a je teź kscheszanskim professoram tudomneho kollegija wosobne rjady spožcźił. Ale budźe tele zmyslenjo teź w pschichodnosćźi krute wobstaczo měcź, haź runje najwyschschi zastojnicy so prócuja, dobrym zmyslenjam a porucźnosćźam khěźora, hdźeź so hodźi, napscheczo skutkowacź? A hdyź teź hižon nětk khěźor pschi wschitkich dobrych wotpohladach njemóźesche cyle zadźěwacź, zo we wotležanych krajinach krawne zběźki wudyrichu, kscheszanske cyrkwje a domy spalene buchu a pódla zas krej kscheszanow zemju barbjesche, kak budźe to w pschichodnosćźi? Dotal buchu drje tajcy złósnicy, kaź daloko khěźorowa móc dasahasche, z wjetscha khostani. Budźe to pschecy tak? Chcemy so to nadźijecź a anamsku cyrkej, kiź je hižo tak wjele pschetrała, teź dale do Božoho zakita porucźicź! Hdyź dyrbjało we božej woli wobzanknjene bycź, zo hischcźe dyrbjała so liczba martrarjow w Anam zas pschisporicź, smy pschepokazani, zo to skerje k rozschěrjenju a pschekrasnjenju hacź k wutupjenju kscheszanstwa słužicź budźe!

Wobhladajmy sej nětk cyrkwinske wobstejenja katholskeje cyrkwje w tutym kraju, kaź su nam hacź do nowischoho cźasa, (do lěta 1868), znate. Cyle khěźorstwo Anam je do 7 japoschtolskich vikariatow a do missionskoho wokrjesa Kambodscha rozdźělene.

I. Krajina Anam a Cochinchina wobsteji z tych 3 sczěhowachych vikariatow

1) Japoschtolski vikariat w ranischim dźěle tuteje krajiny, je hižon we lěcz[e] 1660 postajeny, tola w l. 1844 dźěleny, wopschija nětk provincy Quang-Ngai' Quing-Nhon, Natrang a Liamba. Wot lěta 1865 je tudy biskop Charbonier' a skutkuje tam ze europiskimi a 15 anamskimi měschnikami za kscheszanstwo. We cyłym vikaricze bydla 35,000 katholikow. Cyle bjez pscheszěhanjow tež tutón we poslenich lětach njewoteńdże. Hako biskop we l. 1867 cyrkwinsku visitaciju wotdźerża, bu popanjeny a 2 dnaj do jastwa sadźeny a chychu joho smjercźi wotsudźicź. Joho pschewodźachu 3 missionarojo a 5 anamscy duchowni. Czi buchu zajeczi a, hako běchu z prutami schwikani, tež do jastwa dowjedźeni. Ale francózski admiral La Grandier, zastupjeŕ Francózskeje w Anamje, je so na tajke njezakońske zadźerżenjo tamnoho präfekta hnydom pola khěžora wobczežował a khostanjo pschestupnikow žadał. Biskop a czi druzy jeczi buchu na to na poruczność z Hue bórzy z jastwa puschczeni.

2) Japoschtolski vikariat we wjeczornym Anamje a Cochinchina, kiž 6 provincow wopschija, bu we l. 1844 postajeny a wot prjedy pomjenowanoho dźěleny. We lěcze buchu tudy 1334 wotroszczenych a 2448 dźěczi kschczenych. Spowjednych ludźi bě 63,146, wot kotrychž bu 59,743 woprawjanych. Wěrowanjow bě 553 a 419 firmandow. Liczba katholikow we vikariacze bě 33,939, buchu wot 23 europiskich a 24 anamskich.

3) Japoschtolski vikariat w hornim Cochinchina, kiž bu w l. 1851 wot ranischeje Cochinchiny dźěleny, ma bjez 2 milijonomaj wobydlerjow 24,000 wěriwych. Wysche biskopa skutkuja tudy missionarojo a 16 anamscy měschnicy.

(Pokračźowanjo.)

Katholska cyrkej w Jendźelskej.

Tež we tajkich krajach, hdźež pscheds tsjomi stami lět katholska wěrnosć so cyle wukorjenjena zdasche, pokazuje so we nětczischim czasu roszczenjo katholskoho wobydleŕstwa a katholskoho žiwjenja. Najbóle spodźiwacź a Bohu so dźakowacź dyrbimy so, hdyž na mócne pschiběranjo katholskeje cyrkwje w Jendźelskej a w Schótskej hladamy. Hdźež pscheds 300 lětami žadyn katholski duchowny božu mschu dźerżecź njesmědźesche, tam namakaja so nětk 1727 duchownych (bjez nimi 217 klóschtyrscy) a 1354 katholskich cyrkwjow a khapalow. Katholskich wobydlerjow namaka so w Jendźelskej a Schottlandźe nimale 2 milijonaj. We lonschim lěcze su so 29 nowych katholskich cyrkwjow tam natwarili a wuswjeczili. Najwjacy tychsamych (3) je so we Londonje natwariło, hdźež žadyn katholik dale do cyrkwje hicź nima hacž jendźelsku milu. Najbóle pak su we Jendźelskej klóschtry so rozmnohoszili. We lěcze 1840 njeběchu we cyłej Jendźelskej wjacy hacž 3 abo 4 mužske klóschtry. Nětk pak su tam 69 mužskich a 216 knježniskich klóschtrow a klóschtyrskich zjenoczenstwow. Tele klóschtry su tak wjele katholskich schulow załožili a zdźerża tesame, zo žadyn katholski kscheszan swoje dźěczi do protestantskich

ſchulow ſłacz njetrjeba. Bjez knjeżnjachymi klóſchtrami ſu ſkoro wſchě cyrkwinſke rjady zaſtupjene, n. pſch. miłoſczíwe ſotry, Urſulinki, ſotry wot dobroho paſtyrja, ſotry luboſcze atd. We zańdżenym lěcze je zaſy wjele proteſtantow do katholſkeje cyrkwje pſchiſtupiło. W Londonje ſamym ſu wjacy hacz 2000 katholſke wěry-wuznaczo wotpołożili. We wſchitkich wulkich cyrkwjach tohole měſta wudżěla ſo ludżom cuzeje wěry rozwuczenjo wo katholſkej wěrje, kiż pozdżiſcho do katholſkeje cyrkwje pſchiſtupja. Wokoło 12 anglikanſkich duchownych ſu loni do klina katholſkeje cyrkwje ſo wobroczili. Najbóle pſchikhileja ſo czi anglikanſcy k naſchej cyrkwi, kiż k tak mjenowanym ritualiſtam pſchiſłuſcheja (to ſu tajcy, kiż ceremonije pſchi proteſtantſkich bożich ſłużbach trjebaja a ſtawizny cyrkwje ſtudiruja). Hdyż tajcy anglikanſcy ritualiſtowje we cuzbje ſu, khodża woni radſcho do katholſkeje cyrkwje na bożu mſchu, hacz do ſwojich modleŕnjow. Pſchińdu tajcy potom domoj, czinja toſame tez w Jendżelſkej. Tole změje wěſcze we ſwojim czaſu nadobne płody. Zjawne zmyſlenjo napſcheczo katholikam we Jendżelſkej je ſo k dobromu wobrocziło. Prjedawſche zacpěczo a bojoſcz pſchecziwo katholſkej cyrkwi je pſcheſtało a na te měſto je te prócowanjo ſtupiło, katholikam ſprawnoſcz wopokazacz. To je tez bjez druhim z toho widżecz, zo w jendżelſkim parlamencze w prěnjej komorje 22 katholikowje ſedża. Bjez tymile ſu ſczěhowacy konvertitowje: Marquis Bute, grofowje Derbigh, Granard, Oxford, Buchon, Dunraven, Grainsborough a lord Beaumont.

Kak katholſke żiwjenjo w Jendżelſkej a Schottlandże ſo poſylnja a wobkrucżuje, je tez z toho widżecz, zo katholſke ſchule ſo kóżde lěto pſchiſporja. Lonſche lěto ſtej dwě wyſchſchej ſchuli ſo wotewrikoj. Katholſkich kollegiow a wyſchſchich ſchulow namaka ſo w Jendżelſkej a Schottlandże 17. Niżſchich ſchulow je wloni jara wjele naſtało, tak zo je za katholikow doſpołnje ſtarane. Z knjeżnjachymi klóſchtrami ſu najbóle tez ſchule za holcy zjednoſczene. A tele ſchule ſteja tez bjez Anglikanſkimi we tajkej nahladnoſczi, zo bohaczi wobſedżerjo fabrikow dżěczi ſwojich dżěłaczerjow do tajkich ſchulow póſczelu. Tez wjele ſyrotnicow, domow za khudych a aſylow (khěżow wucżeka) ſu ſebi katholikowje tam natwarili. Najbóle ſtaraja ſo klóſchtyrſke knjeżny za dżěczi khudych. Wone maja wulke ſyrotnicy każ n. pſch. we Norwood, hdżez kóżde lěto 240—250 ſyrotow (holczkow) wobſtaraja. Klóſchtyrſke knjeżny wobſtaraja wulke ſchpitale każ n. pſch. we Londonje, kotrez tez wot proteſtantow ſo khwala. Sotry z Nazaretha dżerża bjez druhimi tez inſtitut za ſtarych a njemócnych ludżi we farje Hammerſmith, hdżez 300 tajkich ludżi ſo wobſtara. Dokelż tele knjeżny khude ſu, khodża wone po proſchenju a ſu ze wſchitkim ſpokojom, ſchtoż doſtanu: ſtare draſty, wotpadanki we kuchni atd. a czinja te najniżſche dżěła za tych khudych. Małe ſotry khudych (klóſchtyrſki rjad) zwjazaja ſo pſchez ſlub, njemócnym ſtarym ludżom pomhacz. Wone ſu w czornej draſcze zhotowane a maja na hłowje běłe wobkryczo. Tute maja 12 klóſchtrow.

Tez namakaja ſo we Jendżelſkej katholſke zjednoſczenja k wotpomhanju człowjeczeje nuzy a hubjenſtwa. Tak je n. pſch. we Londonje zjednoſczenjo, zo bychu khudżi, kiż żanu hoſpodu nimaja, pſchenocowacz móhli: Providence Night Refuge.

We Breſtonje wobſteji hižo wot lěta 1731 katholſke zjednoſczenjo, kotrez kóżde lěto wokoło 500 khudych podpjera. We Liverpoolu (te měſto ma tſeczinu

katholſkich wobhdleri) je katholſke zjednoſczenjo, kotrež je wloni pſchez 644 puntow ſterlingow khudym khorym a mrějachym rozdawało. W Jendželſkej a Schottlandže ſu katholikowje jara darniwi za kóždu dobru wěc. We Plymouthu je ſo jena katholſka cyrkej natwariła, kotraž 10,000 puntow ſterlingow khoſchtuje; jedyn njeznaty dobroczeŕ je tule cyłu ſummu darił. Marquis of Bute je wjele pjenjez dał k twarjenju cyrkwje we Oxfortu.

Njech katholſka cyrkej we tymle kraju tak dale ſkutkuje; zawěrno! tež jow budže ſchtom katholſkoho kſcheſczanſtwa we krótkim zaſy mócny a pſchinjeſe ſtotere płody. P. T.

Jakub Pjech.

Cžohož ſo hižo dlěſchi cžas bojachmy, je ſo ſtało — jedyn naſchich duchownych prědkſtejiczerjow, wyſokodoſtojny knjez canonicus capitularis senior Jakub Pjech na tachantſiwje w Budyſchinje je 19. meje popołdnju w ſchtyrjoch zemrjeł.

Njebocžiczki narodži ſo 5. januara 1797 na kuble ſwojoho nana w Khróſczicach. Hdyž bě w ſwojej narodnej wſy a tež w Kulowje do ſchule khodźił, poda ſo na klóſchtyrſke gymnaſium w Nowej Cali w Delnjej Łužicy. Potom zaſtupi do ſerbſkoho ſeminara w Prazy a donkonja tam ſwoje ſchtudije. Měſchniſku ſwjecžiznu doſta 18. ſeptembra 1824. Hako duchowny běſche najprjedy kapłan pſchi ſerbſkej cyrkwi a pódla wobſtara kemſche w Zdžeri. Hdyž bě w cžaſu ſwojoho kapłanſtwa něhdže poł lěta w Königshainje a Seitendorfje na wupomoc pobył, bu w lěcže 1833 farař w Budyſchinje. Tutej woſadže je nimale 22 lět prědkſtał, ſebi luboſcž ſwojich woſadnych w bohatej měrje dobył a wulke zaſłužby nahromadźił. Hižo 28. meje 1844 bu wón za kanonikuſa a pozdžiſcho za aſſeſſora pſchi konſiſtoriu wuzwoleny, woſta pak we ſwojim farſkim zaſtojnſtwje hacž do hapryla 1855, hdžež bu wón scholastikus. Na to doſta 1857 zaſtojnſtwo cantora a 1859 zaſtojnſtwo seniora.

Pſched wjacy lětami ſkoržeſche wón, prjedy pſchecy ſtrowy, huſczišcho na rheumatiſke boloſcze a wophytowaſche toho dla kóžde lěczo kupjel w Marijnej Studnej pola Smjeczkec. Tola njebě to jenož kupjel, kiž nam kóždy raz njeboh knjeza seniora ſtrowiſchoho zaſy da; ale bě to tež pſchebywanjo pola joho pſcheczela wot młodoſcze, wyſokodoſtojnoho k. kanonikuſa Bartha w joho narodnej wſy. Tola poſlednju nazymu pocža njebocžiczkoho ſtarobna ſłaboſcž (marasmus). Hižo wot ſpocžatka decembra njeſmědžeſche po lěkarjowej radže wjacy do cyrkwje khodźicž. Tak je cyłu zymu dyrbjał we jſtwě pſchebywacž, a mějachmy nětko nadžiju zo joho cžopke naléczo z nowa wuſtrowi. Tola pſched krótkim ſłaboſcž zaſy pſchiběraſche, tak zo ſo njedželu krucze lehny a ſo ze ſwjatymi ſakramentami wobſtaracž da. Strowy rozom a rycž měješche hacž do poſlednjeje hodžiny ſwojoho žiwjenja, hacž zaúdženy ſchtwórtk cžiſche w tym Knjezu wumrje. Requiescat in pace!

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Wotrowſki k. farař Wels, kiž je pſched tydźenjom z Drježdžan wotjěł, pſchebywa nětko w Bajerſkej a poda ſo wottam do Davosa w Schwajcarſkej, zo by ſo w tamniſchich horach wuſtrowił.

Z Budyſchina. Dotalny kapłan w Königshainje, k. Kupky je za farſkoho administratora do Neuleutersdorfa póſłany, a prěni kapłan w Oſtritzu, k. Heidrich, pſchińdże hako administrator do Grunawy, dokelž ſo tamniſchi k. farař Jakub Mróz khoroſcże dla penſionirowacź da.

Z Grunawy. Sakſki „Albertverein,“ towarſtwo k podpjeranju khorych we wójnſkim a tež we měrnym czaſu, je wot klóſchtra Marienthala tudomny hród (abo fórbarkſke hłowne twarjenjo) požczeny doſtał, zo by tudy, kaž w druhich ſtronach Sakſkeje, dom za khorych założił. Klóſchtyr je cyłe twarjenjo pſchiſprawnje za ſwoje pjenjezy pſchihotowacź dał. Dokelž je we wokolnoſczi wjele katholſkich wobydlerjow, ſu tſi miłoſcziwe ſotry ſ. Karla Borromejſkoho k wothladanju khorych ſem pſchiſchłe a „Albertverein“ je tež dwě ſwojich wothladarkow (k. Konjechtec a Kucźanec) ſem póſłał.

Z Oſtritza. Swjatoczne zapokazanjo nowoho fararja k. Müllera ſta ſo pſchez wyſokodoſtojnoho k. scholasticusa Kucźanka, kotryž joho z ryczu woſadze prědkſtaji a liſczinu inſtallacije a cyrkwine klucze jomu pſchepoda. Na to mějeſche nowy farař z wulkej aſſiſtencu Božu mſchu a prědowaſche na podłožku ſłowow ſ. Pawoła: „Pſchez hnadu Božu ſym, ſchtož ſym.“

Z pruſkeje Łužicy.

Z Mužakowa. Na 5. dnju meje bu tudy zakładny kamjeń noweje katholſkeje farſkeje cyrkwje położeny. Tule ſwjatoczność wobſtara arcměſchnik a ſchulſki inſpětor k. Hübner z Pribuza, z fararjom k. Altmannom a k. Kriſtu ze Žarowa (Sorau). Pola tudomnoho fararja k. Feicke zhromadźichu ſo k ſwjedźenjej cyrkwine prědkſtejeŕſtwo, generaldirektor kubłow a druzy zaſtojnicy prynca Niederlandſkoho a měſchczańſke zaſtojnſtwa. W czahu dźěſche naprjedy ſchulſka młodoſcź a potom mjenowani hoſczo awoſadni. Na twarniſchczu bu khěrluſch z hudźbu pſchewodźany, na to běſche ryczź a cyrkwinſke poſwjeczenjo. Zakładna liſczina (urkunda) bu wot fararja pſchecźitana a potom w ſchklenczanej kapſli do kamjenja położena. Duchowni a druzy pſcheproſcheni podyrichu, kaž to waſchnjo je, z klepakom na zakładny kamjeń, a khěrluſch ſkónczi ſwjatoczność. Mužakowſka woſada z daliſchej wokołnoſczu ma 400 duſchow a liczi 90 ſchulſkich dźěczi. Nowa cyrkej budźe 86 ſtopow dołha, 41 ſchěroka a tórm 120 ſtopow wyſoki.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Wuherſka. Njeboh biſkop Staniſzlo we Warazdinje je rjane wotkazanja činił. Tak zawoſtaji 25,000 ſchěſnakow za twarjenjo cyrkwje miłoſcziwych ſotrow,

5000 za kapłanow swojeje diöcesy, 5000 duchownskomu seminarej, 300 za braschnych ludźi, 1000 wustawej khudych tam, 1000 za domjacych khudych, 1000 za jene requiem, 1000 za khude schule, po 500 wschelakim institutam atd.

Z Roma. Francózska khěžorka je bamžej krasny dar ze samorucznym listom póslała, w kotrymž prosy, zo by so swjaty wótc Bohu dźakował, zo so attentat (mordarski nadpad) na Napoleona njeje radźił, a Boha wo dalsche joho zakitanjo prosył. Bamž je Napoleonej zbožo pschał pschi tej pschiležnoszi.

Z Roma. Pschi ceremoniji nohimycza pschez bamža na zeleny schtwórtk běchu kaž hewak 13 bělozdraszeni duchowni. Tón krócz běchu wuzwoleni z Europy, Asije a Afriki; w nich bě zastupjena cyrkwinska kaczanska, syriska a koptiska rycz, swětne a klóschtyrske duchownstwo. Mjez nimi bě jedyn mór ze Senegambije, jedyn Arabski z Nazaretha, jedyn Irczan z kapa Dobreje Nadźije, jedyn Albanesa z Turkowskeje, po jenym běchu z Francózskeje, Schpaniskeje, Portugalskeje, Rakuskeje, Schwajcarskeje a zbytkni z Italskeje. Bamž je jich jara wobdarił. Wobjed bě kaž hewak w salu nad portalom cyrkwje s. Pětra. Bamž staja pschi tym jědże na blido, spěwa paczerje psched wobjedom a po nim. Schtož ludźi nuts móże, so tam tehdom pschiczischczi a po wotkhodże bamža žadaja sej dopomnjenki z blida a z darjenych bouquettow (wonjeschkow) atd.

Z Roma. Generalne zhromadźizny koncila traja dale, a budża nětko hischcze huszischo. Wobzamknjenja, w tszeczim zjawnym posedźenju 24. haprila wozjewjene, njepodawamy hischcze tón krócz, dokelž so nochcemy z němskim pschekožkom (w nowinach wozjewjenym) spokojicz, ale chcemy z kaczanskoho originala samoho pschekožicz. Z cyła su wobzamknjenja we wědomnostnej abo wucženej wyschschej ryczi zestajane; duž njesměcze so dźiwacz, hdyž w serbskim pschekožku tež cuze słowa pschinjesemy, kaž we němskim pschekožku tohorunja su, na pschikład: rationalismus, naturalismus, pantheismus atd. Tak wjele do prědka!

Italska. We wschelakich stronach kralestwa su republikanarjo njeměr poczinili. Zda so, zo bychu rady do bamžowoho kraja czahnyli, ale jich je pschemało, hacž zo bychu sebi Francózow dla tam zastupicz zwažili. Tola su tež pschecziwo kralej; w joho hrodże palazzo Pitti we Florenzu su wóndy wjele pólvera w pincach namakali. W Neapelu czinjachu schtudenczi njeměr; toho dla bu universita zawrjena a 15 schtudentow zajatych.

Z Pariza. Wothłosowanjo (plebiscit) je derje wupanyło za Napoleona. Ze wschěch hłosowarjow je so 7 milijonow za njoho a joho skutki wuprajiło, pschez 1½ milijona pak pschecziwo njomu a 1½ mil. je so hłosowanja zdźerżało.

Ruskowska. Tachant Piotrowicz, wo kotrymž bě w poslenim Pósku rycz, je tež cirkular (pismo) na duchownych swojeje diöcesy rozpósłał, w kotrymž najprjedy pschescźěhanjo katholskich w nowischim czasu ze strony swětneje wyschnoscze rozestaja. Wón powjeda takle. Po zahnaczn biskopow je so duchowna wyschnoscz wutworiła z wotpadnikow wot wěry a z policajstwa. Donoschowanjo najnižschoho zastojnika dosaha k tomu, zo so farař wotsadźi. Tohodla su w diöcesy Wilna wosady z 10,000 duschemi, kiž maja jenož jenoho, a to staroho khoroho duchownoho. Wot l. 1863 su někotre sta duchownych wupokazali abo do jastwa czisli,

a wot toho czasa bu jenoż 10 duchownych wuswjeczenych. Bjez tym zo bě prjedy pschech pschez 100 alumnow we Wilnskim seminaru, je jich nětko 9. Tohodla pobrachuje jara na duchownych, tak so dyrbi wjele khorych bjez sakramentow wumrjecź. Potom wopomina Piotrowicz zakhadżenjo Murawiewa, druhich generalow a wschelakich zastojnikow. Tak pŕocowasche so jedyn z pjenjezami a palencom lud z wotpadej wot katholskeje wěrje wabicź; kotsiž nochcychu pschestupicź, tym hrożesche k knutu a z wotwjedżenjom do Sibirskeje. Hdyž su tajke a druhe surowe pschesczěhanja wopisane, napomina skónczńje Piotrowicz duchownych a lud, zo bychu krucze stali we wuznawanju katholskeje wěry. P. T.

Połnócna Amerika. We měsczе Cincinnati bu w měrcu nowa cyrkej s. Ludwika swjeczena, kotruż su katholikowje protestantskej sekcze Campellitow wotkupili. Pschi poswjeczenju běsche 6000 sobustawow wschelakich tamnischich towarstwow. Katholikowje maja tam nětko 24 cyrkwjow, w kotrychž so jendżelscy, němscy a francózscy prěduje.

Należnosczе towarstwa.

Sobustawy na lěto 1870: kk. 216. Michał Domsch z Kozarc; 217. Madlena Welsec z Hrubjelczic; 218. wucžeŕ Pjetasch z Khróscżic; 219. Marija Wjenkowa z Khróscżic; 220. Madlena Běrowa z Kopschina; 221. Jakub Kummer z Cžasec; 222. Madlena Wiczazowa z Prawoczic.; Marija Cyžowa z Cžasec.

Dobrowólne dary: Madl. Kucź. 5 nsl.

NB. Jeli móże něchtó 1. a 5. czisko Póska parowacź, njech je k wužitkej towarstwa nam zasy póscżele.

Zemrjete sobustawy: Madlena Wujeschec z Khróscżic. Madlena Fulkowa ze Židowa. K. senior J. Pjech w Budyschinje.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeni: Pawoł Józef, s. dżěłaczerja A. G. Górki z podhroda; Jan Benno, s. Jakuba Lukascha; Jan Jakub, s. żiwnosczerja Franca Gäblera z Zajdowa. — Zemrjeczi: Emil Hermann, s. schtrymparja Fr. W. Riedela z Židowa, 6 měs.; Hana Madlena zwudowjena Fulkowa ze Židowa, 64 l. 11 měs.; Ernstina dź. Michała Schokty z Mnischnoca, 2 njedź.; Jakub Pjech, senior na budyskim tachantstwje, 73 l. 5 měs.

Dary za cyrkej w Cžornecach abo Baczonju.

K czesczi Bożej a k spomoženju duschow su dale woprowali: njemjenowany z Rózanta 5 tol.; K. Kokla z Dreżdżan 1 tol.; Jakub Leschawa z Prawoczic 1 tol.; Mikławsch Leschawa z Prawocżic 15 nsl.; P. Lejdr z K. 1 tol.; Jakub Cyž z Kaschec 10 tol.; Mikławsch Renczka z Wotrowa 1 tol.; M. W. z K. 10 tol.; August Rjeczka z Dżěżnikec 1 tol.; Pětr Lukasch z Khasowa 10 nsl.; z napismom: „Knjeże, lubuju pychu twojoho domu a město, hdżež twoja krasnosczź pschebywa" 4 tol.; M. H. 5 nsl. Marija z Dź. 10 nsl.

Hromadże: **3284** tol. 6 nsl.

Cžischczał K. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski cžasopis,

wudawany wot towařstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 11. **4. junija 1870.** **Lětnik 8.**

Bratstwa we katholskej cyrkwi.

Nasch cžas wuznamjenja so pschez wosebite towařschowanja. Wschědnje móžesch słyschecž, kak tu a tam so někotsi zjednocža, zo bychu ze zhromadnymi mocami te abo druhe wotpohladanjo docpěcž so prócowali, dokelž wjedža, zo so ze zjednoczenymi mocami prjedy a lóžo něschto wuskutkowacž da. Pschezjenoscž cžini sylnych, to je stare nazhonjenjo, kiž pak we naschim cžasu so prawje nałožuje, a tak móže jedyn tajke nastawace towařstwa, jelizo chcedža wone něschto dobre wuwjescž, jenož khwalicž. Něschto khmane a woprawdže spomožne pak móža tesame jenož potom dokonjecž, hdyž jich sobustawy nic jenož so zhromadžuja, zo bychu we towařstwje jědli abo pili abo na druhe waschnjo so zawjeselili, ale hdyž su znutskownje pschezjene, t. r. hdyž wschitcy z tymisamymi srědkami za wuwjedženjom tohosamoho wotpohladanja skutkuja a džěłaju. We naschej swjatej katholskej cyrkwi znajemy tež wschelake tajke towařstwa, a kóždy cžitař „Katholska posoła“ je wěscže tež sobustaw jenoho abo snadź někotrych; je dže tola „Kath. posoł“ sam płód tajkoho zjednoczenja. Mjez towařstwami, kiž su we katholskej cyrkwi nastali, kiž pod jeje dohladom a wobkedžbowanjom stoja, chcemy sebi k dalschomu rozestajenju tamne wubracž, kiž „bratstwa“ rěkaju.

Bratstwa su zjednoczenja pobožnych kschescžijanow, kiž hromadže za wuwjedženjo jenoho nabožnoho wotpohladanja so prócuja, kiž su pschez tesame pschedpisane paczerje a pobožnosce mjez sobu zjednoczene, wot swjateje cyrkwje wobkruczene a z wosebitymi hnadami wobdarjene. Po swojim wotpohladanju su bratstwa wschelake. Najwosobnische mjez nimi, kiž su po cyłym katholskim swěcže rozschěrjene, su: bratstwo s. Franciska Xaveria za rozschěrjenjo katholskeje wěry mjez pohanami, někotre bratstwa za wobroczenjo džělenych njekatholskich k zhromadnej maczeri

katholſkej cyrkwi, bratſtwo ſwjatoho rózarija k cžeſczenju najzbóžniſcheje knjeżny Marije, bratſtwo najſwjeczišchoho ſakramenta atd.

Bratſtwa katholſkeje cyrkwje maja tak wſchitke nabožny podłožk a ſtoja pod wobkedźbowanjom duchowneje wyſchnoſcże. Mjeno „bratſtwo“ je za tute zjenoczenja derje wuzwolene, dokelž ſobuſtawy katholſkich bratſtwow ſu woprawdże mjez ſobu we wěrnje bratrowſkim zwjazku, maja teſame wotpohladanjo, teſame pobož-noſcże a paczerje, dobywaja teſame hnadу ſ. cyrkwje, wobeńdu teſame ſwjedżenje, zjenoczża ſo huſczišcho pſchez zhromadne ſ. woprawjenjo a dźěła mjez ſobu tež bratrowſcy płody ſwojich paczeri a dobrych ſkutkow.

We prěnich ſtotetkach katholſkeje cyrkwje njenamakamy zjenoczenja po waſchnju nětczišchich bratſtwow zrjadowane. Cyłe kſcheſczanſtwo bě tehdom jene wulke bratſtwo, dokelž wſchitcy běchu zjenoczeni pſchez tuſamu žiwu wěru do Boha a horcu luboſcž mjez ſobu, pſchez nutrne próſtwy, kiž jedyn za druhoho Bohu ſcze-leſche. Hdyž pak kſcheſczanſtwo ſo dale rozſchěrjowaſche, a mjez wſchitkimi powo-łanjemi ſebi wuznawarjow doby, padny bórzy wjele kſcheſczanow wabjacej mocy ſwěta k woporej, a prjedawſcha horliwoſcž we kſcheſczanſkim žiwjenju woliwkuy. Tohodla dyrbjeſche ſo za ſrědkami hladacž, pſchez kotrež móhli ſo póccžiwe waſchnja ſtarych kſcheſczanow wobkhowacž a wſchitcy, njech maja hewak kajkežkuli powołanjo we ſwěcże, k nabožnomu žiwjenju zahoricž. A tajki pſchihodny ſrědk k wobkhowa-nju a rozſchěrjenju nabožnoho žiwjenja ſu bratſtwa, zjenoczenja z dowolnoſczu cyr-kwje załožene a pod jeje dohlad ſtajene, kotrychž ſobuſtawy za docpěczo wěſtoho nabožnoho wotpohladanja ze zhromadnymi mocami ſo ſprócuja. Prěnje tajke nětczišchim bratſtwam podobne zjenoczenjo załoži ſo we lěcże 1267 we Romje wot ſ. Bonaventury. Joho kaznje buchu wot bamża Klemensa IV. za dobre ſpóznate a wobkruczene. Sobuſtawy tutoho prěnjoho bratſtwa mjenowachu ſo Gonfalonieri po woſobnej khorhoji (gonfalone), kiž woni mchu a na kotrejž bě ſwjeczo najzbóžniſcheje knjeżny Marije; tohodla mjenowachu ſo tež rycžerjo naj-ſwjeczišcheje knjeżny a noſchachu hako ſwoje znamjo na prawym ramjenju czerwjeny a běły kſchižik. Jich wotpohladanjo bě wukupjenjo jatych kſcheſczanow z rukow Saracenow; jich nabožna winowatoſcž bě: kóžde lěto tſi krócž ſo ſpowjedacž a ſwjate woprawjenjo dóſtawacž. Bamž Klemens IV. wudźěli jim wěſte wotpuſtki.

Pozdźiſcho naſtachu druhe podobne zjenoczenja z nabožnymi wotpohladanjemi, t. r. kiž chcychu z paczerjemi, z jałmožnu, pokutnymi a druhimi dobrymi ſkutkami za czeſcž bożu, za khwalbu najzbóžniſcheje knjeżny Marije a druhich ſwjatych a pſchez to za ſwoje ſamotne duchowne zbožo dźěkacž. Woſobnje we naſchim czaſu pak, hdyž je nabožne žiwjenjo zas prawje mócnje wotuczilo, hdyž wěrni kſche-ſczenjo móc zjenoczenja mjez ſobu lěpje ſpóznawaju, buchu prjedawſche bratſtwa wobnowjene a nowe buchu założene. Spomožne bohate płody ſu tute bratſtwa pſchinjeſłe, a tohodla je cyrkej teſame rady wobkruczila, z hnadami a prawami wobohaczila.

Derje wjedżene pſchiſporjeja bratſtwa pobožnoſcž a póccžiwoſcž, zakitaja ſwoje ſwěrne ſobuſtawy pſched wſchelakimi ſtraſchnymi pſchileżnoſczemi a wabjacymi ſpy-towanjemi, zaſchczěpja do jich wutrobow wěrnu luboſcž k Bohu a bližſchomu

a wjedu tak wěsczischo pschez hrózbne wichory swěta k měrej njebjeskeje wótczizny. „Wscho,“ praji s. Franc ze Sales, „wscho móže jedyn we nich dobycz, niczo pschěhracz.“

(Pschichodnje dale.)

Katholska cyrkej w Anamje.

(Pokraczowanjo.)

II. Krajina Tongking, kiž je 150 hodzinow dołha a 100 hodzinow schěroka, ma wosebitoho krala, kotryž tudy město anamskoho khězora knjezi. Tute kraleſtwo liczi 1,800,000 wobydlerjow, a bu hizon w l. 1660 wot bamza Alexandra VII. hako vikariat pozběhnjene. Bamz Innocenc XI. dzěleſche jón w. l. 1679 do 2 vikariatow, do raniſchoho Tongking a do wjeczornoho Tongking. We l. 1846 bu wot wjeczornoho Tongkinga połdniſchi dzěleny a hako vikariat postajeny, a w l. 1848 bu wot raniſchoho Tongkinga jedyn vikariat pod mjenom „srjedzny Tongking“ dzěleny, tak zo Tongking nětk ze 4 vikariatow z 8 biſkopami wobsteji.

1) Vikariat we wjeczornym Tongkingu, ze 7 provincow wobstejacy, je 88 hodzinow dołhi a 20 hodzinow schěroki. Biſkop Jeantet, kiž bu tam we lěcze 1847 za biſkopa a japoſchtołſkoho vikara w měscze Kenon swjeczeny, je pschez 47 lět tudy hako japoſchtołſki dzěłaczeŕ jara zasłužbnje skutkował, a pschi tym jara wjele wutrał. Surowy khězor Minh-Menh a joho potomnicy su jomu wot lěta 1833 — 1862 za zywjenjom stali; tola je so jim pschecy z božej pomocu, druhdy kaž pschez dziw, wukhował. Hizon w juniju 1818 je wón tudy hako missionar zastupił, a to najprjedy hako wuczeŕ do kollegija w Bochinhu pozdzischo do seminara w Xunghe. Wón je tam hacz do toho czasa, hdyž bu biſkop, 95 anamſkich duchownych woczahnył, wot kotrychž su hizon 30 hako martrarjo swoje zywjenjo woprowali. Na 18. novembra 1866 je tónle anamſki japoſchtoł wumrjeł. Pschi joho czesnym pohrjebje běchu 8 missionarojo a 29 anamſcy duchowni, wuczomcy theologiſkoho a łaczanſkoho seminara w Kenon, a wjele stow kſchescżanow pschitomni. Dotalny koadjutor biſkop Theurel, kiž bě so hakle z Francózſkeje wrócził, bu hnydom za japoſchtołſkoho vikara postajeny. Wón swjeczeſche 22. decembra t. l. 5 młodych duchownych w měscze Ninhphu, a poda so w měrcu 1867 na biſkopſku visitaciju do provincow Ninh-Binh a Thanhoa, hdzež wot lěta 1838 žadyn biſkop wjacy pschiſchoł njebě. Te najrjeńſche wosady namaka w Bachbai, ze 27 ſuſodnymi wosadami w Phue-Nhac z 3 ſuſodnymi farami a w Phatdiem. Tuta poſlenja wosada liczi pschez 8000 duſchow. Runje so trechi, zo jow jutrowniczku visitacija wotdzerza, a hdyž so biſkopſka boża mſcha z prědowanjom tehdom tam dzerzeſche, běſche tam 12,000 pobožnych poſłucharjow, dokelž bě jich wjele z druhich dalokich wosadow tohodla pschiſchło. We wosadomaj Kedua a Keben buchu 10 dnjow ſ. ſakramenty wudzělane. Tam buſchetaj biſkopej tež dwě žiwej reliquiji prědkſtajenej, mjenujcy jena žona, kotraž běſche w poſlenim pschesczěhanju wſchelake martry pschetrała, tak zo bě hiſchcze jeje bjezwoczo jenož kaž jena rana a błuzna, a potom jene dźěczo, kotrež bě było

tehdom do tak mjenowanoho drjewjanoho koła (Halsblock) za schiju spinjene, a 20 dnjow nimale bjez jědźe wostajene, khiba zo jomu něschto kopjenow do hubki tykachu. Z božej pomocu tež pschi žiwjenju wosta. We Phue-Nhac, hdźež buschtaj něhdy biskop Berneux a missionar Galy zajataj, namakła so najrjeńscha cyrkej w cyłej missionskej provincy. Tasama je z kamjenjow a drjewa natwarjena a płaczi twar 3000 ligaturow. K wopokastwu, zo ma kscheszaństwo nětk wjacy swobody, pschiczeże Kebenska wosada pod wjedźenjom fararja a z dowolenjom mandarina, w processiji na konjoch a z hudźbu (musiku) biskopej napscheczo, a wjedźeschе joho tak kaž pola nas do swojeje cyrkwje. Na druhich městach pak dyrbjeschе biskop tež ze zrudobu widźecź, kak bě tam pohanska surowoscź z kscheszanami zakhadźała. Visitacija bu 7. augusta skónczena, tak zo bě nimale 5 měsacow traka. Biskop běschе z cyła 4000 swjaty sakrament firmowanja wudźělił, a njebě nihdźe žane wulke zadźewki pschetracź měł. Ale zo pak hischcźe tež nětk pscheszěhanja cyle pschetrate njejsu, pokaza scźěhowacy podawk nowischoho czasa. Na schczuwanjo tsjoch najwosobnischich mandarinow a někotrych wuczenych buchu 14. januara 1868 we městaczku Ketrinh a wokolnych wosadach (prov. Nam-Dinh) 2 cyrkwi a 103 kscheszańske khěže spalene, 1 klóschtyr zaniczeny a 12 wosadow rozpjerschenych, tak zo nětk 4000 kscheszanow wokoło błudźicź dyrbjachu. Bojoscź, zo budźa te druhe wosady we provincy, kiž hischcźe 3000 duschow liczachu, runje tak napanjeue, so z božim zwarnowanjom tón krócź njedopjelni. Pozdźischo buchu pak najhórschi tutych złósnikow na khěžorowu poruczność krucze khostani, a 25 buchu ze swojich zastojnstwow tohodla wotsadźeni. Tež spaleny Ketrinh budźe zas natwarjeny. Tute městaczko je hižon pola kscheszanow w dobrym pomjatku, dokelž je na 100 lět hłowne městno kscheszanstwa we Anamje było, schtož bě tež wina, zo bu wone 1858 k zemi runja sczinjene a z wjele z martrarskej krewju płodźene. Z božej pomocu bu zas natwarjene, a nětk je druhi krócź zaniczene.

Farař w Nam-Dinh bu wotsudźeny, 100 pukow tohodla wustacź, dokelž bě biskopa Theurela hospodował, prjedy hacž bě do wyschnoscźi w Hanoj wozjewjene. A hako mandarin pschi tym zhoni, zo so w Hanoj 80 katechumenow na swjatu kschczeńcu pschihotuja, da wobej katechetow a 5 najwosobnischich z nich do jastwa wotwjesć. Na wobczežowanjo biskopa Theurela wotmołwi tamny mandarin: „Zo drje je dowolene, kscheszanstwo tam zjawnje prědowacź, hdźež kscheszenjo bydla, ale nic we cyle pohanskich wsach a městach.“ Nadźijemy so, zo drje su pozdźischo na poruczność z Hue zas puschczeni. Po tajkim so njewě, kak dołho měr wostanje. Tohodla je tež biskop Theurel w Hoang-Nguyen na 26. jan. 1868 k. Puginiera za biskopa koadjutora swjecził.

Z cyrkwinskich powjeszczow džělimy sobu, zo bu w tutym vikariacze w l. 1865 z cyła 413 wotroscźenych a 2307 małych dźěczi kschczenych. Spowjednych ludźi bě 105,673, bjez nimi 5435 dźěczi niže 12 lět, kiž woprawjane njebuchu; wěrowanjow bě 731 a 1725 bě firmandow. We lěcze 1854 bu wot biskopa Retorda 136,489 kscheszanow liczenych. Tuta liczba bě so po tych krawnych pscheszěhach hacž do lěta 1865 wo 30,000 ponižiła, tola we l. 1867 nimale zas tu spomnjenu liczbu wuczinja.

(Skónczenjo.)

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina. Z lista smy zhonili, zo je k. farař Wels 22. meje zbožownje do Davosa w Schwajcarskej pschijeł.

Z Budyschina. Kaž słyschimy, je k. P. Benno, prjedy administrator w Rózencze a nětk w klóschtrje Osseggu, tak daloko strowy, zo móže Božu mschu w domjacej khapałcy dzeržeć.

Z Budyschina. Póndzelu 23. meje bu nasch wysokodostojny k. senior Pjech swjatoczńje na pohrjebnischczo pola s. Mikławscha pohrjebany. K tomu běchu nimale wschitcy kk. kanonikarjo, kk. probstaj z Marijneje Hwězdy a Marijnoho Doła, k. farař z Kulowa, fararjo nascheje łužiskeje diöcesy, kiž běchu dla processiona na tym dnju woteńcź móhli, a tež někotsi kapłani pschischli. Tež běchu krajne, měschczańske a stawowske łužiske zastojnstwa, kaž tež wjele wosadnych a wjesnych ludźi w pschewodzeńskim czahu. Rycz pschi pohrjebje njebě, dokelž njeboczičzki njebě žanu měcź chcył, kaž je w joho poslenjej woli stako. K wobzamknjenju běsche requiem w tachantskej cyrkwi, pschi czimž běsche wjele ludźi a schulske dźěczi spěwachu. Pschi poboczných wołtarjach dzeržesche wjele duchownych Božu mschu. Ze wschitkoho je tež widźecź, zo je nasch njeboh k. senior we dźakownym žohnowanym wopomnjeczu.

Z Budyschina. Na 21. meje bu z Božej pomocu twarjenjo zběhane, w kotrymž ma wulka syła młodźencow swoju druhu domiznu a tudomna katholska wosada zjawne srjedźnischczo namakacź. Je to twarjenjo naschoho katholskoho towarstwa rjemjesniskich (Gesellenverein), kotrež bu tudy wloni nazymu na garbarskej drozy (na lěwicy, hdyž so do města dźe) kupjene. Wone płaczesche tehdom 4300 toleri, nětko pak je so hischcze 4000 toleri wudało za wutwarjenjo a pschetwarjenjo. Haczrunje su tudomni rjemjesnischy towarischojo z wulkoho dźěła cuzy, su tola kschescźenjo, katholscy kschescźenjo, kotsiž maja wschudźom doma byczź, hdźež su prawi katholikojo. A njezasłuża wosebje woni pomoc a luboscź, hdyž swoje swobodne hodźiny nochcedźa w rozpuschczitoscźi a njekazanstwje pschecźinicź, ale žadaja wokoło duchownoho wjedźiczerja so zhromadźowacź, zo by jich tón w zjenoczenstwje z druhimi duchownymi a zdźěłanymi muzemi w dobrej czahnitbje a wužitnej wědomnoscźi dale wjedł a jich wobkedźbował pschi jich wjeselach a bjez nimi był kaž nan a pschecźel? Tohodla budź dźak lubomu Bohu, kotryž je hižo wjele tajkich wutrobow zbudźił, kiž wschitko to spóznaja! Wutrobny dźak praji z tutym nětczischi präses towarstwa wosebje tež wschitkim serbskim katholikam w Budyschinje a wokolnoscźi, mjenujcy tež kublerjam w Němscach, Dalicach, Czemjercach, Borschczi, Kini, Hunjowje, Stróżischczu, Hrubjelczicach, Bělczecach, Smolicach a tudy, kiž su darmo twarski material pschiwozyli. Dźak wschitkim dobroczerjam! Njech njewustawaja, tež pschichodnje nasche towarstwo podpjeracź! Pschecy bóle ma so pokazacź, zo pjenjezy njebuchu k njehódnomu wotmyslenju, ale k bohuspodobnomu skutkej nałożene. Bóh je po prawym, kiž tónle dom twari; jomu budź wschitka khwalba! Jomu so dowěrjamy, zo nam tež dale dopomha a miłoscźiwu wutrobu tajkich zbudźi, kotrychž je z czasnymi kubłami žohnował; nam wschitkim pak daj

wón móc, wutraczo a žohnowanjo, zo by so dopjelniło, schtož cžěsliski polir z wysokoscže róschtow tak rjenje prajesche: Nasch towarschny dom njech je a wostanje město pschezjenoscže a bohabojoscže, měra a luboscže! Bóh žohnuj cžestne rjemjesło! Bóh je žohnuj!

J. Dienst.

Z pruskeje Łužicy.

Z Kulowa. We domje miłoscžiwych sotrow w Neisse je 13. meje po dlěschej khoroscži na suchocže a kaschlowanju, potom hacž bě na khorym łožu klóschtyrske sluby wotpołożiła, zbóžnje a ze wschěmi swjatoscžemi derje wobstarana ze swěta so minyła duchowna knježna Basilissa, rodžena Hana Pawlikec z Noweje Wsy, swojeje staroby 24 lět 7 měsacow 27 dnjow. Wona běsche ponižna, pobožna a swěrna džowka toho Knjeza a žedžesche nanajnutrnischo za swojim bójskim nawoženju; tohodla je jej Bóh luby Knjez tež tak zahe krónu wěcžneje krasnoscže poskicził. Zbóžny, schtóž we njewinowatoscži a bjez cžežkoho hrěcha zahinitym wěcam tejele zemje božemje praji a, we cžasnoscži khodžo, stajnje k njebju pohladuje; tajkomu płacži te tróschtne słowo naschoho zbóžnika: „Hdžež ja sym, tam dyrbi tež mój słužownik bycž.“ R. i. p.

Cyrkwinske nowinki a powjescže.

Z Philippsdorfa. Póndželu 23. meje pschijědžeschtaj sem architekt (twarc) Sachris z Reichenberga, kiž je plany nascheje noweje cyrkwje wudžěłał a mischtyr Müller z Rumburga, kiž změje ju twaricž. Hdyž běschtaj na hnadnym měscže pobyłoj, wottykaschtaj ze swojimi ludžimi położenjo cyrkwje a khapałki. Wutoru 24. meje (džeń s. Marije pomocnicy) popołdnju buchu prěnje łopacže zakładneje zemje wuryte wot vikára Schuberta z Georgswaldy, wot twarca Sachrisa, wot wjesnoho zastupjerja a wjele druhich; prěnischej dwaj džerželschtaj pschi tym rjanu rycž. Pódla tsělesche so z mjerželemi. Wuryczo zakłada wobstaraja wjesni a wosadni jara pilnje, a to darmo z luboscže k Bohu a k cžescži s. Marije. Prěnju wjezbu (fóru) kamjeni pósła 24. meje dobry susod, protestant ze Seifhennersdorfa, z listom, kiž po słowje pschełożeny takle rěka: „Gmejnje Philippsdorfej. 24. meje 1870. Z tutym sczełu wam wjezbu kamjeni, kotrež chcyli Wy hako dar k natwarjenju domu toho Knjeza, kiž je nas wschitkich wótc, dobroczinje pschiwzacž, z mojim pschecžom, zo by Bóh Wasche prědkwzaczo žohnował, a zo by poswjecžene městno, kotrež chcecže natwaricž, we wichorach wschitkich cžasow krucže stało kaž skała. Z poczescžowanjom a podwolnoscžu — Tobias Grunewald a syn.“ Nětko budža tež wschelacy druzy pschiwožowacž. Murjerske dželo tež nětk spěschnje pokracžuje. Nazymu budže hnadna khapała hotowa; wona budže 7½ winskich saženjow (klafterow) dołha a 3 saženje schěroka. Cyrkej sama pak budže 24 winskich saženjow dołha a 11½ schěroka. Hdy budže móžno, w Cžornecach abo Baczonju cyrkwiny twar zapoczecž? Wěrno drje je, zo chce dobra wěc tež khwilu měcž; ale tola je wažne, zo so tež pschi prědku dobru wěc horliwje spěchujemy! Z postrowjenjom atd.

Němska. Połnócnoněmski reichsrath je wot swojoho pschedsydy (pruskoho krala) zasy wobzamknjeny. Bjez druhim je khostanski zakoń za cyku Němsku dowuradźił a w tym zasy smjertne khostanjo pschiwzał, kotrež bu prjedy w Sakskej wotstronjene.

Rakuska. W khěžorstwje je zasy mócne hibanjo na wschěch stronach. Nowy ministerpschedsyda pólski grofa Potocki a kancleŕ grofa Beust počinataj po swojim programmje skutkowacź. Tak mjenowany „cisleithanski reichrath" staj rozpuschczitoj a tež wschitke krajne sejmy (landtagi), z wuzwaczom czěskoho, dokelž so bojitaj, zo móhli Czechowje na nowy „reichsrath" njepschińcź, haczrunje su tuczi slubili, pod wěstym wumĕnjenjom (hdyž bychu nowy wólbny zakoń prjedy dostali) tola na wuradźenjach dźělbracź. Tak njemóže runje czěske kralestwo, hdźež najwjetscha njesprawnosćź pschez wólbny zakoń knježi, kaž Potocki a samo Němcy su pschidali, swoje słowo k tym nowym jednanjam dospołnje prajicź, haczrunje jara wulki dźěl khěžorskich krajnych dawkow dawa a wojakow poskicza. Duž smě so do prědka prajicź, zo w khěžorstwje z tymle zapoczinanjom runje tak mało k dobromu póńdże, kaž pod Giskru. Němcy su zdźěla spokojeni (jenož Tyrolscy nic) a Polakow kója za nowu wěc ze — slubjenjemi; ale wschě druhe ludy steja tejsamej napschecźiwo. Katholske němske nowiny napominaja, zo bychu wuzwolerjo za nowe sejmy swěru katholskich zapósłancow wuzwoleli. To je cyle prawje, ale schto skónczńje pomha, hdyž nowe sejmy a nowy „reichsrath" žadyn prawy měr njepschinjesu! Kaž w tak mjenowanej Cisleithanskej (njewuherskich krajach), tak tež w Transleithanskej (Wuherskej a pódlanskich krajach) žana pschezjenosćź hischcze njeje. Tam su jenož Madźarojo spokojeni, kotsiž su mjeńschina, a wschě druhe ludy t. r. Słowjenjo (wosebje nětk tež Hranicarjo), Rumunojo a Němcy (wosebje Sachsojo w Siebenbürgskej) skorža na njesprawnosćź knježerstwa. Jenož němske a madźarske nowiny khwala z wjetscha khěžorstwo abo „Oestreich-Ungarn," ale nowiny druhich ludow wjedźa, czohodla so to stanje! Budźemy widźecź.

Galiciska. W bernhardinskim klóschtrje Sokal pola Lwowa (Lemberg) wudyri 28. meje woheń, kotryž klóschtyr a dwě cyrkwi zapuscźi. Schkoda za klóschtyr wuczinja 110,000 schěsnakow.

Italska. We wschěch kóncach kralestwa pokazuja so republikanske czródki. Garibaldi je drje na kupje Caprera, ale najskerje wón w potajnym tež za zběžki skutkuje. W Palermje na kupje Sicilii běsche 1. junija wulki zběžk, tak zo wojacy do luda tsělachu.

Z Roma. Na koncilu bu 28. meje hižo 60. generalne posedźenjo dźerżane. Wótcojo jednaja nětko wo bamžowej njezmólnosći wo wěrje. Wschelacy biskopja su w tej wěcy hižo dołhe ryczе měli, tak zo budźe wona ze wschěch stronow wobschěrnje rozjasnjena. Wucźenosćź cyłoho swěta dawa swój hłós, a hdyž wěmy, za Duch swjaty skónczne wobzamknjenjo wjedźe, mózemy w pokoju te same wočzakowacź. Powjeda so sylnje, zo po dokonjanym wobzamknjenju wo tejle naležnosći, za swjedźeń ss. Pětra a Pawoła najskerje mózným, koncil so rozeńdźe na někotre měsacy, zo by so nazymu zasy z nowa započał a w pschichodnym ěcze skóncził.

Z Roma. Zjenoczeni armenischy mnischa z rjada s. Antona tudy, kiž běchu do zwadły z patriarchu Hassunom sobu zapleczeni, su na francózske khósty a z francózskimi pschewodnymi pismami z Roma do Konstantinopla wotjěli.

Z Roma. Zasy je něschto biskopow z koncila woteschło, tak zo je jich tam nětko jenož wokoło 600.

Rusowska. Z Wilny pisaja, zo dyrbjesche w cyrkwi po poruczności knježerstwa wozjewjene byc, zo je znaty tachant Piotrowicz slaby na duchu byk. Ale nowy tachant k tomu wozjewjenju pschistaji, zo to njeje wěrno a napominasche lud k wobstajnosczi we katholskej wěrje. Wón bu zajaty. Tež su tamnischi duchowni adressu ze wschelakimi skóržbami do Petersburga póstali.

Korea. Pschesczěhanjo kschesczanow traje tu hižo schtyri lěta a w poslenich pjecz měsacach bu 8,000 kschesczanow skóncowanych. Na wuslědzenjo kschesczanow je myto wustajene, za jenoho 1,500 frankow. Kschesczenjo su nětko jenož hischcze w połnócnym dźěle kraja. Tamnischi knježiczer je prajik, zo za 10 lět žadyn kschesczan wjacy na Korea byc njesmě. Runje je japoschtolski vikar k. Ridel w Romje, zo by biskopsku swjeczižnu dostał a poda so w krótkim zasy na Korea.

Naležnosczе towarstwa.

Sobustawy na lěto 1870: kk. 223. Wórschla Nowotnikec z Hóska; 224. Michał Schejda ze Schunowa; 225. Jakub Domaschka z Konjec; 226. kubler Jan Guda z Dalic; 227. knježna Gabriela Gudzic w Loskawje; 228. rendant Michał Besser z Marijneje Hwězdy; 229. kubler Jurij Grosa z Koczíny; 230. kubler Jakub Schokta z Koczíny; 231. Jakub Mkóńk z Worklec; 232. Hana Hausic z Worklec; 233. Michał Hermann z Worklec; 234. Jakub Budar ze Stareje Cyhelnicy; 235. kubler Pětr Libsch z Dubrjenka; 236. kapłan Michał Nóla z Ostritza; 237. Jakub Czumpjela z Kaschec; 238. Jakub Symank z Wotrowa; 239. Michał Cyž z Wotrowa.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

K czesczi Bożej a k spomoženju duschow su dale woprowali: Na Renczec kwasu w Baczonju 13 tol. 1 nsl.; wjes Jasenca 9 tol.; Michał Bobik z Wotrowa 1 tol.; Jakub Smoła z Kaschec 10 tol.; H. P. z Kr. 15 nsl.; M. H. z Kr. 1 tol.; wjes Rózant 39 tol. 5 nsl. (mjenujcy: administrator P. Ludwik 10 tol.; P. Tadej 2 tol.; A. H. 1 tol.; Bosczij Schuster 1 tol.; Jakub Wjenk 2 tol.; Jurij Lehmann 2 tol.; Pětr Glawsch 1 tol.; Michał Jurk młódschi 1 tol.; Jak. Glawsch 1 tol.; Hana Klimantowa 1 tol.; Mich. Frencel 1 tol.; Hana Jakubaschec 15 nsl.; Józef Libsch 1 tol.; Michał Scholta 2 tol.; J. S. 1 tol.; Pětr Lebza 3 tol.; Mikk. Mechela 1 tol.; swójba Jakubaschec 1 tol.; dwě służownej dźowcy 1 tol.; Michał Jurk 20 nsl.; Jak. Domaschka 2 tol.; Mikk. Scholta 2 tol.; N. N. 15 nsl.; Khata Suchec 15 nsl.;) Mikkawsch Cyž ze Žuric 25 tol.; M. B. 1 tol.; redakcija czasopisa „Katholisches Kirchenblatt“ z Lipska wot wschelakich dobroczerjow 20 tol. 25 nsl.; red. Póska dla wurunanja summy 8 nsl.; Marija Pjetaschowa w słužbje w Dreždźanach 25 tol.; kubler Michał Pjech ze Swinjarnje 10 tol.; wotroczk Jan Röthig tam 15 nsl.; dwě słužownej dźowcy pola Wóskec tam 1 tol.

Hromadźe: **3441** tol. 15 nsl.

Czischczał K. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 12. **18. junija 1870.** **Lětnik 8.**

Bratstwa we katholskej cyrkwi.

(Skónčenjo.)

Bratstwa katholskeje cyrkwje su jara spomožne zjenoczenja, njech dźiwamy na jich wotpohladanja, kiž chcedźa wuwjesć, abo na srědki, z kotrymiž chcedźa je docpěć. Tohodla wobkrucza je duchowna wyschnosć tež rady a swjata cyrkej wobohacza je z wosobnymi hnadami. Bratstwa maja pschede wschěm jene nabožne wotpohladanjo t. r. jich sobustawy njezjenocza so swětnoho časnoho wužitka dla, ale maja wosobnje česć božu a swój samotny duchowny wužitk we wočomaj. To kóždy spóznaje, hdyžkuli so prascha, k čomu je te abo druhe bratstwo załožene. Bratstwo k psch. swj. Franciska Xaverija chce katholsku cyrkej njez pohanami rozschěrjeć pomhać a katholskich missionarow z modlitwami a pjenježnymi woporami we jich japoschtolskim dźěle podpjerać. Njeje to swjate, nabožne wotpohladanjo? Abo bratstwo swj. Michała chce wjerchej swj. cyrkwje pschez modlitwu a wěstu jałmožnu, tak mjenowany „pětrowy pjenježk" staroscze, čežke wudawki za cyrkwinske należnoscze a wschelake wustawy njesć pomhać a po możnosći połóžeć. Njeje to nabožne khwalobne wotpohladanjo, wosobnje we naschich dnach, hdyž su japoschtolskomu stołej najbohatsche krajiny kradnjene? Njedyrbi nětko podpjeranjo tohosamoho należnosć katholskoho ludu być, hdyž swětni wjerchojo zastupnika Khrystusowoho na zemi wopuschcza a joho najswjeczische prawa ranja? Abo bratstwo najswjeczischoho sakramenta woltarja, kiž chce toho pod nizkimi schtaktnosćemi khlěba pótajnje pschitomnoho zbóžnika wosebicze česćicć, pschez maku lětnu jałmožnu khude cyrkwje k hódnomu wobydlenju syna božoho pschihotować pomhać, nima tute jene nabožne wotpohladanjo? A tak tež wschitke druhe bratstwa, njech maja mjeno, kajkež chcedźa, dźěłaja a spěwaja za wjetschu česć božu, za lěpsche s. cyrkwje, za duchowne zbožo swojich sobustawow. Jenož tajke nabožne wotpohladanja dyrbja

wschě sobustawy wožiwicz, potom budza bratstwa cyrkwi wužitne a sebi samym spomožne.

Kaž je tak wotpohladanjo bratstwow katholskeje cyrkwje pschede wschim nabožne, su tež srědki, z kotrymiž chcedza swoje wotpohladanjo wuwjescz, nabožne, kaž mjenujcy modlitwy, jałmožna a druhe dobre, bohuspodobne skutki a wosobnje póccziwe, woprawdze kscheszanske žiwjenjo. Wschě bratstwa cžinja swojim sobustawam spěwanjo wěstych modlitwow k winowatoszi. Tute modlitwy su wot cyrkwinskeje wyschnoszże abo postajene abo k najmjeńschomu wobkruczene a dóstanu wosebitu móc, zo je kóždy zjenoczeny z wjele tawzyntami spěwa. Bratske paczerje su pschi tym najbóle lohke a krótke, tak spěwaja k psch. sobustawy bratstwa najswjeczescheje wutroby Jězusoweje wschědnje jenož „Wótce nasch," „Strowa sy Marija" a japoschtolsku wěru a pschistaja k tomu: „Daj najstódscha wutroba Jězusowa, zo bych tebje pschecy bóle a bóle lubował." Ale hdyž so dopomnimy, zo wjele tawzynt pobožnych kscheszanow tónsamy krótki paczeŕ wschědnje spěwa a wo tusamu hnadu prosy, njedyrbjeli my potom wjesołu nadžiju měcz, zo budże tajki zhromadny paczeŕ pschistup namakacz k tomu, kiž je slubił: „Hdyž staj dwaj wot was na zemi pschezjene we kajkejžkuli wěcy, wo kotruž chcetaj proscyc, budże jimaj wona wot mojoho wótca, kiž we njebjesach je, data, dokelž hdzež staj dwaj abo tsjo zhromadzeni we mojim mjenje, sym ja srjedza mjez nimi. Mat. 18, 19. 20. Zhromadny paczeŕ je tak rjany zwjazk, kotryž wschěj sobustawy, njech su daloko wot so dželeni, tola duchownje mjez sobu zjenoczi. Zo pak by tutón swjaty zwjazk tež woprawdze wschě sobustawy jenoho bratstwa krucze wopschimnył, dyrbi kóždy swěrnje swoje paczerje spěwacz a hewak na so wzate winowatoscze pilnje dopjelnicz. Pschez dobrowólne zanjerodženjo tuthych drje so wón njepschehrěschi, tola pak zhubi tajki, wosobnje, hdyž to huscžischo stanje, prawo na wotpustki, kotrež su bratstwej wudželene, kaž tež na płody paczeri a dobrych skutkow druhich bratrow a sotrow, haj wón schkodži tež ze swojej liwkoszu druhim, dokelž cžisami wo płody tuthych wot njoho zanjerodženych paczeri a dobrych skutkow pschińdu. Jenož tón je zamłowjeny, kotrohož nuzne a važne dželła powołanja abo hewak druhe wobstejnoscze, kaž khoroscz, winowatoscze bratstwa cyle abo z dželła dopjelnicz zadžewaja; jedyn tajki njeby tak prawo na hnady a płody bratstwa pschisadził. Tola pak njech kóždy sebi z dobrej khwilu pschekładze, haj so tež druhich nazhonjenych ludzi, wosobnje swojoho spowjednika wo radu woprascha, prjedy hacž so do toho abo druhoho bratstwa zapisacz da, hacž budże we swojim powołanju tež wschě winowatoscze bratstwa swěrnje dopjelnicz móc. Tohodla njemóža so tamni khwalicz, kiž wo pschiwzaczo do wschěch znatych bratstwow proscha, a sebi potom pschez to wobczežne drěmjo na so woznu, kiž potom jenož njeradu njesu a swoje winowatoscze pschi tym husto zanjerodža. Nic pschisłuschenjo k wjele bratstwam same na sebi je spomóžna a bohuspodobna wěc, ale swěrne a pilne dopjelnjenjo tych we bratstwach postajenych dobrych skutkow.

Zo bychu so brastwa a pschez nje nabožne žiwjenjo prawje rozschěrile, je swjata cyrkej tesame z wjele wotpustkami wobohaczila. Dospołne wotpustki pak móža so jenož dobycz pschez želnoszciwu spowjedź a swjate woprawjenjo a spěwanjo

tak mjenowanych wotpuſtknych paczeri t. r. pſchez modlenjo za nalezhnoſcze ſwjateje cyrkwje, za jeje widzownoho wjerſcha na zemi, bamza, za měr a pſchezjenoſcz mjez ſwětnymi wjerſchami. Tak móza ſo woſobne hnady ſ. cyrkwje, wotpuſtki, jeno zas pſchez dopjelnjenjo wěſtych pobozhnych ſkutkow dobycz, kiz tez tak toho, kiz je dopjelni, k wjetſchej doſpołnoſczi a bohuſpodobnoſczi wjedze. Bratſtwa dadza tak ſwojim ſobuſtawam wjele a wſchelake pſchilezhnoſcze ſebi duchowne bohatſtwa hromadzicz. Ale pſchez dobre ſkutki a paczerje, k kotrymz maja woni tak wjacy pſchilezhnoſcze, budza ſebi wot Boha tez hnadu wuproſycz k wobſtajnoſczi we kſcheſczanſkim zhiwjenju a móc k pſchewinjenju hrěſchnych ſpytowanjow. Póccziwe zhiwjenjo je tak pſchecy najwěſcziſche znamjo, na kotrymz móze ma ſpóznacz, kak tón abo druhi winowatoſcze ſwojoho bratſtwa dopjelni. Ze wſchěm prawom móze jedyn wot ſobuſtawow bratſtwow tajke zhiwjenjo zadacz, dokelz maja wjacy a lěpſche pſchilezhnoſcze z hnadami ſ. cyrkwje ſo poſylnicz a pſchecziwo ſpytowanjam ſo wobronicz.

Ze wſchoho toho ſo widzi, czohodla je ſ. cyrkej, kiz chce wſchěch k wěcznej zbózhnoſczi dowjeſcz, bratſtwa rady wobkruczała a podpjeraka, z wotpuſtkami a druhimi prawami wobdariła, dokelz tak bohate płody njeſu za nabozhne zhiwjenjo cykłych woſadow, kaz za duchowne zbozho jednotliwych człowjekow. J. L.

Katholſka cyrkej w Anamje.

(Skónczenjo.)

2) Japoſchtolſki vikariat połodniſcheje Tongkingſkeje, załozheny 27. měrca 1846 wot bamza Rjehorja XVI., wobſteji z provincow Nghean, Nan-Tieh a Bo-Chinh. — Tez tudy pſcheſczěhi cyle pſchestake njejſu. Na 18. haprila 1865 wudyri we jenej wſy njedaloko Bo-Chinh małа pſcheſczěha, dokelz kſcheſczenjo pohanſku pagodu (tempel) njechachu twaricz pomhacz. Woni buchu do jaſtwa cziſnjeni, biczi a do drjewjanych kołow ſpinani. Tola buchu na wobczezhowanjo biſkopa Gauthiera po poruczhnoſczi khězora pozdzíſcho puſchczeni, a wot toho czaſa je nětk tudy měr-niſcho. We Bo-Chinhu twari ſo rjana cyrkej, kiz budze wot drjewa, tola pak z cyhelemi kryta; tez w Nghean a w Hatich budza ſo bórzy cyrkwje twaricz. Dotal ſo kemſche zwjetſcha w hubjenych ſłomjanych hětach wotdzerzachu. We lěcze 1867 ſtaj miſſionar Robert a ſubdiakon Huan rubjezhnikam do rukow panyłoj a njewě ſo hacz dotal, ſchto je ſo z nimaj ſtało. Liczba kſcheſczanow, kiz běſche we l. 1858 w tuthym vikariacze 77,000 wucziniła, po tych wulkich krawnych pſcheſczěhanjach prjedownych lětow we l. 1865 jenoz 62,848 wucziní, a to 44,000 we provincomaj Nghean a Hatich (t. j. 20. dzěl wobydlerſtwa) a 18,848 we Bo-Chinh (t. j. 6. dzěl wobydlerſtwa). Zaudzeny 7. junija 1868 bu tudy k. Croce wot japoſchtolſkoho vikara hako biſkop-koadjutor ſwjeczeny. Wyſche tuteju ſkutkuja tu nětk 33 anamſcy duchowni, 10 diakonojo, 1 ſubdiakon, 6 klerikarjow a 32 katechetow. We duchownym ſeminaru ſu 65 ſeminariſtow. Cyły vikariat wobſteji z 23 farow. We lěcze 1865 bu 216 wotroſczenych a 4519 dzěczi kſchczenych. Spowjednych ludzi bě 48,816. We wſchelakich wucznerńjach ſo 2200 dzěczi namakachu.

We tych wulkich pschesczěhanjach bu wjele kschesczanskich cyrkwjow do pohanskich pagodow pschewobroczenych, tola je jich nětk wulki dźěl zas wróczeny, a w druhich wsach buchu wot wobhydlerjow jich prjedawsche pagody potorhane. Dokelž pohanjo swoje dźěczi darmo abo za někotre sapeki rady pschedadža, radscho hacž zo je hłodu wumrjecź dadža, tak je so tudy hižon 60,947 tajkich dźěczi kupiło, wot kotrychž wulki dźěl po swj. kschczeńcy bórzy wumrjechu, zo bychu tam hako jandźelkojo za swojich pohanskich hrubych starschich prosyli.

3) Vikariat w ranischim Tongkingu. Hacžrunje pohanjo a wysocy zastojnicy w tutym vikariacze na kschesczanstwo derje zmysleni njejsu, wuživaja kschesczenjo tola tudy měr; dokelž so pohani boja, něschto wulke napschecžo kschesczanam zapoczecź; tola dowola sebi wschelake wobczežowanjo a hanjenja, kaž wschak so tež druhdy we naschich krajach stanje. Najzrudnische bě, zo w tutym vikariacze we l. 1865 pschez wulku suchotu drohota a hłód wudyri. We hłownym měsczе tuteje krajiny na 4000 ludźi hłodu wumrje, a we provincy na 100,000, dokelž tež hischcze mór a kholera pschistupi, a sebi swoje woporу žadasche. Tež wot kschesczanow, hacžrunje bě biskop Alcazar wosebite hójernje załožił, jich 2000 zemrje, a to najbóle na pomjenowanu khorosczź. Tež w druhich vikariatach tale khorosczź surowje knježesche. Tute hubjenstwo trajesche 8 měsacow a powjeda so, zo je pschez milijon Anamitow wumrjeło, bjez nimi na 9000 kschesczanow. Tola wobradźi Bóh w pschichodnym lěcze po płódnych deschczach bohate žně a je tam nětk zasy lěpje. Japoschtolski vikar, kiž w měsczе Kela bydli, skutkuje tudy ze swojim koadjutorom a 3 europiskimi a 29 anamskimi měschnikami, kotrymž hischcze 32 wuczerjo pomhaja. We lěcze 1864 bě liczba katholikow tudy 67,315. We l. 1865 bu 145 wotrosczenych a 38,864 małych dźěczi kschczenych. Wěrowanjow bě 494 a 1056 firmandow.

4) Vikariat we srjedźnym Tongkingu bu 4. septbr. 1848 postajeny. Tutón vikariat je we pschesczěhach najbóle czerpił, a tysacy pschelachu krej za Jězusa. Tola je wot 16. hapryla 1865 dospołny měr. Tohodla mózesche so tež we poslenich lětach wjele za spomoženjo kschesczanstwa skutkowacź. Wot biskopa Lezona buchu 3 wulke khěže natwarjene, hdźež so dźěczi pohanskich starschich, kotrež te darmo abo za snadny pjenjez wotstupja, wocžahnu. We jenej tajkich khěži je so jich hižon 2200 wotedało, ale wulki dźěl tych samych je tam zas wumrjeł. Hako biskop we l. 1866 wulku visitaciju wotdźerža, kotraž pschez dwaj měsacaj trajesche, namakasche hischcze wschudże krawne powostanki zrudnych czasow. Kschesczanske cyrkwje ležachu spalene a roztorhane we rozpadankach; cyle swójby, a wsy běchu wutupjene. Tola namaka hischcze 11 wokrjesow, kiž běchu zbožownje tute zrudne czasy pschetrałe a swoje cyrkwje a zamoženjo zdźerżałe. Zjawna visitacija bě tam k wjeselu cyłoho kschesczanstwa. Hdźežkuli biskop tam pschińdże, czehnjechu z hudźbu napschecžo, bubnowachu a z wjesołoszu tšělachu. W někotrych pohanskich wsach buchu pagody wot wobhydlerjow samych potorhane, abo chychu je do kschesczanskich cyrkwjow pschetworicź. Wschitcy, kotsiž běchu prjedy kschesczanow kójili, do jastwow mjetali, a za zjawnych njepschecželow Jězusa płaczachu, wopytachu pschi tym biskopa. Jedyn mandarin wot tutych, kotryž bě schtyrjoch missionarow

popanyk, jich dołho w jastwje dżeržak a pschi tym wschelakim cžwělam podczisnyk, njebu psched biskopa puschczeny. Wón bu pschez to tak hnuty, zo so nětk z jenym druhim mandarinom na s. kschczeńcu pschihotuje. Njedyrbjako so to za płody próstwow anamskich martrarjow spóznacz? We lěcze 1865 běsche w tutym vikariacze wysche biskopa a 4 europiskich missionarow, 22 anamskich duchownych a 121 katechetow, kiž mějachu 127,852 wěriwych zastaracz, kotsiž bjez 4 milijonami pohanow rozpjerscheni bydlachu. We lěcze 1864 bu 127 wotroscenych, 3230 dźěczi kscheszczanskich starschich a 35,241 dźěczi pohanskich starschich kschczenych. Spowjednych ludźi bě 55,530, wot kotrychž 48,847 s. woprawjenjo a 2353 poslenje wolijowanjo dostachu. Wěrowanjow bě 648. Na 1. jan. 1868 bu tudy k. Riano hako biskop-koadjutor poswjeczeny.

III. Krajina Kambodscha. Tutón kraj, hacž runje ma wosebitoho krala, pod anamskim khěžorom steji. We nowischim czasu hakle missionarojo tudy skutkowacz počinachu, a missionske polo bu kongregaciji zwonkownoho missionstwa pschepodate. Tute towarstwo je tu tež w poslenich lětach zbožownje za Khrystusa skutkowało. Bjez druhimi prědowasche tam wosobnje francózski missionar Bareau. Joho prócowanja tež njeběchu bjez płodow, dokelž wón za krótki czas 300 Kambodschanow za kscheszczanstwo doby. Tola na to rozzłobichu so pohani, a we januaru 1867 wudyri tudy krawna pschesczěha. Wón běsche runje w měscze Motcaza, hdźež běsche sebi prjedy maku cyrkwiczku natwarił. Druzy missionarojo zbožownje do hłownoho města Penompenh czeknychu, hdźež jich francózski kommandant Poltier zakita. Tež Bareau bu wot kambodschskoho krala, kiž njemějesche mocy doscz, napscheczo zběžkarjam krucze wustupicz, radżene, zo by so do Penompenha pod francózski schkit podał. Wón pak nochcysche cyrkej a wosadu, wo kotruž měješche wulki strach, wopuschczicz. Wjeczor 8. januara bu joho wobydlenjo w Motcaza nadpanjene. Nastróżeni kscheszczenjo rozczěkachu. Bareau poda so do cyrkwje psched woltař a padnywschi na kolena, bu tam pscheklóty a ramjenja jomu pscherubachu. Potom bu jomu hłowa wotrubana a na lebiju tyknjena. Missionski dom a cyrkwiczka bu spalena. Czěło bu na druhi dżeń cyle wopalene z rozpadankow wot kscheszczanow wuczehnjene, a hłowa z lebije wzata. Na to pschinjese jedyn kscheszczan powjescz wot tutoho njeskutka missionaram w Penompenhu, a hnydom pósła k. Poltier łódź z kanonami tam, zo bychu mordarjow khostali. Ale hako tuta do Motcaza pschijědże, běchu tamni dawno rozczěkali. Na to buchu powostanki martrarja do Penompenha wotwjezene a tam kscheszczansch czesnje pohrjebane. Wysche kscheszczanow a missionarow pschewodżachu francózsch wyschkojo, kiž tudy pschebywaju, czěło k rowej. — Chcemy so nadźijecz, zo je pschestupnikow zasłużene khostanjo pozdźischo trechiło! A zo budże so tam kscheszczanstwo nětk czim mócnischo rozschěrjecz, hdyž je missionske polo z martrarskej krewju płodżene.

J. Kral.

Z naschcheje diöcesy.

Z Budyschina. Nasch hnadny k. biskop je w Romje po najnowischich powjeszczach z Boha stajnje strowy. Najskerje wróczi so wón w juliju. Zań-

dżenu sobotu je k. proghymnasialny direktor Jakub Buk ze swojoho italskoho puczowanja (wón je tež w Neapelu pobył) zbožownje zasy do Drježdżan pschijěł.

Z Budyschina. Z Lubija je dobra powjescz pschischła, zo je 100 wotroscżenych katholikow peticiju podpisało a na tudomne konsistorium póslało, zo by wone kóżdy měsac katholske Boże służby za tamnischich a we wokolnoscżi bydlacych katholikow w Lubiju zrjadowacż chcyło. Cżile katholikowje su hižo pola lubijskeje měschczańskeje rady tak wjele wuskutkowali, zo chce wona tamnischu katechismusowu cyrkej za katholske Boże służby radylubje poskiczicż. Tak daloko je nětko. To so rozymi, zo budże nasche tachantske konsistorium tež bórzy za to. Dale změje potom sakske ministerium hischcże dowolnoscż dacż. Za kak dołhi cżas tale dowolnoscż pschińdże, njemóżemy prajicż; pschetoż na pschikład dowolnoscż za załoženjo stajnoho duchownskoho městna w Kamjeńcu, kiž bu psched lětom salskomu ministeriu w Drježdżanach podata, njeje drje wottam hischcże dotal data?? Znajmjeńscha so niczo w tej należnoscżi njeslyschi. Nad tym so dżiwacż, je tež nam kaž kóżdym druhim nowinam w Sakskej dowolene.

Z Budyschina. Kaž nam powjedaja, je serbski swjatkowny procession w Krupcy w Cżechach te duchowne wjesełło měł, zo jomu k. P. Arnold Werner z klóschtra Ossega serbscy prědowasche. Tež je Serbam k. farař Krecżmař w Pirnje luboscż z tym wopokazał, zo je jim serbsku rycż dżeržał.

Z drježdżanskeje diöcesy.

Z Lipska. Dokelž je jedyn naschich wucżerjow khory, pschińdże sem k. Brendler hako pomocnik.

Z Wechselburga. W tudomnej hrodowskej cyrkwi běchu 29. meje swjatocżne Boże służby, pschi kotrychž spěwarske towarstwo z Rochlitza vokalmissu wot Horaka jara wustojnje spěwasche. W naschej blizkoscżi (pola Cossena) je wjele cżeskich a italskich kamjenjerjow a dżěłacżerjow, kotsiž sem ke mschi khodża.

Cyrkwinske nowinki a powjesce.

Badenska. Biskop Dr. Kübel we Freiburgu protestiruje pschecżiwo nowomu zakonjej wo cyrkwinych fundacijach, kotrež chce stat na so abo pod so wzacż, a tež pschecżiwo powołanju njekatholskich wucżerjow do katholskich schulow.

Z Wina. Khěžor je porucził, zo ma so tež lětsa kaž druhe lěta 30,000 schěsnakow k wuporjedżenju doma (archiskposkeje cyrkwje) swjatoho Schczěpana pschipokazacż.

Z Wina. Swjatkowny tydżeń běsche tu wulka zhromadżizna němskich wucżerjow. We rycżach, kotrež tam dżeržachu, běsche wjele njepschecżelstwa pschecżiwo katholskej cyrkwi a katholskim duchownym słyschecż. Rakuske knježerstwo tajke zhromadżizny radу podpjera. Ale na druhej stronje roscże opposicija pschecżiwo nowym schulskim zakonjam. Wjele krajinow njewuzwola nikoho do noweje schulskeje rady a druhdże zasy złożuja tajcy, kotsiž běchu so dali do rady wuzwolicż, swoje zastojnstwo.

Rakuſka. Politiſki programm połdra milijona Słowjencow (Krajincow, z kotrychž bruſarjo k nam pſchikhadžeju) wopſchija bjez druhim tež jich žadanja w naſtupanju cyrkwje. Woni praja: 1) my hako katholſcy žadamy, zo by katholſka cyrkej ſwoje nutskowne należnoſcze ſamoſtatnje (bjes nutsměſchenja ſwětnoho knježeŕſtwa) zrjadowała. 2) Dokelž nam pſchede wſchěm na tym zaleži, zo by naſcha młodoſcź z cyła w katholſkim duchu woczehnjena była, pſchejemy ſebi, zo by ſchulſki zakoń tak pſcheměnjeny był, zo by tež katholſke duchownſtwo pſchiſłuſchne poſtajenjo w ſchulſkim wobkedžbowanju (inſpektorſtwo) zaſy doſtało. 3) Cyrkwine zamoženjo njech kaž kóžde druhe njezranjene woſtanje.

Galiciſka. Adminiſtrator diöceſy Przemyſl k. Józef Sembratowicz bu hako grichiſkokatholſki arcbiſkop we Lwowje (Lemberg) pomjenowany.

Italſka. We wſchelakich kónczinach kraleſtwa traje njeměr we małym dale a rubježnicy poczinaja zaſy khroblischi bycź. Garibaldi a Mazzini wozjewjataj z czaſami liſty, w kotrychž ſwoju zazkobjenoſcź pſchecźiwo cyrkwi a tež pſchecźiwo italſkomu knježeŕſtwu wobſwědſitaj.

Z Roma. Do bamžowoho wójſka zaſtupi w krótkim 400 Schpanſkich.

Z Roma. W poſlenimaj měſacomaj ſtaj zemrjekoj kardinal Gonella a potom biſkop Grant ze Southwartha w Jendželſkej. Poſleniſchi běſche hižo khory do Roma pſchijěl.

Z Roma. Na koncilu wuradžuja pilnje dale a budže drje po ſwjedženju ſſ. Pětra a Pawoła móžne, něſchto wěſte a wobſchěrne wo tym piſacź.

Z Roma. Tónle tydžeń běſche tajne konſiſtorium, w kotrymž budža někotſi biſkopja wobkrucźeni.

Z Roma. Kardinal wjerch Schwarzenberg, arcbiſkop w Prazy, je nahladne wophytanjo doſtał; pſchijědžechu ſem ſchtyrjo kanonikojo z Prahi a po jenym duchownym z kóždoho cžěſkoho wokrjeſa, zo bychu ſwojoho wyſchſchoho paſtyrja džakownje poſtrowili.

Schpaniſka. Schpanjenjo, kotſiž ze ſwojej republiku njemóža nikak pſchejene pſchińcź, pytaja ſebi pſchechy hiſchcże krala, ale nichtó wo trón prawje njerodži, dokelž drje njeby dołho na nim ſedžał.

Francózſka. Knježeŕſtwo chce tajkich wojakow, kotſiž ſu pſchi plebiſcitu pſchecźiwo khěžorej Napoleonej hłoſowali, z Roma dom powołacź a za to tam tajkich póſłacź, kiž ſu khěžoroweje myſle. Hewak je Napoleon bamžej ſlubił, zo chce jomu, jeli budže trjeba, pſchecźiwno republikanarjam 10,000 wojakow z Toulona na pomoc póſłacź. Wot tam po morju je to lochcy móžno.

Francózſka. Po annalach (lětopiſach) k rozſchěrjenju wěry měješche lyonſke towaŕſtwo wloni 5,217,093 frankow dokhodow; 91,774 frankow mjenje dyžli lěto prjedy. Francózſka k tomu dawa; diöceſa Lyon woprowaſche wloni 342,320 frankow, Pariz 171,403, Cambrai 166,300, Saint Brieu 118,527, Quimper 170,368 atd. Na druhim měſcze ſteji Belgiſka. Z druhich diöceſow katholſkoho ſwěta je Köln jeniczka, kotraž je pſchez 100,000 frankow k tomu ſtutkej woprowała.

Z Konſtantinopla. W kſcheſczanſkim pſchedměſcze Pera wudyri ſwjatkowniczku popołdnju woheń. Pſchi wulkim wětrje rozſchěrjeſche ſo dla wjele tam

so namakachych drjewjanych twarjenjow žałosnje spěschnje, zo za krótki czas tysach twarjenjow we wohnju stejachu. Pozdźischo zapopadżechu so też cyrkwje, wschelake hrody póstancow, theater, schpitale a druhe wjetsche twarjenja. Wokoło pjecź stow ludźi su wo żiwjenjo pschischli, też jena diakonissa. Też rjana armenskokatholska cyrkej (kathedrala patriarchi Hassuno) je spalena. Sultan je kscheszanam jenu kasernu k nakhwilnomu wobydlenju pschipokazał.

Połnócna Amerika. Na sejmje we Washingtonje su zapóstancy miłoszciwym sotram we Charlestonje 20,000 dollarow pschipokazali k zasytwarjenju syrotnoho domu, kotryż bu w poslenjej wójnje spaleny. Hdyż so k tomu namjet staji, praji protestant Bowen z Karoliny: „Służby sotrow njemóża z pjenjezami doscź zapłaczene bycź. Wone dźěłaju a njewoczakuja czasne myto, hacź runje su ze swojim skutkowanjom wutrobitosću kaž wojacy a rozhladnosću kaž statnikojo (wysocy krajni zastojnicy) wopokazali. Hacź runje běchu z połodnischich krajow (tehdom njepscheczelskich) njejsu wone we wójnje žanoho rozdźěla bjez khorymi czinike, wschitkich su z tej samej luboszu wothladałe. Hdyż żołta zymnica wudyri, a mužowje a lěkarjo dla natykowacej khorosće cźěkachu, su miłoszciwe sotry same wutrałe, zo bychu khorym a mrějacym pomocne byłe.“ Po tajkich słowach pschiwza so namjet z 110 hłosami pscheczіwo 45.

Należnosće towarstwa.

Sobustawy na lěto 1870: 240. Mikławsch Matka (Bjedrich) ze Sernjan.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeni: Jan Klemens, s. krawca Kühnela z B.; Pawoł Julius Eduard, s. najenka Heinrich Payerna z Hrubjelczic; Madlena, dź. kowarja Jana Almerta z B.; Hana Helena, dź. Jana Rjeczki z Dźěchorec. — Wěrowani: Jan Handrik z Radworja a Hana Domanic z Jasenicy. — Zemrjeczi: Marija Madlena, mandź. njeboh żiwnosczerja Michała Rězaka z Wuric (w Budyschinje), 67 l. 5 m.; dźěłaczeŕ Mikławsch Kral z Lutobcza, 40 l.; Ida Martha, dź. F. W. Porstendorfera, 11 měs.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

K czesczi Bożej a k spomoženju duschow su dale woprowali: Michał Rencź z Jasenicy 1 tol.; njemjenowany na motto: Po „žnjach“ wjacy dam! “15 nsl; na Roblec kwasu w Baczonju 10 tol.

Hromadze: **3453** tol.

Różowc

najzbóžnischeje knježny z rozpominanjemi a modlitwami. Za domjacu pobožnosću zrjadował Handrij Duczman. Zeschity płaczi 15 np.

Czischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski cžasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 13. **2. julija 1870.** **Lětnik 8.**

Wusměscheŕ spowjedje.

W jenym wjetschich městow Francózskeje zhromadźi so z wjecžora towarstwo młodych ludźi w jara wopytanym hoscžencu, hdjež so wo politicy a druhich wschědnych nowinkach rozryczžowachu. Ale jich rozryczžowanjo pschińdže, kaž so to cžasto stawa, tež na nabožne naležnoscže. Pschitomni běchu wschitcy w tych lětach, w kotrychž so rozom powołany cžuje, swětej dobru radu dawacz. Wschitcy běchu znajmjeńscha po mjenje katholscy a wot katholskich starschich wocželmjeni; ale myslachu so po pschecžitanju někotrych knihow hižo za tak wucženych, zo wěru swojeje młodoscže zacžisnychu, kotraž jim dla jich hrěschnoho žiwjenja porokowasche. Tohodla słužachu jim nabožne rycže jenož hako pschileżnoscz, zo móhli jedyn druhoho we wusměchowanju pschetrjechicz. Wosebje běsche to spowjedz, z kotrejž směchi cžerjachu, zo bychu ze swojeje dusche te njelube zacžucža wuhnali, kotrež spomnjenjo na spowjedz w nich wubudžowasche, a zo bychu tak sami so zjebali wo tu hnadu, kotruž je Khrystus k naschomu spomoženju w swojej cyrkwi zawostajił.

Jedyn prajesche: „Ale, to by wjesoła wěc była, hdy bychmy ze žorta k spowjedži dóschli.“ Towarschowje prajachu: „To by tola spodžiwny žort był a ty sebi njeby zwěrił, jón wuwjescz.“ Wón wotmołwi: „Schto je lóžsche dyžli to? Schto sadžicže? Dajcže tak a tak wjele bleschkow k najbližschej naschej zhromadźizmje, a potom powjem wam moje zhonjenja pschi žortnej spowjedži.“ Duž sebi dołho njerozmyslichu a sadžichu, schtož tamny žadasche.

Nazajtra — běsche to sobota — pschińdžechu hižo rano někotsi towarschowje k tomu skhrobkomu a dopominachu joho, zo by date słowo dopjelnił a tón samy dżeń k spowjedži schoł. Wón to ze směchami z nowa pschislubi a wěschczesche do prědka, zo z wěstoscžu wuhraje.

Psched wjecžorom poda so woprawdże do cyrkwje, stupi so pschi prěnim spo-

wjednym ſtole a cžakaſche njeſczerpnje a z woſtudkoſczu, hacž po wjele druhich ſpowjednych ſkónczńje na njoho rjad pſchińdże. Poklaknywſchi ryczeſche nĕhdże takle k ſpowjednikej: „Duchowny knjeże, njejſym pſchiſchoł, zo bych ſo woprawdże ſpowjedał, ale zo bych wuſadżeny dobytk wuhrał, pſchetož tak a tak je ſo ſtało. Sym drje woprawdże tele a tele hrĕchi wobeſchoł, ale niczo ſebi z nich njeczinju.“ Hdyž bĕ wón ſkóncził, rjekny ſpowjednik mĕrnje: „Ty ſy ſo hrĕchow wuznał a tak ſwoje ſczinił; nĕtko mam ja winowatoſcz, zo bych tež ſwoje ſczinił a zo bych tebi pokutu napołożił. Ty budżeſch tſi dny za ſobu rano, pſchipołdnju a wjeczor tele ſłowa prajicz: Smjercz je, ale ja ſebi z toho niczo njeczinju; ſud je, ale ja ſebi niczo z toho njeczinju; hela je, ale ja ſebi niczo z toho njeczinju.“ A z tym joho ſpowjednik puſchczi.

Tón ſamy wjeczor wozjewi wón ſwojim towaŕſcham ze ſpokojnoſczu, zo je ſwoje prĕdkwaczo dokonjał a żadaſche jich wo wuſtajene myto. Czi njebĕchu ſo tajkoho bohahanjeŕſkoho ſkutka nadżeli, bĕchu nĕtko kaž zamoleni, nochcychu jomu te myto dacz a żadachu, zo dyrbi prjedy hiſchcże napołożenu pokutu dopjelnicz, dokelž tež ta k ſpowjedźi ſłuſcha. „Jelizo niczo wjacy njeje,“ praji wuſmĕſcheŕ ſpowjedże, „dha njech ſo to ſtanje; dam wam czeſtne ſłowo, zo tež to dopjelnju a dobyczo je a budże na mojej ſtronje!“

Woprawdże pocża poruczene ſłowa wuprajecz, najprjedy bjez myſlow a potom tola ze zaczuczom. Tele ſłowa wubudżichu poduſchenu wĕru zaſy, kotruž bĕ w prĕnjej młodoſczi mĕł; wone czinjachu joho njemĕrnoho a na poſledku nochcychu wjacy z horta. Boża miłoſcz wuži tele ſłowa k tomu, zo by joho z hrĕchow a zabłudżenjow wutorhnyła. Wón pocża nutrnje na ſmjercz, na wĕczhnoſcz a na ſwoju hrĕſchnu duſchu myſlicz. Trajeſche to nĕkotre dny a Boża hnada bĕ ſwoje dżĕło dokonjała. Młodżenc poda ſo zaſy k tomu ſamomu ſpowjednikej, pola kotrohož bĕſche ſo prjedy ze żortom ſpowjedał, a nĕtko wotkry jomu ſwĕrnje potajnoſcże ſwojeje duſche a proſcheſche wo pomoc k wĕrnej ſpowjedźi a k prawomu zjednanju z Bohom.

Tak wĕrje a kſcheſczańſkomu żiwjenju zaſy pſchiwobroczeny ſtaraſche ſo wón z horliwoſczu w dobrych ſkutkach zaſy narunacz ſwoju prjedawſchu njerodnoſcz a pohórſchowanjo. Pſchi pſchileżnoſczi powjedaſche ſam tule hiſtoriju ſwojoho wobroczenja ze wſchĕmi podrobnoſczemi a dżakowaſche ſo pſchedwidżiwoſczi Boha ſamoho, kotryž je joho wonjeczeſczenjo ſakramenta pokuty k tomu wużił, zo by joho ze ſwojej luboſczu wobjał a zabłudżenoho runje tehdom na prawy pucz wrócził, hdyž ſo zdaſche, zo je toho najmjenje hódny.

Kranjenjo ſwjatych hoſtijow w Rieti.

Gabriel Ferretti, nĕtko kardinal w Romje, bĕſche prjedy biſkop w mĕſcze Rieti (z 12,000 wobydlerjemi), kotrež w rjanych apenninſkich horach leži. Jenoho ranja namakachu, zo bĕ tamniſcha cyrkej ſ. Mikławſcha wot złóſnikow wotewrjena, a zo bĕchu czi bjez druhimi wĕcami tež kheluch ze ſwjatymi hoſtijemi a monſtrancu, tohorunja ze ſwjatej hoſtiju, pokranyli. Cyła woſada bĕ zrudżena. Ferretti pła-

kasche nad tajkim njeskutkom a postaji schtyri dny poscženja k pokuczenju. Pschi zjawnych pokutnych processijach dżěsche wón sam takrjec hako wopor za hrěch we swojej wosadże z nahej hłowu, bosy a ze schtrykom na schiji. Joho wobliczo njewuskhny pschi stajnych sylzach zrudoby. Wjacy krócz za dżeń napominasche wón ludźi we cyrkwi k modlenju za njezbożownoho cžłowjeka, kiž je tamnu złóscz wobeschoł. Na ranju schtwórtoho dnja zwonjesche so ze wschěmi zwonami; pschetož kheluch ze swjatymi hostijemi bu pschi cyrkwinych durjach namakany. Biskop donjese potom z assistencu duchownych a swětnych zastojnstwow we swjatoczнej processii Najswjeczischе zasy do cyrkwje, psched kotruż bě je złóstnik sam w nocy dobrowólnje stajił. Tule swjatoczнosczż wobzankny horliwy pastyŕ z rycžu, w kotrejż hischcże raz tsidnjowske Boże służby pschipowjedźi, a pschistaji, zo njepschestanje Boże służby dżeržecz, doniż so tež monstranca njewróczi. Lud pschizwoli rady do toho a wopokazowasche z nowa wulku nutrnosczż, kotraż njemóżesche bjez płodow wostacz. Druhi wjeczor hižo pschińdże paduch woprawdże rozkaty k swjatej spowjedźi k jenomu duchownomu w měscze. Wón woteda tež monstrancu z njezranjenej swjatej hostiju měschnikej, kotryż ju w nocy w swojim bydlenju skhowa a na ranjo do cyrkwje s. Michała na pschedměscże donjese. Wopomnimy radosczż pobożnoho luda a horliwoho biskopa, hdyż so na tsecżim ranju ze wschěmi zwonami namakanjo monstrancy a tak wujednanjo z Bohom za bjezbóżny skutk wozjewjesche. Ferretti donjese we wulkej processiji Najswjeczischoho zasy do cyrkwje s. Mikławscha, psched kotrejż hischcże hnujacu rycż dżerżesche. Po żadosczi wosadnych běsche pozdżischo wosebite swjatoczne dżakprajenjo za wobroczenjo hrěschnika. Tónle dżeń tsělachu z kanónami, twarjachu cžestne wrota, zrjadowachu zasy rjanu processiu, psched kotrejż kwětki sczelechu. Wjele wjesnoho luda běsche tehdom do města pschischło, zo bychu dżěl brali na radosczi měschczanow. K podżakowanju cžinjesche biskop Ferretti potom pěschi pucz do Loreta sobu a wotradżesche wschitke slědżenjo za pokutnym złóstnikom.

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina. Każ słyschimy, je k. kapłan Wowcžerk w Kulowje khory. Bóh daj, zo by so skoro zasy wustrowił!

Z Budyschina. Na s. Jana je k. kubleŕ Jan Wólman z Cžornec tawzynt toleri wupłacził, kotrejż je wón hako dar k twarjenju noweje cyrkwje slubił. Bóh zapłacz jomu a joho swójbje z cžasnymi a wěcznymi kublami! Swojej cyrkwi pak wubudź Bóh hischcże wjacy tak wulkomyslnych dobroczerjow!

Z Radworja. Nasch wucžeŕ k. Handrij Bräuer je pschecy hischcże khorowaty a je toho dla schulski vikar z Budyschina sem póstany.

Cyrkwinske nowinki a powjescże.

Z Prahi. Tudy je k. Ruffer, probst na Wyschehradże a cžěski spisowaŕ, 18. junija zemrjeł, nimale 80 lět stary. Wón mějesche swój kaschcż hižo wjele

lět we swojim wobydlenju pschihotowany. W Prazy bě hako dobroczeŕ a załožeŕ wustawa za khudych jara znaty. Hako khudy hólczk pschińdże wón ze swojoho narodnoho města Skalicy do Prahi a pschinjese tehdom poruczacy liszik njeboh wyschehradskomu kanonikej Dittrichej, kótryż běsche też ze Skalicy. Hólczk stupi do wuczby pola rjemjesnika. Jenoho dnja dżěsche kanonikus z nim z Wyschehrada do Prahi nuts. Na swojim puczu pschińdżeschtaj nimo jenoho pjekarja, a duchowny praji, zo by sebi jenu caktu wubrał. Hólczk praji, zo pjenjez nima. „Ja zapłaczu,“ praji smějo kanonikus; na czoż sebi hólczk najmjeńschu caktu wuzwoli. Tale pschistojnosczż lubjesche so duchownomu, tak zo so dale za tohole hólca staraschе, a hdyż talenty na nim pytny, daschе jomu schtudowacz. Ruffer dosta w l. 1817 měschnisku swjeczizu, a bu skónczinje probst kapitla. Wón sam je prajił, zo je kóżdykrócz z wěstej pokornosczu wot tamnoho czasa nimo teje khěże schoł, hdżeż bě so joho dalischе żiwjenjo hinak wobroczżiło. Psched někotrymi lětami bu tamna khěża subhastirowana. Kanonikus Ruffer da někomu poruczinosczż, zo dyrbi ju za kóżdy pjenjez kupicz. To so sta. Na měsczе makeje khěże pak natwari njeboh Ruffer nahladne twarjenjo a załoži w nim wustaw za khudych.

Z Prahi. Kapitel na Wyschehradże budże w septembru 800létny jubilej swojoho załoženja swjeczicz.

Czěska. Na 10. julija budże w Chotounje pola Czěskoho Broda 900létny jubilej narodżenja swjatoho Prokopa, patrona Czěskeje, swjeczeny. Wosebity wubjerk je k tomu wulke pschihoty hižo czinił. W Prazy budże tónsamy dżeń swjedżeńska processija do cyrkwje ss. Cyrilla a Methoda w Karlinje.

Schlezynska. Najstarschi duchowny w diöcesy je 28. meje zemrjeł, nimale 91 lět stary Striegauski wusłużeny farař Klimke. Hdyż Napoleon I. do Rusowskeje czehnjesche, zasta wón dżeń we Wulkim Głogowje. Tam běsche tehdom njeboh Klimke kapłan, a dyrbjesche na khěżorowu poruczinosczż pólne Boże służby dżerżecz. Napoleon běsche tehdom jara pobożny. Pschi pschežohnowanju daschе wón z kanónami tsělecz.

Pruska. W Eislebenje (Lutherowym narodnym měsczе) maja benediktinki filialny klóschtyr. Nětk chcedża tele knjeżny pschihodnu cyrkej twaricz a trjebaja k tomu twarskopolicajsku dowolnosczż. Tola tamnischa měschczańska wyschnosczż nochce tu samu jim dacz. Wona praji: „Wy sczе tudy jenoż hako privatne parschony a stejicze pod towarstwowym zakonjom; potajkim njesměczе so ani z waschim klóschtyrskim mjenom mjenowacz, dokelż po zakonju je cuze mjena nosyczż zakazane.“ O mudra policija, knjeżerstwo budże tebi swěcu tyknyczż dyrbjeczż! Po towarstwowym zakonju by so dyrbjało kóżde zhromadżenjo knjeżnow prjedy policajstwu wozjewicz, zo mohło wone jenoho abo dweju kommissarow do zhromadżizny póslacz na tajke městno, z kotrohoż so wschitko widżecz a słyschecz hodżi! A policajska wyschnosczż w Eislebenje je woprawdże tak dziwna, zo praji, spomnjena zakońska poruczinosczż płaczi też w tutym padże a za kóżde zhromadżenjo k Božim służbam! Tajke wukładowanjo zakonja tola nanihdy pschipóznate njebudże!

Němska. Psched tydżenjom mějachu pschedsydojo towarstwow rjemjesniskich hłownu zhromadżiznu w Kölnje.

Němska. Dom (cyrkej) we Frankfurcze je pschi lońschin wohnju tak wulku schkodu czerpjeł, zo budże horni dźěl dyrbjecź so potorhacź a z nowa natwaricź. Nětko je postajene, zo ma tórm 333 stopow wysoki bycź, kiž bě dotal 256 stopow. Wschě wudawki na twarbu su na 924,050 schěsnakow wuliczene. K tomu nahromadźi komité, kiž je za dotwarjenjo so zeschoł, 200,000 schěsnakow; pruski kral je tež 200,000 slubił a zbytk zapłaczi bohate město samo. Twaricź zapoczny lětsa.

Bajerska. W měsczе Neuburgu je bohata wudowa Wolfowa psched dlěschim czasom zemrjeła, kotraž bě wjetschi dźěl swojoho zamoženja dobrym skutkam wotkazała. Tak da wona 12,000 schěsnakow k załoženju nowoho duchownskoho městna pschi jenej tamnischej wosadże, 5000 schěsnakow k załoženju hójerńje, 5000 schěsnakow za Piusa IX. atd.

Rakuska. Wólby do sejmow su z wulkoho dźěla lěpje za katholsku wěc wupanyke, dyžli hdy prjedy. To towarstwa czinja!

Khrowatska. Rakuski khěžor je hako wuherski kral po namjecze wuherskoho ministra grofy Andrassy kanonika Michailovitsa z Temeschvara, kiž bě we wuherskej revoluciji duchowny honvedow, za arcbiskopa w Agramje pomjenował. To budże zasy jena nowa wina njespokojnosczе Khrowatow, kiž su tola pschech khěžorej swěrni byli. Toho dla su hižo sejmscy zapóskancy banusej Rauchej (khěžoromomu naměstnikej, kschczenomu židej) interpellaciju abo protest póstali. Po wurunanskim zakonju wot 8. novembra 1868 pschistuscha pomjenowanjo arcbiskopa samoprawnomu (autonom) knjezerstwu Khrowatskeje w Agramje samym a sydło arcbiskopa Khrowatej, nic pak jene wuherskomu ministerstwu a druhe Madźarej, kotryž Słowjanow njelubuje. Khrowatowje so nětko prascheja, schto je banus pschecźiwo tajkomu njezakońskomu czinjenju ministra Andrassya spytał.

Italska. Knjezerstwo lubuje tu a tam processiony zahanjecź. Tak bu w Palermje lětsa procession na Boże Czěło zakazany.

Z Roma. Na 17. juniju běsche 24 lět, zo je Pius IX. za bamža wuzwoleny. Tak bliži so wón k lětam swjatoho Pětra, kotrež hischcze žadyn bamž docpěł njeje. Do toho czasa płaczesche pschistowo: „Non videbis annos Petri t. r. njebudżesch widźecź Pětrowe lěta!“ Po podawiznach je s. Pětr, kiž měješche prjedy w Antiochii sydło, so w lěcze 42 w Romje zasydlił a wottudy cyrkej regirował 25 lět, 2 měsacaj a 7 dnow. Doczaka-li Pius IX. dźeń 24. augusta 1871, docpěje Pětrowe lěta. Tak dołho dotal žadyn bamž njeje knjeził a tež so žadyn njeje Pětr mjenował. Najdlěje su knjezili czile tsjo: Hadrian I. knjezesche 23 lět 10 měsacow 17 dnow; s. Silvester 23 l. 10 m. 27 d. a Pius VI. 24 l. 6 m. 14 d. Nětko je potajkim jenož hischcze Pius VI., kotryž je ze wschitkich 256 nastupnikow s. Pětra dlěje knjeził dyžli Pius IX.

Z Roma. Na dnju bamžowoho wuzwolenja měješche kardinal Patrizi zbožopschejacu rycź w mjenje koncilskich wótcow. Bamž wotmołwi nimale scźěhowace słowa: „Pschede wschěm dyrbju so Bohu dźakowacź, zo je mi pschez swoju hnadu spožcził, tež 24. lěto bamžowstwa dokonjecź. Dźakujmy so jomu tež wschitcy za spodźiwne zakitanjo, kotrež wón swojej cyrkwi pschezcyknje na tak widźomne waschnjo poskicza. Potom dźakuju so tež wam za zbožopschecza, kotrež scze mi runje pschi-

njesli. Ja njemóžu pak zamjelczecz, zo su so w poslenim czasu tež podawki stałe, kotrež mje zrudzichu. Tohodla proschmy Boha wschitcy, zo by w swojej hnadze nasch zhromadny wulki skutk k wužitkej cyłoho człowjestwa nam dokonjecz dał.

Z Roma. Arcbiskop Odin z New-Orleansa (w Americy) je tudy wumrjeł. Wón je schěsnaty zemrjetych koncilskich wótcow.

Z Roma. Swjedzeń Božoho Cžela běsche lětsa zasy jara swjatocžny; biskopow běsche na 500 pódla. Tsi tiary, kotrež so tehdom pschi processii psched bamžom njesu, su tele: prěnja, kotruž je Napoleon I. Piusej VII. darił, w hódnoszi 234,922 frankow; druha wot schpanijskeje kralowny Piusej IX. darjena, 153,500 frankow winojta; tsecza, wot hrodowskeje gardy Piusej IX. data a 21,000 frankow płaczaca.

Z Roma. Na 14. dnju junija bu na pohrjebnischczu San Lorenzo wopomnik poswjeczeny, kotryž je bamž wojakam w lěcze 1867 w bitwach panjenym stajicz dał. Bamž a wjele biskopow bě pschitomnych.

Z Roma. Na koncilu ryczi so na generalnych zhromadžiznach (bě jich hižo 75) wo bamžowej njezmolnoszi. Ryczże so nětko njewozjewja, a jenož to a wone so z nich donoschuje. Z toho so stanje, zo husto cyle wopaczne powjesczе do wschelakich nowinow pschińdu, kotrež so potom z dźěła abo cyle wotwołaja.

Francózska. Biskop Dr. Räß we Straßburgu, kiž je khorowatoszče a staroby dla (wón je nimale 80 lět) dowolnoszcz wot koncila dostał, bu pschi swojim domojwróczenju jara swjatocznje powitany. Kapitel, měschczanske wyschnoszče, wysoch wojerscy a civilni zastojnich a wjele druhich ludźi pschińdzechu jomu hacz na dwórnischczo napscheczo.

Francózska. Jedyn zapósłanc běsche w krajnej komorje zběhnjenjo jesuitskoho rjada žadał. Na to wotmołwi jomu spisowař Sarsey, kotryž sam pscheczel jesuitow njeje, w nowinach Gaulois takle. „Jelizo pschipuschczimy, zo je w naschim kraju wjele jesuitow, znjeměri to was? Zawěszče cžinja woni swoje dźěło kaž my wschitcy; my pschedawamy swoje žita, wino, tkaniny atd., bjez toho zo bychu so jesuitowje do toho měscheli. Kajke winy mamy nětko my, hdyž so wo jich należnoszče staramy a jich znjeměrimy? Wy prajicze: Woni wucža nasche dźěczi! Dźiwne dopokazmo pscheczіwo nim! Haj, wucža, ale jenož te, kotrež jim dowěrimy. Wy nochcecze jich za wuczerjow; dobre — wschak woni njepschikhadźeja, zo bychu wam wasche dźěczi z mocu wotwjedli. Woni skutkuja pschez naryczenjo, prajicze wy! Je dha to wascha wěc, zo byschcze so naryczecz dali, a jelizo so wasch susod naryczecz da, stara to zasy jenož joho. To je kóždoho wola, hacz chce dźěczi k jesuitam słacz abo nic. Dyrbimy pscheczіwo kóždomu znjeslіwi bycz, potajkim tež pscheczіwo jesuitam. Ja zapschijam, zo buchu jesuiczi pschescžěhani w czasu, hdzež njeběsche krajanam dowolene towarstwa zakožecz. Ale nětko! Z kajkim prawom chcecze towarstwo Jězusowe (jesuitow) zběhnycz a z Francózskeje wuhnacz, hdyž joho sobustawy ze swobodneje wole k njomu pschistuscheja?“ Tajke wuprajenja móžemy snadź tež pscheczіwo „schkrěkawam“ w naschich stronach druhdy trjebacz. Jenož rune prawo wschitkim!

Z Pariza. Pryncojo ze zahnateje kralowskeje swójby Orleans su senatej

(ſejmej) peticiju podali, zo ſměli ſo zaſy do Francózſkeje wróćźicź. Ale miniſter prajeſche, zo bychu ſo dyrbjeli na wulkomyſlnoſcź kněžora ſamoho wobroćźicź, hdy bychu woprawdźe wuſłyſchenjo próſtwy žadali. Wěryhódne tež je, zo chcedźa ſo pryncowje ze ſwojej peticiju jenož w pomjatku francózſkoho luda wobnowicź a prajicź: Jelizo budźecźe něhdy po Napoleonowej ſmjercźi abo hiſchcźe prjedy krala trjebacź, my ſmy tež k waſchim ſłužbam! Pódla ſtanje ſo z tutej próſtwu nětcźiſchomu knježeŕſtwu kuſk njeluboſcźe, dokelž budźe drje ju zacźiſnycź dyrbjecź.

Z Pariza. Zahnata ſchpaniſka kralowna Iſabella je tudy piſmo wozjewiła a tež do Schpanſkeje póſłała, w kotrymž praji, zo ſchpaniſki trón t. r. jenož ſwoje prawo na njón ſwojomu pryncej Alfonſej z Aſturije wotſtupi. Doniž joho lud abo ſejm za krala njewuwoła, woſtanje pryns pola macźerje.

Belgiſka. Pſchi wólbach na ſejm (landtag) ſu tónkróćź katholikowje dobyli t. r. změja tam wjacy ſobuſtawow, tak zo je njewěriwe miniſterſtwo wotſtupiło. Te ſame ſpěchowaſche mjenujcy wſchudźom we wſchěch ſtatnych ſłužbach ſwobodnych murjerjow a je w poſlenich lětach w Belgiſkej wjele njepſchezjenoſcźe a wobcźežnoſcźe cźiniło.

Jendźelſka. Katholſki lordkancleŕ Iriſkeje, k. O'Hagon je doſtojnoſcź jendźelſkoho peera doſtał. Wot cźaſa tak mjenowaneje reformacije je to tſecźi katholſki peer.

Pólſka. Adminiſtrator diöceſy Wilna, Žylinſki, kiž je na ſtronje knježeŕſtwa, ma wſchitkich katholſkich měſchcźanow pſchecźiwo ſebi a boji ſo wo ſwoje žiwjenjo. Wón z cyła njewukhadźa, ani w cyrkwi ſo pokazacź njeſmě, a w joho wobydlenju ſu ſtajnje někotſi policajowje.

Turkowſka. Kacźanſkich kſcheſcźanow (t. r. katholikow z kacźanſkej cyrkwinej ryczu) je: w Albanſkej 700,000, Boſniſkej 200,000, w Konſtantinoplu 30,000, w Egiptowſkej 60,000, w Rumunſkej (nětk nimale ſamoſtatnej) 120,000, w Syriſkej a na kupje Cyprus 509,000.

Paläſtina. Po „Universu“ je lětſa w zymje wjele židow (někotre tyſacy) z Francózſkeje a druhich nawjecźornych krajow pſchez Konſtantinopel do Paläſtiny pucźowało, dokelž je ſo w židowſkich horach wěſty meſſias pokazał, kotryž pokutu předuje a dźiwy cźini. Bratraj Lemanaj, kotrajž běſchtaj prjedy židaj a nětko ſtaj katholſkaj měſchnikaj, dopokazaſchtaj we woſebitej knižcy, zo je to hižo ſchěſcźadwacyty meſſias, kotrohož židźa za zbóžnika wudawachu. Toho jenoho a wěrnoho Zbóžnika hiſchcźe njeznaja!

Syriſka. W tutym kraju je lětſa wulka ſuchota, tak zo ſo njepłódnoſcźe a hłodu boja. Gubernator provincy, Reſchid paſcha je tohodla poručźnoſcź dał, zo bychu ſo zjawne modlitwy za wotwobrocźenjo tajkoho njezboža dźerżake. Sam paſcha pſchińdźe 25. měrca na hłowne torhoſchcźo měſta Beirut, hdźež ſo najwyſchſchi duchowni a ſwětni zaſtojnicy zhromadźichu, wobdacźi wot njepſchehladneje mnohoſcźe kſcheſcźanow a Turkow. Najprjedy wołaſche ſo imam (duchowny Turkow) k Bohu, zo by ſwoje žohnowanjo wulał na puſtu zemju; wſchitcy wotmołwichu: amen. Potom zaſpěwa grichiſkoſchismatiſki patriarcha z Antiochije z dwěmaj biſkopomaj hymnu (khěrluſch) k cźeſcźi Božej a wobzamknu z arabſkej modlitwu. Skónczńje modleſche ſo grichiſkokatholſki biſkop z Beiruta, 80lětny ſtarc, na cźož

tež mohamedanowje (Turkojo) z kſcheſczanami wotmołwichu: amen. Bjez tym ſtejachu tež Židża nazdala a ſpěwachu hebrejſke pſalmy.

Należnoſcże towarſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1870: kk. 241. Hana Kralowa z Nowoſlic; 242. Jurij Großmann z Luha; 243. Mikł. Lehmann ze Smjeczkec; 244. Michał Mkónk z Hory.
Na lěto 1869 zapłaczi: kk. 400. Hana Kralowa z N.; 401. 402. N. N.
Zemrjety ſobuſtaw: Michał Delan z Lutowcża.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchczena: Helena Gabriela, dź. kublerja Handrija Gudy z Hornjeje Kiny.

Radworja. Kſchczeni: Hańża, dź. Jana Kroſchka ze Kupoje; Mikławſch, ſ. Mikławſcha Donata z Radworja; Marija Madlena, dź. Jakuba Gruberta z Radworja; Madlena, dź. Jana Spitanka z Luha; Hańża, dź. Michała Donata z Měrkowa; Pětr Ernſt, ſ. Ernſta Freiberga z Měrkowa †; Jan ſ. Jana Böhmaka z Haja. — Zemrjeczi: Wórſchla njeboh Mikławſcha Buſche z Radworja, 64 l., 10 m. 17 dn.; Madlena Hendrichec z Radworja, 72 l. 4 m. 15 dn.; Marija, m. Jakuba Czorlicha ze Zdźerje, 61 l. 4 m. 4 dn.; Michał, ſ. Boſczana Běrka z Khelna, 44 l. 2 m. 3 tydź.; Handrij Scholta z Radworja, 67 l. 7 m. 3 tydź.; Jan Schmurander z Kamjenej, 41 l. 5 m. 11 dn.; Michał Delan z Lutowcża, 73 l. 1 m. 1 dź.; Marija dź. Michała Schenka z Radworja, 1 l. 8 m. 1 dź.; Michał Span z Radworja, 58 l. 5 m.; Michał Kubanka z Boranec, 66 l. 2 m. 4 dn.; Marija Auguſta, dź. Bjedricha Wylema Gnauki z Radworja, 2 l. 5 m. 14 dn. — Wěrowani: Michał Mark z Budyſchina, z Mariju Wilhelminu Bartec ze Zdźerje; Jan Strauß z Brěmjenja z Hanu Rjeczkec ze Zdźerje; Handrij Czěſla z Łupjanſkeje Dubrawy z Mariju zwud. Kubaſchowej z Khaſowa; Jakub Auguſt Wencel z Dźěžnikec z Mariju Wiczazec z Boranec.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

K czeſczi Božej a k ſpomoženju duſchow ſu dale woprowali: M. P. z P. 10 tol.; czeledź na kuble M. Pjecha z Pozdec (P. Z., A. S., M. S., Kh. S.) 5 toleŕ; kubleŕ Jakub Libſch z Hornjoho Hunjowa 100 toleŕ; Kowarjecy z Czornec 20 tol.; wuměnkarka Czechowa z Jaſeńcy 15 nſl.; z Hory: kubleŕ Jakub Chyž 3 tol., Mikławſch Jenka 1 tol., Jakub Zarjenk 15 nſl., Mikławſch Nowak 2 tol.; z Czaſec: Mikławſch Schpitank 25 tol., Schpitankec ſwójba 2 tol., wotroczk Pětr Bětka 1 tol., Hana Zarjenkec 1 tol., ſkužownicy: M. H. 10 nſl., M. B. 15 nſl., M. B. 15 nſl., M. W. 10 nſl., kubleŕ Jan Wolenk (Běr) ze Zyjic 50 tol.; M. K. ze S. 1 tol.; Jurij Großmann z Luha 1 tol.; njeboh Jakub Bětka z Dobroſchic 12 tol.; H. P. ze S.; 1 tol. 15 nſl.

Hromadże 3691 tol. 10 nſl.

Pſchiſpomnjenjo. Tawzhnt toleri wot k. Jana Wólmana z Czornec, kiž w 1. cziſle Póſta hako ſlubjene ſteja a ſo hižo ſobu licza, ſu na ſ. Jana wupłaczene a njeſu dań wot 1 julija. — Te hižo quittirowane 9 tol. z Jaſeńcy ſu takle nawdate: Pětr Kſchižank 1 tol., Mikławſch Zynda 1 tol., Jakub Bjenſch 1 tol., Jakub Müller 5 tol., Jurij Schiman 1 tol.

Cziſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towařstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 14. **16. julija 1870.** **Lětnik 8.**

Dogmatiske wustajenjo

katholskeje wěry, wudate we tsečim posedženju swjatoho ökumeniskoho koncila we Vatikanje.[1])

Pius, biskop,

słužownik božich słužownikow,

z pschihłosowanjom swjatoho koncila k wěčnomu wopomnječu.

Syn boži a wumožnik cłowjeskoho splaha, nasch knjez Jězus Khrystus je, hdyž chcyšche so k njebjeskomu Wótcej wróčić, slubił, zo chce ze swojej na zemi wojowacej cyrkwju być wschitke dny hač do kónca časa. Toho dla wón ženje we žanym času pschestał njeje, lubowanej njewjesče pschitomny być, jej pschi wučenju pomhać, ju pschi skutkowanju žohnować, jej we strachotach pomoc pschinoschecź. Hdyž pak je so tale joho spomožna zastaroscź z njeličbnych druhich dobrotow stajnje wozjewjała, dha je tasama so zjawnischo nazhonika z tych płodow, kotrež su kscheseźanskomu swětej z ökumenischich koncilow, a wosebje z Tridentinskoho [2]), hač runje we njepscheźelskich časach wotdźeržanoho, najdobnischo zeskha-

---

1) Wozjewjenjo tutoho sta so 24. hapryla 1870 z pschihłosowanjom wschitkich zhromadženych biskopow. — Za mjenje wučenych drje je tudy wjele wěcow njezrozemitych, ale smy so prócowali, pschełožk pschi móžnej dosłownoscźi tak zeserbschćźić, zo móže rozhladny cźitar pschi něschto hłubschim pschemysłenju tola zapschijecź, wo cźim so jedna. Pschidate pschispomnjenki njech k wjetschomu rozjasnjenju stuža.

2) Tridentinski koncil trajesche pod bamžom Pawołom III. wot 13. decembra 1545 hač do 17. sept. 1549, pod bamžom Juliom III. wot 1. sept. 1551 hač do 28. hapr. 1552 a pod bamžom Piusom IV. wot 18. jan. 1562 hač do 4. dec. 1563.

dżałe. Pschez nje [3]) buchu mjenujcy najswjeczische wuczby wěry kruczischo wupra-jene a bóle rozestajane, błudy zaczisnjene a zamjezowane; — pschez nje bu cyr-kwinska czahnitba zasy wobnowjena a kruczischo zrjadowana; — we duchownstwje bu prócowanjo wo wědomosczy a pobožnosczy spěchowane, k kubłowanju młodziny za swjate wojownistwo [4]) buchu wustawy założene, a skónczinje buchu poczinki ksche-sczanskoho luda pschez podrobnische rozwuczenjo wěriwych a pschez czasczische wuži-wanjo sakramentow wobnowjene. Pschez nje sta so wysche toho wužsche zjenosczenjo stawow z widzownej hłowu a cyłomu mystiskomu [5]) czěłu Khrystusowomu bu móc pschidata. Pschez nje buchu nabožne towarstwa a druhe wustawy kschesczan-skeje pobožnosczje mnohosczene. Pschez nje nasta tež tamna trajaca a hacž k psche-leczu krewje wobstajna zahorjenosczy we rozschěrjenju Khrystusowoho kralestwa da-loko po swěczje.

Tola hdyž tele a druhe nahladne dobytki, kotrež je boža mikosczy wosebje pschez poslednju ökumenisku zhromadziznu cyrkwi wudzěliła, z dzakownej wutrobu, kaž so słuscha, wopominamy: njezamožimy tola hórku bolosczy nad tak wulkim złym podusyczy, kotrež je najbóle z toho nastało, zo bu pola jara mnohich pak nahladnosczy tejesameje swjateje zhromadzizny zacpěta abo najmudrische wustajenja njewobkedzbowane.

Pschetož nikomu njeje njeznate, zo su so błudy, kotrež Tridentinscy wótcowje zaczisnychu, hdyž buchu nabožinu nastupace wěcy, po zanjechanju bójskoho wucžer-stwa cyrkwje, wosebitomu rozsudzenju kóždziczkoho zawostajene, po czasu do wsche-lakich rozschczěpkow (sektow) rozwikle a zo je, mjez tymi zo so mjez sobu njepschezjedne wadzachu, skónczinje wschitka wěra do Khrystusa pola mnohich wo-khablena. Tak so hižom sama swjata biblija, kotraž bu prjedy jeniczki kužoł a sudnik kschesczanskeje wuczby mjenowana, nic wjacy za bójsku měcz, haj bajskim wumysljenjam pschiliczicz poczina.

Tehdom nasta a bu jara daloko po swěczje roznjesena tamna wuczba ratio-nalisma [6]) abo naturalisma [6]), kotraž, kschesczanskej nabožinje hako nadpschirodnomu wustawej we wschitkim napscheczo, ze wschej prócu na to dżěła, zo by Khrystus, kiž sam je nasch knjez a zbóžnik, z człowjeskich wutrobow a ze žiwjenja a poczin-kow ludow wuzamknjeny był a so, kaž praja, knjejstwo samoho rozoma abo pschi-rody założiłe. Po wopuschczenju a zaczisnjenju kschesczanskeje nabožiny, po zaprěczu wěrnoho Boha a joho Zakbowanoho, je mysl mnohich skónczinje do bjezdna pan-theisma [7]), materialisma [8]) a atheisma [9]) zapadnyła, tak zo hižon samu rozomnu

---

3) t. j. pschez ökumeniske koncile.

4) t. j. duchowna słužba.

5) Mystiske czěło Khrystusowe, t. j. zhromadnosczy žiwych (sprawnych) sobustawow Jězu-soweje cyrkwje, kotrychž duchowny zwjazk so tak kruty mysli, kaž zwjazk czělnych stawow. Hłowa tohole potajnoho, po cyłym swěcze rozpschestrjenoho duchownoho czěła je Khrystus.

6) Rationalismus a naturalismus mjenuje so błud, kotryž zaczisku jo wschitke wyschsche zjewjenjo a rozswětlenjo, samy rozom za poslednje a najwyschsche žórło a sudnika toho postaja, schtož ma so wěricz.

7) Pantheismus mjenuje so błud, kotryž wschitko, schtóž na swěcze je, za Boha dżerži.

8) Materialismus mjenuje so błud, kotryž praji, zo wscho, schtož je, z czělesneje (körperlich) pschirody wukhadża a nastawa, a zo duscha atd. je jenož wuplód a dżěl czělesneje pschirody.

pschirodu a wschitke prawidło sprawnoscze a prawdy prěja a so prócuja, najhłubsche zakłady cžłowjeskoho towarstwa zpowalecž.

Hdyž so tale bjezbóžnoscž wschudžom wokoło rozschěrjesche, je so dale njezbožownje podeschło, zo so tež někotsi ze synow katholskeje cyrkwje wot pucža praweje pobožnoscze wotbłudžichu a zo je we nich, pomjeńschujo pomalu wěrnoscze, katholske zmysslenjo wosłabnyło. Pschetož wopokazało so je, zo su woni, pschez wschelake a to cuze wucžby zawjedženi, pschirodu a hnadu, cžłowjesku wědomoscž a bójsku wěru wopacžnje zaměschejo, prawu mysl wucžbow, kotruž swjata macžeŕ cyrkej džerži a wucži, skazyli a cyłoscž a cžistoscž wěry na strachoty pschiwjedli.

Kak je móžno, zo so po pschehladanju wschoho toho cyrkej njeby we wutrobje hłuboko pohnuła? Pschetož runje kaž Bóh chce, zo bychu wschitcy cžłowjekowje zbóžni byli a k spóznacžu wěrnoscze pschischli; runjekaž je Khrystus pschischoł, zo by wozbóžnił, schtož běsche zahinyło a do jednoho zhromadžił dźěcži boże, kiž běchu rozpjerschene: tak wě cyrkej, wot Boha postajena macžeŕ a wucžerka ludow, zo je dołžnica wschitkich a je pschecy hotowa a kedžbna, padnjenych pozběhnycž, khabłacych podpjeracž, kotsiž so wróczeja, wopschimnycž, dobrych posylnjecž a k lěpschomu pospěchowacž. Toho dla njemóže we žanym czasu we wobswědczenju a wozjewjenju božeje wěrnoscze wopschestacž, derje wjedžo, zo je jej prajene: Mój duch, kiž je we tebi, a moje słowa, kotrež sym do twojoho horta położił, njech njewotstupja wot twojoho horta nětko a hacž do wěcžnoscze. [10])

Toho dla njejsmy my, sczěhujo stopy swojich prjedownikow, ženje pschestali, po swojim najwyschschim japoschtolskim zastojnstwje katholsku wěrnoscž wucžicž a zakitacž, a wopacžne wucžby zacžisskowacž. Nětko pak, hdyž z nami sedža a sudža biskopowje cyłoho swěta, pschez naschu nahladnoscž k tutej ökumeniskej zhromadžizhje we swjatym Duchu zhromadženi, zepjerajo so na pisane a podate słowo boże, kaž smy je wot katholskeje cyrkwje zakitane a prawje wukožene dostali, smy wobzamknyli, z tutoho Stoła Pětrowoho psched wobliczom wschitkich, wozbožacu wucžbu Khrystusowu ze zacžisnjenjom a zasudženjom napschecžnych błudow po mocy, nam wot Boha podatej, wuznacž a wuprajicž.

Staw 1.

Wo Bohu, stworicžerju wschitkich wěcow.

Swjata katholska japoschtolska romska cyrkej wěri a wuznawa, zo je jedyn wěrny a žiwy Bóh, stworicžeŕ a knjez njebjes a zemje, wschohomócny, wěcžny, njepscheměrny, njewobsahnity, we spóznacžu a woli a wschitkej dospołnoscži njeskónczny; kotryž, dokelž je jena wosebita, cyle jednora a njepscheměnita duchowna podstatnoscž [11]), dyrbi so wuznawacž hako we byczu a bytoscži [12]) wot swěta rozdžěleny, we sebi a ze so najzbóžnischi, a njewuprajnje wyschschi nade wschitko, schtož zwonka njoho je a so myslicž hodži.

---

9) Atheismus je přeczo a zacžisnjenjo bójstwa.
10) Isai 59, 21.
11) t. j. Substanz.
12) t. j. Wesenheit.

Tutón jeniczki wěrny Bóh je we swojej dobrocziwoscżi a wschohomócnej mocy, nic k pschisporjenju swojeje zbóżnoscże, ani k dóstaczu, ale k wozjewjenju swojeje dospołnoscże pschez kubła, kotrež stworjenjam wudżěla, z najswobodnischeje wole hnydom wot spoczatka czasa z niczoho stworił wobej stwórbje, duchownu a czělnu[13]), mjenujcy jandżelsku a swětowu, a potom człowjesku hako zhromadnu z ducha a czěła wobstejacu[14]).

Wschitko pak, schtož je stworił, zdżeržuje a wobknježi Bóh pschez swoju pschedwidżownoscż, mócnje wobsahujo wot kónca hacż k kóncu a wschitko mile rjadujo.[15]) Pschetož wschitko je joho wocżomaj wotkryte a zjawne,[16]) schtož je ze swobodnoho skutkowanja stworjenjow pschichodne.

Staw 2.

Wo wozjewjenju.

Tasama swjata macżeŕ cyrkej dżerży a wucży, zo so Bóh, spoczatk a kónc wschitkich wěcow z pschirodżenym swětłom człowjeskoho rozoma ze stworjenych wěcow z wěstoscżu spóznacż hodży; pschetož wot stworjenja swěta so njewidżowne we nim, ze zrozemjenjom widży pschez to, schtož je stworjene;[17]) tola je so joho mudroscżi a dobrocziwoscżi spodobało, na druhim a to nadpschirodnym puczu so sam oho a wěczne postajenja swojeje wole człowjeskomu splahej wozjewicż, po słowach japoschtoła: Czasto a na wschelake waschnjo je Bóh něhdy k wótcam ryczał pschez profetow; najposledy we tutych dnjach je k nam ryczał pschez syna.[18])

Tutomu božomu zjewjenju runje ma so pschipisacż, zo to, schtož we bójskich wěcach człowjeskomu rozomej same na sebi njepschistupne njeje, so tež we pschitomnym postajenju człowjeskoho splaha wot wschitkich lóhcy, z krutej wěstoscżu a ze żanym pschiměschkom błuda spóznacż hodży. Tola nic tejele winy dla ma so wozjewjenjo cyle nuzne mjenowacż, ale, dokelż je Bóh ze swojeje njeskónczneje dobroty człowjeka k nadpschirodnomu kóncej postajił, mjenujcy k dżělbraczu na bójskich kublach, kotrež spóznawanjo człowjeskoho rozoma cyle pschesahaja; pschetož wóczko njeje widżało ani wucho słyschało, ani njeje do człowjekoweje wutroby pschischło, schtož je Bóh tym pschihotował, kotsiż joho lubuja.[19])

Dale je tele nadpschirodne wozjewjenjo po — wot swjateje tridentinskeje zhromadżizny wuprajenej — wěrje cyłeje cyrkwje, wopschijate we pisanych knihach a we podawiznach bjez pisma, kotrež su, z Khrystusowoho horta samoho wot japoschtołow dóstate abo wot japoschtolow samych z nutsdawanjom swjatoho Ducha każ wot ruki k ruce podawane, hacż na nas pschischłe.[20]) A tele knihi staroho a nowoho zakonja maja so cyłe ze wschitkimi swojimi dżělemi, każ su we wukazu tohosomoho

13) t. j. körperlich.
14) Conc. Later. IV. c. 1. Firmiter.
15) Mudr. 8, 1.
16) Hebr. 4, 13.
17) Rom. 1, 20.
18) Hebr. 1, 1. 2.
19) 1. Kor. 2, 9.
20) Conc. Trid. sess. IV. Decr. de Can. Script.

koncila pomjenowane a so we ſtarym katzonſkim wudawku „Vulgata“ namakaja, hako ſwjate a kanoniſke[21]) pſchijecz. Cyrkej dzerzi pak je za ſwjate a kanoniſke, nic toho dla, hako bychu jenicžcy z cžłowjeſkej prócu zeſtajane potom z jeje nahladnoſczu byłe dobreprajene, tež toho dla nic, dokelž zjewjenjo bjez zmylka wopſchijeja, ale toho dla, dokelž z nutsdawanjom ſwjatoho Ducha ſpiſane maja Boha za zapoczerja a dokelž hako tajke cyrkwi ſamej pſchepodate ſu.

Dokelž pak ſo to, ſchtož je ſwjata tridentinſka zhromadzizna wo wukładowanju ſwjatoho piſma k zawuzdzenju lohkomyſlnych duchow ſpomožnje poſtajiła, wot wěſtych cžłowjekow wopaki wułožuje, wuprajimy my, wobnowichy tamny wukaz, zo je to joho myſl, zo ma ſo we wěcach wěry a poczinkow, kotrež k wutwarjenju kſcheſczanſkeje wuczby ſłuſcheja, tamna za wěrnu myſl ſwjatoho piſma dzerzecz, kotruž je dzerzała a dzerzi ſwjata maczeŕ cyrkej, kotrejž wo wěrnej myſli a wukładowanju ſwjatych piſmow ſudzicz pſchiſłuſcha; a toho dla njeje nikomu dowolene, napſcheczo tejle myſli abo tež napſcheczo jednomyſlnomu zrozemjenju wótcow tute ſwjate piſmo wukładowacz.

Staw 3.

Wo wěrje.

Dokelž cžłowjek wot ſwojoho ſtworiczerja a knjeza wſchitkón wotwiſuje a ſtworjeny rozom je njeſtworjenej wěrnoſczi cyle podczińjeny, dyrbimy wozjewjacomu Bohu pſchez wěru pokmu poſłuſchnoſcz rozoma a wole podacz. Katholſka cyrkej pak wuznawa, zo tale wěra, kotraž je ſpoczatk cžłowjeſkeje zbožnoſcze, je nadpſchirodna móc, pſchez kotruž z nutsdawanjom a pomocu hnady božeje to, ſchtož je wot njoho wozjewjene, za wěrno dzerzimy, nic dla nutskowneje, z pſchirodzenym ſwětłom rozoma dopóznateje wěrnoſcze wěcy, ale dla nahladnoſcze wozjewjacoho Boha ſamoho, kotryž ſo mylicz a jebacz njemóže. Pſchetož wěra je po ſwědczenju japoſchtoła wopſchijeczo nadzatych a dopokaz njewidzownych wěcow.[22])

Zo pak by poſłužbnoſcz naſcheje wěry rozomej nic mjenje pſchimerjena była, chcyſche Bóh z nutskownej pomocu Ducha ſwjatoho zjenoſczicz zwonkowne dopokazma ſwojoho wozjewjenja, njenujcy bójſke ſkutki a prjedy wſchoho dzimy a profeczenja, kotrež, na doſahace waſchnjo božu wſchohomóc a njeſkónczu wědomoſcz zjawnje pokazujo, ſu najwěſcziſche a zrozemjenju wſchitkich pſchimerjene znamjenja božoho wozjewjenja. Toho dla ſu kaž Mójzes a profetowje, tak woſebje Khryſtus tón Knjez mnohe a najzjawniſche dzimy a profeczenja czinili; a wo japoſchtołach czitamy: Woni pak wuńdzechu a prědowachu wſchudzom, a tón Knjez ſobu ſkutkowaſche a wobkrucżeſche ſłowo ze ſczěhowacymi znamjenjemi.[23]) A zaſy je piſane: Mamy hiſchcze ſylniſche, profetiſke ſłowo, a derje czinicze na nje kedzbujcy, kaž na ſwěcu we czěmnym měſcze ſwěczacu.[24])

---

21) Kanoniſke, t. j. do zapiſka ſwjatych, pod nawjedowanjom ſwjatoho Ducha ſpiſanych knihow pſchiſłuſchace.

22) Hebr. 11, 1.

23) Mark. 16, 20.

24) 2 Pětr. 1, 19.

Hačžrunje pak pschihłosowanjo k wěrje na žane waschnjo njeje slepe pohnuczo ducha, njemóże tola nichtó prědowanju evangelia tak, kaž je k dostaczu zbóžnosćże trjeba, pschihłosowacź bjez rozswětlenja a nutsdawanja Ducha s., kiž wschěm dawa skódkosćź pschi pschihłosowanju a wěrjenju wěrnosćże.[25]) Toho dla je wěra sama na sebi, byrnje pschez lubosćź njeskutkowała, dar boži a jeje poczink je k zbóžnosczi skuschach skutk, pschez kotryž człowjek Bohu samomu swobodnu posluschnosćź wopokazuje, dokelž pschihłosuje a sobuskutkuje z joho hnadu, kotrejž móhł so spjeczowacź.

Dale dyrbi so we bójskej a katholskej wěrje wschitko to wěricź, schtož je we pisanym abo podawanym słowje božim wopschijate a so wot cyrkwje pak pschez swjatostne wusudźenja, pak pschez porjadne a pschezcylne wuczeŕstwo hako bože zjewjenjo pschedstaja.

Dokelž pak je bjez wěry njemóžno, Bohu so spodobacź, a do towarstwa joho dźěczi pschińcź, toho dla njeje so bjez teje sameje ženje nikomu wusprawnjenjo poradźiło, ani njedospěje schtó wěczne žiwjenjo, je-li we njej hacž do kónca njezwostanje. Zo pak móhli swojej winowatosczi, prawu wěru wobpschijecź a we njej wobstajnje zwostawacź, dosćź czinicź, je Bóh pschez swojoho jednorodźenoho Syna cyrkej załožił a ze zjawnymi znamjenjemi swojoho załoženja wuhotował, zo móhła so tasama hako zakitarka a wuczerka zjewjenoho słowa wot wschitkich spóznacź. Pschetož na samu katholsku cyrkej poczahuje so wschitko to, schtož je k dohladnej wěriwosczi kschesczańskeje wěry tak mnohotnje a tak spodźiwnje wot Boha zarjadowane. Zawěrno, tež cyrkej sama na sebi je, mjenujcy dla swojoho spodźiwnoho rozschěrjenja, wuznamnjeje swjatosczże a njewuczerpajomnjeje płódnosczże we wschitkim dobrym, dla katholskeje jednosczże a njepschewiniteje stajnosczże — wulki a wobstajny dopokaz wěryhódnosczże a njezaniczomne swědczenjo jeje bójskoho posołstwa.

Pschez to so stawa, zo tasama kaž mjez ludy pozběhnjene znamjo[26]), tak derje tych k sebi pscheproschuje, kotsiž hischcże njewěrja, kaž swojim dźěczom wěstosćź dawa, zo so na najkruczischi zakład zepjera ta wěra, kotruž wuznawaja. A tutomu swědczenju pschistupuje mócna podpjera z wyschscheje mocy. Pschetož najdobroczimschi knjez wubudźuje a spomožuje błudźacym ze swojej hnadu, zo móhli k spóznaczu wěrnosćże pschińcź; a tych, kotrychž je z czmy pscheśadźił do swojoho spodźiwnoho swětła, posylnjuje ze swojej hnadu, zo móhli we tymsamym swětle zwostawacź, a njewopuschczi, jeli joho njewopuschcza. Toho dla njeje na žane waschnjo jenajke postajenjo tych, kotsiž su pschez njebjeski dar wěry so katholskej wěrnosczi pschizamknyli, a tych, kotsiž, wot człowjeskich měnjenjow wjedźeni, wopaczny nabožinu sczěhuja; pschetož tamni, kotsiž su wěru pod wuczeŕstwom cyrkwje pschijeli, njemóżeja ženje žanu sprawnu winu k pscheměnjenju wěry abo k dwělowanju na njej měcź. Hdyž dha je tomu tak, njezakomdźmy, dźak prajicy Bohu Wótcej, kotryž je nas hódnych sczinił k podźělej Swjatych we swětle, tajku zbóžnosćź, ale pohladujo na zapoczerja a dokonjerja wěry, Jězusa, dźeržmy njewotkhilne wuznawanjo swojej enadźije.

(Pschichodnje skónczenjo.)

---

25) Syn. Araus. II. can. 7.
26) Isai. 11, 12.

Cyrkwinske nowinki a powjesce.

Z Prahi. Tudy zemrje 4. julija swjeczacy biskop Pětr Krescí, rodzeny w Turnowje 1796, duchowny wot 1819, a wot 1857 biskop in partibus, wot 1863 tachant kapitla. Wón běsche horliwy duchowny pastyř a swěrny syn swojoho czěskoho naroda. Za hłownoho herbu swojoho zamoženja postaji wón arcbiskopski hólczi seminar. Druhe wotkazanja su: na fundaciju lětnoho wopomnjecza w arcbiskopskej cyrkwi 3000 schěsnakow, po 1000 w Turnowje a Brezinje, po 200 a 100 schěsn. we wschelakich farskich cyrkwjach, do wjacorych wjesnych schulow po 100, 1000 w Turnowje ke kupowanju knihow a druhich darow za dźěczi, 12000 na stipendije za schtudentow, po 1000 schěsnakach někotrym wustawam hłuchoněmych, slepych a khorych, wschelakim klóschtyrskim zjenoczenjam, 4000 za khudych duchownych, 1000 za knihowne towarstwo s. Jana, 2000 za czěski a 1000 za němski wuczerski seminar, wustawej khudych w Turnowje 2000 a 1000 za tajki w Brezinje, 4000 za twarjenjo nowoho czěskoho museum, 5000 schěsnakow na wutwarjenjo nowoho woltarja pola s. Vita w Prazy atd. atd.

Němska. Wóndanjo bě Leopold prync Hohenzollernski (bratr wjercha Rumunskeje), pruski wyschschi, poskiczenjo dostał, so za schpaniskoho krala wuzwolicz dacz. To je we Francózskej zakosnu haru naczinilo, dokelž so wona nowoho susoda, kotryž by tola pschecy z Pruskej w pschecželstwje był, hižo nětk bojecz pocza. Francózske knježerstwo hrožesche samo z wójnu, hacž so skónczinje prync Leopold wschitkich wuhladow na schpanski trón zasy wotrjekny. Z tym njebu wuczinjene, hacž so druhi wočakowar schpaniskoho tróna abo něschto druhe njenadeńdže, czohož dla mohła nowa wójna wudyricz, hdy by jena z wulkich mocow w tym winu k wójnje pytała!

Němska. Hłowna zhromadźizna katholskich towarstwow Němskeje budże lětsa wot 12. do 16. septembra w Regensburgu.

Němska. W Essenje běsche 29. junija hłowna zhromadźizna katholskich towarstwow Rheinlanda a Westfalskeje, na kotruž bě so 10,000 ludźi zeschło.

Z Roma. Wo bamžowej njezmolnosczi bu wothłosowane, po wschelakich nowinach wschelako. W kajkim wopschijeczu a rozestajenju wothłosowane prawidła płacza, njewě nichtó z wonka koncila. Duž wočakajmy!

Z Pariza. Tudy zemrje pólska grofina Potocka w swojim 35. lěcze. Wona słuschesche pod mjenom sotra Marija hižo 17 lět do rjada „małych sotrow khudych.“ Wona běsche z wosobneje swójby a też jara wuczena knježna; tola wotrjekny so swěta, zo mohła khudym słužicz.

Pólska. We wschelakich nowinach pisachu, zo je biskop Borowski, 70 lět stary, ze Žitomira do Petersburga powołany był, dokelž bě nałožowanjo rusowskeje ryče pschi Božej słužbje a liturgiji zakazał, a zo je so tam tak derje zakitał po swojim cyrkwinskim stejischczu a zo je swobodny zasy domoj so wrócził. Nětko pak wozjewjeja pólske nowiny list biskopa Borowskoho na bamža, w kotrymž wón krucze pschecziwo knježerstwu dla sakhadzenja z katholskimi ryczi, tak zo so joho wotsudzenja boja.

Połnócna Amerika. Präsident general Grant chce za wuwjedzenjo za-

konja pschecžiwo wjeležónstwu (polygamia) najradscho z mocu skutkowacž. To by nowopohansku sektu Mormonow pschi skonym jěžorje w Utah najhórje trjechiło. Ze strachom a zazkobjenjom hotuja so tam cžródy žonow wokoło kóždoho muža na wójnu. Jich „profeta" Brigham-Young pak tola wě, zo by pschehracž dyrbjał a chce radscho ze zjenocženych statow wucžahnycž, zo by so do Mexikanskeje pschesydlił. Toho dla je tam hižo próstwu na präsidenta Juareza wotpósłał.

Należnosce towarstwa.

Sobustawy na l. 1870: kk. 245. P. Benno Kral z klóschtra Ossegga; 246. kubleŕ Mikławsch Ducžman z Wudworja; 247. žiwnoscžeŕ Pětr Kurjat ze Schunowa; 248. Mikławch Cžorlich z Měrkowa; 249. Michał Delan z Lutowcža; 250. Marija Handrikec z Kamjeneje; 251. Michał Schpihel z Radworja; 252. Pětr Kral z Bronja; 253. Madlena Schpitankec z Radworja.

Na l. 1869 zapłaczi: 403. M. D. z R.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeny: Jan Pětr, s. Boscžija Žofki z B. — Zemrjetaj: kubleŕ Jan Wels w Hrubjelcžicach, 33 l. 5 měs.; Madlena, dž. njeboh žiwnoscžerja Pětra Larasa w Hrubjelcžicach, 15 l. — Wěrowanaj: Mikławsch Młónk z Dalic a Madlena Žurec ze Słoneje Borschcze.

Z Ralbic. Kschczeni: Jurij, s. Pětra Lebzy z Koslowa; Madlena, dž. Pětra Cyža z Nowoslic; Marija Madlena, dž. Michała Suchoho z Konjec; Marija dž. Mikławscha Lebzy (Hantuscha) z Nowoslic; Madlena, dž. Boscžija Wicžaza ze Smjerdžaceje; Karl August, s. Korle Augusta Fähnricha ze Schunowa; Jakub Michał, s. Pětra Lebzy z Ralbic; Marija, dž. Jakuba Cyža (Schrybarka) z Konjec; Marija, dž. Michała Schöne ze Sernjan; Pětr, s. Michała Schneidera z Koslowa; Jakub, s. Jakuba Schokty (Schewca) ze Schunowa. — Zemrjecži: Hańža, dž. Jurija Mijana z Koslowa, 6 měs.; Michał Brankacžk (Wałda) z Łazka, 77 l.; Madlena, njeboh Hansa Hanto zaw. mandželska z Łazka, 74 l.; Katha, dž. Mikł. Krala ze Smjerdžaceje 5 měs.; Jakub Bětka z Rózanta, 60 lět; Madlena, njeboh Boscžija Mikławschka zaw. mandž z Ralbic, 66 l.; Marija, dž. Mich. Schöny ze Sernjan 8 dn.; Pětr Kaschpork ze Smjerdžaceje, 61 l.; Marija mandž. Jakuba Krala ze Sernjan, 62 l. Michał Mikela ze Sernjan, 78 l. — Wěrowani: Michał Jakubasch z Hórkow z Mariju Kmjecžec ze Smjerdžaceje; Mikł. Kurjat z Ralbic z Madlenu Weclichec z Ralbic; August Minkwic z Kamjenca z Hańžu Pawlikec z Koslowa; Mikł. Müller z Hatow z Madlenu Schimelec ze Sernjan; Jurij Schokta ze Schunowa z Hańžu Wicžazec z Ralbic.

Dary za cyrkej w Cžornecach abo Bacžonju.

K cžesczi Božej a k spomoženju duschow su dale woprowali: Wumĕnkaŕ Jakub Kocor z Kanec 50 tol.; J. Sch. z Kaschec 1 tol. 10 nsl.; k. faraŕ J. Bensch z Ralbic 5 tol.; k. kapłan Kuscžanski z Ralbic 5 tol.; žiwnoscžeŕ Wujesch z Bacžonja 50 tol.; k Božej cžesczi 2 tol.; cželadnik P. B. z Bacžonja 5 tol.

Hromadže 3809 tol. 20 nsl.

Cžischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towařstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 15. **6. augusta 1870.** **Lětnik 8.**

Dogmatiske wustajenjo.

(Skónčenjo.)

Staw 4.

Wo wěrje a rozomje.

Tež to je dżeržaka a dżerži wobstajna jednomyslnosćż katholskeje cyrkwje, zo je dwoji rjad spóznacża, nic jeno po zasadże,[27]) ale tež po pschedmjecże[28]) rozdżělny: a to po zasadże, dokelž we jednym z pschirodżenoho rozoma, we druhim z bójskeje wěry spóznawamy; po pschedmjecże pak, dokelž so nam zboka toho, k čžomuž móže pschirodżeny rozom dosahnyćż, we Bohu zakhowane potajnosćże pschedstajeja, kotrež njemóżeja k spóznaczu pschińćż, khiba zo su wot Boha wozjewjene. Tohodla japoschtoł, kotryž wobswědčžuje, zo je Bóh wot pohanow pschez to spóznaty, schtož je stworjene, wupraji, ryčžicy wo hnadże a wěrnosćżi, kotraž je so pschez Jěžusa Khrystusa staka:[29]) Ryčžimy we potajnosćżi božu mudrosćż, kotraž je zakhowana, kotruž je Bóh we wěčžnosćżi k naschej hordosćżi pschedpostajił, kotruž nichtó z wjeřchow tutoho čžasa spóznał njeje: nam pak je Bóh wozjewił pschez swojoho Ducha; pschetož Duch wschitko pschepytuje, tež hłubiny bójstwa.[30]) A Jednorodżeny sam khwali Wótca, zo je tosame zakhował psched rozomnymi a mudrymi a je wozjewił maličžkim.[31])

A rozom drje, wot wěry rozswětleny, hdyž sprócniwje, pobožnje a strózwje pyta, z božej pomocu někajke a to najpłódnische zrozemjenjo potajnosćżow dospěje, pak z porunosćże toho, schtož popschirodnje spóznawa, pak ze zwjazka potajnosćżow

---

27) zasada, t. j. prinzip.
28) pschedmjet, t. j. Objekt, Gegenstand.
29) Jan. 1, 17.
30) 1. Kor. 2, 7—9.
31) Mat. 11, 25.

ſamych mjez ſobu a z poſlednim poſtajenjom cžłowjeka; ženje pak njezamoži je tak pſchewidžecź, hako te wěrnoſcże, kotrež joho woſebity pſchedmjet wucžinjeja. Pſchetož bože potajnoſcże po ſwojej pſchirodže ſtworjeny rozom tak pſcheſahaja, zo, byrnje pſchez wozjewjenjo podate a pſchez wěru pſchijate, tola ze zawěſchkom wěry wodžete a kaž z wěſtej cžěmnoſcžu wobdate zwoſtawaja, kaž dołho we tutym ſmjertnym žiwjenju zdaleni wot knjeza pucžujemy; pſchetož we wěrje khodžimy, a nic we widženju.[32])

Hacžrunje drje je wěra wyſche rozoma, njemóže tola ženje žadyn wěrny napſchecžiwk mjez wěru a rozomom byckź; dokelž je tónſamy Bóh, kiž potajnoſcże wozjewja a wěru nutsdawa, cžłowjeſkomu duchej ſwětło rozoma dał; Bóh pak njemóže ſo ſamoho zapřečź a wěrno njemóže nihdy wěrnomu napſchecžo ryčžecź. Kóžde prózdne pozdacžo tajkoho napſchecžiwka pak najbóle z toho naſtawa, zo pak wucžby wěry njebuchu po myſli cyrkwje zrozemjene abo wukładowane, pak zo maja ſo wumyſlene měnjenja za wuprajenja rozoma. Tohodla wuprajimy, zo je cyle wopacžne kóžde wuprajenjo, kiž je wěrnoſcži rozjaſnjeneje wěry napſchecžne.[33]) Dale ma cyrkej, kotraž je ſobu z japoſchtołſkim zaſtojnſtwom wucženja tež poručžnoſcź doſtała, zakład wěry wobkhowacź, wot Boha tež prawo a winowatoſcź, wopacžnje mjenowanu wědomoſcź zacžiſkowacź, zo nichtó ſo njeby wojebał pſchez mudrowſtwo a naprózdne jebanjo.[34]) Tohodla ſo wſchitkim kſcheſcžanſkim wěriwym nic jeno wobara, tajkele měnjenja, kotrež ſo hako wucžbje wěry napſchecžiwne ſpóznaja, woſebje hdyž ſu wot cyrkwje zacžiſnjene, hako prawowne ſady wědomoſcże zakitacź, ale pſchiwinowatoſcża ſo cyle, je wjele wjacy za błudy džeržecź, kotrež maja jebace zdacžo wěrnoſcże na ſebi.

Nic jeno njemóžetaj wěra a rozom ženje ſebi napřeki byckź, ale dawataj ſebi tež poſpolnu[35]) pomoc, hdyž prawy rozom zakłady wěry dopokazuje a z jeje ſwětłom rozſwětleny wědomoſcź bójſkich wěcow wutwarja; wěra pak rozom wot błudow wuſwobodžuje a zakita a jón ze wſchelakorym ſpóznacžom wuhotuje. Tohodla daloko wot toho, hako by cyrkej hajenju cžłowjeſkich wumjełſtwow a wědomoſcžow zadžěwała, ſpomožuje a ſpěchuje teſame na mnohe waſchnjo. Pſchetož nic jeno, zo wužitk, kotryž z nich za cžłowjeſke žiwjenjo wukhadža, znaje a njezacpěje, ale wjele wjacy wuznawa, zo, runje kaž ſu wot Boha, wědomoſcžow knjeza, wuſchłe, tak z pomocu joho hnady k Bohu wjedžeja, je-li zo ſo prawje wuwjeduja. A zawěſcże wona tež njezakazuje, zo bychu tele wědomoſcże, kóžda we ſwojim wobſahu, ſwoje woſebite zaſady a woſebity pucź njeměłe, ale tule ſprawnu ſwobodnoſcź pſchipoznawajo, zadžěwa z prócu tomu, zo njebychu napſchecžo bójſkej wucžbje wojujcy błudy do ſo pſchijałe abo ſwoje woſebite mjezy pſcheſtupiwſchi to na ſo ſtorhnyłe a zaſchmjatałe, ſchtož wěrje pſchiſłuſcha.

Wucžba wěry, kotruž je Bóh wozjewił, njeje tež kaž mudrowſke wucženjo cžłowjeſkomu duchej k wudokonjenju pſchedpołožena, ale je hako bójſki pokład Khryſtuſowej njewjeſcże k ſwěrnomu zakitanju a njezmylnomu wukładowanju podata.

---

32) 2. Kor. 5, 7.
33) Conc. Lat. V. Bulla Apostolici regiminis.
34) Koloſſ. 2, 8.
35) t. j. gegenſeitig.

Tohodla dyrbi so tež pschecy ta mysl swjatych wuczbow dżeržecz, kotruž je swjata maczeŕ cyrkej junu wuprajiła a ženje njesmě so pod zdaczom a mjenom wyschschoho zrozemjenja wot tuteje mysle woteńcz. Tak dha njech ze skhodženkami starobow a czasow roscze a wjele a mócnje nadobywa tak jednotliwych kaž wschitkich, kaž jednoho człowjeka tak cyleje cyrkwje zrozemjenjo, wědomosczu, mudrosczu, ale to po swojim waschnju, mjenujcy we tejsamej wuczbje, tej samej mysli, a tym samym wuprajenju. [36])

Prawidła.[37])

I.

Wo Bohu, stworiczerju wschitkich wěcow.

1) Je-li zo by schtó jednoho, wěrnoho Boha, stworiczerja a Knjeza widżownych a njewidżownych wěcow prěł — budź wuzamknjeny.[38])

2) Je-li zo by so schtó njehańbował wobkruczecz, zo wysche czělesnosczе[39]) niczo njeje — budź wuzamknjeny.

3) Je-li zo by schtó prajił, zo je podstatnosczu[40]) abo bytosczu Boha a wschitkich wěcow jedna a tasama — budź wuzamknjeny.

4) Je-li zo by schtó prajił, zo su czasowe wěcy, tak derje czělesne kaž duchowe, abo tola duchowe z bożeje podstatnoscze wustupiłe; abo zo boża bytosczu pschez swoje wozjawnjenjo abo wuwijenjo wschitko dokonja; abo skónczнje, zo Bóh je powschitkowna a njeskónczna bytosczu, kotraž wobmjezujcy so samu, wuczini wschitkosczu wěcow, do rodow[41]) druzinow a jednotliwcow dżělenu — budź wuzamknjeny.

5) Je-li zo by schtó njewuznawał, zo su swět a wschitke wěcy, kiž so we nim namakaju, kaž duchowe tak czělesne, po cyłej swojej podstatnosczi wot Boha z niczoho stworjene; abo je-li by prajił, zo Bóh njeje z wolu, wot wschitkeje nuczenosczе swobodnej, ale tak nuczeny stworił, kaž nuczeny so samoho lubuje; abo je-li by prěł, zo je swět k bożej czesczi stworjeny — budź wuzamknjeny.

II.

Wo wozjewjenju.

1) Je-li zo by schtó prajił, zo so jedyn a wěrny Bóh, nasch stworiczeŕ a knjez, pschez to, schtoż je stworjene, z pschirodżenym swětłom człowjeskoho rozoma z wěstosczu spóznacz njemóże — budź wuzamknjeny.

2) Je-li zo by schtó prajił, zo so stacz njemóże abo spomożne njeje, zo by so człowjek pschez bójske wozjewjenjo wo Bohu a służbje, kiž ma so jomu stacz, rozwucził — budź wuzamknjeny.

---

36) Vinc. Lir. Common. n. 28.
37) Prawidła = canones.
38) Anathema sit: budź ze zhromadżizny prawjewěriwych abo z katholskeje cyrkwje wuzamknjeny.
39) t. j. Materie.
40) t. j. Substanz.
41) t. j. Gattung.

3) Je-li zo by schtó prajił, zo so cžłowjek k spóznaczu a dospołnoscži, kotraž pschirodženu pschekraczuje, z Boha pozběhnycž njemóže, ale ze sebje samoho k wobsedženju wschitkoho wěrnoho a dobroho we stajnym pokraczenju dospěcž móže a dyrbi — budź wuzamknjeny.

4) Je=li zo by schtó knihi swjatoho pisma cyłe ze wschitkimi jich dźělemi, kaž je swjata tridentinska zhromadźizna tesame pomjenowała, hako swjate a kanonijske horje njewzał abo prěł, zo su tesame wot Boha nutsdawane — budź wuzamknjeny.

III.
Wo wěrje.

1) Je=li zo by schtó prajił, zo je cžłowjeski rozom tak njewotwisny, zo so jomu wot Boha wěra pschikazacž njemóže — budź wuzamknjeny.

2) Je=li zo by schtó prajił, zo so bójska wěra wot pschirodženeje wědomoscže wo Bohu a moralnych wěcach njerozeznawa, a zo so tohodla k bójskej wěrje njeżada, zo by so wozjewjena wěrnoscž dla nahladnoscže wozjewjacoho Boha wěriła — budź wuzamknjeny.

3) Je=li zo by schtó prajił, zo boże wozjewjenjo njemóže pschez wonkowne znamjenja wěrjomne bywacž, a zo maja so tohodla cžłowjekowje jeno pschez nutskowne nazhonjenjo kóždoho wosebje abo pschez wosebite nutsdawanjo k wěrje pohnuwacž — budź wuzamknjeny.

4) Je=li zo by schtó prajił, zo so žane dźiwy stacž njemóžeja a zo dyrbja so tohodla wschitke, tež we swjatym pismje wopschijate, powjedanja wo nich mjez basniczki a bajki zapokazacž; abo zo so dźiwy ženje z wěstoscžu spóznacž njemóžeja a zo so pschez nje bójski spočatk kscheścžanskoho nabožnistwa prawje dopokazacž njemóže — budź wuzamknjeny.

5) Je=li zo by schtó prajił, zo pschihłosowanjo k kscheścžanskej wěrje njeje swobodne, ale z dopokazmow cžłowjeskoho rozoma z nuznoscžu wusleduje; abo zo je boža hnada jeno k žiwej wěrje trěbna, kotraž pschez luboscž skutkuje — budź wuzamknjeny.

6) Je=li zo by schtó prajił, zo postajenjo wěriwych a tych, kotsiž k jeniczch prawej wěrje hischcže pschischli njejsu, jenajke, tak zo móžeja katholikowje sprawnu winu měcž, (tu) wěru, kotruž su pod wucžerstwom cyrkwje hižon pschiwzali, zběhnywschi swoje pschihłosowanja do dwělowanja postajicž, dóńž njejsu wědomostny dopokaz wěrjomnoscže a wěrnoscže swojeje wěry dokonjeli — budź wuzamknjeny.

IV.
Wo wěrje a rozomje.

1) Je=li zo by schtó prajił, zo we božim wozjewjenju njejsu žane wěrne a nawoprawske potajnoscže wopschijate, ale zo so wschitke wucžby wěry hodźa pschez prawje wutworjeny rozom po pschirodženych zasadach zrozemicž a dopokazacž — budź wuzamknjeny.

2) Je=li zo by schtó prajił, zo dyrbja so cžłowjeske wědomoscže z tajkej swobodnoscžu nałožowacž, zo maja so jich wuprajenja, byrnje so wozjewjenej wěr=

noſczi pſchecźiwiḱe, hako wěrne dźeržecź a njeſmědźa ſo wot cyrkwje zacźiſnycź — budź wuzamknjeny.

3) Je=li zo by ſchtó prajił, zo móže ſo ſtacź, zo wot cyrkwje prědkſtajenym wucźbam něhdy po pokracźowanju wědomoſcźe, móže ſo hinaſchi zmyſl podſtajicź, dyžli tón, kaž je cyrkej to rozemiła a rozemi — budź wuzamknjeny.

Tohodla wukonjejo winowatoſcź ſwojoho najwyſchſchoho paſtyŕſkoho zaſtojnſtwa, wſchitkich Khryſtuſa wěriwych, najwjacy pak tych, kotſiž ſu prědkſtejerjo a wucźerjo, pſchi luboſczi Jězuſa Khryſtuſa wopſchiſahamy, a z nahladnoſczu tohoſamoho naſchoho Boha a zbóžnika poruczamy, zo bychu k wotdźeržowanju a wukorjenjenju tutych błudow ze ſwjateje cyrkwje a k wotewrjenju ſwětła najcziſcziſcheje wěry prócu a ſtaroſcź nałožowali.

Dokelž pak doſcź njeje, błudowěrneje wopaczноſcźe ſo zdalowacź, je=li zo ſo tež tych błudow ſprócniwje njezdalujemy, kotrež ſo jej wjacy abo mjenje bliža: dopomnjamy wſchitkich na winowatoſcź, tež poſtajenja a wukazy dźeržecź, pſchez kotrež ſu tajke wopaczne měnjenja, kiž ſo tudy woſebje njepomjenuja, wot tutoho ſwjatoho ſtoła zacźiſnjene a zakazane.

Date we Romje we zjawnym we Vatikanſkej baſilicy ſwjedźeńſcy wotdźeržanym poſedźenju, we lěcźe Knjezowoho wocźłowjeczenja tyſac, wósom ſtow a ſydomdźeſatym, dźeń ſchtyriadwacyty hapryla. We ſchtyriadwacytym lěcźe naſchoho bamžowſtwa.

Tak je ſo ſtało.

Józef, biſkop ze St. Pöltena,
ſekretaŕ vatikanſkoho koncila.

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Naſch hnadny k. biſkop Ludwik je wjecźor 18. julija z Roma wotjěwſchi, pſchez Win ſo ſtrowy domoj wrócził, ſobotu 23. julija do Dreždźan a pjatk 29. do Budyſchina.

Z Marijnoho Doła. Njedźelu 24. julija běſche w naſchim klóſchtrje rjany ſwjedźeń. Pſched oſſegſkim prälatom wotpołożichu klóſchtyrſke ſluby (profeß) tute knježny: Michaela Wawrikec z Miłocźic, Rafaela Glawſchec z Worklec, Klara Cyžec z Wotrowa, Lidwina Elßnerec z Altſtadta pola Oſtritza, Helena N. z Tiſchnowic w Morawſkej (hdźež ma ſo nowy ciſterciſki klóſchtyr załožicź), Laurentia N. z Hainſpacha a Perpetua N. z Georgenthala. Tež bu knježna Chriſtina N. ze Schönau klóſchtyrſcy zdraſczena.

Z Dreždźanſkeje diöceſy.

Z Dreždźan. Pſchi mobiliſirowanju ſakſkoho abo 12. połnócnoněmſkoho armeekorpſa bu za kóždu naſchoju diviſijow tež jedyn katholſki pólny kapłan poſtajeny, za 1. diviſiju k. zaſtupny dwórſki prědaŕ Ludwik Wahl a za 2. diviſiju k. präfekt a kapłan Karl Maaz z Dreždźan. Bóh jej pſchewodź!

Z Drježdżan. Psched měsacom złoži k. wučeŕ May po nimale 40lětnym skutkowanju swoje zastojnstwo.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Z Wrótsławy. We Oberherzogswaldau zemrje psched někotrym czasom baronka z Dyherrn-Czettritz a Neuhaus, kiž bě, hačrunje protestantska, katholskim wustawam najwjetschi dźěl zamoženja wotkazała. Tak za twarjenjo khorownje (Krankenhaus) w Freistadtu 40,000 tol., hospitalej s. Jana w Herzogswaldau 30,000 tol.; klóschtrej miłoscziwych bratrow w Wrótsławje 4000 tol.; katholskomu schpitalej pola s. Hedwiki w Barlinje 5000 tol.; schěrym sotram w Wrótsławje 5000 tol.; kongregraciji sotrow du bon secours w Lyonje w Francózskej 5000 tol.; katholskej cyrkwi w Oberherzogswaldau 1000 tol. atd. Wysche toho buchu tež někotre protestantske wustawy a cyrkwje wobdźělene. K.

Pruska. W Calve bu 20. meje zakładny kamjeń tak mjenowaneje misionskeje khěže, w kotrejž budże khapala, wučeŕnja a wobydlenjo za duchownoho, wot k. probsta Beckmanna z Barlina położeny. Katholska wosada bu 1859 założena, a je so kemschenjo dotal we wschelakich wotnajatych stwach dźeržało.

Z Barlina. Schěre sotry su sej tudy 3. junija wosebitu khěžu kupili, hdźež budża nětk bydlicz.

Němska. Žałosna wójna je wudyriła! Dwě wulkej mocy wojujetej wo swoju ważnosczˊ w Europje! Hižo wot poslednjeje wójny 1866 zawidżesche khěžor Napoleon pruskomu kralej pschecy pschibjeracu sylnosczˊ a njemóżesche jomu zabycˊ, zo bě tutón tež z połodnischimi němskimi krajemi (Bajerskej, Würtembergskej, Badenskej a Hessen-Darmstadtskej) kruty zwjazk (Schutz- und Trutzbündniß) wobzamknył a zo njebě wustajenja pražskoho měra (po kotrymž měješche Pruska połnócny dźěl Schleswiga wotstupicˊ, hdy bychu tamni dansey wobydlerjo za to hłosowali atd.) hischcze dopjelnił. Po někotrych druhich pschekorach chcyschе Francózska tež w należnosczi wuzwolenja schpanskoho krala rozkazowacˊ, schtož sebi pruski kral lubicˊ njedasche. Hačrunje běsche hohenzollernski prync Leopold so wuhladow na schpanski trón wotrjekł, žadasche francózski pósłanc wot pruskoho krala Wylema w Emsu tež za pschichod wěstosczˊ, zo budże Pruska kóždomu jej pschecželnomu pryncej zadźěwacˊ pschi prócowanju wo schpanski trón. W tutych jednanjach rosczesche z wobeju stronow zahorjenosczˊ za wójnu, na kotruž běschtej so wobě hižo někotre lěta pschihotowałoj. Kóžda strona měnjesche we wójnje to dobycˊ, schtož so z měrnym wučinjenjom dospěcˊ njehodżesche! Duž pschipowjedźi khěžor Napoleon 18. julija pruskomu kralej wójnu, hdyž běschtej wobě njepschecželskej stronje hižo wójsko na mjezach sczahowacˊ počałoj. Pruski kral pak wustupi tež hako pschedsyda połnócnoněmskoho zwjazka a jomu pschihłosowachu na zwjazkowej radźe a na połnócnoněmskim parlamencze w Barlinje. Toho dla dyrbjachu tež wschitcy wjerchojo tutoho zwjazka (kaž nasch sakski kral) wójnu sobu wjescˊ. K tomu wuprajichu spomnjene połodnischoněmske kraje (najprjedy Bajerska, na sejmje z dwěmaj tseczinomaj zapósłancow), zo je pschekora pruskoho krala z Na-

poleonom tajka, zo maja woni jomu we wójnje pomhacź. Toho dla je nětczišcha wójna nětko wot Němcow z wjetscha mjenowana narodna abo nacionalna. Hako tajku wobhladuja ju tež Němcy w rakuskim khěžorstwje a w druhich krajach. Tak wjele wo nastaczu wójny. My tudy politiske nowiny njepisamy a budźemy toho dla jenož najwažnische powjesćze podawacź. Dotal žana wulka bitwa hischcże była njeje, ale jenož někotre bitwiczki. Naschi Saksowje steja pschi centralnej abo hłownej armeji, njejsu pak do toho czasa hischcże z njepschecźelom niczo czinicź měli.

Němska. Po najnowschej powjesczi su 4. augusta Prusojo z Bajerskimi francózske město Weißenburg dobyli, pschez 500 jatych wzali a divisiju Francózow pod generalom Douay wotrazyli.

Rakuska. Khěžorstwo wostanje kaž wschitke druhe kraje, kiž z wójnuwjedźacymaj mjezuja, neutralne. Wone ma tež doma dosć dźěła! Ludy wostanu njespokojne. Tak je skónczinje tež czěski sejm rozpuschczeny, schtož so prjedy stało njebě, ale nětko njedźakuja so Czechowje za to; woni žadaja swoje stare prawa. — Nětko chce knježerstwo konkordat cyle zběhnycź.

Hollandska. We měsczе Forney bě towarstwo z někotrych mužskich a žónskich wobstejace, hromadu stupiło, zo by theater hrało. Bjez druhim hrajachu tež — koncil. Jedyn bu „bamž," jedyn hrajesche joho žonu „bohowku Mariju," dwaj druhej kardinalow, a t. d. Woni tu kekliju tež woprawdźe wuhrachu, ale kajki mějesche tute hanjenjo kónc? „Bamž" nahle wumrje, a bě pola joho czěła tajka hrózba wschitkich napanyła, zo nichtó pschi nim njewosta, a pohrjeb dyrbjesche so w nocy stacź. Ta, kiž bě „bohowku Mariju" prědkstajała, bu hnydom wrótna, a hischcże rozom dotal zasy dostała njeje. Tež jedyn „kardinalow" wumrje zatraschneje smjercze, a wschitcy keklerjo mjenje abo bóle skhorichu! Zo swětne nowiny, kiž hewak spěschnje powjedacź wjedźa, hdźež je so něschto stało, schtož móże katholsku cyrkej hanicź, wo tutej kekliji niczo njepisaja, drje móże sej czitar sam myslicź. Bóh so njeda za směch měcź!

K.

Z Roma. Na 18. julija běsche schtwórte zjawne posedźenjo koncila, hdźež buchu wobzamknjenja wo cyrkwi a bamžu czitane. Z pschitomnych 533 biskopow su z wuwzaczom dweju wschitcy z „haj" wotmołwili; tola, schtož je jara wažne, su 80 tehdom na posedźenjo njepschischli a bamžej pismo póstali, w kotrymž swoje pscheswědczenjo zakitaja, ale swoju poddatosćź a poskuschnosćź cyrkwi a bamžej wuprajeja. Wot 4. meje hacź do 11. julija je so wo tychle wěcach wobschěrnje ryczało a je po wjele rozryczowanju wo pschihódnych słowach wuczba wo bamžu nětk takle wuprajena a rozestajana: „Tohodla wuczimy a postajamy: romski bamž wobsedźi, hdyž ex cathedra (ze stoła) ryczi, t. r. hdyž zastojnstwo pastyrja a wuczerja wschitkich kschescźanow wukonjejo, po swojej najwyschschej japoschtolskej nahladnosczi wuczbu wo wěrje abo žiwjenju (de fide vel moribus), kiž ma so wot cyłeje cyrkwje dźerżecź, postaja (definit), pschez Božu pomoc tu njezmólnosćź, z kotrejž je bójski zbóžnik swoju cyrkej we postajenju wuczby wo wěrje a žiwjenju wuhotowacź chcył; a postajenja romskoho bamža su tohodla njeporjedźomne (irreformabiles)." Po wuprajenju tejele wuczby mějesche bamž krótku ryczź. Te Deum a japoschtolske požohnowanjo wobzamknu swjatocznosćź.

— Pschez 100 biskopow je w generalnej kongregaciji 16. julija dowolenosćz (Urlaub) hacž do 11. novembra dostało, zo bychu zastojnskich dźěłow a strowosćze dla do swojich diöcesow so wróćzili; koncil pak traje dale. Pschez 300 biskopow, kiž w Romje njeběchu, su swoje pschihłosowanjo k wozjewjenjam 18. julija pschipósłali.

Z Roma. Biskop Stahl z Würzburga je tudy w zańdźenym měsacu w 66. lěcze wumrjeł. Joho cźěło bu do Würzburga dowjezene.

Z Roma. Najwažnischa powjesćz je, zo je Francózska swoje wójsko z cyrkwinoho stata wotwołała. Do 10. augusta maja wschitcy francózscy wojacy, kiž w Romje a w Civitavecchia steja, wotjěcź. Francózska z tym wjele na nahladnosćzi zhubi; ale knjeżerstwo je Rom Italskej pscheradźiło, zo by tuta alliancu (zjenoczenjo) z Francózskej slubiła. W krótkim wobsadźi potajkim italske kralowske wójsko mjezy bamžowoho kraja, zo bychu republikanarjo nuts njemóhli. Ale to su tež schwarni — zakitarjo! Duž nadźijamy so lěpschich cźasow hakle, hdyž budźe zasy měr.

Chinesiska. Zasy su zrudne powjescze pschischle. We Pekingu buchu wschitcy missionarojo skóncowani, klóschtyr miłosćziwych sotrow a biskopska katheedrala buchu spalene, a sotry morjene. Tež francózski a jendźelski pósłanc, kaž tež někotsi Rusowje a Francózowje buchu morjeni. We Tsintsin so tesamo sta, a tež w Nankingu je bojosćz, zo mohło so tak stacź. Tohodla su so europiske knjeżerstwa nětk na chinesiskoho khěžora wobroczile, a žadaja wot njoho krute zarunjanjo. Psched město Nanking je wulka jendźelska łódź pschijěła, a chce tam kscheseźanow zakitacź.

K.

Naležnosćze towarstwa.

Sobustawy na l. 1870: kk. 254. Michał Kocor ze Schunowa; 255. Marija Michałowa z Konjec; 256. mkynk Michał Lipicź ze Sernjan; 257. Jakub Mieth z Kukowa; 258. Pětr Nowak z Kozarc; 259—263. z Wudworja: Jakub Schołta, Michał Schołta, Jakub Zarjenk, Michał Jórsch a Michał Bryl.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschcźeny: Jan Pawoł, s. dźěłaczerja Jana Schołty z B. — Zemrjetaj: Madlena rodź. Rakec, zwudowjena Schubertowa z Běłcźec, 61 l.; August Moric Stelzig, dźěłaczer na Židowje, 55 l. — Wěrowanaj: khěžnik Michał Brückner w Kulowje a Hana Wjerabec z Khelna.

Dary za cyrkej w Cźornecach abo Bacźonju.

K cześcźi Bożej a k spomoženju duschow su dale woprowali: Marija K. ze Židowa 15 nsl.; jedyn, kiž njecha mjenowany byćź, 10 frankow abo 2 tol. 20 nsl.; kubleŕ Michał Domsch ze Smjecźkec 50 tol.; M. H. 5 nsl.; Michał Robel z Wotrowa 20 tol.; S. z Ch. 5 nsl.

Hromadźe: 3883 tol. 5 nsl.

Cźischcźał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 16. **20. augusta 1870.** **Lětnik 8.**

Prěnje dogmatiske wustajenjo wo Khrystusowej cyrkwi,

wudate we schtwórtym posedźenju swjatoho ökumeniskoho koncila we Vatikanje.

Pius, biskop, słužownik božich słužownikow,

z pschihłosowanjom swjatoho koncila k wěčnomu wopomnjeczu.

Wěčny pastyř a biskop naschich duschow je, zo by skutk swojoho wozbožacoho wumoženja na wěki trajacy sčinił, swjatu cyrkej założicz wobzamknył, we kotrejž bychu wschitcy, wěriwi, kaž w domje žiwoho Boha, ze zwjazkom jedneje wěry a luboscze zjenoscheni byli. Toho dla je, prjedy hacž bu pschekrasnjeny, Wótca prosył nic jeno za japoschtołow, ale tež za tych, kotsiž budža pschez jich słowo do njoho wěricz: zo bychu wschitcy z jednoho byli, kaž staj sam Syn a Wótc jene. Runje kaž dha je japoschtołow, kotrychž běsche sebi ze swěta wuzwolił, póstak, kaž běsche sam póstany wot Wótca: tak je chcył, zo bychu we joho cyrkwi pastyrjo a wuczerjo byli hacž do skónczenja czasa. Zo pak by biskopstwo jedne a njerozdźělene było, a pschez měschnikow, mjez sobu zjenoscženych, so wschitka mnohosch wěriwych we jednoschi wěry a zhromadnoscze zdźerżała: je wón swjatoho Pětra druhim japoschtołam prědkstajił, a we nim wobstajne prawidło a widźowne dno wobojeje jednoscze założił, na kotrohož krutoschi měješche so wěčny templ wutwaricz a k njebju so znoschaca wysokosch cyrkwje we krutoschi tuteje wěry so pozběhowacz.[1]) A dokelž mocy hele k znicženju cyrkwje, hdy by możne było, napschecžo jeje wot Boha położenomu zakładej dźeń wote dnja z wjetschim hidźenjom wschitkich stronow stawaja: dha my k zakitej, hajenju a pschisporjenju katholskoho stadła z pschihłosowanjom swjatoho koncila za nuzne dźeržimy, wuczbu wo założenju, wobstajnoschi

1) S. Leo M. serm. IV. (al. III) cap. 2. in diem Natalis sui.

a pschirodżenoscżi swjatoho japoschtolskoho prěnjowstwa[2]), we kotrymž móc a krutoscż cyłeje cyrkwje wobsteji, wschitkim wěriwym po starej a wobstajnej wěrje cyłeje cyrkwje k wěrjenju a dżerżenju prědkstajicż, a napręczne, Knjezowomu stadłej tak schkódne błudy zacżisnycż a wotsudżicż.

Staw I.

Wo założenju japoschtolskoho prěnjowstwa we swjatym Pětrje.

Toho dla wucżimy a wuprajamy, zo je po swědczenjach evangeliow prěnjowstwo prawomócnoscże[3]) na cyłej cyrkwi njeposrědnje a runje swjatomu japoschtołej Pětrej wot knjeza Khrystusa slubjene a pschepodate było. Pschetoż k jeniczkomu Symanej, kotromuż běsche hižom prjedy prajił: „Ty budżesch Kefas rěkacż[4]),“ je Knjez, potym hacż běsche tutón swoje wuznaczo wotedał prajicy: „Ty sy Khrystus, syn żiwoho Boha“ — z tuthymi swjatostnymi słowami ryczał: „Zbóżny sy, Symanje, syno Jonasowy, dokelż mjaso a krej njejstej tebi wozjewiłoj, ale mój Wótc, kiż je w njebjesach. A ja tebi praju, zo ty sy Pětr, a na tule skału natwarju swoju cyrkej, a mocy hele ju njebudża pschemocowacż. A tebi podam klucże njebjeskoho kralestwa; a schtożkuli zwjazasch na zemi, budże zwjazane tež we njebjesach; a schtożkuli wotwjazasch na zemi, budże wotwjazane tež w njebjesach[5]).“ A samomu Symanej Pětrej je Jězus po swojim horjestaczu prawomócnoscż najwyschschoho pastyrja a wjednika nad cyłym swojim stadłom pschepodał, prajicy: „Pas moje jehnjata; pas moje wowcy.“[6]) Tutej tak jasnej wucżbje swjatoho pisma, kaž je so wot katholskeje cyrkwje pschecy rozemiła, pschecżiwjeja so zjawnje wopaczne měnjenja tych, kotsiž wot knjeza Khrystusa we joho cyrkwi postajeny rjad knjeżerstwa pschewobrocziwschi, prěja, zo je Pětr sam psched druhimi japoschtołami, pak jednotliwymi wosebje pak wschitkimi hromadże, z wěrnym a prawym prěnjowstwom prawomócnoscże wot Khrystusa był wuhotowany; abo kotsiž wobkrucżeja, zo tute prěnjowstwo njeje njeposrědnje a runje swjatomu Pětrej, ale cyrkwi a pschez nju jomu hako służownikej cyrkwje sameje podate było.

Jelizo dha by schtó prajił, zo swjaty japoschtoł Pětr njeje wot knjeza Khrystusa postajeny wjerch wschitkich japoschtołow a widżowna hłowa cyłeje wojowaceje cyrkwje; abo zo je wón jeno prěnjowstwo czescże, nic pak wěrneje a praweje prawomócnoscże wot tohosamoho naschoho knjeza Jězusa Khrystusa runje a njeposrědnje dostał: budż wuzamknjeny.

Staw II.

Wo wobstajnoscżi prěnjowstwa swjatoho Pětra we romskich bamżach.

Schtoż pak je wjerch pastyrjow a wulki pastyř wowcow Knjez Jězus Khry-

---

2) Prěnjowstwo, Primat, mjenuje so najwyschscha, Jězusowe město na zemi widżomnje zastupowaca cyrkwinska móc, kotraž bu wot Jězusa Khrystusa swjatomu Pětrej a joho nastupnikam (scżěhowarjam w zastojnstwje) za wschitke czasy data.

3) t. j. Jurisdiction.

4) Jan 1, 42.

5) Mat. 16, 16—19.

6) Jan 21, 15—17.

ſtus we ſwjatym, japoſchtołu Pětrje k woſtajnej zbožownoſczi a wěcznomu zbožu cyrkwje założił, to dyrbi pſchez tohoſamoho założerja bjez pſchestacza tracz we cyrkwi, kotraž budże, na ſkału założena, hacz do kónca czaſow kruta ſtacz. Nikomu dźě njeje njewěſte, ale wſchitkim ſtotytkam je znate, zo je ſwjaty a wulczbóžny Pětr, wjerch a hłowa cyrkwje, stołp wěry a zakład katholſkeje cyrkwje wot naſchoho Knjeza Jězuſa Khryſtuſa, Zbóžnika a Wumožnika cłowjeſkoho ſplahu, klucze kraleſtwa dostał; a hacz do tutoho czaſa a pſchecy we ſwojich ſcźěhowarjach, biſkopach ſwjatoho romſkoho, wot njoho ſamoho założenoho, a pſchez joho krej poſwjeczenoho Stoła, żiwy je a prědkſteji a ſudniſtwo wjedże[7]). Tak dha, ſchtóžkuli na tutym Stole Pětra naſlěduje, tónſamy wobſedźi po poſtajenju Khryſtuſa ſamoho Pětrowe prěnjowſtwo nad cyłej cyrkwju. Zarjadowanjo wěrnoſcze dha traſe a ſwjaty Pětr, zwoſtowajo we dóſtatej krutoſczi ſkały, njewopuſchcza na ſo wzate knjejſtwo cyrkwje.[8]) Z tuteje winy dyrbjeſche ſo k tutej romſkej cyrkwi jeje mócniſcheje woſebnoſcze dla pſchecy cyła cyrkej, to je wěriwi, kotſiž hdźežkuli ſu, wobroczecz, zo bychu w tutym ſtole, z kotrohož prawa czeſczownoho zjenoczenſtwa na wſchitkich wukhadźeja, kaž ſtawy we hłowje ztowarſchene, do jenoho zwjazka cźěła zroſtli.[9])

Jelizo dha by ſchtó prajił, zo njeje ze założenja pſchez Knjeza Khryſtuſa abo po bójſtim prawje, zo ma ſwjaty Pětr w prěnjowſtwje nad cyłej cyrkwju pſchecy ſcźěhowarjow, abo romſki bamž njeje w tutym prěnjowſtwje ſcźěhowař ſwjatoho Pětra: budź wuzamknjeny.

Staw III.

Wo mochy a poměrach prěnjowſtwa romſkoho bamža.

Toho dla, zeprjeczi na zjawne ſwědczenja ſwjatoho piſma a dźerżichy ſo wuryczných a pſchehladnych wuſtajenjow kaž naſchich prjedownikow, romſkich bamžow, tak powſchitkownych koncilow, wobnowjamy wuprajenjo Florentinſkoho ökumeniſkoho koncila[10]), po kotrymž dyrbi ſo wot wſchitkich Khryſtuſa wěriwych wěricz, zo ſwjaty japoſchtołſki Stoł a romſki bamž prěnjowſtwo na cyłym ſwěcze wobſedźi a romſki bamž ſam je ſcźěhowař wjercha japoſchtołow, ſwjatoho Pětra, a wěrny naměſtnik Khryſtuſowy a hłowa cyłeje cyrkwje a wótc a wučeř wſchitkich kſcheſczanow; a zo je tomuſamomu wot naſchoho Knjeza Khryſtuſa we ſwjatym Pětrje połna móc, cyłu cyrkej paſcz, wobknjeżicz a nawjedowacz, pſchepodata; kaž je to tež w ſkutkach ökumeniſkich koncilow a we ſwjatych (cyrkwinſkich) prawidłach wopſchijate.

Toho dla wučimy a wuprajamy, zo ma romſka cyrkej po Knjezowym zarjadowanju prěnjowſtwo porjadneje mochy nad wſchitkimi druhimi (cyrkwjemi), a zo je tale prawomócnoſcz mochy romſkoho bamža, kiž je woprawdże biſkopſka, njepoſrědna[11]): napſcheczo njej ſu paſtyrjo a wěriwi kajkohožkuli wob-

---

7) cf. Ephesini Concilii Act. III.
8) S. Leo M. Serm. III. (al. II) cap. 3.
9) S. Iren. adv. haer. l. III. c. 3. et Conc. Aquilei. a 381. inter epp. S. Ambros. ep. XI.
10) Koncil w Florencu měješche ſo we lěcze 1439.
11) njepoſrědna, t. j. nic wot woſadow, duchownſtwa abo ſwětnych wyſchnoſczow dostata, ale wot Khryſtuſa ſamoho.

rjada abo dostojnosćze, kaž kóždy wosebje, tak wschitcy **hromadże po winowatoseźi** swjatoknjejskoho podrjadowanja a wěrneje **poslušchnosćze, nic jeno we wěcach**, kotrež wěru a počžinki, ale tež w tych, kotrež **cžahnitbu a knjejstwo cyrkwje**, po cyłym swěcže rozschěrjeneje, nastupaju, zwjazani; **tak zo je** pschi wobkhowanju jednosćze **z romskim** bamžom kaž we **zhromadnosćzi** tak we wuznawanju wěry Khrystusowa cyrkej jedne stadło pod jednym najwyschschim pasthyrjom. Tole je wucžba katholskeje wěrnosćze, wot kotrejež so nichtó bjez schkody na wěrje a zbóžnosćzi zdalicž njemóže.

Tak daloko pak je wot toho, zo by tale móc najwyschschoho biskopa (bamža) porjadnej a njeposrědnej mocy biskopskeje prawomócnosćze, z kotrejž biskopowje, kotsiž wot swjatoho Ducha stajeni na město japoschtołow nastupowachu, hako wěrni pasthyrjo sebi pschipokazane stadła, kóždy swoje wosebite, pasu a wobknježa, zadžěwała: zo so tale (móc biskopow) wot najwyschschoho a powschitkownoho pasthyrja (wjele wjacy) wobkrucža, posylnja a zakita po tamnym wuprajenju swjatoho Rjehorja Wulkoho: „Moja cžesćž je cžesćž cyłeje cyrkwje. Moja cžesćž je kruta móc mojich bratrow. Tehdom pak sym ja wěrnje cžesćzeny, hdyž so kóždźiczkomu wosebje pschisłuschna cžesćž njezapowje.“ [12])

Dale sćžěhuje z tamneje najwyschscheje mocy romskoho bamža, cyłu cyrke wobknježicž, zo jomu pschisłuscha prawo, we wukonjenju tutoho swojoho zastojnstwa z pasthyrjemi a stadłami cyłeje cyrkwje swobodnje wobkhadžecž, zo móhli so cžisami na puczu zbóžnosćze wot tohosamoho wucžicž a nawodžecž. Toho dla zacžisknjemy a wotsudžamy měnjenja tych, kotsiž praja, zo smě so tele wobkhadžowanjo najwyschscheje hłowy z pasthyrjemi a stadłami zadžěwacž, abo kotsiž tesame swětnej mócnosćzi podcžisknja, hdyž wupraja, zo to, schtož so wot japoschtołskoho Stoła aboj we joho mjenje k wobknježenju cyrkwje postaja, mocy a płacžiwosćze nima, jelizo njeje z dobroprajenjom swětneje mócnosćze wobkrucžene.

A dokelž po bójskim prawje japoschtołskoho prěnjowstwa romski bamž cyłej cyrkwi prědksteji, wucžimy tež a wuprajamy, zo wón je najwyschschi sudnik wěriwych, [13]) a zo móže so we wschitkich k cyrkwinskomu pschepytowanju pschisłuschacych naležnosćzach k joho wusudženju wobrocžicž, [14]) a zo wusudženjo japoschtołskoho Stoła, wysche kotrohož mócnosćze žana druha njeje, wot nikoho njebudże móc zacžisnjene bycž, a tež nikomu dowolene njeje, wusudženjo tohosamoho rozsudžecž. [15]) Tohodla su wot prawoho pucža wěrnosćze zabłudženi, kotsiž wobkrucžeja, zo so wot wusudženjow romskich bamžow na ökumenisti koncil hako na mócnosćž, wysche romskoho bamža stejacu, powołacž smě.

Jelizo dha by schtó prajił, zo romski bamž ma jeno winowatosćž wobkedžbowanja abo nawjedowanja, nic pak połnu a najwyschschu móc prawomócnosćze nad cyłej cyrkwju, nic jeno we wěcach, kotrež wěru a počžinki, ale tež we tych, kotrež cžahnitbu a knjejstwo cyrkwje, po cyłym swěcže rozschěrjeneje, nastupaju; abo zo ma

---

12) Ep. ad Eulog. Alexandrin. l. VIII. ep. XXX.
13) Pii Pp. VI. Breve „Super soliditate“ d. 28. Nov. 1786.
14) Concil. Oecum. Lungdun. II.
15) Ep. Nicolai I. ad Michaelem Imperatorem.

wón jeno ważnisch podżěl, nic cyku połnoscz tuteje najwyschscheje mocy; abo zo tale joho móc njeje porjadna a njeposrědna pak nad wschitkimi a jednotliwymi cyrkwjemi, pak nad wschitkimi a jednotliwymi pastyrjemi a wěriwymi: budź wuzamknjeny.

Staw IV.

Wo njezmylnym wučerstwje romskoho bamža.

Zo pak je w tutym japoschtolskim prěnjowstwje, kotrež ma romski bamž hako sćěhowar Pětra, wjercha japoschtołow, nad cyłej cyrkwju, tež najwyschscha móc wučerstwa sobu wopschijata, je tónle swjaty Stoł pschecy džeržał, to stajne waschnjo cyrkwje wobkruczuje, a same ökumenitske koncile, wosebje te, na kotrychž so narańscha cyrkej z nawjeczornej k zjednosczenju we wěrje a lubosczi skhadźowasche, su to wuprajike. Pschetoż wótcowje schtwórtoho Konstantinopolitskoho koncila,[16]) do stopow prjedownikow stupajo, su tele swjatostne wuznawanjo wudali: Prěnje k zbóžnosczi je, prawidło praweje wěry wobkhowacz. A dokelž so njemóże wobeńcz wuprajenjo naschoho Knjeza Jězusa Khrystusa, prajacoho: Ty sy Pětr, a na tule skału natwarju swoju cyrkej —: dopokazuje so to, schtož bu prajene, z wuczinkami podawkow, pschetož we japoschtolskim Stole je so katholska nabožina pschecy njewoblakowana wobkhowała a swjata wuczba hajiła. Dokelž dha nikak njeżadamy, so wot wěry a wuczby tohosamoho (t. j. Stoła) wotdźělicz, nadźijamy so, zo zasłużimy we jednym zjenoczenstwje bycz, kotrež japoschtolski Stoł prěduje, we kotrymž je cyła a wěrna krutoscz kscheszczanskeje nabožiny.[17]) Z pschihłosowanjom druhoho Lyonskoho koncila[18]) su pak Grichowje wuznali: Swjata romska cyrkej ma najwyschsche a połne prěnjowstwo a prěnjoscz nad cyłej katholskej cyrkwju, wo czimž po wěrnosczi a z ponižnosczu spóznawa, zo je tesame wot Knjeza samoho we swjatym Pětrje, wjerchu abo hłowje japoschtołow, kotrohož sćěhowar je romski bamž, z połnosczu mocy dostała. A kaž dyrbi wón prjedy druhich wěrnoscz wěry zakitacz, tak tež dyrbja so pschez joho wusudźenjo rozsudźicz praschenja, jelizo su někajke we nastupanju wěry nastałe. — Florentinski koncil[19]) skónczenje je wustajił: Romski bamž je wěrny naměstnik Khtystusowy, a hłowa cyłeje cyrkwje a wótc a wučer wschitkich kscheszczanow; a jomu je w swjatym Pětrje wot naschoho Knjeza Jězusa Khrystusa połna móc podata, cyłu cyrkej pasc, wobknjeżicz a nawjedowacz.

Zo bychu tutomu pastyrskomu zastojnstwu doscżinili, su sebi naschi prjedownikowje pschecy njewustawacu prócu dawali, zo by so wozbožaca wuczba Khrystusowa pola wschitkich ludow swěta rozschěriła; a z jenajkej staroscżu su kedźbowali, zo by so njewobschkodźena a czista wobkhowała tam, hdźež běsche pschijata. Toho dla su biskopowje cyłoho swěta pak jednotliwi, pak we zhromadźiznach zjenoscżeni, scżěhujcy dawne waschnjo cyrkwjow a měru staroho prawidła, wosebje tamne straschnoscże, kotrež w naležnoscżach wěry nastawachu, psched tutón japoschtolski stoł nosyli, zo bychu so wobschkodźenja wěry wosebje tam porjedźike, hdźež wěra njemóże

16) Tónle koncil měješche so we lěcże 869.

17) E formula S. Hormisdae Papae, prout ab Hadriano II. Patribus Concilii Oecumenici VIII., Constantinopolitani IV. proposita et ab iisdem subscripta est.

18) We lěcże 1274.

19) Měješche so we lěcże 1439.

wotpada nazhonicz.[20]) Romſcy bamzowje pak ſu, za tym hacz wobſtejnoſcz czaſow a wěcow to radzeſche, pak na powołanych ökumeniſkich koncilach, abo powuſlědzenju měnjenja po ſwěcze rozpjerſcheneje cyrkwje, pak pſchez podzělne zhromadzizny, pak pſchez nałożowanjo druhich ſrědkow, kotrez pſchedwidzownoſcz poſkiczeſche, to k dzerzenju wuſtajeli, ſchtoz ſu z bożej pomocu za pſchezjedne ze ſwjatym piſmom a z japoſchtołſkimi podawiznami ſpóznali. Pſchetoz ſczěhowarjam ſ. Pětra je Duch ſ. ſlubjeny, nic, zo bychu na joho nutsdawanjo nowu wuczbu wozjewili, ale zo bychu z joho pomocu te pſchez japoſchtołow pſchepodate wozjewjenjo abo pokład wěry ſwědomicze zakhowali a ſwěrnje wukładowali. A tule jich japoſchtołſku wuczbu ſu tez wſchitcy czeſczowni wótcowje pſchijeli a ſwjeczi prawjewěriwi wuczerjo czeſczili a ſczěhowali, dokelz doſpołnje wjedzachu, zo tónle Stoł ſwjatoho Pětra wot wſchitkoho błuda pſchecy njedotknjeny zwoſtawa, po bójſkim ſlubjenju naſchoho Knjeza a Zbóżnika, kotrez je wjerchej ſwojich wuczownikow ſczinił: „Ja pak ſym za tebje proſył, zo by twoja wěra njewotběrała; a ty zaſy něhdy poſylnjej ſwojich bratrow.“

Tónle dar wěrnoſcze a zenje njewotběraceje wěry dha je Pětrej a joho ſczěhowarjam na tutym Stole wot Boha podaty, zo bychu ſwoje nadobne zaſtojnſtwo k zbóżnoſczi wſchitkich zaſtejeli, zo by cyłe ſtadło Khryſtuſowe pſchez nich wot jědojtoho jědze błuda wotwobroczene, z cyrobu njebjeſkeje wuczby ſo żiwiło, tak zo by ſo pſchez wotſtronjenjo pſchilezhnoſcze k rozſchczěpjenju cyła cyrkej pſchezjedna zdzerzała a na ſwój założk ſo zepjerajo kruta wobſtała napſcheczo mocam hele.

Tola dokelz ſo runje w tutym czaſu, hdzez je zbożowna ſkutkownoſcz japoſchtołſkoho zaſtojnſtwa drje najbóle trěbna, mnozy namakaja, kotſiz joho nahladnoſczi ſo pſchecziwjeja: dzerzimy za cyle nuzne ſwjatoſtnje wuprajicz prjednoſcz, kiz je jednorodzeny Syn boži z najwyſchſchim paſtyrſkim zaſtojnſtwom zjednoſczicz ſo doſtojnik.

Tak dha my, ſwěrnje ſo dzerzicy wot ſpoczatka kſcheczanſkeje wěry doſtatych podawiznow, k czeſczi Boha naſchoho Zbóżnika, k powyſchenju katholſkeje nabożiny a k zbóżnoſczi kſcheſczijanſkich ludow — wuczimy a wuſtajamy z pſchihłoſowanjom ſwjatoho koncila hako wot Boha wozjewjenu wuczbu: Romſki bamz, hdyz ex cathedra (t. j. ze Stoła wuczerſkoho) ryczi, to je, hdyz zaſtojnſtwo paſtyrja a wuczerja wſchitkich kſcheſczanow wukonjejo, po ſwojej najwyſchſchej japoſchtołſkej mócnoſczi wot cyłeje cyrkwje dzerzomnu wuczbu wo wěrje abo poczinkach wuſtaji: ma pſchez pomoc bożu, kotraz je jomu we ſwjatym Pětrje pſchilubjena, tu njezmylnoſcz, z kotrejz chcyſche bójſki Wumożnik ſwoju cyrkej pſchi wuſtajenju wuczby wo wěrje abo poczinkach wuhotowanu měcz. A toho dla ſu tajke wuſtajenja romſkoho bamza ſame ze ſo, nic pak z pſchihłoſowanja cyrkwje, njeporjedzomne.

Jelizo pak by ſebi ſchtó zważił, ſchtoz chcył Bóh wotwobroczicz, tutomu naſchomu wuſtajenju napſcheczo ryczecz: budz wuzamknjeny.

Date we Romje we zjawnym we Vatikanſkej baſilicy ſwjedzeńſcy wotdzerzanym poſedzenju, we lěcze Knjezowoho wocztowjeczenja tyſac wósom ſtow a ſydomdzeſatym, dzeń wósomnaty julija. We ſchtyri a dwacytym lěcze naſchoho bamzowſtwa.

Tak to je.

Józef,
biſkop ze St. Pöltena, ſekretař vatikanſkoho koncila.

---

20) S. Bern. Epist. 190.

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina. Po poruczności ministerstwa wójny je w tudomnej kasernje lazaret pschihotowany; za 300 ranjenych su tu łoża a wscho druhe trěbne.

Z Budyschina. Nasch hnadny k. biskop je na swjedźeń swjatoho Bernarda do klóschtra Ossegga wotjěł.

Z Budyschina. Za tydźeń budźa te hižo dawno žadane knižki „Pobožnosć na swjatym skhodźe“ z nowa hotowe a móže so potom we wschěch expedicijach Pósła dostacź.

Z Grunawy. Nasch druhi wučer k. Wünsche je hako wojak dyrbjał sobu do wójny cźahnyć.

Cyrkwinske nowinki a powjesćze.

Němska. Wójna traje dale a dobycźo je na stronje Němcow. Kaž je znate, krocźa tucźi z tsjomi wulkimi armejemi do prědka; prěnju (prawe kschidło) wjedźe pruski general Steinmetz, z kotrymž su 1., 7., 8. a 9. korps (wupraj: khor) abo 100,000 pěschkow z pschiskuschacej kavaleriju a artilleriju; druhu (srjedźnu) nawjeduje prync Friedrich Karl, z kotrymž su 2., 3., 4., 10. a 12. (sakski) korps a hessendarmstadtska divisija, abo 160,000 pěschkow, 40 regimentow kavalerije a 90 batterijow, z cyła pschez 220,000 muži; tsecźu (lěwe kschidło) ma krónprync, z kotrymž su 1. a 2. bajerski korps a badenwürtembergski korps, kaž tež 5. a 11. pruski korps, abo 46 regimentow pěschkow a 27 regimentow jězdnych atd. z cyła 200,000. Psched tydźenjom su wschitke tele wójska do Francózskeje docźahnyli; tola njejsu dotal wschitke korpsy we wohnju byke, kaž na pschikład nasch sakski. Po bitwje pola Weissenburga běchu wjetsche bitwy pola Wörtha 6. augusta pod kronpryncom, pola Saarbrückena tež 6. pod Steinmetzom, 14. a 16. zasy pod kronpryncom psched twjerdźiznu Metz. Někotre tawzynty morwych běsche na kóždej stronje pschi kóždej bitwje. Francózowje su wjele jatych, tójschto kanonow (30 pola Wörtha, 60 w Marsalu atd.), za 1½ milijona toleri provianta, lokomotivy atd. zhubili. Němcy cźahnu pschecy hłubscho do Francózskeje; Francózowje snadź budźa pola Chalonsa abo hakle psched Parizom bitwu sebi wažicź. Ze wschoho je widźecź, zo Napoleon njeje na wójnu dosć pschihotowany był a zo maja Němcy wjele wjacy wojakow, hacź móže so jim napscheczo stajicź. Tohodla je Napoleon jara hidźeny, je dyrbjał kommando generalej Bazaine wotstupicź a na sejmje w Parizu hižo su prajili, zo dyrbi knježerstwo złožicź! Khěžorka Eugenia a prync staj na cźěkanjo pschihotowanaj, a Napoleon drje tež! Italska a Danska pak, kiž staj jomu prjedy alliancu lubiłej, nětko niczo wo tym wjedźecź nochcetaj, hdyž wón pschehrawa! — Na morju Francózowje dotal tež niczo wulke dokonjeli njejsu.

Němska. Najnowschi telegramm z bitwischcźa rěka: Francózska armeja w sylnym postajenju k wjeczoru wot Metza bu 18. aug. pschimana, w 9 hodźinskej bitwje dospołnje zbita, wot zjenocźenja z Parizom wotrěznjena a do Metza zahnata!

Němska. Pschi wulkej wójnje wopokazuje so tež wulka skutkowna luboscź k ranjenym a mrějacym. Prěnja armeja ma pschipokazane 150 katholskich miko-

ſczíwych ſotrow, 15 mikoſczíwych bratrow a 60 lutherſkich diakoniſſow; k tomu pſchinoſchowarjow a pomocnych wothladarjow 159. Druha armeja ma 150 mikoſczíwych ſotrow a 16 bratrow, a 70 diakoniſſow; k tomu pſchinoſchowarjow a pomocnikow 227. Tſecza armeja ma 150 mikoſczíwych ſotrow a 20 bratrow, kaž tež 12 diakoniſſow; k tomu „diakonow", a druhich pomocnikow 194. Wyſche toho wjele ſchtudentow w lazaretach ſobu pomha. Tute mikoſczíwe a dobrowólne „wójſko" roſcze hiſchcze pſchecy; tola pobrachuje tam hiſchcze na lěkarjach.

Z Roma. Francózowje ſu wſchitcy wotczahnyli, tola pak 43 kanonow hako bamžowomu wójſkej požczene zawoſtajili. Italſke kralowſke wójſko poſylnja ſo hižo na mjezach bamžowoho kraja. W Romje pak republikanarjo pſchihoty czinja k njemérej! Hačzrunje ſu najhórſchoho republikanarja Mazzinia zajeli a do Gaety ſadžili, dha maja italſcy kralowſcy hiſchcze druhich doſcz, kiž ropot na požadanjo wobſtaraja, jelizo Viktor Emmanuel do Roma zechce. A bamž ma jenož 15,000 wojakow!

Z Roma. Dla doſpoknoſcze pſchiſtajamy, zo biſkopja, kotſiž 18. julija do poſedženja koncila njepſchiňdžechu a tak ſobu njehłoſowachu, njeſſu wſchitcy pſchecziwo wuczbje wo bamžowej njezmólnoſczi; pſchetož tež tajcy tam pobrachowachu, kiž běchu prjedy juxta modum (pod wuměnjenjom) za to hłoſowali, kaž tež někotſi, kotſiž chcychu prjedy „placet" wotmołwicz, ale kotrymž ſo pſchedžěłane wuprajenjo nětko ſłabe zdaſche. Wjele tych biſkopow, kotſiž 18. julija w poſedženju pobrachowachu, ſu ſwjatomu wótcej a hewak zjawnje wozjewili, zo nětko po proklamaciji (wuprajenju) tež tak wuznawaja; na pſchiklad kardinalarcbiſkop Mathieu z Beſançona, arcbiſkopja z Rheimsa, Avignona a Sens, z Wina, Prahi, Salzburga a z Kölna, biſkopja z Orleansa, z Mainza atd.

Belgiſka. Pſchi nowych wólbach na ſejm ſu katholikowje dobyli t. r. woni změja nětko wjacy zapóſłancow.

Naležnoſcze towaŕſtwa.

Sobuſtawy towaŕſtwa na lěto 1870: kk. 264. Marija Kahlic ze Židowa; 265. Michak Bulank z Wotrowa; 266. Khata Weclichec ze Zuric; 267. Pětr Scholta ze Schunowa; 268. Madlena Bardonjowa z Pěſkec; 269. Jan Knebel z Haſlowa; 270. stud. theol. Jurij Cyž w Prazy; 271. gymnaſiaſt Jurij Nowak w Prazy.

☞ Dokelž abonnentowje Póſła pſchecy pſchibjeraja, ſchtož je wězo nam jara lubo, pobrachuja nam wſchelake dotalne czíſła. Schtóž potajkim móže, je lubje proſcheny, wſchě dotalne czíſła, byrnje cyle czíſte njebyłe, k wužitkej towaŕſtwa nam abo naſchim expedicijam zaſy daricz.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

K czeſczi Božej a k ſpomoženju duſchow ſu dale woprowali: Mětowſkec ſwójba ze Słoneje Borſchcze 3 tol.; kubleŕ Jurij Robel z Baczonja **100** tol. (W poſlenim czíſle dyrbi rěkacz: njeboh Mikławſch Robel z Wotrowa.)

Hromadze: **3986** tol. 5 nſl.

Czíſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 17. **3. septembra 1870.** **Lětnik 8.**

Čerwjeny kschiž w běłym polu.

Pódla cyrkwinskich rjadow, kotrež maja wjele stow sotrow a bratrow na bitwischczach a w lazaretach, skutkuja w nětczischej, kaž tež hižo w poslenjej, wójnje wschelake dobrowólne swětne zjenoczenstwa a mnohosch jednotliwych k wolóženju ranjenych a mrějacych wojakow.

Czile pomocnikowje a tele pomocnicy, kaž tež lěkarjo, zastojnicy a wojacy sanitetskich wotdželenjow noscha pak znamjo czerwjenoho kschiža na běłej wjazbje abo bindže. Tohorunja wutykmu woni, hdžežkuli na bitwischczu abo w lazaretach skutkuja, běłu khorhoj z tymle znamjenjom.

A njeje to rjane a pschisprawne znamjo? Hlej kschiž! Wón je wotznamjo Khrystusowoho kschiža, z kotrohož wschitke posylnjenjo luboscze k bližschomu pschindže. Z płodow tohole kschiža pschikhadža cyroba za prawe kscheszanske dusche, za liwkich kscheszanow pak k najmjeńschomu dopomnjeczo na Jězusowu wuczbu, po kotrejž je kóždy człowjek, samo tež njepscheczel, nasch bližschi. A schtó móže prajicz, hacz njeje runje tele znamjo kschiža někotrohožkuli nowoho pohana zasy na Khrystusa a joho wuczbu dopomniło?

Tónle kschiž je czerwjeny w běłym polu! Służba luboscze, kotraž pod tymle kschižom so wopokazuje, płaczi wosebje tym, kotsiž w bitwje swoju krej pscheliwachu, a to sami njewinowaczi za lubowany wótcny kraj a z poskuschnosczе k swojomu krajnomu wjerchej! Schtó wě, hacz te czerwjene znamjo na běłym polu tež někotrohožkuli ranjenoho wojowarja njedopomni, zo je tež joho njepscheczel njewinowaty na njezbožu, kotrež je jóho trjechiło. To wozmje zkósch z joho wutroby.

Tele czeszowne znamjo znaje pscheczel a njepscheczel, a schtóž je z prawom nosy, płaczi tež w bitwje za neutralnoho, na kotrohož so njesmě tšělecz. Dokelž

pak ſu ſebi tež druhdy ſchpionojo a druzy z njeprawom tajku wjazbu pſchityknyli, ma w blizkoſczi njepſcheczela kóždy hiſchcze woſebity atteſt (wobſwědčenjo), kiž tule woprawnjenoſcz dopokazuje.

Tele znamjo bu wuzwolene wot tamneje cžeſczehódneje zhromadžizny mužow ze wſchelakich krajow, kotſiž w lěcze 1863 w Genfje we Schwajcarſkej wuradžowachu, ſchto ma ſo k wolóženju ranjenych a khorych wojakow we wójnje ſtacz a ſchto w tym naſtupanju prawo bycz. Tola nic jenož tele znamjo, ale tež wſchitke druhe namjety tychle mužow buchu wot wſchelakich knjeżerſtwow bórzy w lěcze 1864 pod mjenjom genfſkeje konvencije pſchijate a w lěcze 1868 hiſchcze bóle wuwjedžene.

Po tejle konvenciji, kotrejž ſtej wobě wojowacej ſtronje tež w nětcziſchej wójnje pſchiſtupiłoj, płaczi hako hłowna zaſada (princip): Ranjeny abo daliſchoho wojowanja njemócny wojak njeje wjacy njepſcheczel, ale je naſchej pomocy poručeny. Wſchitke pſchez běłu khorhoj z czerwjenym kſchižom wudebjene zawjazowaniſchcza (Verbandplätze), ambulancy (pólne hójerńje), lazarety atd. ſu neutralne a maja ſo pſchelutowacz, kaž dołho tam ranjeni a khori ſu, khiba zo ſo z wójnſkej mocu wobwachuja a wobaraja. Njezranjomni ſu potajkim nic jenož tuczi ranjeni a khori, ale tež tam ſo namakacy lěkarjo, ſwětni abo duchowni wothladarjo a wothladarki, zarjadowacy a ſanitetni zaſtojnicy, kaž ſobuſtawy zjenoczenſtwow ze ſpomnjenej wjazbu abo bindu.

Žana tychle parſchonow njeſmě wot njepſcheczela ani ranjena ani zajata bycz, dokelž woni maja pſchiſłuſchnoſcz pſchi ranjenych a khorych zwoſtacz, byrnje jich zawjazowaniſchcza a lazarety wot njepſcheczela ſo wobſadžiłe. Duž njemóže ſo w naſchim czaſu wjacy ſtacz, zo bychu ranjeni a khori wojacy, kaž ſo to prjedy druhdy ſtacz dyrbjeſche, bjez lěkarſkeje a druheje pomocy ležo woſtajeni byli. Tajcy wojacy ſu nětko pola pſcheczela a njepſcheczela z jenajkej luboſczu zaſtarani. Wojacy, kotſiž hako ranjeni do rukow njepſcheczela panu a ſo wuhoja abo wuſtrowja, puſchcza ſo po móžnoſczi domoj, byrnje wojowanja zaſy mócni byli, tola dyrbja ſlubicz, zo w tutej wójnje nochcedža zaſy z brónju wojowacz.

Kóždy transport (noſchenjo abo wjezenjo) khorych a ranjenych z lazaretow je tohorunja neutralny. Na zawjazowaniſchczach a pſchi ambulancach, kiž na bitwiſchczo po tajkich wojakow khodža, je tež material (jich wěcy a cyroba) neutralny a njeſmě jim pſchi njepſcheczelſkim wobſadženju wzaty bycz. Tola pſchi wobſtajnych abo ſtejacych wójnſkich lazaretach a pſchi transportach materiala ſamoho smě ſo tutón material wot njepſcheczela zebracz.

Tajke je prawo tych, kiž ſteja pod czeſczownym znamjenjom czerwjenoho kſchiža w běłym polu.

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Někotre nowiny ſwarjachu na naſchej klóſchtraj, hako byſchtaj niczo za ranjenych wojakow njeczinikoj a podobne krajne prědkwzacza njepodpjerałoj. Njewěrnoſcz tajkich rycžow dopokazuje ſo nětko „w pſchipóſłanym“

do „Leipziger Zeitung“. Klóschtyr Marijny Dół je twarjenja swojoho dwora abo hroda w Grunawje k zarjadowanju schpitala na wjele lět darmo pschepodał. (Pschispominam, zo w tejle khorowni tsi miłoscziwe borromejske sotry skutkuja, kotrež maja dwě wothladarcy z Albertvereina k pomocy.) Klóschtyr Marijna Hwězda pak je w lěcze 1866 lazaret na swoje wudawki założił a nětko 200 toleri pschinoschka za ranjenych wschelakim towarstwam wotedał, kaž tež kistu schatow a platu do Drježdžan póstał.

Z Budyschina. Nascha serbska farska cyrkej je lětsa zasy nowe debjenstwo dostała. Najprjedy bu město bjez wołtarjemi a prěnimi ławkami z dźěłanymi marmorowymi kamjenjemi (z fabriki kk. Villeroy a Bocha w Drježdžanach) wusadżane. Njedawno pak je jedyn dobroczeŕ, kiž nochce mjenowany bycz, wulki krónski mosazny swěcznik za 125 toleri a jedyn druhi rjanu pschihodnu wěcznu lampu za 50 toleri kupicz dał. Bóh žohnuj tuteju dobroczerjow!

Z Radworja. Dokelž je nasch czescseny k. wucžeŕ Handrij Bräuer czasto khory, bu 1. t. m. pomocny wucžeŕ k. Schołta, rodżeny z Wotrowa, nakhwilnje sem póslany.

Z pruskeje Łužicy.

Z Kulowa. Wot tych 250 wojakow z kulowskeje wosady, kiž pschi V. pruskim wójstwje steja a we bitwomaj pschi „Weißenburg“ a „Wörth“ wojowali su, je hižno jich tójschto ranjenych, morwy pak, dźakowano Bohu, hischcze nichtó njeje. Z khwalbu dyrbimy wot tutych wojakow pschispomnicz, zo, prjedyhacž z nanowoho domu a z wótcnoho kraja do wójny czehnjechu, wschitcy su so k czežkomu krawomu dźěłej pschez swjatu spowjedź a pschez swjate woprawjenjo we naschej farskej cyrkwi posylnjeli a su sej swjaty skapulir abo woswjeczenu medalju na pucz do cuzby sobuwzali. Z Bohom wujednany a znamjo božoho schkita na wutrobje wobkhowajo kóždy tróschtnischo swojim lubym domjacym božemje praji a so z wjetschej wutroblitosczu do stracha žiwjenja podawa.

Wot wójny, kotruž zjenoczeni němscy wjerchojo a ludy nětk napschecziwo francózskomu khěžorej Napoleonej wjescz nuzowani su, tu a tam bjez ludom hischcze wopaczne měnjenja knježa. Znate dosez je, zo njejsmy my łamarjo měra, ale zo tuta žadława wójna je so nam wot francózskoho khěžora a wot joho ministerstwa bjewscheje sprawneje winy pschipowjedźiła. Francózojo su so schtyri lěta dołho ze wschej mocu na wójnu pschihotowali a běchu, swojich nowych tsělbow a němskeje njejednoty dla, swojeje wěcy tak zawěsczeni, zo so jim wot cofanja a pschehracža cyle niczo njedźijesche.

Prjedy wójny pisasche nasch swjaty wótc bamž Pius na francózskoho khěžora a na pruskoho krala a proschesche jeju hako widźowny zastupnik toho, kotryž je wěcžny fěrschta pokoja, zo chcyłoj we měrje so wobnjesez a wot swojich, kaž wot druhich krajow krejpscheleczo wotwobroczicz. Pruski kral wotmołwi swjatomu wótcej we rjanym liscze, zo wójnu njecha a zo podwolny je, swětej měr wobkhowacz, jelizo joho Napoleon na pokoj wostaji; francózski khěžor pak wotpokaza

wótcowſke bamžowe napominanjo. Pruſki kral poruczi zdobom pſchi ſpočzatku wójny, zo dyrbi ſo za dostaczo božeje pomocy po cyłym kraju dżeń modlenja a pokuty ſwjeczicz a zo dyrbi ſo njedżelſke a ſwjate dny we zjawnych cyrkwinſkich próſtwach po prědowanju pſchiſtajicz: „Swjaty Božo, popſchej nam twoju hnadu, zo bychmy tež we wójnje napſcheczo naſchim njepſchecželam hako kſcheſczenjo ſo zadżerżeli.“ Napoleon zažehli narodne czeſne žadanſtwo ſwojich poddanow, pſchiczeže k ſwojim wójſtwam z Afriki Turkow a ſpuſchczi ſo na kže, pſcheradu a bróń. Napoleonowy započatk njeje jara khwalbny był, lohcy tež nic joho kónc.

Praſcheſch ſo: kak je Napoleon ſwoje khežorſtwo we Francózſkej zwjedł, dyrbiſch wotmołwicz: z łamanjom zjawneje ſwjatoczneje pſchiſahi a ze ſchibałſtwom; praſcheſch ſo: ſchtódha je młodoho neapelſkoho krala a toſkanſkoho wójwodu z tróna prjedownikow zahnał, dyrbiſch wotmołwicz: Napoleon; praſcheſch ſo: ſchtódha je rakuſkoho khežora z hornjeje Italſkeje wutłócził, dyrbiſch wotmołwicz: Napoleon; praſcheſch ſo: ſchtódha je bamžej najrjeńſchi a najwjetſchi dżěl cyrkwinſkich krajow kranycz dał, dyrbiſch wotmołwicz: Napoleon; praſcheſch ſo: ſchtódha je małe bamžowe wójſtwo we lěcze 1860 pſchi Kaſtel-Fidardo rozrazył, dyrbiſch wotmołwicz: Napoleon; pſchetož tón da tehdom italſkomu generalej Cialdini telegrafirowacz: „czjiń z krótka!“ A praſcheſch ſo napoſledk: ſchtódha je wina na wójnje we lěcze 1866, dyrbiſch wotmołwicz: Napoleon, kotryž je na woběmaj bokamaj ſchczuwał. Duſchne ſchtuczki to runje njejſu, zapłata pak budże ſo tež za nimi wuměrjecz, dokelž ſprawny Bóh we njebjeſach bydli.

Wěrno je, we poſlenich lětach je Napoleon wurubjenoho a wuſlekanoho bamža pſched italſkimi złóſcznikami zakitał, tak zo móżeſche ſwjaty wótc k najmjeńſchomu we Romje a pſchi romje ſwj. japoſchtołow Pětra a Pawoła ſwoje najwyſchſche cyrkwinſke zaſtojnſtwo wobſtaracz; to pak njeje Napoleonowa, ale je pobožnoho francózſkoho ludu zaſłużba. Wěriwy francózſki lud noſcheſche bamža na rukomaj, a dokelž Napoleon joho njeluboznoſcz wubudżicz njeſmědżeſche, dyrbjeſche wón, doſpołny tajeńc, po zdaczu ludej k woli bycz. Tež proſcheſche khežorka Eugenia ſtajnje a huſto ze ſylzami, zo by khežor bamžej kſchiwdu njeczinił a ruku na njoho njezłożił, pſchetož wona derje wjedżeſche, zo je wot toho czaſa, zo prěni Napoleon bamža zapſchima, joho hwězda zblědnyła a zakhadżała. Tohorunja bě ſławny Thiers we francózſkej komorje pod juſkanjom ludu wuprajił: „ſchtóž bamža zjě, budże na bamža wumrjecz.“ Napoleon, prjedy pſcheczel a towarſch rebellarow Garibaldi a Mazzini, bu pozdżiſcho jeju napſchecznik, dokelž wonaj nětk nic jeno jomu a bamžej, ale tež wſchitkim khežoram, kralam a kſcheſczijanſkim wjerćham na ſchiju dżetaj.

Z toho ſo ſpóznaje, zo Napoleonowa luboſcz k bamžej wulka njeje a wjele njepłaczi. Abo je to znamjo (cejch) bamžowoho pſchiwiſnjenja, hdyž tamón dwajjazyczny khežor nětk z wonwuczehnjenjom francózſkich wojakow z twerdżizny Civitavecchia wrota města Rom wſchitkim bamžowym napſchecznikam wotewri a jich z tym k zapſchimanju ſkhrobli? Francózojo ſu Napoleonej k wjedżenju dali, tajke wopuſchczenjo ſłaboho a wot wſchěch bokow nadpaujenoho bamža pola nich czežſcho waži hacz pſchěhrata bitwa.

Prajcże sami: wotwisa bamž a katholska wěra z hnady francózskoho khěžora a je boža wschohomócna ruka pschekrótsena? „Ty sy Pětr, t. r. skała, a na tu skału chcu ja moju cyrkej natwaricž a porty hele njebudža ju pschemocowacž“ — tele slubjenjo naschoho zbóžnika je we wschěch czasach a we wschěch zrudobach trósćht a nadžija katholskich kscheszanow było. Człowjekojo niczo njezamóža, Bóh sam chce swoju cyrkej a jeje widžownoho wjerćha wobwarnowacž a zakitacž: toho swědk su stawizny wósomnaczich stow lět.

Zatraschny sud boži wala so psched naschimi woczimi na zelhańnoho Napoleona; po joho woteńdženju budža z Boha lěpsche czasy pschińcž. Němske kraje so bóle a bóle zjenocža, po wójnje pak budža lohcy k nim pschizanknjene te krajiny, kiž psched 200 a 100 lětami pschez schibałoscž francózskich kralow wot němskoho kraja su wottorhnjene byłe a kiž na tamnej stronje wulkeje rěki „Rhein“ leža, Elsaß a Lothringska, hdžež so hischcże dženja zwjetscha němska rycž rycži. We wschěch zjenoczenych němskich krajach zmeja katholscy kscheszenjo mócnu pschewahu, jich žadanja a wusudženja budža we radže wjerćhow a ludow doraz dawacž. Na to tež pokazuje stare łacžanske wěschczenjo braniborskoho mnicha Hermana we klóschtrje Lehnin z lěta 1250, kotrež rěka:

Et pastor gregem accipit, Germania regem,
Nec lupus nobili plus insidiatur ovili,
to je:
Pasthyŕ (bamž) zas dostanje stadło a němski kraj krala,
Wjelk pak za wowczerńju njełaka dale.

Z Kulowa. Wulki woltaŕ nascheje farskeje cyrkwje je nowe rjane swjeczo dostał: swjateje Marije do njebjes horjewzaczo. Wuschikna ruka naschoho knjeza schulskoho direktora Ledžbora je nam tule krasnu wuzdobu wobradžiła. Widžisch swjatu Mariju, kotraž rucy wupschěstrje, k njebju pohladnje a so do wysokoscze zběhnje. Jeje lěwa noha stupi na kschidło leczatoho jandžela, jeje czěło wobdawa běła drasta a módry płaschcž, wokoło hłowy pak zmahuje zeleny schlewjerk. K prawicy swjateje knjeżny steji jandžel wjesołoscze, kotryž we swojimaj rukomaj rózu a liliju dżerži, k lěwicy jandžel pobožnoscze, kotryž rucy stykńje a so modli. Wot swjateje Marije wuliwa so wscho swětło a wobswětli, tak rjec, cyły woltaŕ.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Němska. Wjele tawzyntow němskich dźěłaczerjow, kiž buchu po rozkazu ministerstwa z Pariza a z Francózskeje wupokazani, su domoj pschiczahnyli a su z dźěła wulku nuzu czerpjeli. Tola so nětko wschudžom knjeżerstwo a wschelake towaŕstwa za nich staraja wosebje z pschipokazanjom dźěła.

Schlezynska. Ze Schlezynskeje sameje je pschez 250 borromejskich, schěrych a franciskanskich mikoscziwych sotrow na bitwischcža a do lazaretow so podało.

Němska. Tónle tydzeń běchu so biskopja Němskeje we Fulda k wuradžowanjam zhromadźili.

Němska. Pschi wulkej dobyczerskej bitwje pola Metza na 18. auguſta ſu naſchi Sakſowje wjele dopomhali, hacz runje hakle w ſchtyrjoch popołdnju wojowanjo z njepſchecželom pola Saint Privat zapoczachu. Z něhdže 15,000 morwych a ranjenych němſkoho wójſka běſche 2000 Sakſow. Naſcha kavallerija a 102. a 103. regiment infanterije pak buchu tehdom pſchelutowani. Wot tamnoho dnja, na kotrymž bu wulki dźěl francózſkeje armeje z kommandantom Bazaine do Metza zahnaty, ſu němſke wójſka zaſy dale k wjeczoru cžahnyli a někotre ważne měſta, woſebje Chalons wobſadźili. Nětko bu nowe rozdźělenjo wójſkow wuwjedźene a nowa ſchtwórta armeja tworjena, kotrejž Sakſowje, pruſka garda a 4. pruſki korps pſchiſłuſcheja a z kotrejež wjedźiczerſtwom bu naſch krónprync Albert wuznamjenjeny. Armeje pruſkoho krónprynca, naſchoho krónprynca a Steinmetza buchu poſtajene, zo bychu dale k Parizej cžahnyli. Tola prjedyhacz mózeſche ſo to doſpołnje ſtacz, běſche trjeba, zo by hiſchcže wójſko pod Mac Mahonom zbite było, kotrež ſo z pſchicžahom a wotdźělenjom Bazaineowych ludźi połnócnje wot Reimsa hromadźeſche a najſkerje Francózam woſebje we twjerdźiznomaj Thionville a Metz na pomoc khwataſche. Tohodla cžehnjeſche wulki dźěl němſkoho wójſka k belgiſkim mjezam na Mac Mahona. Duž běſche 27. auguſta bitwicžka pola Buzancy (dźěl Sakſow bě pódla) a 29. pola Nouart a 30. bitwa pola měſta Beaumont. Tule bitwu bijachu 4. pruſki korps, Sakſowje a 1. bajerſki korps. Mac Mahon bu zbity, zhubi 20 kanonow, někotre tawzynty jatych, wjele celtow a provianta. Nazajtra 31. rano pjecžich pſchimachu němſke wójſka z nowa a wobſadźichu město Carignan. Dźeń pozdźiſcho, 1. ſeptembra, zapocža ſo rano ½8 nowa wulka bitwa kołowokoło twjerdźizny Sedan pſchi rěcy Maas. Tam wojowachu pruſka garda, 4., 5., 11. a 12. korps (Sakſowje) a Bajerjo, tak zo popołdnju Francózow pod Mac Mahonom nimale wſchitkich do Sedana zahnachu. Nadrobne powjeſcže tejele bitwy hiſchcže brachuja. Tola je wona jara ważna, dokelž nětko je tež zaſy wulki dźěl francózſkoho wójſka wot Pariza wotrěznjeny, kotromuž budża ſo Němcy dale we tſjoch ſylnych linijach pſchibližowacz. Jena němſka armeja pak woſtanje zady k cernirowanju (wobdawanju) twjerdźiznow, z kotrychž Francózowje druhdy wupady cžinja. Sylne wojowanjo změje tale armeja pſchi wobleharjanju Metza, hdźež je na 100,000 Francózow. Najhórje bombardiruja hižo wjele dnow Straßburg, hdźež je ſo wulki dźěl měſta ſpalił. Jenicžka nadźija Francózow je wobtwjerdźeny a z cyrobu derje zaſtarany Pariz, pſched kotrymž chcedża zbytki wójſka z kraja a z kolonijow a mobilgardu zhromadźicz a ſkónczńje hłowne město wobaracz. Tola Němcy pſchicžahnu z wulkim wójſkom, kotrež ſo pſchecy bóle powjetſcha. Hižo zaſy pſchihotuja w Pruſkej tſi nowe reſervne armeje!

Němſka. Za ranjenych a khorych wojakow ſtara ſo tež ſwětny rjad Johannitarjow, kotryž je njeboh pruſki kral w l. 1852 tajki założił, zo ma wěſtu podobnoſcz z tamnymi Johannitarjemi abo Malteſarjemi, kotſiž w cžaſu kſchižnych wójnow w Paläſtinje a naraniſchich krajach ſkutkowachu. Johannitarjo, (abo Malteſarjo, kaž ſo w Pruſkej joho katholſke ſtawy mjenuja) zwjetſcha zemjenjo a bohacži, ſu najbóle kommandantowje lazaretow. Tola w tym naſtupanju chcedża woni wjele knjejſtwa měcz, tak ſo lěkarjo a druzy w nowinach zjawnje na nich ſkorža.

Němſka. Po najnowſchim telegramnje je w tym ſamym czaſu, w kotrymž ſo němſke wójſka z Mac Mahonom bijachu, tež Bazaine z nowa ſwoje mocy ſpytak; pſchetož wón drje je wo tamnych bitwach někak zhonił, hačrunje je wot Metza do Sedana 15 mil. Rano 31. auguſta je Bazaine z cyłej ſwojej armeju z Metza a joho wobtwjerdzenjow pſchecziwo prěnjej pruſkej armeji pod Friedrichom Karlom a Kummerowej diviſiji wudyrił. Noch a cyły 1. ſeptembra ſu tam wojowali, hacž ſu ſkónczńje zmužicźi Francózowje tola wot pruſkeje prěnjeje armeje (woſebje wot naraniſchich Pruſakow) poraženi a zaſy do Metza zahnaczi byli. Tam je z liniju tež krajna wobora (Landwehr) wuſtojnje ſobu wojowała.

Němſka. Pruſki kral telegrafiruje 2. ſeptembra popołdnju w dwěmaj ze Sedana: Cyłe francózſke wójſko je ſo podało pod ſwojim generalom Wimpfenom. Mac Mahon je ranjeny. Napoleon je ſwoju parſchonu Mi podał a pſchipokazam jomu pſchebywanjo.

Rakuſka. Khěžor je wſchitke ſejmy (landtagi) ſwojich krajow z wuwzaczom wuherſkich powołacz dał; ale do wſchelakich ſu wotpóſłani jenož z proteſtami t. r. pod wěſtym porokowanjom a wuměnjenjom zaſtupili. Khěžorej a knježerſtwu je wo to czinicz, zo by „reichsrath“ bórzy ſo zhromadźił; tola někotre ludy praja, zo maja ſo za ſo ſame a za ſwoje prawo hiſchcze prjedy a nuzniſcho doma ſtaracz.

Z Roma. Dźěl Francózow w bamžowym wójſku je na ſwoje žadanjo rozpuſchczeny a póńdże domoj. Cyłe bamžowe wójſko ſo w krótkim do Roma ſczehnje.

Z Roma. Na koncilu je nětko jenož 150 cuzych abo njeitalſkich biſkopow pſchitomnych. Generalne kongregacije ſu woſebje tež horcoty dla jenož zrědka; wóndanjo bu 87. dżeržana. Wuradźuje ſo tam wo zarjadowanju miſſionſtwa w cuzych krajach, wo rjedże po wuprózńjenju biſkopſkich ſtołow, wo diſciplinje a podobnych wěcach. Na město wotpuczowacych a zemrjetych biſkopow ſo druzy do kommiſſiow wuzwola.

Z Roma. Bamž je wóndanjo za Rom tſidnjowſku pobožnoſcz k wuproſchenju měra postajił. Zo by bamž cyle na pruſkej abo cyle na francózſkej ſtronje ſtał, kaž někotſi piſachu, to njeje wěrno.

Z Roma. W khěži, kotraž je w blizkoſczi vatikanſkoho hrodu běſche prěnje dny auguſta w nócnym czaſu dźiwny ropot w zemi ſłyſchecz. Hdyž pſchepytowachu, nadeńdżechu ſchtyrjoch dźěłaczerjow, kiž tam „minu“ ryjachu, t. r. podzemſku hrjebju, kiž ma ſo z pulverom napjelnicz. Dźěłaczerjo, najſkerje derje zapłaczeni, czeknychu. Złóſtnikowje chcychu potajkim vatikan a bamža do powětra (lofta) tſělicz, kaž ſu w lěcze 1867 z jenej wojeńſkej kaſernu hižo ſczinili. Cłowjecza zaſakkoſcz ſebi zke wěcy wot myſli, ale Bóh wſchitke njedopuſchczi!

Francózſka. Wo Napoleonje a joho ſynje ſo tudy wjele njepowjeda; nowiny ani njeſpomnja, hdże ſo wón namaka, ſnadź něhdże na belgiſkich mjezach. Za to khwala někotre khěžorowu Eugeniu, kotraž hako regentka dźěl berje na wuradźenjach miniſtrow. Najwjetſchu móc na nětko grofa Montauban Palikao, a po nim general Trochu (wupraj: Troſchi) hako kommandant Pariza. Miniſterſtwo wójny je poruczíło, zo bychu 100,000 muži mobilgardow (nacionalgardow) do Pariza czahnyli k zakitanju města. Ale tale garda njeſteji ani w bitwach ani

za khěžora krucże doscz! W tu khwilu drje su republikanarjo změrom, dokelž so jim nochce knjeżerstwo z ponižacym měrsczinjenjom zapoczecz; ale kak budże pozdżischo? Wschelacy dawaja knjeżerstwu radu, zo by Pariz wopuschczilo a so do druhich městow, hdżež Němcy tak lochcy njepschiczahnu, pscheshydliło.

Należnosczе towarstwa.

Sobustawy na lěto 1870: kk. 272. M. Młońkowa ze Swinjarnje; 273. Jakub Kilank z Rožanta; 274. M. Buk ze Sernjan; 275. k. kanonikus kantor Józef Hoffmann z Budyschina; 276. Mikkawsch Czěsla z Hórkow.

Na lěto 1869 zapkaczi: 404. Madlena Bardonjowa z Pěskec.

Dobrowólne dary: k. kanonikus kantor Hoffmann 15 nsl.

☞ Dokelž abonnentowje Póska pschecy pschibjeraja, schtož je wězo nam jara lubo pobrachuja nam wschelake dotalne czisła. Schtóž potajkim może, je lubje proscheny, wschě dotalne czisła k wužitkej towarstwa nam abo naschim expedicijam zasy daricz.

Sobotu 10. t. m. w 10. hodź. je hłowna zhromadźizna naschoho towarstwa w tachantskej schuli.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeni: Hańża Marija, dź. kublerja Jakuba Libscha z Hornjoho Hunjowa; Hana Hańża, dź. Jana Tr. Klingsta z Małeje Borschcze; Marija Hańża, dź. Jakuba Kschižanka z podhroda; Ferdinand, s. schewca Lehmanna z B.; Ida, dź. cigarnika Sohana z B.; Marija Ottilia, dź. Adolfa Winklera z B.; Jan Adolf, s. khěžnika Larasa z B. — Wěrowanaj: Karl O. Hartmann, cigarnik, a Hana Marija Leschawic na Židowje. — Zemrjety: Jan, s. njeboh khěžnika Jana Pětschki z B. 17 l. 9 m.

Z Radworja. Kschczeni: Jan, s. Ernsta Bohuwěra Cymera z Khelna; Marija Khrystiana, dź. Korle Augusta Hoblanda z Nowych Boranec; Jan, s. Jana Adama z Kupoje; Hana, dź. Jakuba Rychtarja z Radworja; Hańża, dź. Jana Krala z Khelna; Hanża, dź. Korle Schellinga z Kamjenej; Michał, s. Jana Rjeczki z Kamjenej; Hana, dź. Jakuba Běrka z Khelna; Marija Antonia, dź. knj. Jana Mikela, ryczerkubleŕskoho administratora we Kupoj. — Zemrjety: Handrij, s. Augusta Heinricha z Kamjenej, 6 m. 1 dź.

W redakciji a w expedicijach Póska je na pschedań:

Pobožnosczj na swatém Skhodze.

Tele knižki móża so broschirowane dostacz, kaž tež w njezeschitych exemplarach, kotrež so k druhim kniham derje pschiwjazacz hodża.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

K czesczi Božej a k spomoženju duschow su dale woprowali: Pschi processionje do Wölmsdorfa nawdate 2 tol 25 nsl.; kubler Jakub Pjech ze Zyjic 10 tol.; Jurij Pjech ze Z. 10 tol.; Marija Pjechowa ze Z. 2 tol.; Madlena Pjechec ze Z. 2 tol.; Michał Schewczik z Baczonja 25 tol.; jena žona z Mikoczic 5 tol.; jena druha žona z Mikoczic 1 tol.; jena pobožna žona z Khróschczic 10 tol.

Hromadże: **4054** tol. Bohu dźak, zo je so prědkowna cyfra powyschiła!

Czischczał K. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski cžasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 18. **17. septembra 1870.** **Lětnik 8.**

Srjedz wójny.

Surowe njezbožo za kraj a lud je wójna. Rjane hona so zapuscza a dźěło sprócniwych rukow so znicži. Wsy a města so spowaleja a do popjeła pschewobrocza. Milijony pjenjez, we pocže woblicza a z mozlemi dźěławych rukow zasłużene, so rozmjetaja nic na pschisporjenjo, ale na zapuscženjo a wobschkodženjo ludžacoho derjehicza. Wójnu pschewodża nuza.

Tysacy cžłowjekow we kčžěwje najrjeńschich lět, we połnoscži swojich mocow wukrawja na bitwischczach swoje młode žiwjenjo. Tysacy we njewuprajnych bolosczach žałoscza a tysacy swoje cžiłe stawy pschisadża a změja swoju běd̄noscž nosycž cžas swojoho žiwjenja. Telko swójbow njese wójna do nuzy, do hubjenstwa, do cžežkoho žarowanja. Wójna je zrudna wěc, a pschecžel luda njeje pschecžel wójny, kotraž pschi wschitkich dobyczach je a wostanje wulke, surowe njezbožo. Tysacy ronjenych sylzow wołaja „běda,“ zatraschne „běda“ na tych, kotsiž na wójnu dźěłaja, k wójnje radża a wabja, do njeje zwola, ju zapocžnjeja. Tele sylzy syrotow, tele zdychowanja starschich njeskorža podarmo psched trónom sprawnoscže.

Tomule wójnskomu hubjenstwej pschidawaja so we naschim cžasu wschelake wopacžnoscže cžłowjeskeje wutroby, kotrež njejsu mjeńsche njezbožo, dyžli tamne cžasne schkody. Duch kžě a njepschecželskoho zmyslenja swoju hłowu khroblischo pozběhuje. Mjez tym zo wobrónjene wójska we poddanskej posluschnoscži swoje krawe dźěło dźěłaja, syje so hórkoscž, złoby a njepschecželstwo do wutrobow njewobrónjenych poddanow. Wosebje pytaja sebi wěste cžasopisy a nowiny zrudnu zasłužbu, pschez njewěrnoscž a kžu ludy na so zeschczuwacž. Smy doscž tajkich powjescžow cžitali, kotrež so pozdžischo hako wumyslena kža pokazachu, a kotrež běchu jeno schczuwanja dla wumyslene.

Z tuthym duchom kžě towarschuje so duch njepschecželstwa napschecžo katholskej

cyrkwi. Njekedźbujo na to, zo tež wjele tyſacow katholſkich wojakow ze zahorjenej ſwěru na bitwiſchczach ſwoju krej a žiwjenjo wopruje: wěrja ſebi wěſczi ludźo tola katholikow hanicź, złě wobrycžecź a ſebi na nich ſwoje pazory wótſicź. Tele njepſchecželſke zmyſlenjo ſo tu a tam mjenje abo bóle zjawnje wupraja. Schkoda, zo kóždy tajki ſchczuwak tajke wotmołwjenjo njedoſtanje, kaž njedawno něchtó we Barlinje. Hdyž ſo tam powjeſcź wo prěnim dobyczu němſkoho wójſka czitaſche, rjekny pſchiſtojnje zwoblekany człowjek ſwojomu ſuſodej: „nó, nětko pójdže ſo katholikam na ſchiju.“ Pſchecželny ſuſod pſchiſtaji tomu: „a jich popam najprjedy.“ Mjez tym zo ſo wbohaj człowjeczkaj hižon do prědka na to wjeſeleſchtaj, ſchtož pſchi tuthym na ſchiju lěženju za njeju wotleczi, wobroczi ſo krajny wobornik a pokaza na ſwoju wudebjenu wutrobu, prajicy: „Ja běch w lěcze 66 tež pódla a ſym naſchich měſchnikow a miłoſcziwe ſotry wſchudžom w prědku widźał — a tym chcecze wy na ſchiju?“ A tamneju człowjeczkow z krutej ruku za khornaŕ hrabnywſchi, tſchaſcſche jej a rjekny: „Słužu ſwojomu kralej a wótcnomu krajej a žadam měr za ſwoju wěru, a hdźež jón njenamakam, ſczinju ſebi ſam měr.“ Tamnaj mějeſchtaj doſcź a nóžkowaſchtaj dale, woſebje bdyž tež wokołoſtejacych proteſtantow prajicź ſłyſcheſchtaj: „wobornik ma prawje.“ Schkoda, zo njeje kóždy katholik tak wuczeny Doctor Utriusque Juris, t. j. wučeŕ wobeju prawow (ſwětnoho a cyrkwinſkoho)!

Njepſchecželſtwo napſchecžo katholſkej cyrkwi njeje zabłudźenjo někotrych jednotliwych człowjekow, ale ma ſwoje hłubſche korjenje we někajkim ſkradźnym ztowarſchenju, kotrež je po wjele krajach rozſchěrjene. Pſchetož ſkoro ze wſchitkich němſkich krajow doſtawamy powjeſcź wo ſchczuwanju napſchecžo katholikam a jich duchownym. Czile ſchczuwarjo běchu tež prěni, kotſiž ſo na wójnſke prědowanja lutherſkich duchownych hórſchachu. Ze wſchitkoho ſo zda, zo je tamnym ludźom kſcheſczanſtwo a wěra do Boha jara njeluba wěc a zo woni ze ſwojeje njewěry a bohazapřěcźa žanu potajnoſcź wjacy njecžinja.

Skónczńje mamy ſpomnicź na tamnu njeznjeſliwoſcź, kotraž hinajſchi nahlad a hinajſche měnjenjo zboka ſebje czerpjecź njecha a chce wſchitkich k ſwojej njemdrej zahorjenoſczi pſchimocowacź. Woſebje we městach poſpytuja czródy, mjez kotrymiž je doſcź barikadnych wobliczow, ſwoje hawtowace knjejſtwo a njeje wot nich wjele za měrnoho poddana woczakowacź, dokelž ſo woni za tuni pjenjez tež k wſchelakim druhim kuſkam trjebacź hodźa. Tak wotkrywa tale wójna wſchelake czěmne ſtrony człowjeſkich wutrobow a napomina nas k kedźbnoſczi, zo by nas njepſchecžel njepſchekhwatał a njepſchihotowanych njenamakał.

Tola prjecź wot toho, ſchtož niczeju wutrobu zwjeſelicź njemóže, a hladajmy za wěcami, kotrež we wójnſkim czaſu tróſchtnje ſwěcźa do nuzy a bědy žiwjenja. Nabožne žiwjenjo je nowy naſtork doſtało, nuza je někotrohožkuli cyrkej pytacź nawuczíła, kotryž běſche tónle pucź dawno wotwuknył. Mnohi je khwatał należnoſcze ſwojeje duſche tam zarjadowacź, hdźež jenicžcy je měr a pokoj doſtacź. Wjele pobožnych modlitwow je z najhłubſcheje wutroby k njebju ſtupało a z nowa je dowěra na Boha mócniſcho wotcucźíła.

Woporna luboſcź napſchecžo czerpjachym ſobuczłowjekam ſo we kraſnym ſwětle

pokazuje a wjele darow so hromadźi, zo by so khorym a ranjenym wojakam cźerpjenjo wolóžiło. Druzy khwataja na bitwischcźa a do lazaretow, zo bychu na ranjenych dobru słužbu Samaritana dokonjeli. Schtó njechak z wutrobnej wjesołoscźu na dobycźa naschich miłoscźiwych bratrow a sotrow pohladowacź, kotrež su hako wójsko boże wucźahnyke, wolóžecź hubjenstwo a hojicź rany, kotrež je surowa bróń naczinika. Zapłacźenjo wone na zemi njeżadaja, te cźaka na nich w njebjesach. Dźaka cźasto njedostanjeja — njech jeno zażija wschitke rany, njech jeno so wójna minje, a tamni schcźuwarjo budźeja so zasy na nich zatorhowacź. Jich wopomnjeczo wostanje tola we żohnowanju a my snadź hischcźe doczakamy cźasy, hdźež budźe kóżdy kraj so samoho wobżarowacź, kotryż njezmêje domy miłoscźiwych sotrow a bratrow.

Rjenje pisa wo tutych klóschtyrskich zjenoczenstwach wukrajny katholski cźasopis: „Schtó hodźi so k tomu, za bitwischcźom bratrow a pscheczelow zawjazowacź, jim wokschewjacy napoj podawacź, jim smjertny pót ze zymnoho cźoła trěcź? Schjim wokschewjacy napoj podawacź, jim smjertny pót ze zymnoho cźoła trěcź? Schschcźe je, wudowy a syroty a wy mudri sejmscy wotpósłani: klóschtyrnikowje so k tomu hodźa a nic cźi, kotsiž ze zbożom luda hraja. Wojerstwo a klóschtyrstwo stejitaj sebi blizko. Bědźenjo, krute, cźeżke, horce bědźenjo je nadawk klóschtyrskoho żiwjenja: njepscheczel je sylny, wulki, njezaniczomny — nuza cźłowjeskoho żiwjenja we swojich zatraschnych wozjewjenjach.“

„Prawy wojak dyrbi wojerski porjad znacź, miłoscźiwomu bratrej je klóschtyrski zakoń joho porjad. Wojak so hakle trjebacź hodźi, hdyż je wuwuknyk, miłoscźiwy bratr wuwucźuje so we noviciacźe (pschihotnym lěcźe). Wojak dyrbi khoscźiwy bratr wuwucźuje so we noviciacźe (pschihotnym lěcźe). Wojak dyrbi khorhoji pschisahacź; miłoscźiwy bratr (sotra) wotpołoži tule pschisahu pschi professu (slubje). Wojak dyrbi na słowo posłuchacź; dospołna posłuschnoscź je slub miłoscźiwoho bratra.“

„Wojak dyrbi na strażu (wachu) cźahnycź a njesmě swoje město wopuschczicź: strażowanjo (wacha) miłoscźiwoho bratra (sotry) je pschi łożu khorych; a tale służba żada wschitku móc a jeno zrědka a na krótki cźas so służba pschetorhnje. Wojak dyrbi khroble do bitwy hicź a hotowy bycź, swoje żiwjenjo woprowacź: miłoscźiwy bratr bědźi bjez pschestacźa z rjekowskim zacpěcźom smjercźe a wumrje wjesele we dopjelnjenju swojeje winowatoscźe.“

„Tak bědź, pobożne wójsko kschižowanoho zbóżnika! z knjezowym kschižom bědź napscheczo kschižikam żiwjenja. Bědź dobre bědźenjo hacź do kónca. A je-li padnjesch, padnjesch na cźestnym polu we służbje luboscźe. Byrnje wěncy twoje cźoło njepyschike, byrnje hwězdy a rjady twoju wutrobu njedebike: jedyn rjad je tebi wěsty, rjad pour le mérite (t. j. za zasłużby), z kotrymž tebje něhdy tón wudcbi, z kotrymž a za kotrohož a we kotrymž sy bědźiło a dobyło.“ H. D.

Hižon tam dźeja!

Hdyż cźěmna nóc zemju pschikrywa, a wichory a njewjedra hawtuja, maja rubježnicy a paduschi najlóžsche dźěło. Tak pschihodny cźas je so we pschitomnych wójnach też piemontskomu kralej, kiž so po wójnsko-rubježnym prawje italski

kral mjenuje, namakał. Rubježne cžródy italskich wojakow so swjatomu wótcej do kraja waleja. Krónowany muž, kotryž je hižon prjedy swoju rubježnu ruku z cyrkwinskim kubłom napjelnił, saha nětko, schcžuwany a hnaty wot italskoho karbonarstwa,*) za poslednim wobsedženstwom cyrkwinskoho stata. Tamny wjelk je psched swětom wowcžu drastu na so powisnył, a ryczi lestnje, zo bamžowy kraj zakitacž dže, zo bamžej dospołnu swobodu a prawo wostaji. Znajemy dawno joho prawu kožu, a prajimy: ma na jazyku měd, we wutrobje jěd.

Mózno, zo Bóh dopuschczi, zo so Viktor Emanuelej radži, Rom za so wzacž a zo so tež na nim dopjelni: wjetschi —, wjetscha cžescž! A tola je wón wobžarowanja hódny cžłowjek pschi wschitkim swojim zbožu; pschetož za tajkoho kralowskoho bjerjaka, kaž je na pschikład italski Viktor Emanuel, je skónczńje hórje, hacž za paduchow ze wschědnoho luda. Tajki wschědny paduch kradnje sam na swoju ruku; bórzy joho popadnjeja a do jastwa sadža; tu ma cžas do so hicž a pokutu cžinicž a móže snadž zasy narunacž naczinjenu schkodu. Ale tajki krónowany bjerjak kaza a porucža kraj bracž, wupóscžele druhich na to, dawa druhim za so džěłacž a ma psched Bohom cyłe zamołwjenjo za jich dusche na swojim swědomju. Ale na to so njedohlada, na to sebi njepomysli, a zrědka schtó joho na to dopomni, cžłowjeska sprawnoscž sebi na njoho njewěri, khiba zo joho posłuschni pomocnikowje a słužownikowje skónczńje wotecžěrja. Schto potom? pokuta pola tajkich rady klaca, na zasydacžo a narunanjo njeje wjele nadžije — a we wěczńnoscži? Bóh je sprawny tež napscheczo kralam.

Schto budže Pius, nasch lubowany Wótc, nětko cžinicž? Do lestnych wabjenjow a lubjenjow njebudže nihdy zwolicž a njecha, njemóže a njebudže „haj" prajicž k njesprawnoscži a rubježnistwu; radscho budže wschitku pschecžiwnoscž a pschescžěhu cžerpjecž. Nic podarmo je wo nim do prědka prajene: Crux de cruce t. j. kschiž wot kschiža. Cžerpjenja a horja je we swojim dołhim žiwjenju doscž nazhonił a wjacy snadž hischcže nazhoni na stary dżeń. Wschitko wón ponjese, kaž dotal, scžerpnje, hako naměstnik kschižowanoho Jězusa na so nałožujcy słowa Knjezowe: „Na swěcže změjecže tyschnoscž; tola dowěrjejcže so, ja sym swět pschedobył (Jan. 16, 33.); wascha zrudoba so pschewobrocži do radoscže. (Jan. 16, 20.)" To je pucž joho pschekrasnjenja. Wjele joho prjedownikow su cžerpjeli a tak schli ze swojim Khrystusom do njebjeskeje radoscže: tež Pius póńdže tónsamy pucž we ponižnym zaprěczu so samoho, póńdže ze zemskoho běděnja k njebjeskim dobyczam. Bóh joho njewopuschczi we cžasu a njezabudže we wěczńnoscži.

Tola, kak póńdže so swjatej cyrkwi we tutych cžasach? Kaž pschecy. Ta je na krucžischu skału założena hacž na kralowske slubjenja a ludžacu pomoc, a helske mocy ju njepschewinu, byrnje bóle zakhadżake. Zjawnischo dyžli hewak móže so we naschich cžasach z psalmistom prajicž: „Njespuschczejcže so na fěrschtow, woni wschak pomhacž njemóžeja." (Psalm. 145, 3.) Nascha pomoc je we mjenje

*) Kabonari su potajne towarstwo we Italskej, podobne naschim swobodomurnikam (Freimaurer), a džětaja na zběžkarstwo napscheczo monarchii a cyrkwi. Bjecža pschecy za Romom, zo bychu po znicženju swětneje mocy romskoho bamža cžim swobodnischo a sylnischo cyrkej a wěru potłoczowacž móhli.

Knjeza, kotryž je njebjesa a zemju stworił (Psalm. 123, 8.). Nascha cyrkej je we hórschich wobstejenstwach pobyła — ale dokelž su dawno nimo, njewidźimy nětko doscź jich cźežkotu a surowoscź. Ženje njeje cyrkej schkodowała, byrnje so někotre suche halzy wotłamake. Rjeńscho a młódnischo so zeleni a kcźěje schtom, ze žonopowoho zorna zeskhadźany. Cźasy pschescźěhanja a potłóczenja su za cyrkej cźasy rjanych dobyczow.

Njezabudźmy dha wosebje nětko: „Zbóžny, kiž so njebudże pohórschowacź.“ (Mat. 11, 6.). Nuznischo, dyžli hewak, budże nětko, hromadże stacź a hromadże dźeržecź we prawej swěrnej pschezjednoscźi, z krutej wobstajnoscźu a ze swjatej zahorjenoscźu. Wotewrmy pschi blizkim „Swjatomichalskim“ woporje schczedrischo swoju ruku. Wot kóždoho njech so, kaž něhdy we japoschtolskej wosadże we Jeruzalemje za Pětra, modlitwa bjez pschestacźa k Bohu stanje, zo bychmy ze zjednoczenymi próstwami wot Boha dostali, zo by so cźas domapytanja pschikrótcził, měr a pokoj zasy na zemi bydlił a we jednej wowczeŕni jedne stadło pod jednym pastyrjom jednomu knjezej a Bohu słužiło. H. D.

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina. W naschim lazarecźe je pschez 200 ranjenych Sakow, kotrychž mužscy wothladarjo wobstaraja.

Z Budyschina. Po pscheproschenju w Póstu běsche zańdźenu sobotu hłowna zhromadźizna towarstwa ss. Cyrilla a Methoda, a to pod pschedsydstwom naschoho wysokodostojnoho k. scholastikusa Kucźanka. Najprjedy bu zliczbowanjo zańdźenoho léta pschedpołożene a za prawe spóznate. Dokhodow běsche w zańdźenym lécźe, hdyž so kassa sobuliczi, 399 tol. 19 nsl. 8 np., wudawkow pak 265 tol. 23 nsl. 5 np., tak zo ze starym zbytkom 133 tol. 26 nsl. 3 np. w pokładnicy wosta. Hornische dokhody su: Stary zbytk 117 tol. 18 nsl. 3 np., wot 394 sobustawow (kotsiž su do dnja skónczenoho a k aktam położenoho zliczbowanja płaczili) 197 tol.; dopłaczenjo sobustawow 15 tol.; z pschedacźa Póstla a legendy 16 tol. 19 nsl.; dobrowólne dary 7 tol. 16 nsl. a pschedań protykow 45 tol. 26 nsl. Z hornischich wudawkow wuzběhnjemy (kwitowanki su pschi aktach): Cźischczenjo Póstla, protyki a sedmoho zeschiwka legendy 221 tol. 25 nsl., schtempel 11 tol., broschirowanjo 6 tol. 12 nsl.5 np., dawki, porto atd. Potom bu wobzanknjene, zo ma zeschiwk legendy, kotryž so runje cźischczi, 5 abo 6 listnow wopschijecź. Hdyž bychu wschě należnoscźe towarstwa dowujednane, bu hischcźe wschitkim dźak prajeny, kotsiž za towarstwo na kajkežkuli waschnjo z luboscźe k serbskim katholikam skutkowachu a hischcźe skutkuja, kaž tež wosebje tomu knjezej, kotryž je był 400 toleri kaucije, w haprylu zasy wróczeneje, za Posoł położił. Njech nasche towarstwo dale kcźěje!

Z Kanec. Na 9. septembra bu nascha wjes a cyła wokolnoscź wulcy zwjeselena, hako nasch wysokoczescźeny hnadny knjez biskop Ludwik nowotwarjenu khapałku, kotruž staj njeboh kubleŕ Kocor a młynk Wawrik bjez Kanecami a Swinjarnju założikoj, sam poswjecźi. Hnadny k. biskop pschijědže k nam ¼4 wot Khróscźic; z nim běschtaj k. kanonikus kantor Hoffmann z Budyschina a k. ka-

nonikus Barth z Khróſczic. Bjez tym zo ſo hnadny knjez z wyſokoſtojnymaj kk. aſſiſtentomaj pola mkyńkec ſwjatoczņu cyrkwinſku draſtu woblekaſche, zrjadowachu ſo wotrowſke ſchulſke dźĕczi pod wjedźenjom k. farſkoho adminiſtratora Herrmanna a k. wuczerja Jencza. Hdyž potom ſwjedźeńſki czah k khapałcy dźĕſche, ſpĕwachu dźĕczi a wſchitcy pſchitomni rjany khĕrluſch: Hwĕzda jaſna. Biſkop zaſtupi do khapałki a poſwjeczi ju po ſwjatoczņym cyrkwinſkim waſchnju. Na to buchu tſi wótczenaſche zhromadnje wuſpĕwane, a to prĕni za tych, kotſiž budźa ſo w tutej khapałcy modlicź, druhi za tych, kiž ſu we nětcziſchej wójnje panyli, a tſeczi za tych, kotſiž tam hiſchcze nětko wojuja. K wobzankujenju zaſpĕwa ſo Te Deum a czah wróczi ſo zaſy k mkyńkecom, hdźež bu khĕrluſch dokónczeny. Knjez biſkop pak poda ſo do mkyńkec wobydlenja, hdźež mkyńk Wawrik wutrobnje dźakowne ſłowa wupraji w ſwojim mjenje, kaž tež w mjenje njeboh ſobuzałożerja Jakuba Kocora a wſchitkich Kańeczanow, do kotrychž ſrjedźizny bĕſche hnadny knjez hako wyſchſchi paſtyŕ duſchow pſchiſchoł. Wón ſpomni wosebje tež na to, kak je pſche-czelnoſcź k. biſkopa, jomu a joho ſobutowaŕſcham pſchi lĕtuſchim wopytanju Roma wopokazana, joho pohnuła, zo je ſebi tam tule wosebitu biſkopſku hnadu wuproſył. Tohorunja bu dźak wuprajeny knjezomaj aſſiſtentomaj. Po ¼5 wotjĕdźe hnadny knjez žohnujo do klóſchtra Marijnje Hwĕzdy. Njech dha tale nowa khapałka dołho ſteji k khwalbje Božej a k czeſczi ſwjateje knježny Marije! W dźĕczoch pak, kiž bĕchu pſchitomne, zdźerž ſo do dalokich pſchichodnych lĕt pobožne wopomnjeczo, zo je naſch wyſokodoſtojny knjez biſkop tule khapałku ſam poſwjecził.

Z pruſkeje Łužicy.

Z Kulowa. Lubym ſerbſkim ſobukrajanam ſo z tutym zjewi, zo we kulowſkej farſkej cyrkwi ſwjaty dźeń ſwjatoho rózarija z doſpołnym wotpuſkom za cyły tydźeń ſo prĕnju njedźelu oktobra ſwjeczi a druhu njedźelu kermuſcha. Wſchitcy bratſja a wſchitke ſotry arcbratſtwa ſwjatoho rózarija pſchoſcha ſo k tutomu wulkomu ſwjeczenju a pominaju ſo luboznje we tym Knjezu, zo chcyli Bohu k czeſczi, kaž k ſpomoženju duſchow, we bratrowſkej kulowſkej cyrkwi k ſwjatej ſpowjedźi a k ſwjatomu woprawjenju pſchińcź, zo bychu wulke duchowne hnady pomjenowanoho arcbratſtwa doſtali. Schtóž chce do arcbratſtwa ſwjatoho rózarija abo do bratſtwa ſwjatoho ſkapulira zaſtupicź, dyrbi ſwoje mjeno na kulowſkej farje do knihow zapiſacź dacź. Prĕnju a druhu njedźelu ſwjatoczņoſczow budźa ſo po dopołdniſchich božich ſłużbach we farſkej cyrkwi na Marijnym ſwjatym wołtarju paczeŕki z doſpołnym wotpuſkom a ſkapuliry woſwjeczecź. Schtóž chce ſwoje paczeŕki abo ſwój ſkapulir woſwjeczicź dacź, dyrbi je we tym czaſu, zo duchowny pſchi ſ. Marijnym wołtarju ſteji a ſwjeczace modlitwy ſpĕwa, we rukomaj dźerżecź; ſchtóž chce ſwjaty ſkapulir wobwĕſchcny mĕcź, dyrbi tež hiſchcze k wołtarjej pſchiſtupicź a ſej jón wot mĕſchnika wobwĕſchecź dacź. Swjaty jandźel pĕſton pſchewodź was wſchitkich, kiž budźecze z luboſcze k Bohu a po rjanym pſchikładze Jĕzuſa, Marije a Józefa do ſtareje ſwjateńcy waſchich prjedownikow khodźicź a tam na boži wołtaŕ k ſpodobanju jandźelow wopor

waſcheje pobožnoſcże dele położicź. We zrudobach nětczišchoho czaſa człowiecza wutroba nihdże druhdże tróſcht a wokſcheczo njenamaka hacž pſchi Jězuſu a Mariji. Wón rjeknje: „Pójcże kemni wſchitcy, kiž ſcże wobcżeżeni a ſprócni, ja chcu was wokſchecź“ (Mat. 11, 28); a wona porucza: „ſchtož mój ſyn wam prajicź budże, to czińcże!“ (Jan 2, 5.)

Z Kulowa. Duchowna macź (prědkſtejerka) naſchich miłoſcźiwych ſotrow Hańža je we lazarecże w Dreždżanach (we nowym měſcże), hdżež wona ze 4 druhimi miłoſcźiwymi ſotrami 500 ranjenych a khorych wojakow wothlada. Pódla nich ſu tam tež ſchěre ſotry a Albertinki. Duchowne knježny maju we lazarecże mału khapałku, hdżež móża z katholſkimi wojakami kóždy dźeń rano w 6 božu mſchu ſłyſchecź, ſo wuſpowjedacź a woprawjecź. Knjeni krónprynceſſyna wopytuje huſto we lazarecże khorych wojakow a knjez baron Rochow z Brunjowa poſkiczi duchownym knježnam wſcho, ſchtož potrjebaju.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcże.

Němſka. Pruſki kral je Napoleonej hród Wilhemshöhe pola Kaſſela hako bydło pſchipokazał, zajeczi wojacy pak ſu do wſchelakich němſkich twjerdźiznow póſłani. Francózſka pólna armeja 30,000 muži, kiž pod generalom Vinoy Mac Mahonej k pomocy khwataſche, je pozdże pſchiſchła a ſo tohodla do Pariza wróczíła. Hdyž pak bu poraženjo pola Sedana w Parizu znate, bu 4. ſeptembra w Parizu a druhich wjetſchich městach Napoleon ze ſwojej ſwójbu (khěžorka regentka bě do Belgiſkeje czekła a jeje ſyn do Jendželſkeje) za wotſadźenoho wuprajeny a republika wuwołana. Nowe republikanſke regentſtwo, kotrohož pſchedſyda je general Trochu, je hnydom dalewjedźenjo wójny wobzanknyło a mobilgardy tež z druhich městow do Pariza powołało. Němſke wójſka pak ſu ſo pſchecy bóle Parizej pſchibliżowałe a někotre armeje zhromadźuja ſo nětko, kaž francózſke nowiny piſaja, pſched Parizom. Kak dołho budże ſo Pariz dżeržecź, wo tym ſtej, kaž pſchecy, wobě ſtronje wſchelakoho měnjenja a my tudy nochcemy k ſpodobanju abo njeſpodobanju profecźicź. Tež woſtajimy kóždomu joho měnjenjo, kak dołho budże ſo republika dżeržecź a z kim abo hdy pruſki kral měr wobzanknje. Za nas by — měr najſpodobniſcha nowinka była!

Z Roma. Na koncilu wótcowje ſtajnje wotebjeraja, tak zo je jich tam nětk jenož 158, bjez nimi 35 kardinalow. Najnowſche podawki drje budża ſwjatoho wótca nucźicź, zo koncil na njewěſty czas wotſtorczi.

Z Roma. Na koncilu ſu hacž do njedawna 446 ryczow ſo dżeržałe. Ryczníkow běſche z cyła 201, z kotrychž 29 na němſke a khěžorſke rakuſke kraje pſchińdże. Jědnacże ryczow je najwjacy, kotrež je jedyn dżeržał. Z kardinalow je ſo 12 na ryczach wobdźěliło. Z Němcow je kölnſki arcbiſkop najwjacy ryczał, mjenujcy ſchtyri krócź.

Z Roma. Najwažniſcha nowina je za nas, zo je ſo italſke kralowſke wójſko do bamžowoho kraja waliło a zo je po wobſadźenju wſchelakich městow, hdżež ſu bamžowi wojacy wotczahnyli, hižo blizko Roma. Italſke knježerſtwo daſche ſo

wot republikanarjow rady nuczicz, zo by w nětczischim wójnskim czasu bamzej kraj wzało, abo kaz woni praja, jón wobsadziło. Kral Viktor Emanuel pósła póstanca k bamzej, kiz mějesche rozestajicz, zo so jenoz k dzerzenju porjadka Rom wobsadzi. Druhi póstanc Martino pschinjese hizo ultimatum (poslenje słowo), w kotrymz chcyschе kral maly Leonski dzěl města Roma t. r. schtoz je na prawym brozy Tibera, bamzej wostajicz, jomu a kardinalam civillistu płaczicz a joho duchownsku móc pschipóznacz. Bamz je pschecziwo tomu wschomu protestirował, ale swojomu wójsku zakazał tsělecz, haczrunje chcyschе bamzowy general Kanzler rady z nim Rom wobaracz. Do swojoho czasa budze wězo człowjeska pschemoc, samo njesprawna, dobywacz. Lěpschi pschichod pak steji w Bozej mocy. Na Boha je bamz dowěru stajił; wón wostanje w Romje, haczrunje su jomu radzili, zo by so na kupu Malta pschesydlił!

Należnoscze towarstwa.

Sobustawy na lěto 1870: kk. 277. Mikławsch Hejna ze Skoneje Borschcze; 278. Jan Buk z Wětrowa; 279. Jakub Bryl z Cyhelnicy; 280. Michał Haschka ze Sulschec; 281. Theodor Njeczka z Budyschina; 282. Pětr Lebza z Ralbic; 283. gymnasiast Skala w Prazy; 284. Hana Bukowa ze Zyjic.

Dobrowólne dary. Michał Haschka ze Sulschec 5 nsl.; Madlena Pjekarjec z Drezdzan 5 nsl.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeny: Pawoł Adolf, s. krawca Friedricha Adama z B. — Zemrjetaj: khěžkař Jan Nychtař z Nowych Bobolc, 36 l. 10 měs.; Jan August Njeczka z Dzěžnikec, 29 l. 5 měs.

Wot redaktora.

Dla woczischczenja dopisa „z Kulowa" sym ja wschelake pisowne a horte porokowanja dostał, hako by tón samy do Póstа z cyła abo tola tajki njeskuschał. Schtoz prěnische porokowanjo nastupa, sym na požadanjo z wjacy stronow a po pschikładze nimale wschitkich tohorunja cyrkwinskich nowinow na najwažnische politiske podawki, a potajkim tez na wójnske, spominał a toho dla tez tamny trochu politiski dopis pschiwzał. Schtoz pak druhe porokowanjo nastupa, bych ja (dokelz sym zamołwity redaktor) z woczischczenjom wschitkich z dzakom dóstatych artiklow wěstym łakacym njepschecželam katholikow bróń do rukow dał; to by schkódnische było dyzli wschelake měnjenja wo někotrych punktach tamnoho dopisa! Dopomńcze na njeboh „Sächsische Zeitung!" Wschitko njesmě so czischczecz, schtoz so snadz ryczi.

Dary za cyrkej w Cjornecach abo Baczonju.

Kčzesczi Bozej a k spomoženju duschow su dale woprowali: knjeni grofina Leutrum z Drezdzan 5 tol.; K. N. z K. 1 tol.; Pětr Delenka z Wutokczic 25 tol; na Skalic kwasu w Khróscżicach 4 tol.

Hromadze: **4089** tol.

Czischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski cžasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 19. **1. oktobra 1870.** **Lětnik 8.**

Ceremonije pschi wudźělenju swj. kschcżeńcy.

Cžłowjek njeje luty duch, ale stworjenjo, kiž z cžěła a dusche wobsteji, a tohodla trjeba wón wěste do zmysłow padace znamjenja, zo by tak wot Boha zjewjene wěrnoscże a potajnoscże swjateje wěry skerscho a dospołnischo zrozymił. Nasch knjez a zbóžnik sam nałožowasche pschi wschelakich pschileżnoscżach, pschi wudźělenju wosebitych hnadow wěste zwonkowne znamjenja, zo by pschez nje wěrnoscże, kotrež wucżesche, dobroty, kiž wudźělesche, k lěpschomu dorozymjenju pschinjes, a we cžłowjeskich wutrobach wěru a luboscż, dowěru a dżakownoscż zbudźił. Po joho pschikładże wobkhowachu swjecżi japoschtołowje a swjata cyrkej pschihódne zwonkowne znamjenja a waschnja, zo bychu swjatocżnoscż božich służbow pozběhnyli, wěriwych pak k pobožnoscżi pohnuli. A tak su w naschej s. cyrkwi hižom wot najstarschich cżasow jow bože służby a wudźělenja swj. sakramentow a druhe swjatocżnoscże z rjanymi pobožnymi waschnjemi abo ceremonijemi wobdate, kiž, hdyž so wot wěriwych zrozymja, wěrnoscże a potajnoscże s. wěry krucżischo do wutrobow zacżischcża; dokelž so też tak derje hacž je móžno, zwonkownje, za zmysły cžłowjeka, woznamjenja. „Katholski posoł“ kiž chce wosobnje nabožne rozwucżenja a cyrkwinske należnoscże podawacż, budże też wschelake pschi božich służbach a druhich cyrkwinskich swjatocżnoscżach wot cyrkwje wužiwane ceremonije wukładowacż, a to najprjedy tamne, pod kotrymiž so swjate sakramenty wudźěleja. Tón, kiž tute rozwucżenja pschez „Kath. posoła“ k wam sczele, prosy a żada jenož, zo byschcże je kedźbnje cžitali, wschitcy naschomu posołej też we pschichodnym lěcże swěrni wostali, a kóždy hischcże jenoho nowoho wotebjerarja dobył.

Swjaty sakrament kschcżeńcy wusprawnoscżi cžłowjeka, t. r. wón wucżiscżi joho wot herbskoho hrěcha, a wudebi joho ze swjatoscżacej hnadu božej; wón wumoži joho wot hněwa božoho, we kotrymž bě so hako Hadamowy potomnik na-

rodźił, a ſtaji joho zas do luboſcże a ſpodobanja bożoho. Wſchě pſchi wudźělenju ſwj. kſchcżeńcy wužiwane ceremonije pokazuja na tule dwoju wěrnoſcź: wumoženjo z djabołſkoho poddanſtwa a wuzběhnjenjo k dźěcżowſtwej bożomu.

Ceremonije, pod kotrymiž ſo nětko ſwj. kſchcżeńca wudźěla, pſchińdu z najſtarſchich cżaſow cyrkwje, z tamnych, we kotrychž ſo woſebje wotroſcżeni kſchcżijachu. Hdyž tak jedyn wotroſcżeny pohan abo žid ſwoju wolu a žadoſcź wozjewi, zo chce kſcheſcżanſkej cyrkwi pſchiſtupicź, woznamjeni joho biſkop po wupraſchowanju a pſchepytowanju joho dotalnoho žiwjenja a zadźerżenja ze znamjenjom ſwj. kſchiża na cżole a wutrobje, położi pod modlenjom ſwoju ruku na njoho, a tak bu wón pſchiwzaty mjez katechumenow, t. j. mjez tamnych, kiž ſo we wěrnoſcżach kſcheſcżanſkeje wěry rozwucżowachu, a k doſtacżu ſwjateje kſchcżeńcy ſo pſchihotowachu. Měješche drje nětko hižom mjeno „kſcheſcżan“, njeſłuſcheſche pak hiſchcże k wěriwym, ale „poſłuchacym“, kotſiž móžachu we hali abo pſcheddworje ſtojo, cżitanju ſwj. piſma a joho wukładowanju pſchipoſłuchacź, njeſmědźachu pak hiſchcże do bożoho domu ſamoho ſtupicź a na božich ſłužbach ſo wobdźělicź. Za někotry cżas hakle ſtachu ſo za nich zjawnje we cyrkwi modlitwy, mjez tym zo woni tu na ſwojich kolenach kleczachu, a nětko móžachu we zadnim dźělu cyrkwje božim ſłužbam pſchitomni bycź.

Cżas pſchihotowanja dyrbjeſche po prawym tſi lěta tracź; tola tamni, kiž běchu we wuknjenju kſcheſcżanſkich wěrnoſcżow woſebje pilni a pſchez póccżiwe waſchnja ſo wuznamjenjachu, buchu tež prjedy k ſwjatej kſchcżeńcy pſchipuſchcżeni. W japoſchtołſkim cżaſu njeběchu drje wěſte dny k wudźělenju ſwjateje kſchcżeńcy poſtajene, kaž ſo to pozdźiſcho ſta, hdyž bu jutrowna a ſwjatkowna ſobota k ſwjatocżnomu wudźělenju tutoho ſwj. ſakramenta za wotroſcżenych wuzwolena. Někotry cżas pſched tym za kſchcżeńcu poſtajenym dnjom buchu wſchitcy pſchez modlitwy, požohnowanja a druhe ſwjatocżnoſcże k njomu pſchihotowani. Dyrbjachu ſo wotrjec djaboła a joho ſkutkow a ſwoju wěru wuznacź; tſi krócź dychny ſo jim do wobliczа, na cżole a na wutrobje buchu ze znamjenjom ſwj. kſchiża woznamjenjeni; pod modlitwami bu jim ruka na hłowu położena, ſól bu ſwjecżena a jim někotre zornjatka na jazyk położene. Tute ſwjatocżnoſcże ſtachu ſo z nimi najbóle ſrjedu po ſchtwórtej njedźeli poſta. Bołmonczu njedźelu bu pſchihotowanjo ſkónczene a woni doſtachu japoſchtołſke wěrywuznacżo a „wótſe naſch.“ Jutrownu ſobotu woznamjeni jich měſchnik abo, dokelž jich najhuſcżiſcho biſkop ſam kſchcżijeſche, biſkop ze znamjom ſwj. kſchiża, ſpěwaſche z nimi japoſchtołſku wěru a „wótſe naſch“ z někotrymi druhimi krótkimi paczerjemi, dótkny ſo potom ze ſwojim we ſlěnach womaczanym porſtom jich wuſchow a noſa, a žałbowaſche jich potom na wutrobje a mjez ramjenomaj z woſebicże k tomu ſwjecżenym wolijom. Na to bu kſchcżeńſka woda na teſame ſwjatocżne waſchnjo ſwjecżena, na kotrež ſo nětko hiſchcże jutrownu a ſwjatkownu ſobotu dupa ſwjecźi, a potom bu ſwjaty ſakrament kſchcżeńcy wudźělany.

Tute dołhe, cżěło a duſchu cżłowjeka wopſchijace pſchihotowanjo, dyrbjeſche dopomnicź, kak wulka dobrota ſwj. kſchcżeńca je, kak woſobna wěc to je: do ſrjedźizny ſwj. cyrkwje ſaſtupicź, k dźěſcżu božomu a k herbej njebjeſkeje zbóžnoſcże pozběhnjeny bycź. Pſchez rozwucżowanjo, ſkutki pobožnoſcże a pokuty, modlitwy, po-

žohnowanja a druhe rjane ceremonije buchu katechumenoju pschihotowani, zo bychu tak wěrnoscź a hnadu kscheszaństwa hódnje pschiwzali a dobre płody pschinjesli.

Skoro wschitke tute ceremonije nałožuje cyrkej tež hischcze nětko pschi kschczeńcy małych dźěczi. Tesame praschenja, paczerje, požohnowanja a druhe pobožne waschnja du wudźělenju kschczeńcy do prědka, pschihotuja na wulku hnadu, kiž chce dóstacź, wutorhnu je poddanstwej djaboła a scźinja k templej Ducha swjatoho. Tute ceremonije njejsu prózne, ale zdźerža wo sebi, kaž budźemy to widźecź, rjane wěrnoscźe a wuczby.

Swjata kschczeńca wudźěła so we cyrkwi, a jenož z ważnych winow dowoli cyrkej tež doma kschczicź. Kmótsja cźakaja z dźěscźom we hali, psched cyrkwinymi durjemi, dokelž tak dołho hacž herbski hrěch na nim wotpocźuje, njeje wone hódne, do domu božoho zastupicź; hakle swj. kschczeńca wotewri jomu wrota kscheszańskeje cyrkwje a tak tež wrota k wěcźnej zbóžnoscźi. Měschnik, słužownik cyrkwje, pschińdźe jomu tu napscheczo, wobleczeny z cyrkwinskej drastu fijołkoweje barby; to je barba zrudoby a žarowanja nad tym, zo je tute stworjenjo boże hischcze pod poddanstwom djaboła, zo na nim wotpocźuje hněw boži.

Tu prascha so měschnik nětko najprjedy za mjenom, kotrež chcetaj starschej dźěscźu dacź. Kóždy dóstanje pschi swj. kschczeńcy mjeno jenoho swjatoho; jene rjane waschnjo, kiž z najstarschich cźasow kscheszaństwa pschińdźe. Tute mjeno je znamjo sluba, kiž ma kscheszana pschecy dopomnicź na tamny swj. slub, kotrež je z bohom we swj. kschczeńcy cźinił, pschi kotrejž je jomu slubił, jomu swěrnje słužicź a joho kaznje dopjelnicź. Dale dostanje pak młody kscheszan mjeno jenoho swjatoho, zo by w njebjesach jenoho srjedźicźerja měł, kiž by ze swojej zastupnej próstwu, pola Boha móc a hnadu k kscheszańskomu žiwjenju wuprosył. Kóždy dyrbjał žiwjenjo swojoho mjenapatrony derje znacź a tež po możnoscźi jene dobre swjecźo wot njoho měcź, zo by so tak prawje husto na njoho dopomnił.

Na to prascha so měschnik, schto sebi wone wot cyrkwje žada, a kmótsja wotmołwja na joho měscźe: wěru; „schto pomha" prascha so měschnik dale, „wěra?" na cźož so wotmołwi: „wona mje wjedźe k wěcźnomu žiwjenju." Na to rozwucźi je měschnik a praji: „Chcesch-li wěcźne žiwjenjo dostacź, dopjelń kaznje boże: lubuj Boha, swojoho knjeza, z cyłej wutrobu, z cyłej duschu, z cyłej myslu a ze wschěch mocow a swojoho bližschoho kaž samoho." Tute praschenja a napominanja dopomnja na rozwucźenjo, kiž ma so psched swj. kschczeńcu wudźělecź a wschitkim woprawdźe tež hischcze wudźěła. Wěra, kotruž móže cźłowjek jenož z horta swj. cyrkwje dostacź, je zakład, korjeń wschoho kscheszańskoho žiwjenja. Ma-li wěra wěcźne žiwjenjo nam pschinjescź, dyrbi pschez luboscź skutkowacź; wěra pschez luboscź płódna na dobrych skutkach je wobjecźo cyłoho kscheszaństwa; a tohodla napomina cyrkej swoje dźěcźo tudy najprjedy k žiwej wěrje.

Na to dychnje měschnik dźěscźu tsikrócź bjez wocźi: dźi won, njeschwarny ducho a cźiń rum Duhej swjatomu, tróschtarjej! Po rozwucźenju zapocźina so skutkowanjo swj. cyrkwje, kiž wosobnje we tym wobsteji, cźłowjeka wumožicź z poddanstwa djaboła a joho podcźisnycź tróschtnomu, rany zahójacomu, měr a pokoj dawacomu knjejstwu Ducha swjatoho. Dych je znamjo žiwjenja a kaž něhdy prěni

cžłowjek Hadam pschez dychnjenjo swojoho stworiczerja wožiwi, a kaž tón zbóžnik něhdy pschez swoje dychnjenjo swojim japoschtołam Ducha swj. sobudžělesche a jich z nowa wožiwi, tak dyrbi tež tón cžłowjek we swj. kschcženčy k nowomu žiwjenju wotucžicž. Dychnjenjo měschnika dopomni tak na potajne zaschczěpjenjo nowoho žiwjenja, kotrež so pschez skutkowanjo s. Ducha we swj. kschcženčy stawa.

Je=li džěczo tak wutorhnjene knjejstwu djaboła, zastupi do cžródki tamnych, kiž wojuja pod khorhoju Khrystowej; k znamjenju toho woznamjeni je měschnik ze znamjenjom swj. kschiža na cžole a wutrobje a praji: Dostań znamjo kschiža na cžoło kaž na wutrobu, wzmi wěru na njebjeske wěrnoscže a budž tajke w swojim zadžerženju, zo by tempel boži bycž mohło.“ Wěrny kschescžijan, t. j. wěrny wucžownik kschižowanoho zbóžnika, njedyrbi so znamjenja swj. kschiža ženje hańbowacž, dyrbi bjez bojoscže swoju wěru wuznawacž; dyrbi bjez bojoscže swoju wěru wuznacž a po njej tež žiwy bycž. Wo to prosy měschnik we nětko scžěhowacej modlitwje.

Po skónczenej modlitwje położi měschnik swoju ruku na hłowu džěscža; k znamjenju, zo je wón we mjenje swj. cyrkwje pod jeje zakit staji, zo dyrbi wot nětka poczišnjene bycž Khystusowomu knjejstwu; tohodla wón mjez tym tež wo tu hnadu prosy, zo by młody kschescžan wumoženy wot sleposcže wutroby a zwjazkow djaboła nětko Bohu swěrnje słužił a we swjatoscži wot jenoho dnja k druhomu pschibjerał. K tomu pak dyrbi wón pschez paczerje a žohnowanja swjateje cyrkwje spodobanjo dobycž na jeje wucžbje, a psched plěsnjiwoscžu hrěcha zakitany wostacž. Tohodla położa so jomu nětotre zornjatka swjecženeje sele na jazyk ze słowami: „Dostań sól mudroscže, njech je tebi wujednanjo k wěcžnomu žiwjenju.“ Sól ma wosobnje dwoju samotnoscž, jědž cžini derje słodžacu a wschelake wěcy, kiž so z njeju posypaja, zakita wona dołho psched zhniczom a plěsnjiwoscžu. Tež młodomu kschescžanej położa so nětotre zornjatka swjecženeje sele na jazyk k znamjenju, zo by spodobanjo měł na wěrnoscžach s. wěry, zo by jomu kschescžanska wucžba hako wozbožaca mudroscž derje słodžała; a zo by tak zakitany wostał psched hrěchom, psched duchownej plěsnjiwoscžu.

Druhi krócž nětko a swjatotocžnischo prosy měschnik, zo by móc djaboła so złamała a wosłabiła, znowa woznamuje džěczo ze znamjenjom s. kschiža a praji: Tute znamjo s. kschiža, kiž my joho cžołej zacžischcžimy, njezwaž sebi ty, djaboło, ženje ranicž! Hdyž nascha s. cyrkej pschi s. kschcženčy wjacy krócž Boha prosy, zo by djabołska móc we džěscžu so złamała, njestanje snadź so to tohodla, hako by wěriła, zo je kóždy cžłowjek psched s. kschcžencu wot djaboła wobsynjeny, ně, to so stanje, tohodla dokelž cžłowjek, z herbstkim hrěchom womazany, słuscha tamnomu kralestwej hrěcha, we kotrymž djaboł knježi, móc hrěcha a hrěschnych nakhilnoscžow, kiž wot djaboła pschińdu, chce cyrkej pschez tak mjenowany exorcismus złamacž. Wustupjo tak z kralestwa hrěcha zastupi młody kschescžan do kralestwa Khrystusowoho, do kralestwa džěczi božich, zo by tu wojował za wěrnoscž a póccžiwoscž pod zakitom s. cyrkwje, hako znamjo toho, zo wón tak pschisłuscha Bohu a joho cyrkwi, położi měschnik z nowa swoju ruku na hłowu džěscža.

Tak wumožene z djabołskoho poddanstwa wjedže je nětko měschnik do cyrkwje

nuts; wón położi jedyn kónc swojeje stole na nje a praji: Zastup do templa božoho, zo by z Khrystusom dźěl měł na wěčnym žiwjenju. Stola je znamjo cyrkwinskeje mocy, z kotrejž so cłowjekej durje do cyrkwje wotewrja. Na puczu k dupje spěwa nětko měschnik z kmótrami japoschtolsku wěru a „wótse nasch.“ Do klina s. cyrkwje chce make dźěczo nětko pschiwzate być, a tak wuznaje wone pschez hort swojich kmótrow prawu wěru a spěwa tamny paczeŕ, kotryž je zbóžnik sam nas spěwacz wucził. Cyrkej je wobydlenjo boże, dom k modlenju postajeny, a tak wucži kscheścźanstwo prěni krócź do cyrkwje zastupicź z modlenjom a tak ma so to pschecy stacź.

(Pokračowanjo.)

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina. Wutoru psched tydźenjom mějesche nasch hnadny k. biskop wysoke wopytanjo. Knjez biskop Wahala z Litoměric běsche k njomu pschijěł. Wón wosta na tachantstwje pschez nóc a wotjědźe nazajtra ½11 do klóschtra Marijnoho Doła.

Z Budyschina. Zańdźenu wutoru běsche po poruczności duchowneje wyschnosce we wschěch cyrkwjach diöcesy requiem za njeboh pryncesnu Amaliu, sotru joho Majestosce naschoho krala, kotraž je 18. septembra zemrjeła w starobje 76 lět. Njeboh pryncesna běsche cześczena hako spisowarka a w Dreźdźanach a wokolnosczi hako dobroczerka khudych znata.

Z Budyschina. Wotrowski k. farař Wels wostanje swojoho dospołnoho wustrowjenja dla hischcze do hapryla pschichodnoho lěta w Davosu w Schwajcarskej.

Z drježdźanskeje diöcesy.

Z Dreždźan. Dokelž so k. konsistorialny präses Müller pensionirowacź da, pschińdźe k. kanonikus a farař Bernert na joho město, a lipskowski k. farař a kanonikus Stolle budźe farař a konsistorialny radźiczeŕ w Dreždźanach.

Z Dreždźan. W tudomnym nowoměschczańskim lazarecze je nětko 10 miłosćiwych sotrow.

Cyrkwinske nowinki a powjesce.

Z Philippsdorfa. Na s. Marije naroda popołdnju bu wot k. vikära z assistencu dźesacź duchownych rózkowny kamjeń noweje cyrkwje, kotryž běchu srjedu sem pschiwjezli, poswjeczeny. Pschi rjanym wjedrje běsche so wjele tysacow ludźi zhromadźiło. W swjedźeńskej ryczi spomni k. vikär bjez druhim tež, zo so tón wschitkim znaty podawk prěcź njeda. Hdźež budźe wulki wołtaŕ stacź, bu drjewjany swjaty kschiž stajeny. — Wóndanjo pschińdźechu sem 33 murjerjo a dźěłachu cyły dźeń bjez zdy pschi cyrkwinym twarje. Woni běchu w Schönawje pola Slanknowa wulku fabriku twarili a bjez sobu wucžinili, zo chcedźa k Božej cześczi jedyn dźeń darmo dźěłacź, jeli tele twarjenjo bjez schkody na strowosczi dokonjeja.

Pſched ſpočatkom ſwojoho dźěła tudy a po joho ſkónčenju dźěchu cźile cźeſcźe hódni murjerjo do hnadneje ſtwy ſo pomodlicź.

Z Prahi. Na měſto njeboh k. Zeidlera, kiž je w Romje zemrjeł, kaž ſmy piſali, bu 14. ſeptbr. dotalny knihownik, Kolenatý za prälata bohatoho klóſchtra na Strahowje w Prazy wuzwoleny.

Z Einſiedela pola Friedlanda. W tudomnej cyrkwi je knjez biſkop Wahala firmował a viſitaciju dźeržał. Hdyž na farje z friedlandſkim vikárom pſchenocowaſche 26. ſeptembra, wuńdźe w noch wokoło jeneje woheń we farſkej bróžni, ſpali tu ſamu a tež tſěchu fary. Farař k. Reſſel pytny woheń najprjedy a wunjeſe wſchitke cyrkwinſke zapiſne knihi, k. vikárej popali ſo draſta a k. biſkop zhubi pſchi wucźeknjenju ſwój złoty rjecźaz a ſwój złoty kſchiž, kotrejž drohej kruchaj ſo njejſtej wjacy namakałoj. Biſkopowy wóz z koframi ſtejeſche w bróžni a je ſo ſobu ſpalił. Lud je tam, kaž ſo powjeda, jara zazłobjeny a je hižo wloni fararjej za zło wzał, zo je wón miſſion dźeržecź dał. Tohodla myſli ſo, zo je woheń wot złóſtnika załoženy.

Němſka. Kónc wójny njeje hiſchcźe widźecź. Republikanſke knježeŕſtwo, kiž je nětko w Toursu, ſo dale wobara, dokelž je pſchez jednanja miniſtra Jules Favre z Bismarkom zhoniło, zo Pruſka bjez druhim wotſtupjenjo Elſaſſa a nimale cyłeje Lothringſkeje žada hako wumĕnjenjo měra. Tola ſu wokoło cernirowanoho Pariza w poſleniſchim cźaſu jenož małe bitwicźki byłe. Zaſy ſtej dwě twjerdźiznje ſo poddałoj, Toul pſchi żeleznicy, kiž do Pariza wjedźe, a 27. ſeptembra ważny Straßburg, kotryž je ſydom njedźeli ſylnje potſělany byk. W Parizu je po jenych powjeſcźach 200,000 wojakow a mobilgardow, po druhich hacž do 500,000; njech w tym naſtupanju jedyn tym abo druhi druhim powjeſcźam wěri.

Z Wrótſławy. Biſkop Dr. Förſter, kiž běſche ſwoje zaſtojnſtwo złožicź chcył, je na próſtwu ſwojoho duchownſtwa a luda, we wſchelawkich adreſſach wuprajenu, a po bamžowej žadoſcźi te ſamo zaſy wobkhował.

Morawſka. Kanonikus Nöttig w Brünnje je za tamniſchoho biſkopa pomjenowany.

Tyrolſka. Z Bozena ſu prjedawſchi bamžowi wojacy, leutnant grofa Schmiſing-Kerſſenbrock, zuava ſwobodny k. Di Pauli a leutnant karabinirow grofa Franc Stollberg, zjawnu próſtwu na Němcow wozjewili, zo bychu ſo draſty a pjenjezy hromadźiłe za domojpóſłanych bamžowych wojakow, kotſiž budźa najbóle pſchez Tyrolſku puczowacź.

Z Graza. Wſchelake nowiny powjedachu, zo ſu tudy 950 cźłowjekow dla wuprajenja bamžoweje njezmólnoſcźe wot katholſkeje cyrkwje wotpanyli. Tola z dobroho žórła ſo wě, zo je ſo jenož 97 tajkich „w rozſwětlenym Grazu“ zjewiło, a wot tamnoho cźaſu ſu wſchelacy z nich ſwoje wuſtupjeńſke wozjewjenjo zaſy wróczo wzali. Hdyž w towaŕſtwje zahorjena cźróda njewěriwomu khwalbu woła, licźa (rachnuja) ju bórzy k wotpanjenym! Pſchi měrniſchim rozſudźenju pak dopytaja ſo rozomniſchi, zo drje tola kóždy, kiž pſchecźiwo njezmólnoſcźi ryczi, wjele wjacy žada, hdyž chce ſam jeniczki tež njezmólny bycź! Kaž w Grazu, tak ſu tež w někotrych druhich němſkich měſtach zhromadźizny wucźenych a tež njewucźe-

nych wo bamžowej njezmólnoſczi haru hnali, hacž je ſkónczńje wójna na rjad pſchiſchła.

Z Roma. Na 20. ſeptembra ſu italſcy wojacy, kotrychž bě 80,000 do bamžowoho kraja pod nawjedowanjom generala Cadorna pſchiczahnyło, Rom wobſadźili. To ſo wě, zo ſo bamžowe wójſko 8,000 muži dźeržecź njemóżeſche. Wojerſkeje czeſcze a proteſta dla je ſo wone ſchěſcź hodźinow na murjach wobaralo; w měſcze ſamym ſu někotre czródźiczki na ſo potſělałe. Potom je bamž ſam kapitulaciju (20. ſept.) poručźił, zo ſo njeby podarmo krej pſchelíwała. Panyło je na kralowſkej ſtronje, kaž nowiny piſaja, 8 morwych a 23 ranjenych; na bamžowej ſtronje je wobojich hiſchcze mjenje. Z bamžowoho wójſka budża Italienarjo zwjetſcha do kralowſkoho tyknjeni, cuzownicy pak (pſchez 4000) pſchez Aleſſandriu do ſwojoho wótcnoho kraja póſłani. Na požadanjo ſwjatoho wótca ſu italſcy wojacy tež leonſki dźěl měſta wobſadźili, dokelž nobelgarda a ſchwajcarſka garda njemóżetej njemdry lud, kiž je hižo duchownych a żardarmow nadpadował, w rjedźe dźeržecź. Zo by derje pſchihotowana njeſprawna wěc krala Viktora Emmanuela někajki „ſprawny“ napohlad doſtała, chce wón 6. oktobra z plebiscitom wothłoſowacź dacź, hacž ma wón knježerſtwo we wobſadźenym bamžowym kraju dale wjeſcź. Italſki parlament (ſejm) ma ſo 12. do Roma powołacź a kral chce 18. do Roma ſwjatoczńje czahnycź a we quirinalſkim hrodźe ſo zaſydlicź. Kak dołho budźe te chłe rubjeńſtwo Viktorej Emmanuelej a joho ſwójbje tycź, to wězo nichtó njewě!

Z Roma. Statny ſekretař (prěni bamžowy miniſter) kardinal Antonelli je ſwoje zaſtojnſtwo złożił; Capalti ſtupi ma joho město.

Z Roma. Bamžowi wojacy doſtachu na torhoſchczu ſ. Pětra 21. ſeptembra wot bamża požohnowanjo a buchu potom pſchez jandźelſke wrota (Porta Angelica) z města wjedźeni a wotpołożichu ſwoje brónje pſched hrodom Panfili; wot tam buchu do Civita Vecchia wotwjezeni, zo bychu ſkónczńje do Aleſſandria pſchiſchli. Na haſach buchu wuſměſcheni a ſtorkani, někotrym wyſchſchim buchu czaſniki rubjene. Runje tak a hiſchcze hórje dźěſche ſo żandarmam; w blizkoſczi moſta pſchi jandźelſkim hrodźe buſchtaj dwaj z nich wot zběžkarjow zatſělenaj a tſjo do Tibera czíſnjeni, hdźež ſo zatepichu. Kaſerny buchu nimale wſchitke pſchez lud wurubjene. Duchownych je mało na haſach widźecź, dokelž jich pſcheſczěhaja; wosebje dźerża na tych, kiž ſu officiram a druhim ſwojim krajanam k pomocy pſchi zrjadowanju domojpuczowanja. Kralowſcy změja nuzu z roznjemdrjenym ludom. Tak je hnydom na 15 wſchelakich nowinow naſtało, kiž wſchitke republikanſcy piſaja. Banka a druhe kaſſy dyrbja z wojakami wobſadźene bycź. W jenej noch dyrbjachu někotre ſta ludźi do jaſtwa wotwjeſcź. Cuznicy njeſmědźa ſo widźecź dacź, wosebje nic duchowni. Tak bu jedyn ſchpaniſki biſkop ze ſwojim duchownym wot ludźi nadpanjeny, a jenož dwaj italſkaj wojakaj móżeſchtaj joho wuhanjenjam wutorhnycź. Swjaty wótc je mohłrjec jaty; pſched pſchepodaczom Roma je hiſchcze pſched diplomatiſkim korpſom (pſched cuzymi póſłancami) proteſt wuprajił; nětko budże jomu czežko piſma wozjewjecź. Prěnjej dnaj italſkoho knježenja w Romje ſta ſo pſchez 20 mordarſtwow, palaſty buchu wurubjene a khěže zapalane.

Z Roma. Poſleni kruch bamžowoho kraja, kiž ſu nětko Italſcy „wob-

sadźili" abo wzali, měješche 214 schtyrirózknych mil a 723,000 wobydleri; schtož su jomu wostajili, je leonski dźěl města wokoło vatikana z 12,000 wobydlerjemi.

Italska. We wschelakich městach, hdźež so wobsadźenjo Roma swjeczi a khwali, njeje ženje „sława kralej" słyschecź, ale pschech: „sława republich, Mazziniej, Garibaldiej, Romej hako sydłej pschichodneje republiki atd." Tu a tam su ludźi tohodla do jastwa tykli. Ze wschoho pak je widźecź, zo změje kralowe knježerstwo z republikanarjemi znajmjeńscha — wjele dźěła!

Jendźelska. Kak je katholska cyrkej w tuthym kraju pschibjeraka, je wulkotne. W lěcze 1855 liczachu w Jendźelskej a Schottlandze 800,000 katholikow a nětk je jich tam 2 milijonaj. Cyrkwjow a khapałow je tam 1151, z kotrychž bu 29 w zańdźenym lěcze hotowych. Wloni bu nowy theologiski seminar w Hammersmithu załoženy; w Haverlock-Hillu su dominikanarjo nowy priorat zrjadowali. Duchownych je tam pschez 1700, bjez nimi 217 klóschtyrskich. W njesměrnje wulkim Londonje njeje nětko žadyn katholik, kotryž by dale dyžli jendźelsku milu do jeneje swojich cyrkwjow měł. Na njedźelach a swjatych dnach su kemsche we wschelakim czasu, za tym hacž so wobydlerjam najlěpje hodźi. Katholscy njejsu wjacy tak hidźeni, kaž to prjedy běsche. Wjele anglikanarjow khodźi do katholskich cyrkwjow. Schulow, wysokich a nizkich, je tam też doscź; holcze schule steja zwjetscha pod klóschtyrskimi knježnami. Katholikowje wuprajeja so tam krucze pschecźiwo njekonfessionalnym abo njewěriwym schulam a žadaja katholske za swoje dźěcźi. Jendźelcźenjo su w tym nastupanju dobry pschikład.

Rusowska. Posleni katholski biskop w nawjecźornej Rusowskej k. Borowski, biskop za Wołyńsku, Podolsku a Kijow, bu do wuhnanstwa wotwjedźeny. Tohorunja je biskop Majercźak w Kielcach, posleni biskop, kiž bě w swojim sydłownym měscze, w tutych dnach zemrjeł.

Należnosce towarstwa.

Sobustawy na lěto 1870: kk. 285. Michał Schewcźik z Bacźonja; 286. Michał Pózer z Kuscza; 287. Jakub Schokta z Khróscźic; 288. gymnasiast Franc Měrcźink w Prazy; 289. Mikławsch Lebza z Nowoslic; 290. Wórschla Kucźanowa z Ralbic.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschcźeni: Hana Martha, dź. Jana Bräuera z Mjedźojza; Hana Theresia, dź. žiwnoscźerja Handrija Hasche ze Zajdowa; Marija Madlena, dź. cźěsle Pórnadźika z Dźěžnikec; Heinrich Max, s. Fr. W. Großmanna z B.

Dary za cyrkej w Cźornecach abo Bacźonju.

K cźescźi Božej a k spomoženju duschow su dale woprowali: pschez k. kanonikusa fararja Bartha wot njemjenowanoho **100** tol.; H. K. z Albertvereina **15** nsl.

Hromadze: **4189** tol. **15** nsl.

Cźischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 20. **15. oktobra 1870.** **Lětnik 8.**

Surowstwa napschecjo wjerchowstwu bamžow Piusa VI. a Piusa VII.

We časach tyschnoscžow a pschecžiwnoscžow tróschtuje a zbudžuje k nadžiji — pohlad do zańdženych časow, we kotrychž je so ruka boža mócna wopokazowała a z tyschnoscže wumožiła tych, kotsiž swoju nadžiju stajeli su na Boha. Z tajkim zakitanjom je Bóh swoju wuzwolenu, swjatu katholsku cyrkej pschewodžał hacž do dženisnischoho dnja a budže ju pschewodžecž hacž do toho dnja, hdyž pschińdže hako sudnik sudžicž žiwych a morwych. Bóh dopuschcžuje pschecžiwnoscže a pschescžěhanja na swoju cyrkej a njezadžěwa helskim mocam namocowanjo, ale pschemocowacža pschewinycž ju njeda do wěcžnoscže.

Hela je so zapschisahała napscheczo Knjezowomu wuzwolenomu a žałbowanomu, napscheczo Khrystusowomu naměstnikej na zemi, napscheczo widžowuomu wjerchej cyrkwje, napscheczo nastupnikej s. Pětra, napscheczo Piusej dźewjatomu, naschomu swjatomu Wótcej. Lěta dołho hanja hižom a wusměscheja joho skradžne towarstwa cźmy a rycža kžě na njoho cžłowjekowje, kotsiž su dawno hižon wot Boha wotpadnyli. Tak chcychu, by-li móžno było, we wutrobje wěriwych katholikow podusycž luboscž, zahnacž dowěru, wotewzacž cžescžownoscž napscheczo tomu, kotryž je najwyschschi pastyř a wótc nas wschitkich. Móžno, zo je tam a sem něchtó pokhabłował, ale cyły katholski lud je swoju luboscž, dowěru a cžescžownoscž napscheczo Piusej zasy a zasy zjawnje wuprajił a wopokazał. Skoro we žanych časach prjedy nas njeje so tale katholska jednoscž a pschezjednoscž tak jasnje psched woczemi cyłoho swěta wozjewjała, kaž we naschim času.

To snadž je njepscheczelam bróń z ruki wzało a jich k rozomej pschiwjedło? O ně, hela spytuje na druhe waschnjo zbožowne skutkowanjo najwyschscheje wyschnoscže na zemi zamjezowacž a zadžěwacž. Wjerch cyrkwje dyrbi bycž poddan swět-

noho krala a cyrkej poddanka ſwětneje mocy. To je poſledni wotpohlad tamnych napadow na cyrkwinſki kraj, kotrež ſo we lěcźe 1859 zapoczachu, 1860 pokraczowachu a we naſchich dnjach dokonjachu. Rom je we rucy italſkoho krala, a bamž je joho jaty, hacž runje ſo pſched ſwětom ryczi, zo ſo jomu wſcha wjerchowſka czeſcź a móc a doſpołna ſwoboda wostaji.

Njepſchecźelowje cyrkwje ſo nětko zraduja, zo je poſledna hodźina bamžowſtwa pſchiſchła a zo ſo katholſka cyrkej nětko z tamneje wosomnaczeſtowlětneje jednoſcźe rozpadnje do wſchelakich krajnych cyrkwiczkow. Ale jich radoſcź a jich nadźija njeje hinajſcha hacž radoſcź Židow, hdyž běchu Jězuſa na kſchiž pſchibili. Krótki czas wona traje.

Někotryžkuli pſchecźel cyrkwje ſo naſtroženy rozhladuje a we wutrobje tſchepota a zrudnu žałoſcź ſkorži a hlada z bojoſczu do pſchichoda a měni, zo je wſchitko zhubjene. A tola wucza nas ſtawizny cyrkwje, zo we czaſach pſcheſcźěhanjow mějeſche cyrkej najkraſniſche dobycźa a ſwoju we Bohu zakruczenu a pſchewinitu móc najzjawniſcho wopokazowaſche tehdom, hdyž ju njepſchecźelowje hižom za zniczenu dźerżachu. To wobſwědczuja nam też ſtawizny cyrkwje na pomjezach nětcziſchoho lětſtotytka. Schtož tehdom Francózowje czinjachu, czinja nětko Italſcy. Schtož mějeſche tehdom Pius VI. a Pius VII. czerpjecź, czerpi a změje drje czerpjecź nětko Pius IX. A ſchtož je Bóh tehdom dokonjał, dokonja wón też w naſchim czaſu.

Nětko ſmy ſwědkowje poczíſchczenja cyrkwje, we ſwojim czaſu też wohladamy jeje dobycźo.

Francózowje běchu 22. ſeptembra 1792 ſwój kraj za republiku wuprajili a ſwojoho krala Ludwiga XVI. 21. januaru 1792 morili. Taſama ſtrona, kiž běſche trón powaliła, zapocża też Knjezowy wołtař kóncowacź. Cyrkwinſke kubła buchu za krajne zamoženjo wuprajene, klóſchtry zezběhane, mniſcha a knježny rozehnate. Wot duchownych bu pſchiſaha na krajnu wuſtawu žadana. Kotſiž njepſchiſahachu, buchu do jaſtwa tyknjeni. Skónczńje buchu bože ſłužby zběhnjene a zakazane. Haj do Boha wěricź, njeběſche wjacy dowolene. Bamž Pius VI., kotryž wot 14. februara 1775 cyrkej wobknježeſche, pozběhny wjacy krócź ſwój hłós napſcheczo tajkim pſchemocowanjam cyrkwje. Toho dla bu za njepſchecźela francózſkeje republiki wuprajeny a joho wobſedźeńſtwa we Francózſkej wzate.

Pſchi nutſkownych njeměrach a wójnach a pſchi paduchſtwach tych, kotſiž běchu knjejſtwo na ſo ztorhnyli, běſche ſo kraj tak pſchedołżił, zo powyſchene dawki nihdźe wjacy doſahacź njechachu. Toho dla chcychu k pjenjezam pſchińcź pſchez wudobycźo a wurubjenjo italſkich krajow. K tomu wuzwolichu generala Bonaparte. Tón dha cźehnjeſche z wójſkom do Italſkeje a muczeſche lud a ſchczuwaſche jich napſcheczo jich knježerjam. Lubjeſche jim wumoženjo wot tyranow, ſwobodnoſcź a runoprawnoſcź. Zaſlepjene měſta joho hako wumožerja witachu. Po dobycźerſkich bitwach (10. meje, 14., 15. a 16. novembra 1796) wupiſowaſche wſchudźom wójnſke płaczenja a bjerjeſche woſobne pokłady a ſcźeleſche je do Pariza.

Z dobycźerſkim wójſkom wali ſo na bamžowy kraj a Pius VI. zhubi we pſchimérje dźěl kraja a dyrbjeſche 5,000,000 toleri zapłaczicź. Pſchi tym žadaſche Bonaparte, zo dyrbi bamž francózſke nowotaŕſtwa a pſchemocowanja napſcheczo cyrkwi

za płaczíwe wuprajicź a swoje wukazy napscheczo nim naspjet wzacź. Pius VI. njemóżesche do toho zwolicź. Tohodla Bonaparte 1. februara 1797 pschiměr złama a wobsadźi krajiny Bologna, Ferrara a Romagna. Hdyž bu 19. februara 1797 měr czinjeny, dyrbjesche bamž 8 milijonow toleri wójnskoho zaplata płaczicź a wschelake wosobne, žadne wěcy wotedacź. Bonaparte so hischcże khwalesche, zo je jara hnadnje czinił. W decembru 1797 czehujesche dobyczeŕscy do Pariza.

Bamž, kotryž běsche we wysokej starobje a khorowaty, měnjesche, zo změje tola po tajkich woporach měr. Ale Francózowje mucźachu a schczuwachu jomu lud a założichu we Romje towarstwo Jakobinow*) a pschihotowachu skradźu zběžkarstwo. Tele towarstwo dżeržesche 28. decembra 1797 we Romje wulki wobkhad a wołasche: „Vivat swoboda.“ Romski lud pak wołasche: „Vivat swjata cyrkej! Vivat Pius.“

Zběžkarjo so rozczěkachu, ale bórzy pschiidźechu zasy, wjedźeni wot francózskoho generala Dufota, kotryž z nahim mjeczom psched niimi dżěsche. Podwyschk z bamžowoho wójska joho napominasche, zo by mjecž do nóžnjow tyknył a měr dżeržał. Dufot pak zawoła: „Wschitcy za mnu! Vivat swoboda!“ Tak czěrjachu so za bamžowymi wojakami a rubachu do nich. Pschi tym bu Dufot wot podwyschka smjertnje ranjeny. Biczo pschesta a wyschnosczź póśła wotdźělenjo wojakow k zakitej ranjenoho Dufota, kotryž pak bórzy wumrje.

Hdyž to we Parizu zhonichu, póśłachu generala Berthiera z wójskom na cyrkwinski kraj. Berthier wali so do Roma a wozjewi tam 15. februara 1798 republiku. Czródka ludu wołasche republicy sławu. Druzy wschitcy zrudni mjelczachu. Hdyž bamž to zhoni, prajesche: „Bóh budź we wschitkim khwaleny. Niczo so bjez joho dopuschczenja njestanje.“

Zběžkarska strona lischczesche Berthierej a hanjesche bamža. Ze swojeje srjedźizny założichu knježerstwo a póśłachu bamžej póśłanstwo, kotrež dyrbjesche jomu we mjenje „swobodnoho“ romskoho luda zjewicź, zo su wschitke joho prawa spadłe. Pius jich psched so njepuschczi, ale dasche jim pschez słužownika prajicź: „Prajcże radscho, zo dżecże we mjenje Boha, kotryž hrěchi ludow a wjerchow khosta.“

Psched mostom jandźelskoho hrodu stajichu bohowku swobody, kotraž na bamžowskej krónje a druhich nabožnych woznamjach stojesche. Pschi dźiwich hosczinach pijachu z kheluchow, kotrež běchu we cyrkwjach kradnyli. — Město Rom dyrbjesche 1,600,000 toleri, romski kraj pak 8 milijonow toleri zapłaczicź, 6000 koni wobstaracź a francózsku wobsadku żiwicź.

Bórzy pschiińdże młody, hruby cźłowjek hako adjutanta francózskoho generala k bamžej a rjekny jomu, zo je bamž z cźežu dwojoho tyranstwa dołho dosczź romski lud tłócził. Nětko je czas, zo by so na pucź hotował. Pius jomu wotmołwi, zo row swjatoho Pětra njewopuschczi, khiba zo budże z mocu prjeczź

---

*) Jakobinowje mjenowachu so we Parizu wot lěta 1789 zběžkarscy zapostancy a jich pschiwisnikowje, kotsiž na powalenjo wobstejacoho porjada, wosebje na znicženjo monarchiskich knježerstwow a na zahnaczo kschescźanstwa dźěłachu. Z hrubej mocu a krejpscheczelom traschachu swojich pschecźiwnikow. We druhich městach założowachu podobne towarstwa.

torhnjeny. A dale jomu niczo njeprajesche, ale pokraczowasche swoje modlenjo. — Na to bu wschitko zazyglowane, schtoz bamzej stuschesche. Dzěl tutych wěcow bu wotnjeseny. Pius stowczka k tomu njeprajesche.

Bamz njemóżesche so swojoho kraja wotrjec a njechasche cźěkacz wot swojoho luda. To zběžkarjam prawje njeběsche, dokelz so bojachu, swěrny, ale pschewołany lud móhł zasy k sebi pschińcz a so po swojim dobrym knjeżenju horjebracz. Toho dla bu k wotendżenju mocowany. Rano, 20. februara 1798, bu jomu poruczene, zo dyrbi so na pucz pschihotowacz. Lědym jomu dowolichu, bożu mschu dżerżecz. Po bożej mschi zastupi wobrónjena cźróda. Pius poklakny so psched wołtarjom a pomodli so k Bohu. Stanywschi woprascha so wojakow: „Schto chcecze zo mnu?“

Wojachy wotmołwichu: „Wy nas scźěhujcze a z nami sobu pońdżecze.“

Pius rjekny: „Cźińcze dha, schtoz cźinicz macze.“

A ducy po skhodże dwaj służownikaj jene a wosomdżesatlětnoho schedźiwca podpjeraschtaj. Cyke zhromadżene służowniſtwo płakasche. Pius jim rjekny: „Bóh je tak chce. Sczerpnosch, moje dźěczatka, sczerpnosch.“

Dokelz běchu zběžkarjo wschitke joho wozy zebrali, bu do hubjenoho woza sadżeny a z Roma wotwjezeny, prjedy hacz so pocza dnicz. Sylny wětr howrjesche a deschcz do woza schwikasche. Dwaj wotpósłancaj romskeje republiki so pschidaschtaj a poruczischtaj pucz do Viterbo.

Hdyz rano lud zhoni, zo je swjaty Wótc wotwjedżeny, cźehnjechu z cźródami k vatikanskomu hrodej a ze sylzami proschachu sebi swojoho Wótca naspjet. Ale wojachy jich rozehnachu. Tez buchu wschitcy kardinalowje z Roma wuhnaczi.

Pius bu pschez Monterossi do Viterbo a na to do Sieny we toskanskej krajinje pschewjezeny. Hdyz do města jědżesche, wołasche lud: „Vivat Pius!“ Wojachy honjachu pohoncza, zo dyrbi khwatacz, zo bychu ludej z woczow pschischli. We wuprózdnjenym klóschtrje Augustinow bu jaty dżerżany a susodnym biskopam njebu dowolene, joho wophytacz.

Nimale tsi měsachy běsche tudy pschebywał, hdyz we nocy 15. meje 1798 sylne zemjerżenjo nasta. Twarjenjo, hdżez Pius bydlesche, so pukacz pocza, a lědym běsche swoju jstwu wopuschcził, sypny so wjerch tejesameje dele. Dokelz so zemjerżenjo wospjetowasche, dyrbjesche Pius scźěhowacu nóc we zahrodże pod hołym njebjom nocowacz.

Nětko bu bamz do Karthausy njedaloko Florenca wotwjedżeny. Strowy powětr tuteje krajiny polěpschesche joho strowosez a hladajcy wobnowjachu so joho moch. Mózesche zasy bożu mschu dżerżecz a so we zahrodże pschekhodżowacz. Dokelz pak so lud k njomu cźischczesche, zo by joho żohnowanjo dostał, buchu jomu wukhady zakazane. Tez bożu mschu njesmědżesche wjacy dżerżecz. Pschecy kedżbowachu joho pscheseźěharjo za nim a cźinjachu jomu wschitku mózu wobcźeżnosez.

We decembru lěta 1798 wopyta joho tudy wotehnaty kral Sardinski. Pschi zetkanju prajesche jomu Pius: „Wschitko je prózdnosez a mój wobaj smój to nazhonikoj: wschitko je prózdnosez, hacz Boha lubowacz a jomu służicz. Tola

pozběhujmy wocži k njebjesam. Tam cžakaja trony na nas, kotrež cžłowjekowje wzacž njemóžeja.“

Na kóncu februara 1799 bu poruczene, zo dyrbja Piusa dale wotwjesć. Ale cžežka khorosć zadžewasche tomu skoro cyły měsac. Hdyž běsche so z nim trochu polěpschiło, bu w noch do woza sadženy a pschez Florenc, Bologna a Modena do Parma pschewjezeny a wosta tudy dwaj dnaj. Potom wjezechu joho do Lodi a wottad do Turina, hdžež dwaj dnaj we Citadelli wotpočowasche.

We hłubokim snježy džěsche nětko wobcžežny pucž po horach do Francózskeje. 7. julija pschińdže do Grenoble, hdžež jomu lud z cžródami napschecžo khwatasche. Hdyž bu 10. julija (1799) rano zahe dale wjezeny, cžakasche we wrotach cyłe město na njoho a proschesche: „Najswjecžischi Wótcže, požohnujcže nas.“

Tónsamy džeń hischcže pschińdžechu do Tullins a wojacy tuteje krajiny běchu kschescžansey a jara pschecželni napschecžo njomu. Ale hinak bu 13. julija, hdyž do Romans jědžechu, hdžež joho wojacy hanjachu. Na ludu pak móžesche bamž spóznacž, zo mjez Francózami wěra hischcze zahinyła njeje. Pschetož, hdyž wyschschi zastojnik jomu zakaza, lud požohnowacž, pocža so lud napschecžo njomu zběhacž a mocowasche zastojnika, zo dyrbjesche k bamžej hicž a požohnowanjo za lud wuprosycž.

Nazajtra 14. julija 1799 pschińdžechu do Valence. Tudy běsche dha konc dołhoho pucžowanja. Poruczník tutoho města, general Merque, běsche napschecžo Piusej pschecželny a zarjadowa jomu khapalu, zo móžesche boże słužby doma wobstaracž. Haj, po cžasu wupraji jomu žadosć, zo by so po dołhich lětach zasy wuspowjedał. Bamž skyschesche joho spowjedž a wudželi jomu sam swjate woprawjenjo.

Hdyž knježerstwo we Parizu zhoni, kak so tutón wyschk napschecžo jatomu bamžej zadžerži, póstachu generala na druhe město. Nowy poruczník njeběsche tak smilny. Bu zakazane, zo nichtó bjez dowolnosce njesmě z bamžom porycžecž a to jeno we pschitomnosczi wojerskoho wyschka. Zrědka bu tale dowolnosć data. Hdyž dha lud z nim rycžecž a joho wohladacž njemóžesche, modlesche so za njoho cžim nutrnischo k Bohu.

Wschědnje spěwasche Pius rozarije a swoje duchownske modlenjo. Tak pschihotowasche so na swoju smjercž. Cžasto rycžesche wo swojim blizkim skónczenju a prajesche do prědka, zo pod joho sczěhowarjom wěra zasy k cžesczi pschińdže.

Joho mocy bóle a bóle wotebjerachu a njemóžesche wjacy khodžicž. Pschesczěharjo chcychu joho dale do Dijona wotwjesć; ale khorosć tak pschibjerasche, zo běsche jomu pucžowanjo njemóžne.

27. augusta hischcze junu stany a dasche so cyłu bamžowsku drastu woblekacž. Tajki bu na stoł sadženy. Duchowni kleczachu ze zaswěczenymi swěczkami wokoło njoho. Ze słabym hłosom prajesche Pius katholske wěrywuznaczo, a proschesche za Rom a za francózski kraj, zo by so wěra, měr a zbožo zasy wrócžiło. Potom dosta swjate woprawjenjo a nazajtra poslednje boże wolijowanjo. Tež dasche swoju poslednju wolu napisacž.

Cžasto wospjetowasche słowa 121. psalma: „Zradowak sym so na tym,

ſchtož bu mi prajene, do domu Knjeza póńdźemy.“ Hacž do kónca wobkhowa swój ſtrowy rozom. W nocy wot 27.—28. auguſta móżeſche hiſchcże ze zhromadźenymi rózarije wuſpěwacź.

Popołdnju 28. auguſta počzachu ſo pſchedznamjenja ſmjercże pokazowacź. Pius prajeſche wſchitkim božemje a wudźěli jim poſlednje požohnowanjo. Tež žohnowaſche wěcy, kotrež jomu k tomu podawachu. Potom zebra ſwoje mocy a prajeſche wótſe, zo wſchitkim pſcheſcźěharjam woda.

Bórzy na to započza ſo ſmjertne bědźenjo. Pius doſta požohnowanjo za mrějachych. Ze ſwojim kapłanom ſpěwaſche na to ſmjertne modlitwy. Po połnocy 29. auguſta 1799, 20 minutow po 1. hodźinje wumoži joho Bóh ze wſchoho cźerpjenja. Běſche 82 lět a 8 měſacow ſtary, a 24 lět a 6 měſacow cyrkej hako bamž wobknježił.

Cźěło bu z bamžowſkej pychu wuhotowane, kaž je we Romje waſchnjo, a we khapali wuſtajene. Na to bu žalbowane a do wołojanoho kaſchcża połožene, a tutón do drjewjanoho ſtajeny. Wyſchnoſcź njedowoli joho pohrjeb a bu cźěło hakle 30. decembra 1799 na Bonapartowu poručznoſcź z cźeſcźu pohrjebane. We lěcźe 1802 bu cźěło do Roma pſchewjezene a 17. februara we baſilicy ſwjatoho Pětra pohrjebane.

Wſchitko, ſchtož běſche Pius zawoſtajił, bu hako francózſke wobſedźeńſtwo prjecź wzate a pſchedate.

We Parizu běſche wulke zradowanjo a knježerſtwo prajeſche, zo po Piuſu VI. žadyn bamž wjacy njebudźe*). A Francózowje ſo ze wſchitkimi mocami wo to ſtarachu, zo by wuzwolenjo njemóžne było. Rom běſche we jich mocy a kardinalowje běchu po krajach rozehnacźi. (Skónczenjo.)

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Na 4. oktobra bu wyſokodoſtojny k. Józef Hoffmann, kanonikus kantor naſchoho tachantſtwa, za ſeniora powyſcheny.

Z Budyſchina. Na 5. t. m. bu dotalny adminiſtrator k. Jan Heidrich za fararja w Grunawje pola Oſtritza pſched konſiſtoriom wobkrucźeny.

Z Budyſchina. Wyſokodoſtojny k. ſenior Hoffmann běſche zańdźeny tydźeń na ſchulſkej viſitacii we łužiſkim němſkim wokrjeſu.

Z Budyſchina. Jutſe 16. t. m. budźa prěnje katholſke kemſche w Lubiju, hdźež je měſchczańſka rada na próſtwu katholikow tamniſchu cyrkwiczku ſwjatoho Ducha měſacznje junkrócź k tomu wotſtupiła. Prěnje kemſche změje naſch hnadny k. biſkop, potom wobſtaraja je budyſchinſcy duchowni.

Z Budyſchina. W tudomnym a tež w žitawſkim lazarecże je wóndanjo krónprynceſna na wopytanju pobyła. W Žitawje je wjele Francózow a ſu tam hižo něktoſi ſwjate ſakramenty doſtali.

---

*) Z tajkim profecźenjom ſu ſo njepſchecźelowje cyrkwje cźaſto doſcź tróſchtowali. Ale pomhało jim to niczo njeje. Toho dla ſo njebojcże, hdyž wam we naſchim cźaſu ſchtó wo kóncu bamžowſtwa baje. Bóh je z nami.

Z Budyschina. Tudomny dom rjemjesniskich (Gesellenhaus) na garbarskej hasy je nimale we wschitkim hotowy, a móże sebi jón nětko kóždy wobhladacź, kiž wo to rodźi. Domownik, kotryž je sobu też hospodar abo hoscźenca za sobustawy towarstwa rjemjesniskich, pokaże jón kóždomu rady. Dokelž ma towarstwo na tónle dom hischcże wjele dołha, běsche wone w naléczu wobtzamknyło, pschez dobroczerisku loteriju něschto wuwikowacź. Měschczanske knjenje a njeżny běchu zwólniwe, k temu dary hako dobytki dźěłacź a hromadźicź, kaž też losy po 5 nsl. z dowolnoscźu wyschnoscże pschedawacź. Wone su so we wobojim nastupanju khwalobnje a horliwje prócowałe a po cyłym kraju pola katholskich a też protestantskich wjele pschecźelow tuteje swojeje należnoscże naprosyłe. Jich wulke dźěło je Bóh požohnował. Tak móżesche prěnje dny oktobra wustajeńca wschitkich darjenych dobytkow we wulkim salu towarschnoho domu bycź. Wschěch dobytkow, bjez nimi rjane wěcy a w płacźiznje hacź do 16 toleri, běsche 1257. Skónczinje běsche 5. t. m. losowanjo. Losow běsche tak wjele rozpschedatych, zo wjacy hacź tsecźina doby a zo mějesche towarstwo cźistoho wužitka pschez 500 toleri Wysche tohole je sebi towarstwo pschecy wjacy dobroczerjow dobyło, kotsiž joho wužitnoscź a ważnoscź spóznaja a je tohodla ze wschelakimi darami za dom a hospodarstwo podpjeraja. Tak je k. młynk Wawrik z Kamjenc prěnje łożo abo póstanjo domej rjemjesniskich darik, za cźož so jomu z tutym zjawny dźak praji z powjestwom, zo je towarstwo pschez joho dobroczinliwoscź zańdźenu njedźelu prěnjoho hoscźa z cuzby (ze Schlezynskeje) hospodowacź mohło. Rady bychmy hischcże wjacy katholskim młodźencam hospodu poskicźili! Schtóž chce něschto za towarstwo a joho dom daricź, wozjew to präsesej towarstwa, k. Dienstej, abo protektorej towarstwa, k. scholastikusej Kucźankej.

Z drježdźanskeje diöcesy.

Z Drježdźan. Zańdźenu sobotu rano wumrje tudy po dołhej khoroscźi k. konsistorialny radźicźer a farar Anton Zeller w Nowych Drježdźanach. Wón narodźi so 5. julija 1807 w Planje w Czechach a dosta duchownsku swjecźiznu 3. anguśta 1834; 1835 bu kapłan w Lipsku, 1837 kapłan a direktor schule w Drježdźanach, 1848 farar w Chemnitzu, potom w Hubertusburgu a wot 1861 tudy.

Cyrkwinske nowinki a powjescże.

Němska. We Fulda běsche 12. t. m. wulka zhromadźizna nabožnych pucźowarjow. Woni wozjewja protest pschecźiwo najnowschim skutkam Italskeje a próstwu na wjerchow Němskeje dla zakitanja bamžowoho prawa.

Němska. Hrózbna wójna traje dale. Najważnische je, zo Francózowje we wjecźornej a połdnischej stronje kraja pomocne, wosebje też dobrowólne wójska pschihotuja. Tola buchu hižom dźěle wobeju stronow wot Pruskich a Bajerskich zbite. Też su Francózowje někotre wupady z Metza a z Pariza scźinili. Němcy pschihotuja so nětko wosebje na sylne bombardirowanjo Pariza.

Italſka. Kral Viktor Emmanuel je dał w bamžowym kraju za ſo wothłoſowacź a deputacija je jomu wunoſchk abo pſchehlad wothłoſowanja do Florenca pſchinjeſła. Pſchi tym dźerżeſche kral dźakownu ryčź, w kotrejž ſkónčźnje ſwobodu cyrkwje a njewotwiſnoſeź bamža lubjeſche. Ale to ſu jenož próżne ſłowa, ſkutki ſu runje napſchečźiwne! Kralowſki dekret w nowinach wozjewja, zo je bamžowy kraj nětko kralowſtwej Italſkeje pſchidźělany t. r. bamžej wzaty. Kak by ſo kralej lubiło, hdy by lud w Italſkej pſchez plebiscit (wothłoſowanjo) praſchany był, hač chce joho dale za krala wobkhowacź?

Naležnoſcźe towarſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1870: kk. 291. Marija Miczkec z Cžornoho Hodlerja; 292. Mikławſch Wólman z Łuha; 293. J. K. z Kh.; 294. Michał Robel z Pazlic; 295. Mikławſch Matijeſchk z Pazlic; 296. Michał Lebza z Pazlic.

Na lěto 1869 zapłaczi: 405. M. Lebza z Pazlic.

NB. Dźenſa za tydźeń wuda ſo nowy zeſchiwk „Žiwjenja Swjatych" a to 6 liſtnow. Duž proſymy wo dopłaczenjo zaſtatych pſchinoſchkow.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchcźenej: Bertha Madlena, dź. tachantſkoho regiſtratora Jurija Bandy, z B.; Marija Hulda, dź. krawca Michała Žura z B.

Z Ralbic. Kſchcźeni: Pětr a Hana, dwójnikaj Jurija Schejdy (Konechta) ze Smjerdźaceje; Jakub, ſ. Mikławſcha Mechele (Suchoho) z Róžanta; Jurij Michał, ſ. Mikławſcha Weclicha z Ralbic; Marija Madlena, dź. Mikł. Lebzy (Buka) z Konjec; Pětr Pawoł, ſ. Pětra Glawſcha z Róžanta. — Zemrjecźi: Pětr a Hana, dwójn. Schejdy ze Smjerdźaceje, 2 dn.; Jakub, ſ. Mikł. Mechele z Róžanta, 5 dn.; Mikławſch Neumann ze Schunowa, 50 l.; Herta, njeb. Jana Kumera zaw. mandź. dźowka z Łazka, 66 l.; Khata, njeb. Jakuba Cžornaka (Wenki) zaw. mandź., 80 l. — Wěrowani: Jan Wowczěrk ze Sulſchec z Mariju Wicźazec (Bětnarec) z Ralbic; Ottomar Imiſch z Rakec z Hanu Frencelec z Měrkowa; Pětr Schewc z Hory z Madlenu Rolic z Ralbic; Jurij Žur z Ralbic z Madlenu Rachelec z Schunowa.

Z Radworja. Kſchcźeni: Jan, ſ. Handrija Cžěſle z Khaſowa; Michał, ſ. Mikławſcha Wrobla z Nowych Boranec; Mikławſch, ſ. Mikławſcha Delana z Boranec; Auguſta Marata, dź. Korle Ernſta Děddo z Khwaczic; Marija Auguſta, dź. Jana Kudźele z Lutowcža. — Zemrjecźi: Pius Joachim, ſ. Jana Joſela z Měrkowa, 1 l. 3 tydź. 4 d.; Hana, dź. Jakuba Běrka z Khelna, 6 dn.; Hana, m. Jana Lorenca z Radworja, 32 l. 5 m. 24 dn.; Khata, m. Michała Hicki z Radworja, 49 l. 10 m. 4 tydź.; Handrij Pjeczka z Radworja, 51 l. 10 m.; Marija Schponec z Cžornoho Hodlerja, 51 l. 20 dn. — Wěrowanaj: Korla Bjedrich Winkler z Noweje Wſy, z Hańžu Lorencec z Radworja.

Dary za cyrkej w Cjornecach abo Bacźonju.

K cžeſczi Bożej a k ſpomoženju duſchow ſu dale woprowali: wudowa Kocorowa z Kanec 100 tol.; kubleŕ M. J. z M. dwaj kamjenſkaj dołžnaj liſtaj po 25 tol. litera E. 338 a 595 z kuponami wot 1. hapryla 1871; kruwaŕ pola tohoſamoho 20 nſl.; M. R. z Budyſchina 3 tol.; Hańža Juſtec z Jaſeńcy 5 tol.

Hromadźe: 4348 tol. 5 nſl.

Cžiſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsł.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 21. **5. novembra 1870.** **Lětnik 8.**

Surowstwa napscheczo wjerchowstwu bamžow Piusa VI. a Piusa VII.

(Skónczenjo.)

We tutych zrudnych czasach wukonjesche němski khěžor Franc posledni krócz swoje zastojnstwo hako zakitar cyrkwje. We poslednjej woli Piusa VI. běsche postajene, zo dyrbi so wuzwolenjo nowoho bamža stacz, hdzežkuli móže so wjetschi dźěl kardinalow swobodnje zhromadźicz. Hako tajke město pokaza so Venedig. Tam zeńdźechu so pod zakitom khěžora Franca ze wschitkich stronow 35 kardinalowje a wuzwolichu 14. měrca 1800 kardinala a biskopa wot Imola, Hrehorja Barnabasa Chiaramonti, *) kotryž hako bamž mjeno Pius VII. pschija. W cyrkwi swjatoho Jurija we Venedigu bu 21. měrca 1800 swjedźeńscy krónowany. Mnozy wjerchowje, mjez nimi ruski khěžor Pawoł I., póstachu swojich póstancow k njomu.

Z pomocu pschecželnych wjerchow, wosebje němskoho khěžora, móžesche 3. julija 1800 Pius VII. do Roma czahnycz. Lud joho z wulkej radosczu witasche. Piusowy prěni pucz běsche do cyrkwje swjatoho Pětra, zo by so najswjeczischomu sakramentej modlił. We měrje, kotryž Rakuska 8. februara 1801 we Luneville z Napoleonom sczini, bu bamžej kraj zasy wróczeny. Tola wostachu wokrjesy Bologna, Ferrara, Forli, Ravenna wot njoho wottorhnjene.

Prěnja staroscz Piusowa běsche, po móžnosczi zahojicz rany, kotrez běsche zběžkarstwo a cuze knjeżerstwo krajej a cyrkwi nadźěłało. We pasthýrskim pismje pokazowasche na najpschihodnische srědki, z kotrymiž mohłe so wobschkodźenja

*) Tutón běsche so 14. augusta 1742 z hrabinskeje swójby we Cesena narodźił a zahe do klóschtyrskoho rjadu Benediktinow we Santa Maria del Monte zastupił. Joho macz běsche po smjerczi mandźelskoho we lěcze 1763 do klóschtyra karmelitkow we Fano zastupiła a tam hacz do 1771 žiwa. Tasama běsche, kaž Pius sam wobswědczuje, do prědka prajiła, zo budże wón bamž a změje wjele pschecželpjecz.

ſwjateje cyrkwje zamjezowacź a wuporjedźecź. Pſchez zlutniwoſcź, dobre zarjadowanjo a rozomne rozdźělenjo dawkow pſchihotowaſche pucź k wotpłaćenju wulkoho dołha (na 13 milijonow toleri), kotryž kraj cźiſchćeſche. Pſchez ſwobodne zakonje wolóžeſche wikowanjo mjez ludom a ſtaraſche ſo wo to, zo bychu dobre ſlěborne pjenjezy we kraju byłe.

Napoleon, kotryž běſche wot 15. decembra 1799 prěni konſul (najwyſchſchi zaſtojnik) we Francózſkej, widźeſche derje, zo dotalny njeporjad a měſchenca we francózſkich krajach jeno do hubjenſtwa wjedźe. Tež francózſkomu ludej běſche ſo zběžkarſke tyranſtwo dawno hižom woſtudźiło. Z bamžom bu wo zrjadowanju cyrkwinſkich należnoſćow wjele jednane, a 15. julija 1801 tak mjenowany konkordat wobzamknjeny, we kotrymž drje buchu cyrkwi wſchelake prawa zaſy wróćene, ale krajna wyſchnoſcź pſchewjele mocy napſcheczo cyrkwi wobkhowa. Tale móc bu hiſchće rozſchěrjena pſchez pſchidawk, kotryž Bonaparte ſamowólnje konkordatej pſchida. Podarmo pſchecźiwjeſche ſo Pius VII. wukonjenju tutych pſchidawkow. Konkordat bu 18. haprila 1802 za Francózſku wozjewjeny. Cyrkwinſke kubła njebuchu wróćene a duchownym bu mzda wuſtajena, pſchez cźož wot wole krajnych zaſtojnikow wotwiſowachu.

Bonaparte bu 2. auguſta za cźas-žiwjeńſkoho konſula pomjenowany a 18. meje 1804 za kheżora wuzwoleny a wza mjeno Napoleon I. na ſo.

K wobkrućenju a pſchekraſnjenju ſwojeje mocy žadaſche wot bamža krónowanjo. Pius VII. njechaſche to cźinicź: a wſchelacy wjerchojo jomu to wotradźachu a Ludwig XVIII. pokazowaſche na ſwoje herbſke prawa na francózſki trón. Napoleon pak ſwoju žadoſcź njewoſtaji a bamž měnjeſche, zo ſnadź pſchi tejle pſchileżnoſcźi někotrežkuli wolóženjo za cyrkej wudobudźe.

Dźeń 2. novembra 1804 poda ſo Pius na pucź do Pariza, 2. decembra pſchipołdnju ſta ſo krónowanjo, Napoleon ſtaji ſebi ſam krónu na hłowu a daſche ſo wot Piusa hako kheżor žałbowacź. Pius bu we Parizu jara cźeſćeny, ale Napoleon bu na to zawiſtny. Pius VII. njemóżeſche pola njoho niczo wulke za cyrkej wuſkutkowacź, ale bu ſam nimale hako jaty pſchez 4 měſacy we Parizu dźeržany. Napoleon jomu ani njedowoli, po ſwojej woli do teje abo tamneje cyrkwje hicź. Halle 4. haprila 1805 doſta Pius dowolnoſcź k wotendźenju. Pius VII. běſche zaſy we Romje. Tola njeběſche prawy měr mjez Napoleonom a bamžom. Bamž běſche Napoleonej krónowanjo hako italſkoho krala zapowjedźił. Napoleon hněwaſche ſo na bamžowu móc a wupraji zjawnje ſwoju zrudobu nad tym, zo je na ſwěcźe něchtó, kotrohož móc cźłowjekam wjacy płacźi, dyžli joho. Tohodla pytaſche bamžowu móc wobmjezowacź a ſebi joho podcźiſnycź.

Hižon we meji 1805 wuda Napoleon wſchelake, cyrkwi ſchkódne zakonje. Francózſkich biſkopow chcyſche wot Roma njewotwiſnych ſcźinicź a pod ſwobodnoho francózſkoho patriarchu ſtajicź. Tež we Italii zawjedowaſche ſchkódne nowotaŕſtwa: po ſwojim ſpodobanju ſtajeſche tam biſkopow, kotrychž bamž njewobkrućeſche. Zběhny wſchelake klóſchtyrſke rjady a dowoli duchownym, mnicham a klóſchtyrſkim knjeżnam žeńtwu. Mandźelſtwo wuprajeſche za rozdźělomne. Bamž njemóżeſche tajkim njeporjadam změrom pſchihladowacź.

Tola Napoleon pytasche hischcze dalsche winy k njepschecželstwu. Tak žadasche wot bamža, zo by mandželstwo Napoleonowoho bratra Hieronyma rozwjazał. Dale chcyssche Napoleon, zo by bamž wjerchowskich póslancow wot so póstał, kotsiž so jomu njespodobachu; a zo by jendželske łódże z romskich pschistawow wuzamknył. We pismje wot 13. februara 1806 pisasche bamžej hordy list, we kotrymž tele swoje žadoscze wuprajesche a pschistaji: „Wy scze knježeŕ we Romje, ale ja sym khěžor; toho dla dyrbja moji njepschecželowje tež waschi njepschecželowje bycz.“

Pius njemóžesche do tychle žadanjow zwolicz, dokelž dyrbjał tak pschecy z Napoleonom sobu wojowacz napscheczo wjerčham, kotsiž jomu žaneje kschiwdy cžinili njeběchu. Toho dla wotmołwi Napoleonej, zo hako słužownik měra a naměstnik toho Boha, kotryž pokoj lubuje, njepschestawa Boha wo skónczenjo wójnow a njeměra prosycz.

Tele wotmołwjenjo hněwasche Napoleona, kotryž prajesche, zo drje we Romje za to dzerža, zo so wón jich boji. Tohodla Napoleon z nowa hrožesche, ale Pius VII. jomu měrnje wotmołwi: „Jelizo so wascha majestosez we wobsedzenju mocy cžuje, spóznawamy a wuprajamy tola, zo wysche wschitkich knježerjow je Bóh, kotromuž je wschitka cžłowjeska móc poddata, a kotryž sprawnosez a njewinowatosez zakitacz wě.“

Napoleon wotmołwi z nowym hroženjom a dasche 7. januara 1808 Ankonu a Civita Vecchia z Francózami wobsadzicz; haj 2. februara 1808 napadny Napoleonowy general Miollis Rom. Pius VII. napominasche swoje wójsko a lud k měrej a protestirowasche napscheczo tomu we pismje, kotrež we Romje pschebywacym póslancam pschepoda.

Wschitko to pak niczo njepomhasche. Napoleon wza cyły kraj do swojeje mocy, wza bamžej swětne knježenjo. Bamžowi wojacy buchu do francózskoho wójska ztykani. Wyschkowje, kotsiž tomu pschizwolicz njechachu, buchu jeczi do Mantua póslani. Kardinalowje a wyschschi duchowni buchu z dzěla z Roma wupokazani, z dzěla do jastwow ztykani.

Hdyž so bamžowy wyschschi minister kardinal Pacca francózskoho póslanca na tute njesprawnosze wobczežowasche, wotmołwi tutón, zo dyrbi cyły italski kraj zjenoczeny bycz k Napoleonowomu zakitej. Hdyž bamž khěžorej pomhacz njecha, dha jomu schkodzi. Toho dla dyrbi so knježerstwo pscheměnicz a kraj dobycz. Tola njebudzeja bamžej duchowne prawa we niczim pschikrótczene, ale wostawa biskop wot Roma, kaž joho prjedownikowje.

Pius VII. dasche 19. hapryla 1808 pismo wozjewicz, we kotrymž wupraji, zo je z cyłym swětom we měrje žiwy a zo so toho dla joho kraj wudobycz njemóže, khiba z njesprawnej namocu. Napoleon pak wosta pschi swojim. Bamžowe krajiny Urbino, Ankona, Macerata, Kamerino buchu italskomu kralestwu pschidžělene. Wschitkomu duchownstwu bu poruczene, zo dyrbja so hacz do 25. meje 1808 do Italije wróczicz abo zhubja wschitko, schtož wobsedza.

Schtyrjo a dwacyczo kardinalojo běchu zahnaczi a njesmědzachu so domoj wróczicz. Wysoch zastojnikowje buchu jedyn po druhim do jastwa sadzeni. Po-

darmo wobczežowaſche ſo bamž napſcheczo tajkim cžinjenjam. Dwójcy hižon běſche Napoleonej z wuzamknjenjom z cyrkwje hrozycž dał.

Napoleon na niczo njedžiwaſche, ale wuda 17. meje 1809 we Winje wukaz, zo dyrbi ſo poſledni zbytk bamžowoho kraja francózſkomu krajej pſchidželicž. Bamžej bu lětnje 533,000 toleri mzdy z dokhodow ze wſchelakich kubłow wuſtajene. Rom dyrbjeſche bycž khežorowe město. Tónle wukaz bu 9. junija 1809 we Romje wozjewjeny.

Pius VII. prajeſche pſchi tym: „Dowěrju ſo na Boha a na pobožne modlitwy wěriwych.“ Hnydom zeſtaja we italſkej ryczi proteſt napſcheczo pſchemocowakej a poruczi, zo dyrbi ſo wuzamkace pismo potajnje pſchihotowacž. Nazajtra (10. junija) rano po božej mſchi wupraji Pius pſched ludom, zo dyrbi prawa cyrkwje njepſchikrótczene zaſtawacž, a zo wot njepſcheczela mzdu bracž njemóže. Zjawnje wupraji na to wuzamk (excomunicatio) na pſchemocowaka a joho radnikow a pomocnikow. Wuzamkace pismo bu na dunje tſjoch cyrkwjow pſchibite. Pſchez to bu z cyrkwinſkoho zhromadženſtwa wuzamknjeny kóždy, kotryž cyrkwinſkomu krajej ſchkodu cžini; tola běſche kóždomu kſcheſczanej zakazane, tajkomu wuzamknjenomu na cžaſnym kubłe abo prawje ſchkodu cžinicž.

Francózſcy wojacy drje tele pismo bórzy zwottorhachu, ale Rom běſche wuzamknjenjo zhonił. Napoleon ſměſchеſche tutón wuzamk a pisaſche wo tym italſkomu vicekralej: „Njewě wón ſnadž„ kak wjele je biło? Abo měni wón, zo joho wuzamk dokonja, zo mojim wojakam brónje z rukow wupadaja?“ Tola zadžěwaſche Napoleon rozſchěrjenju wuzamkacoho pisma, dokelž ſo ſcžěhwkow boješche. We ſwojich cžaſopiſach ſpytowaſche dopokazacž, zo bamž prawo nima, tajkoho muža, kaž wón je, z cyrkwje wuzamknycž.

Pius widžeſche, ſchto na njoho cžaka. Toho dla daſche durje ſwojoho hrodu zamurjowacž a prajeſche ſwojomu ludej pſchez pismo božemje. Na ranjo 6. julija pſchelězechu francózſcy wojacy pod nawjedowanjom generala Radota murje bamžoweje zahrody a rozbichu hrodowſke durje. Radot džěſche do jſtwy, hdžež bamž z někotrymi kardinalemi za blidom ſedžo něſchto piſaſche. Pius ſtany a wopraſcha ſo: „Cžoho dla kazycze pokoj mojoho wobydlenja? Schto chcecze tudy?“ Radot žadaſche we khežorowym mjenje wotſtupjenjo cyłoho cyrkwinſkoho kraja. Pius jomu wotmołwi, zo to cžinicž njemóže a njebudže. Radot jomu wotmołwi: „Tak mam poruczność, was z Roma wotwjeſcž.“

Pius VII. wza ſwój brevir a poda ruku kardinalej Pacca. We zacžinjenym wozu buſchtaj ſpěſchnje wotwjezenaj. Radot ſtny ſo zboka pohoncža a žandarmowje jěchachu zboka woza. We tužnoſczi a próſche lětnjoho dnja njezhubi Pius ſwój wutrobny pokoj. Duchy na pucžu dopomni ſo Pius na to, zo njeje žane pjenjezy na pucž ſobu wzał. Toho dla wopraſcha ſo kardinala, hacž ma pjenjezy pſchi ſebi? Pacca wotmołwi, zo njeje khwile měł, ſo z pjenjezami zaſtaracž. Wucžežeſchtaj móſcheń a hladaſchtaj, ſchto mataj pſchi ſebi. Pius měješche 1 papetto (8 nſl. 6 np.), Pacca 15 bajocchi (6 nſl. 4½ np.), hromadže 35 bajocchow abo poł tolerja pjenjez pſchi ſebi. Pius połoži ſwój pjenjez do ruki a pokaza jón generalej, z poſměwknjenjom prajicy: „Hlejcže, to je wſchitko, ſchtož mam.„

Jomu njeběſche cžežko tule khudobu znjeſcź, dokelž běſche we klóſchtrje nawuknył, wſchitkoho cžaſnoho kubła ſo wotrjec.

Spěſchnje džěſche pucžowanjo na Florenc a Turin. Horcota a wobcžežnoſcže pucžowanja kažachu Piusowu ſtrowoſcź, tak zo dyrbjachu we Cenis 2 dnaj, we Grenoble 11 dnjow wotpocžowacź. We Valence wopyta město, hdžež běſche joho prjedownik Pius VI. wumrjeł. Wſchudžom žadaſche lud joho požohnowanjo. We Nizza běſche pſchi joho pſchikhadže na 16,000 ludźi zhromadzenych. Skónczńje pſchińdżechu 9. auguſta 1809 do pſchimorſkoho města Savona we krajinje Genua. Pſchewodżacy kardinal Pacca bu wot njoho dželeny a na twjerdźiznu Feneſtrella we Alpach dowjedżeny.

We Savonje běſche bamžej dwórſke ſłužowniſtwo pſchihotowane, ale Pius wo nje njerodżeſche. Radſcho běſche we doſpołnej khudobje žiwy. Žadyn ſłužownik jomu njeſłużeſche, ale Pius wobſtara ſebi wſchitko, ſchtož trjebaſche, ſam a płataſche ſam ſwoju jeniczku draſtu, we kotrejž běſche Rom wopuſchcził. K zeżiwjenju a zaſtaranju doſtawaſche wſchědnje 5 paoli (23 nſl.), a dyrbjeſche jałmožny dobroczinwych měſchczanow hladacź.

Pius też tudy do Napoleonowych žadanjow njezwoli a njechaſche hako jaty biſkopow wobkrucźicź, kotrychž běſche ſebi Napoleon zwuběrał a na biſkopſke města ſtajił. We piſmje wot 29. auguſta 1809 zacźiſny wſchitke tajke žadanja. Nětko chcyſche jomu Napoleon ſwój cyły hněw nazhonicź dacź. Pius bu do jſtwy zamknjeny a njeſmědżeſche do cyrkwje khodźicź. Wojacy wzachu jomu brevir a njeběſche jomu ani dowolene něſchto piſacź. Po někotrych tydženjach drje bu jatoſcź trochu wolóżena, ale pſchecy bu krucże wobſtražený a njeſmědżeſche z nikim ryczecź, khiba we pſchitomnoſcźi wojakow. Też njebu jomu dowolene, liſty piſacź abo bracź. Tak trajeſche to tſi lěta. Napoleon piſaſche jomu wuſměſchacy liſt do jaſtwa.

Pius njeſeſche wſchitko ſczerpnje a wotmołwi Napoleonej: „Twoje hroženja chcu k nohomaj Kſchižowanoho położicź. Bohu zawoſtaju, zo by wón ſwoju wěc wjecźił. Pſchetož moja wěc je joho wěc.“

Napoleon chcyſche cyrlwinſke knježerſtwo we Parizu zaſydlicź a pſchez njekatholikow wſchitkich krajow wobknježicź. Toho dla powoła we decembra 1809 wſchitkich kardinalow do Pariza a piſma duchownych wyſchnoſczow buchu tam pſchenjeſene. Tſinaczo kardinalowje ſo jomu prawje njeſpodobachu, dokelž jomu we wſchitkim po woli cźinicź njechachu. Tym zakaza we cźerwjenej kardinalſkej draſcże khodźicź a wotznamki ſwojeje doſtojnoſcże noſycź a buchu po francózſkich městach roztykani.

Pſchez piſmo wot 16. novembra 1810 powoła Napoleon cyrkwinſku radu do Pariza, kotraž dyrbjeſche wuradźecź, kak by ſo hodźiło bjez bamža wobſtacź. Powołani běchu zwjetſcha zwólne ſtworjenja a radźachu jomu, zo by krajny koncil zhromadźił, na kotrymž bychu ſo tele należnoſcże najlěpje zrjadowacź dale.

Napoleon powoła dha pſchez piſmo wot 25. hapryla 1811 francózſkich a italſkich biſkopow do Pariza na koncil. Tak zeńdżechu ſo 104 biſkopja, a wuzwolichu pjecźoch, kotſiž dyrbjachu do Savony k bamžej hicź a jomu Napoleonowe měnje-

njo zjewicz. Tutón žadasche, zo by bamž Napoleonej poddansku swěru pschisahał a móže potom we Romje pschebywacz. Jeli pak do toho njezwoli, budże do Avignona (we Francózskej) pschewjedżeny, hdżež budże hako swobodny knježeŕ dżeržany, dwaj millionaj frankow (533,000 tolerjow) mzdy dostanje, a duchowne knježeŕstwo swobodnje wukonjecz smě. Tež chcyschе jomu dowolicz, zo smě wjeŕchowskich póstancow pschi sebi měcz.

Pius njedopjelni žadanja biskopow, Napoleonej pschikhilenych, ale žadasche najprjedy za so swobodu, prjedy hacž chcyschе schto wuczinjecz.

17. junija 1811 bu koncil pschez kardinala Fesch swjedżeńscy wotewrjeny. Wschitcy wuprajichu katholske wěrywuznaczo a slubichu bamžej poslušchnoscz. Někotsi njebojazni biskopowje žadachu, zo dyrbi so bamžej najprjedy swobodnoscz zasy dacz, ale Napoleon njechasche jich słyschecz. Hdyž we posedżenju 10. julija 1811 wjetschina biskopow wupraji, zo nimaja móc a prawo, namjetowane a pschedpołożene wěcy wuradżowacz, zběhny Napoleon koncil a póstа tsjoch biskopow do Vincennes do jastwa, dokelž běchu prawa cyrkwje krucze zakitali.

Na to prócowasche so, zo by biskopow pschez swoje ministerstwo na swoju stronu dostał a powoła potom jenož tajkich na koncilsku zhromadżiznu, z kotrychž běsche wuskuschował, zo napscheczo njomu dżěłacz njebudżeja. Czi dha 5. augusta 1811 do khěžorowych žadanjow zwolichu. Wotpóstani tutych biskopow dostachu 20. septembra 1811 někajke pschizwolenjo wot bamża, kotryž chcyschе tak cyrkwi měr dobycz. Ale to njeběsche Napoleonej doscz a póstа toho dla zasy schtyrjoch biskopow k Piusej; tola Pius wosta wobstajnje kruty. Tohodla wupraji Napoleon 20. oktobra 1811 cyły konkordat za zběhnjeny a póstа biskopow domoj. Tajki dha běsche kónc koncila, kotryž běsche swětny wjeŕch powołał.

Dżeń 9. junija 1812 dósta bamž nahle poruczнoscz, zo dyrbi so na pucz do Francózskeje pschihotowacz. Zo by njeznaty puczował, dyrbjesche so bamžowsku drastu swlec. Hižon 10. junija dyrbjesche so na pucz podacz. Pschi wobczežnym puczowanju skhorje Pius, a tola dyrbjesche dale puczowacz. — 20. junija 1812 pschińdże do Fontainebleau, ale běsche tajki, zo běsche so wo joho žiwjenjo bojecz. Někotre měsacy leżesche tudy khory. Jeno tajcy kardinalowje a biskopowje směchu joho wopytowacz, kotsiž běchu Napoleonej pschikhileni. Czi so doscz prócowachu, zo bychu joho wolu zhibnyli. Tež Napoleon da jomu tudy něschto swobody a dasche jomu 1813 k nowomu lětu zbožo pschecz a so na joho strowoscz napraschowacz.

Hdyž běsche tak pucz wurubany, pschińdże Napoleon sam k bamžej a jednasche 5 dnjow z nim. Tudy so prawje pokaza, zo je na zemi hischcze wyschscha móc, hacž móc hruboho wudobywarja krajow. Hdyž běschtaj dołho a wótse so rozryczowałoj, naspomni Pius z krótka, schto je k zdżerżenju wěry a cyrkwje skutkował a czerpjeł. Kedżbnje posłuchasche Napoleon na njoho, a hnuty wot tuteje japoschtołskeje sylnoscze, rjekny: „Na waschim měscze budżich ja tosame czinił.“

Napoleon dotłóczi tudy tak daloko, zo bamž 25. januara 1813 někotre pschedběžne wustajenja k měrej podpisa, kotrež móc a prawa cyrkwje wobschkodżeja; tola bu sobu wumělnjene, zo budże bamž tule wěc najprjedy z kardinalemi wuradżecz.

Někotſi kardinalowje cžinjachu Piuſa na ſtrachi a ſchkody kedžbnoho, kotrež mózeja z tutoho wujednanja za cyrkej naſtacź. Toho dla piſaſche Pius 24. měrca 1813 Napoleonej liſt a zjewi jomu, zo tamne podpiſane wuměnjenja žaneje płacźiwoſcże nimaja.

Napoleon toho dla na njoho hrubje zakhadžeſche a daſche jomu žandarmu za ſtražnika. Kardinalow, kotſiž běchu k tomu radžili, daſche pokhoſtacź a do jaſtwa ſadźicź a wozjewi tamne pſchedběžne wujednanja hako za cyły kraj płacźiwy zakoń.

Hdyž ſo lěto 1813 ſwojomu kóncej bližeſche, žadaſche Napoleon bóle za měrom z duchownym wjerchom cyrkwje. Toho dla namjetowaſche Piuſej, zo by ſo zaſy do Roma wrócźił a něſchto wot cyrkwinſkoho kraja wobkhował. Pius, kotryž hiſchcże jaty we Fontainebleau pſchebywaſche, wozjewi Napoleonej we piſmje wot 21. januara 1814, zo herbſtwo ſwjatoho Pětra hinak njewozmje, hacž cyke a njepſchikrótcžene.

Napoleon porucźi, zo dyrbi ſo Pius VII. hnydom na pucź do Savony podacź. Nichtó njeſmědžeſche joho pſchewodźecź. Kardinalowje buchu pſchez žandarmſkich wyſchkow do wſchelakich městow dowjedźeni. 11. februara 1814 běſche Pius zaſy we Savonje, a woſta tudy jaty.

Hakle hdyž běſche Napoleonej połojca kraja wotdobyta, wuda 10. měrca 1814 piſmo, pſchez kotrež Piuſej zaſy ſwobodu da a jomu dźěl prjedawſchoho wobſedźeńſtwa zaſy wróćźi. Tola najrjeńſche a najbohatſche krajiny khowaſche hiſchcże za ſo. Tež jatym biſkopam bu ſwoboda data.

Dóſtawſchi po dołhej jatoſcźi zaſy ſwobodu, khwataſche Pius do ſwojoho kraja a pſchińdźe 31. měrca 1814 do Bologna. Běſche to tónſamy dźeń, na kotrymž zjenoſcźeni wjerchowje dobycźerſcy do Pariza cźehnjechu.

24. meje 1814 cźehnjeſche Pius VII. do Roma. Rakuſka a jendźelſka cźeſtna ſtraža joho tam pſchewodźeſche. Lud joho z wulkimi ſwjatocžnoſcźemi domoj witaſche. Cyła Italia zradowaſche ſo nad joho zaſypſchińdźenjom. Njewupraj na běſche radoſcź, hdyž Pius VII. po wjele lětach zaſy prěni krócź z balkona vatikanſkeje cyrkwje ſwoje požohnowanjo Romej a ſwětej wudźěli.

Scźěhowace lěto doſta bamž zhubjene krajiny naſpjet a na winſkim kongreſſu bu (9. junija 1815) wot wjerchow za njewotwiſnoho knježerja zaſy pſchipóznaty. Dokelž pak po wujednanjach tutoho kongreſſa dźěl kraja pſchi rěcy Po wot cyrkwinſkoho kraja wotdźěleny woſta a wobſchkodźenja cyrkwinſkoho kubła narunane njebuchu, wupraji bamž tute wujednanja za njedoſpołne.

Rom běſche we tutych zrudnych cźaſach wjele ſchkodował. We lěcźe 1800 měješche 153,000 wobydlerjow. We lěcźe 1813 běſche jich jeno 117,000. — Woſobne ſwójby běchu Rom wopuſchcźiłe, druhe běchu do khudoby zapadnyłe. Cuzownikowje njepſchikhadźowachu wjacy do Roma, dokelž tam bamž njeběſche. Woſobne zběrki běchu zebrane a po krajach roznoſchene. Cyrkwje běchu wurubjene. Mjez ludom běchu pjenjezy žadne.

Dołhe cźaſy běchu k tomu trjeba, prjedy hacž Rom pod milym knježenjom bamžow zaſy k prjedawſchomu zbožu pſchińdźe.

Bamž běſche dha zaſy we ſwojim kraju. Tomu pak, kotryž běſche joho

pschescžěhał, dźěsche so zrudnje. Po wudobyczu Pariza podpisa 11. haprila 1814 we hrodže Fontainebleau swoje wotrjeknjenjo wot knježstwa nad Francózskej a pósła tute pismo do Pariza. Jomu bu kupa Elba k wobydlenju pschipokazana a 533,000 toleri lětnoho wumĕnka wustajene. — 20. haprila 1814 prajesche Napoleon swojim wojakam boženje a 28. haprila synh so pschewoblekany na łódź, kotraž dyrbjesche joho njepóznatoho pschewjescz. 4. meje 1814 wustupi na kupu Elba a mějesche tam małe knjejstwo, pschetož kupa běsche 7 □mil wulka a mějesche 13,000 wobydlerjow. We zapoczatku běsche tam Napoleon zmĕrom, ale po czasu nahromadźi sebi 1100 wojakow. Hdyž běsche zhonił, zo so na Winskim kongressu prawje zjednacz njemóżeja, wopuschczi 15. februara 1815 z 1200 swĕrnymi swoju kupu a pschewjeze so po morju a wustupi 1. mĕrca 1815 we Cannes na francózski kraj. Wojacy we Grenoble a Lyonje jomu pschipadowachu a 20. mĕrca 1815 běsche Napoleon hižon we Parizu.

We tutym czasu pocza so Muratowe wójsko do cyrkwinskoho kraja czischczecz a Pius VII. dyrbjesche ze swojoho kraja czeknycz a pschebywasche nĕkotre mĕsacy we Genua. Hdyž běsche Napoleon we bitwje pola Waterloo 18. junija 1815 zbity a so na czĕkanju 15. julija jendźelskej łódźi podał, bu jomu 3. augusta zjewjene, zo hako jaty na kupu Helena pschińdże. Hižon 7. augusta bu na łódź sadźeny a wustupi 15. oktobra 1815 na kupu Helena, hdźež 5. meje 1821 hako jaty we cuzbje wumrje. Tak minje so móc a krasnosch tutoho swĕta!

Pius VII. pak wrócźi so po pschedobyczu Napoleona zasy do swojoho kraja. Zle z dobrym płaczicy dasche Napoleonowej maczeri a druhim hewak wschudźom pschescžĕhanym stawam joho swójby mĕrny wuczek we Romje a proschesche pola wjerchow, zo by so Napoleonej joho jatosch wolóżiła.

We zrudnych czasach běsche Pius VII. wyschsche pastyrstwo cyrkwje na so wzał a cyrkej Knjezowu we wjele czerpjenjach, pschecźiwnoszach a horjach wodźił; ale na kóncu żiwjenja běsche jomu popschate, wohladacz dobyczo teje cyrkwje, kotruž helske mocy pschemocowacz njemóżeja. 21. augusta 1823 wumrje we Romje, z kotrohož běsche telko lět wotehnaty byk.

Tak je Bóh swoju wuzwolenu cyrkej a jeje najwyschschoho pastyrja wodźił a zakitał we zrudnych czasach a znicził prócowanja sylnoho mócnarja. Zasy je so pokazało, zo nichtó bjez czežkoho khostanja so njepschepschimnje na cyrkwinym wobsedźeństwje.

Wotpołożmy pak wschitku njedoczakawosch, hdyž hnydom božu pomocnu ruku njewohladamy. Móżno, zo budźeja so naschi njepschecželowje lěta dołho na swojim skutku žradowacz a płody swojeje njesprawnoscze wužiwacz. Móżno, zo budże cyrkej dołhe lěta tyschena a jeje sobustawy wjele a czežcy spytowane. Móżno, zo budże so nĕkotryžkuli katholik na swojim najwyschschim pastyrje pohórschowacz a joho we joho poniženju zapręcz. Móżno, zo budże nĕkotryžkuli słabuschk njepschecželam k woli pomhacz, na njoho swarjecz, joho hanicz, joho wusmĕschecz. Wschitko to je móżno. Ale to njeje móżno, zo cyły katholski lud wutrobu wotwobroczi wot toho, kotryž ze sczerpnosczu czerpi za cyku cyrkej. Móżno njeje, zo by Bóh wjerschny zabył na

toho, kotrohoż je hako naměſtnika ſwojoho jednorodżenoho Syna ſtajił, paſcz joho wowcy a jehnjata.

We ſczerpnym czakanju na bożu pomoc njebudźmy pak prózdni pſchihladowarjo. Pokazajmy cyłomu ſwětej, zo wěmy hajicz joho czeſcz a prawo. Podpjerajmy joho ze ſwojej jałmożnu, zo wón njetrjebał dary bracz wot toho, kotryż je joho wobkranył a wurubił. Z pobożnymi a njepſchestawachymi modlitwami wuproſchujmy pomoc toho, kotryż je pomocnik z nuzy a horja: naproſcheny pſchez nasche próſtwy drje nam ſwoju ſmilnoſcz wopokaza a pſchikrótczi ſwojej cyrkwi czaſy domapytanja a z dobyczerſkej radoſczu zwjeſeli ſwěrnoho paſtyrja wěriwych.

H. D.

Serbſke piſmowſtwo.

Pola ſerbſkoho piſmowſtwa njeje we wójnſkim czaſu puſte ležało; K. Póſtej pſchiſłuſcha, zo na teſame pohlada.

Radworſki k. kapłan Ducžman je zaſy „Żiwjenja Swjatych“ dale piſał, kotrez je nasche towarſtwo ſwojim ſobuſtawam rozpóſłało. W tuthym 8. zeſchiwku ſu wopiſane żiwjenja ſwjatych martrarjow, wuznawarjow a knjeżnow z druheje połojcy 4. a z prěnjeje połojcy 5. lětſtotka. Wobſchěrniſcho ſu wopominani: ſſ. Hrehor z Nazianza, Athanaſius, Cyrill z Jeruzalema, Baſilius Wulki, Makrina, Ambroſius, Paulinus, Pětr Chryſologus, Měrczin, Arſenius, Paula, Wórſchla a Jan Chryſoſtomus. Pſchejemy jara, zo by k. ſpiſowar pilnje tak dale piſał a zo by towarſtwo ſpěſchniſcho pokraczowacz mohło we wudawanju tuteje wużitneje knihi!

Z tutoho zeſchiwka je woſebity wocziſchcz „Wótczenaſch ſ. Pětra Chryſologa“ wuſchoł a toho runja wuńdże woſebity wocziſchcz k. Ducžmanowoho naſtawka z Póſła pod napiſmom: „Surowſtwa napſcheczo wjerchowſtwu bamżow Piuſa VI. a Piuſa VII.“ Skónczńje pſchihotuje k. Ducžman katholſku protyku na lěto 1870, kotraż budże za někotre njedżele wudata.

Redaktor Póſła je ſchulſku knižku ſpiſał, prěnje ſerbſke „biblijſke ſtawizny ſtaroho a nowoho zakonja za katholſke wucżerńje,“ 12 cziſchczowych liſtnow. Wona je wudebjena z titlowym wobrazom: Jězus, pſchecżel dżěczi, a z khartu ſwjatoho kraja. Nakhwilnje budże wona hako czitanka ſłużicz, doniż jara trěbna ſerbſkoněmſka druha czitanka njewuńdże.

Dale je redaktor druhi wudawk dawno rozpſchedatoho rjanoho powjedańczka „Genovefa“ wobſtarał, tón krócz na požadanjo w prawopiſu Serbſkich Nowinow, kajkiż dżě je naſchomu jara blizki.

Skónczńje pſchiſpominamy, zo je w nowym wudawku „Pobożnoſcze na ſwjatym ſkhodże“ nowa prjedyrycz a nowopſchełożeny pſchidawk: litanija k wutrobje Jězuſowej a litanija wot wutroby ſ. Marije.

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Zańdżeny ſchtwórtk ſtaj kandidataj duchownſtwa, k. Kubaſch ze Schunowa a k. Schönberner z Rusdorfa, ſynodalne pruhowanjo

pſched tachantſkim konſiſtorijom wotpołożiłoj. Jeju towarſch w ſchtudijach, k. Manfroni z Dreždžan, je ſo hiſchcże na lěto do Kölna podał. Theolog k. Cyž z Nowoſlic je hižo w Münſteru we Weſtfalſkej a ſchtuduje tam dale na duchownſtwo.

Z Budyſchina. Knjez hrabja Franc Stolberg nad Worklecami, kiž běſche zuava w bamžowym wójſku, je ſo ſtrowy a cžerſtwy domoj wrócził.

Z Budyſchina. W naſchim lazarecże je pſchecy wokoło 250 wojakow, bjez nimi najbóle wokoło 30 katholſkich Němcow, Polakow a Francózow. Na wſchěch ſwjatych běchu cži w kemſchach, kotrymž běchu lěkarjo dowolili.

Z dreždžanſkeje diöceſy.

Z Dreždžan. Dokelž ſu ſakſcy wojacy pſched Parizom nětko bóle koncentrirowani (w hromadže), je k. dwórſki prědar L. Wahl, hako pólny kapłan na ſwoju žadoſcz ſwoju ſłužbu tam złożił a ſo ſchtwórtk tydženja domoj wrócził. Nětko je k. Maaz jeniczki pólny kapłan pſchi ſakſkim wójſku a je hłownej kwartirje prynca Jurija pſchidželeny. Wón zhromadzi po móžnoſczi wojakow k Božim ſłužbam, kaž wjele je to móžne pſchi wojeŕſkej ſłužbje. My ſczelemy jomu (kaž prjedy tež k. Wahlej) něſchto exemplarow naſchoho Póſła, kotryž ſo pſchi pſchileżnoſczi wojakam rozdželi.

Z Dreždžan. Na měſto ſchěrych ſotrow ſu nětko ſotry bójſkeje luboſcze z Paderborna Józefinſki inſtitut w Dreždžanach na ſo wzali.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Němſka. Ważny podawk je ſo ſtał; twjerdžizna Metz je ſo ze 173,000 mužemi 4000 kanonami a 100,000 tſělbani 27. oktobra Němcam poddała. Po tutej kapitulaciji ſu němſke wójſka z cyła Francózow jatych wzali: 1 khěžora, 4 marſchalow, 140 generalow, 10,000 officirow a 323,000 wojakow. Francózowje maja jenož 2100 zajatych němſkich wojakow. Wjedžiczerjo francózſkoho luda w Toursu a Parizu nochcedža hiſchcże niczo wjedžecz wo wobzanknjenju měra, w kotrymž dyrbjał kruch kraja wotſtupjeny bycz; jenož w tym ſu nimale wſchě politiſke ſtrony pſchezjene. Garibaldi a druzy republikanarjo z cuzych krajow pomhaja Francózam, a Garibaldi je wjedžiczeŕ dobrowólnikow w połdniſchej Francózſkej; w někotrych nowinach pak praja, zo na ſtronje Garibaldia wojowacz nochcedža.

Němſka. Na wulkej katholſkej zhromadžiznje we Fulda 12. oktobra běſche wjele duchownych a zemjanow ze wſchelakich němſkich krajow. Wjele luda bě hižo džeń prjedy pſchijěło. Dopołdnja 12. oktobra běſche na 1700 wěriwych k ſwjatonu woprawjenju. Biſkop mějeſche ſwjatoczu Božu mſchu a kapitular Moufang z Mainza prědowaſche. Popołdnju a wjeczor bě zhromadžizna, na kotrejž buchu horliwe rycze za ſwjatoho wótca džeržane.

Němſka. Wſchelacy biſkopja němſkich a tež druhich krajow wozjewjeja proteſty pſchecziwo wotewzaczu bamžowoho kraja. To czinja tež wſchelake zhromadžizny a wobroczeja ſo na krajnych wjerchow wo pomoc za ſwjatoho wótca.

Němſka. Za měrom žadoſcza, kaž ſo zda, na woběmaj wojowacymaj ſtronomaj, jenož francózſcy cžerwjeni republikanarjo hiſchcže ſo njemóža z tajkej myſliczku ſpſcheczelicz. Tak je ſławny Thiers, kiž je tola dobry Francóza a zbožo ſwojoho luda chce, 2. novembra z Bismarkom wucžinił, zo by 25 dnow pſchiměr (Waffenſtillſtand) był a zo bychu w tymle cžaſu Francózowje zaſtupjerjow luda wuzwolili, z kotrymiž móhli potom Němcy w mjenje kraja měr wobzamknycz. Tola hdyž ſo zhoni, zo Trochu a druzy nakhwilni knjeżerjo za tónle namjet ſu, zhromadžichu ſo wobrónjene cžródy pſched hrodom knjeżerſtwa a dżeržachu jich takrjec jatych. Nationalna gardy je drje hawtowarjow zaſy rozehnała, ale knjeżerjo ſebi tola njezważa nětko pſchiměr ſcžinicz. Za wójnu rycžecz abo wołacz wſchak je lóžo, dyžli za nju woprowacz! Duž je tež měr zaſy dale wobſtorcženy a budże za wobě ſtronje zaſy dróżſchi. Pſchěhrawař budże tola ſkóncžnje wſcho płacžicz dyrbjecz. A we Francózſkej je nětko nimale 700,000 němſkich wojakow a zaſtojnikow! Němcy maja nětk hižo nimale tſecžinu Francózſkeje w ſwojej mocy. A byrnje wſchudżom, tež we wobſadżenych krajinach, wjele dobrowólnych wojowarjow za ſwoju wótcžinu było, njeje bjez nimi żadyn wulki wójnſki wjedżeŕ (kaž n. pſch. Napoleon I. bě), kotryž by dowěru cyłoho luda měł; pſchetož Napoleon III. a joho generalojo tajku dowěru njemějachu a njezaſłużachu.

Tyrolſka. We Windiſch-Matrej, kiž 5200 ſtopow wyſoko leži, bu 24. auguſta khapałka poſwjecžena, kiž je ze ſkały wurubana. Ta ſama budże paſtyrjam tamnych horow hako ſwjatnica ſłużicz.

Z Roma. Kajka hra je wothłoſowanjo za italſkoho krala w Romje było, je nětko dopokazane. Na 24,000 muži wſchelakeje mjeŕwjency běſche z druhich italſkich městow z italſkim wójſkom a pozdżiſcho do Roma ſo pſchiwjezło, kotſiž zežiwjenjo na 14 dnow a domojwjezenjo darmo doſtachu a za to ſobu ſwój hłós hako Romſcy ſobu dawachu.

Z Roma. Bamž je 22. oktobra wozjewił, zo je koncil na njewěſty cžas wotſtorcženy, dokelž pſchi wotewzaczu Roma cyrkej prawu ſwobodnoſcz nima.

Z Roma. Njedawno ſtaj dwaj z kardinalow zemrjełoj: Mattei tudy a Corſi w Piſy.

Francózſka. Kaž ſo dopokazuje, běſche knjeżerſtwo jara mało pólnych kapłanow wójſku poſkicżiło. Najprjedy bě za 12,000 wojakow jenož jedyn duchowny, a hakle na napominanjo biſkopow a katholſkich nowinow hakle bu za 6,000 jedyn pſchizwoleny. Swětni a klóſchtyrſcy duchowni pſchińdżechu dobrowólnje a żadachu jenož jěſcz a kwartiru za wſchědnoho wojaka, ale knjeżerſtwo jich najprjedy wotſtorži, hacz ſkóncžnje khěžorka pſchizwolenjo k tomu wuſkutkowa.

Belgiſka. Biſkopja Belgiſkeje ſu proteſt pſchecžiwo wotewzaczu bamžowoho kraja wozjewili.

Pólſka. Na dżeń naroda ſ. Marije běſche w Czenſtochowje, kaž piſaja, lětſa wjele mjenje pobožnych puczowarjow dyžli hewak; tola bě jich tam 60,000. Tole je, kaž drje je znate, najwoſobniſche ſwjate město w cyłej Pólſkej.

Amerika. Kak ſo tam katholſka cyrkej rozſchěrja, widžimny ze ſcžěhowacoho. W Cincinnati, měſcże z 200,000 wobydlerjemi ſu nětk hižon 25 katholſkich

cyrkwjow. W tuthym lěcźe su sej tam němscy katholikowje jenu protestantsku modlerńju, a italscy katholscy jenu cyrkej methodistow kupili, a jej nětk do katholskeju cyrkwjow pschetworili. W Chicago dostachu we jenej farskej wosadźe, kiž hakle 12 lět wobsteji, na jenym dnju lětuschoho lěta 540 dźěcźi prěni krócź s. sakrament woltarja. W Georgetown, pschedměscźe hłownoho města Washingtona, dźěchu pschi składnoscźi jesuitskeje missije 3000 wosobow, bjez nimi 110 wotroscźenych, prěni krócź k božomu blidu, a 40 wotroscźenych bu kschcźenych.

Chinesiska. We Newschang, Kiaying a w druhich městach buchu wot pohanskich cźródow tamne katholske cyrkwje spalene, a bjez kschescźanami je wulka bojoscź, zo so to tež hischcźe na druhich městach stanje, jelizo europiscy wjerchojo skoro krute słowo z Chinesami njeporycźa. A cźi nětko k tomu khwile abo mocy nimaja!

Naležnoscźe towarstwa.

Sobustawy na lěto 1870: 297. Hańža Kubańkec z Khróscźic; 298. Mikławsch Zynda z Cźornec; 299. Pětr Delenka z Wutołcźic; 300. Hana Mužikowa z Budyschina; 301. Jakub Bräuer z Budyschina; 302. Wurodźanskecy z Mikoczic; 303. M. N. z Cź.; 304. bětnar Michał Kocor ze Schunowa; 305. Madlena Thomasowa z Radworja; 306. Hańža Pjetaschec z Radworja; 307. Madlena Schokcźina z Radworja; 308. Marija Roblowa z Khróscźic; 309. Michał Kokla z Khróscźic; 310. Pětr Herman ze Smjecźkec; 311. Michał Manjok z Pěskec; 312. Jan Bryl z Nowoslic; 313. Jakub Bjarsch ze Schunowa.

Na l. 1869 zapkaczi: 406. M. N. z Cź.; 407. M. Schokcźina z Radworja; 408. Jan Bryl z Nowoslic.

Smilne dary k dalewobstaranju (do konsistorija) za bamža: 1 tol. wot M. K. z napismom: O Božo, smil so nad khudymi duschemi! 2 tol. 24 nsl. z Nóžanta.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschcźena: Hana Martha, dź. Pětra Kuscźanskoho z Budyschina. — Wěrowani: Mikławsch Just, měschcźan a khěžeŕ, a Ludowika Müllerec z Panczic; krawc W. H. Oehr a Augusta Mautschec z B. — Zemrjetaj: Bohuwěr Haschka ze Židowa, 62 l. 3 měs.; Marija rodź. Lukaschec, mandź. Jana Bohuwěra Wicźaza, korczmarja w Delnjej Hórcy, 44 l. 8 m.

Dary za cyrkej w Cźornecach abo Baczonju.

K cźescźi Božej a k spomoženju duschow su dale woprowali: z Radworja pod napismom: Požohnuj nas Bóh ze Ziona! 3 tol.; pschez k. kapłana Wernera wot njemjenowanoho 200 tolerski kamjenski dołžny list litera B cźisko 68 z kuponami.

Hromadźe: 4561 tol. 5 nsl.

W redakciji a w expedicijach Póska je na pschedań:

Pobožnoscź na swatém Skhodźe.

Tele knižki móža so broschirowane dostacź, kaž tež w njezeschitych exemplarach, kotrež so k druhim kniham derje pschiwjazacź hodźa.

Cźischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 22. 19. novembra 1870. Lětnik 8.

Ceremonije pschi wudźělenju swj. kschcżeńcy.

(Skónczenjo.)

Prjedy hacz kmótsja nětko z dźěsczom k dupje pschistupja, stanu so hischcze tamne ceremonije, kiž so we prjedawschich czasach po skónczenym katechumenacze, [t. j. po skónczenym pschihotowanju na dostaczo swj. kschczeńcy] na dnju swj. kschczeńcy sameje stachu. Tesame chcedźa dźěczo we wschitkich joho mocach a zmysłach k hódnomu pschiwzaczu a k spomožnomu skutkowanju pschez swj. kschczeńcu wudźěleneje hnady pschihotowacz.

Tsecźi krócz tu najprjedy słužownik cyrkwje nutrnje prosy, zo kralestwo czmy, knjejstwo djaboła ženje njeby na tutym dźěsczu swoju móc zjewiło, kotrez je tón Knjez k swojej swjatej słužbje powołał, k templej žiwoho Boha a k wobydlenju Ducha swj. postajił.

Na to dótknje so měschnik ze swojimaj we slěnach womaczanymaj porstomaj wuschow a nosa dźěsczа. Khrystus nasch knjez pomaza ze swojimi slěnami woczi tamnoho wot naroda slepoho, a wróczi jomu tak widźenjo (Jan 9, 6); runje tak tez jazyk hłuchoněmoho a tez tomu bu pomhane. (Mark. 7, 33). Tak chce swj. cyrkej wotewricz zwonkowne zmysły swojich dźěczi za wěrnosczе a wuczby swj. wěry; a te jwonkowne zmysły su mjenujcy hako durje k naschej duschi, tez wosebnje tamne srědki, pschez kotrez so hrěschi. Pschez nje namakaja wschě wabjenja a spytowanja k złomu kaz tez wschě pohnucza k dobromu swój pucz do wutroby. Tamne dótknjenjo wuschow a nosa dźěsczа ze slěnami, kotrez po prawym wschěm zmysłam płaczi, znamjenja tak, zo dyrbi kschczeny człowjek wschě spytowanja k hrěchej, kotrez zwonka pschińdu, wotpokazacz a swoje zmysły k dobromu trjebacz. Tohodla praji měschnik pschi dótknjenju wuschow: „Epheta,

to je wotewri so," k poſłuchanju na wěrnoſcze a wuczby ſwj. wěry, a pſchi dótknjenju noſa praji wón: „K luboznej wóni; ty pak cżekń, djaboło, dokelž ſud boži budże ſo pſchibliżicż." To je: budž nětko we cyłym ſkutkowanju Bohu ſpodobny, lubozna wóń pſched Bohom; a woſtań zakitany pſched wſchěmi djabołſkimi wabjenjemi.

Tak ſu tež zwonkowne zmyſły dżěſcża ſwjecżene, zo bychu ſo ſkeriſcho hnadże božej wotewrili, to pak budże ſo hakle potom ſtacż, hdyž cżłowjek krutu wolu pokaże, zo chce cżěkacż pſched wſchitkim, ſchtož mohło joho pſchinjeſcż do prudkow djaboła. Tohodla praſcha ſo měſchnik, prjedy hacż dżěcżo poſtaji do cżróby wuzwolenych božich: „Wotrjeknjeſch ſo ty djaboła? a wſchěch joho ſkutkow? a wſcheje joho hordoſcże?" a kóżdy wotmołwi na kóżde praſchenjo pſchez ſwojich kmótrow: „ja ſo wotrjeknu." Nichtó njemóże Khryſtuſej pſchiſłuſchecż, kiž njewuſtupi z poddanſtwa djaboła, kiž njewopuſchcżi joho ſłużbu, kiž njezacpěje joho ſkutki, t. j. wſchón hrěch, a kiž ſo njewotwobrocżi wot wſcheje joho hordoſcże t. j. wot wabjachych próznoſcżow a wjeſelow ſwěta, z kotrymiž djaboł cżłowjeka woſlepi a potom k hrěchej zawjedże. Pſchez prjedawſche ceremonije a žohnowanja bu hižom móc a knjejſtwo djaboła złamane, nětk pak dyrbi cżłowjek tež ſam ſwoju wolu wozjewicż, zo chce ſtupicż z tamneje njehódneje ſłużby, zo chce wojowacż pſchecżiwo hrěchej a hrěſchnym nakhilnoſcżam; a k tomu joho cyrkej z wolijom žałbuje, a to na wutrobje a mjez ramjenjomaj. Tutón wolij ſwjecży biſkop na jara ſwjatocżne waſchnjo z druhimi wolijemi, kiž cyrkej pſchi wudżělenju ſ. ſakramentow trjeba, zeleny ſchtwórtk a rozpoſcżele jón potom do farſkich cyrkwjow ſwojeje biſkopſkeje woſady. Pſchi žałbowanju praji měſchnik: „Ja cże žałbuju z wolijom zbóżnoſcże, zo by měł wěcżne żiwjenjo, amen." Pſchez tute žałbowanjo chce cyrkej ſwoje dżěcży poſylnicż we krutym cżežkim wojowanju pſchecżiwo djabołej, ſwětej a mjaſej. Na wutrobje ſo tak dżěcżo žałbuje, dokelž wutroba je ſydło hrěſchnych nakhilnoſcżow, myſlow a żadoſcżow, kotrež dyrbi młody kſcheſcżan prjedy wſchoho pſchewinycż, jeli zo chce we wſchěch dalſchich ſpytowanjach dobycżeŕ woſtacż; mjez ramjenjomaj ſo wone dale žałbuje, tu je ſydło cżěłneje mocy a ſylnoſcże; móc a ſylnoſcż pſchede wſchim trjeba tež kſcheſcżan k pſchenjeſenju wobcżežnoſcżow a k dopjelnjenju winowatoſcżow kſcheſcżanſkoho żiwjenja.

Tu nětk k dupje pſchiſtupjo pſchemĕni měſchnik ſtołu fijołkoweje barby z druhej běłeje barby, k wuprajenju wjeſela, kiž ma cyrkej na tym, zo chce nětk dżěcżo z poddanſtwa hrěcha a wěcżneje ſmjercże wuſtupicż a ſtupicż pod knjejſtwo hnady božeje a wěcżnoho żiwjenja. Prjedy pak hiſchcże, hacż je cyrkej do ſwojoho klina wozmje, dyrbi wone zjawnje wuznacż ſwoju wěru do najwoſobniſchich wěrnoſcżow božich, kotrež cyrkej wucży, a tohodla praſcha ſo je měſchnik: „Wěriſch ty do Boha Wótca, wſchomócnoho ſtworicżerja njebjes a zemje? Wěriſch ty do Jěžuſa Khryſtuſa, joho jenorodżenoho Syna, naſchoho knjeza, kiž je ſo narodźił a cżerpjeł? Wěriſch ty do Ducha ſwjatoho, jeneje ſwj. katholſkeje cyrkwje, zhromadżenſtwa ſwjatych, wodacża hrěchow, horjeſtacża mjaſa a wěcżnoho żiwjenja?" Kmótſja wotmołwja na měſcże a we mjenje dżěſcża: „Ja wěrju." K dóſtaczu ſ. kſchcżeńcy ſłuſcha pak tež wola, tutón ſ. ſakrament woprawdże

dóstacz chcycz, a tohodla prascha so měschnik z nowa: N. chcesch ty kschczeny byczʒ? a kmótssja wotmołwja zas we mjenje swojoho mótka: „Ja chcu.“ Nětk hakle wudżěla měschnik s. sakrament kschczeńcy; lije mjenujcy tsikrócz na kschiż tu, jutrownu a swjatkownu sobotu k tomu wosebicze swjeczenu wodu na dżěsczowu hłowu a praji pschi tym: „Ja tebje kschczìju w mjenje Boha Wótca, a Syna a Ducha swjatoho. Amen.“ Tute wotmyczo pak njeje jenoż zwonkowna ceremonija, kiż snadź jenoż to abo druhe znamjenja, ně, pschez tesame dżěli so dżěsczu hnada s. kschczeńcy woprawdże sobu, tak zo we tymsamym wokomiknjenju, we kotrymż měschnik pod wuprajenjom tamnych słowow wodu na dżěczo wulinje, tesame so wuczisczi wot herbskoho hrěcha a so wudebi ze swjatosczacej hnadu božej. Na kschiż linje měschnik wodu na dżěsczowu hłowu, dokelż je hnada kschczeńcy na zdónku s. kschiża nam zasłużena, na nim wotewri so njewusaknity kužoł hnadow božich, a tohodla wudżěleja so pod znamjenjom s. kschiża wschitke s. sakramenty.

Ceremonije a modlitwy, kiż cyrkej hnydom po wudżělenju s. kschczeńcy pschedpisuje, woznamjenjeja, zo dyrbi ta pschez s. kschczeńcu dóstata hnada we dżěsczu zawostacz a spomożnje skutkowacz. Najprjedy nětko żałbuje měschnik dżěczo na wjerschku hłowy ze s. chrisamom a modli so pschi tym: „Wschohomócny Bóh, wótc naschoho knjeza Jězusa Khrystusa, kiż je tebje z wody a z Ducha s. zas narodźił, a czi sobudżělił wodaczo wschěch hrěchow, njech cze żałbuje z chrizamom zbóżnosczе we tymsamym Khrystusu Jězusu, naschim knjezu k wěcznomu żiwjenju. Amen.“ Chrisam je żałba, kiż so pschihotuje z wolija z olivow bitoho a z balzama a kiż biskop też zeleny schtwórtk swjeczi. Tute żałbowanja z chrisamomo pokazuje na tu dostatu hnadu, pschez kotruż kschczeny człowjek nětko Khrystusej, tomu żałbowanomu toho knjeza, pschisłuscha, nětko nosy wón hako żiwy staw pótajnoho cżěła Khrystusowoho ze wschěm prawom mjeno „kschesczan“. Z chrisamom so wón żałbuje, każ cyrkwje, wołtarje, s. sudobja, dokelż je pschez s. kschczeńcu też swjeczeny k templej Ducha s., k potajnomu sudobju hnady božeje, z kotrejż dyrbi wot nětka stajnje sobuskutkowacz; a tak budże joho potom pokoj pschewodżecz, kotryż jomu měschnik pscheje po tutym żałbowanju prajo: „Pokoj budź tebi.“

Na to położi měschnik na dżěczo běłu drasczicżku, „kschesnicżku“ mjenowanu, kotraż pokazuje na czistotu a rjanoscz, z kotrejż je duscha kschczenoho człowjeka wudebjena, pokazuje pak też na njewinowatosczе, kotruż dyrbi kschesczan pschez cyłe żiwjenjo wobkhowacz; tohodla praji měschnik pschi pschepodaczu drasczicżki: „Dóstań běłu drastu a pschinjes ju njewoblakowanu psched sudny stol naschoho knjeza Jězusa Khrystusa, zo by dóstał wěcżne żiwjenjo.“ Běłe drasty su we s. pismje znamjenja njewinowatosczе, tola pak też njebjeskeje krasnosczе, we kotrejż budża cżěła sprawnych po swojim horjestaczu so něhdy błyschczicz, każ tón zbóżnik na horje Thabor; a tak ma kschczeny człowjek běły drastu njewinowatosczе we swojim żiwjenju swěrnje wobkhowacz, zo by so tak na sudnym dnju błyschcził we běłej drasczе njebjeskeje krasnosczе. We prjedawschich czasach, we kotrychż so wosobnje wotrosczeni kschczijachu, buchu woni po s. kschczeńcy woprawdże z běłej drastu wobleczeni a khodżachu we njej potom cyły tydżeń; młode jutry, kiż maja wot toho mjeno „běła njedżela“ (dominica in albis) wotpołożichu woni potom běłu

draſtu, khowachu tuſamu pak dale a mějachu tak we njej ſtajne napominanjo, we njewinowatoſczi a cžiſtoſczi we žiwjenju khodžicz.

Na poſledku pſchepoda měſchnik wukſchczenomu zaſwěczenu ſwěczku; to je znamjo we ſ. kſchczeńcy doſtateje ſwětłoſcze wěry, kiž ma cžłowjekej ze ſwojimi wěrnoſczemi pucz pſchez žiwjenjo rozſwětlicz, je tež znamjo pſchez ſ. kſchczeńcu zahorjenoho płomjenja luboſcze Božeje, kiž ma ſo we duſchi kſchczenoho cžłowjeka ſtajnje palicz. Zaſwěczena ſwěca pak dopomni tež na winowatoſcz, z dobrym pſchikładom druhim do prědka ſwěczicz a tak dopjelnicz napominanjo zbóžnika: „Dajcze waſchomu ſwětłu ſwěczicz pſched cžłowjekami, zo bychu waſchoho wótca khwalili, kiž je we njebjeſach. Ze cžmy je kſchczeny cžłowjek pſchiſchoł k jaſnomu ſwětłej, tak dyrbi tež nětko ſwětłoſcz lubowacz, t. j. dobre ſkutki ſkutkowacz, a cžmu hidžicz, t. j. kóždoho hrěcha ſo zminycz. K tomu napomina měſchnik pſchi pſchepodaczu ſwěcy prajicy: Dóſtań zaſwěczenu ſwěczku, a wobkhowaj bjez poroka twoju kſchczeńcu (t. j. dóſtatu hnadu kſchczeńcy); dopjelń kaznje boże, zo, hdyž tón knjez k kwaſnej hoſczinje pſchińdże, ty jomu napſchecžo khwatacz możeſch ze wſchěmi ſwjatymi we njebjeſkim kraleſtwje a dóſtanjeſch wěczu zbóžnoſcz a žiwy woſtanjeſch wěki na wěki. Amen.

S. Karl Borromejſki praji, zo zaſwěczena ſwěca na tſi bójſke poczinki, wěru, nadžiju a luboſcz, pokazuje, kiž cžłowjek pſchez ſ. kſchczeńcu dóſtanje; na wěru mjenujcy pſchez ſwětłoſcz, kiž ſwěca dawje; na luboſcz pſchez cžopłotu, kiž wona rozſchěrja, a na nadžiju we tym, zo płomjo k njebju pokazuje, z wotkelž tež naſcha nadžija ſpokojenjo wocžakuje.

Tak je ſ. ſkutk dokonjany, tón cžłowjek z wody a Ducha ſ. z nowa narodženy, móc djaboła a hrěcha we nim złamana, a wón k dźěſczu božomu pſchiwzaty a k templej Ducha ſ. ſwjeczeny; tak puſchczi joho nětko cyrkej z rjanym poſtrowjenjom: „Dži we měrje a tón knjez budź z tobu. Amen.“ J. Ł.

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Katholſke towarſtwo rjemjeſniſkich ſwjeczeſche zańdženu njedželu ſwój założeńſki ſwjedżeń, a to prěni krócz we ſwojim ſamſnym domje, we rjanym z gazom rozſwětlenym ſalu ſwojeje towarſchnje (Geſellenhaus). Swiedżeń běſche jara wopytany a woſebje tež z pſchitomnoſczu hnadnoho k. biſkopa pozběhnjeny. Najprjedy mějeſche k. tachantſki vikar Dienſt hako präſes (pſchedſyda) towarſtwa ryczž. W tej ſamej wupraji wón bjez druhim wutrobny dźak wſchitkim, kiž ſu towarſtwej ſwoju ſkutkownu luboſcz wopokazali, a ſlubi w mjenje ſobuſtawow, zo budža woni ſwojim dobroczerjam z tym kapitalom zaſy płaczicz, kotryž wobſedža, mjenujcy z prawym nałożowanjom młodoſtnoho czaſa, młodoſtneje mocy a młodoſtneje zaſłužby. Potom pſchednoſcheſche jedyn ſobuſtaw towarſtwa prolog (pſchedſłowo) k dźiwadłowej hrě, kiž mějeſche bórzy ſczěhowacz. K tomu bě ſo z pohladom na zrudny nětcziſchi czas tež kruch ważnoho wopſchijeczka wuzwolił, mjenujcy: „Potajny drohokamjeń“, drama wot njeboh kardinala Wiſemana, z jendželſkoho do němſkoho pſchełożene. Je to wobdźělanjo legendy wo

ſwjatym Alexiu, kotryž je na Boże pohnuczo z wótcowſkoho domu w Romje do cuzby cźeknył a po 17 lětnym pſchebywanju hako khudy putnik w Aſii zaſy do Roma ſo wrócził, hdźež je njepóznaty (hako potajny drohokamjeń) w domje ſwojoho nana Eufemiana 17 lět bydlił a wot joho wotroczkow wjele pſcheſcźěhauy był hacž do ſwojeje zbóžneje ſmjercze 417, po kotrejž bu ze zawoſtajenoho ſamoruczhoho žiwjenjopiſa ſkónczhnje ſpóznaty. Wſchitke woſoby tohole krucha běchu hacž na dwej mjenje ważnej wot rjemjeſniſkich towaŕſchow pſchedſtajene a dokonjachu ſwoju pſchiſłuſchnoſcź jara wuſtojnje. To poſłuchaŕſtwo z pſchikleſkowanjom dźakownje pſchipózna. Po ſkónczenju hry bua hrajniſchczo (Bühne) wotſtronjene a w tak hiſchcze powjetſchenym ſalu buchu blida a ſtólcy naſtajene, pſchi kotrychž ſo czi zeſydachu, kiž chcychu tu hiſchcze powjeczerjecź abo hewak ſo bjeſadnje zabawicź. Z tajkimi derje poradźenymi ſwjedźenjemi, kajkiž tutón bě, dobudźe ſebi towaŕſchnja (Geſellenhaus) zawěſcze pſchecy wjacy pſchecźelow!

Z Budyſchina. Kandidataj duchownſtwa k. Guſtav Jurij Kubaſch a k. Józef Schönberner ſtaj zańdźenu ſobotu niźſche ſwjeczizny doſtałoj; pſchichodnu póndźelu 21. t. m. doſtanjetaj prěnju wyſchſchich ſwjeczíznow, ſubdiakonat, pſchichodny pjatk 25. t. m. diakonat, a na ſwjatoho Handrija 30. t. m. presbyterat (měſchniſtwo).

Z Budyſchina. Zańdźenu wutoru bu prěni katholſki wojak z naſchoho nětczíſchoho lazareta, rodźeny ź wokolnoſcze Danziga a po narodnoſczi Polak, ſwjatoczhnje pohrjebany. Kommandant lazareta, k. baron Uckermann nad Lutowczom, dale inſpektorojo a wjele wojakow joho pſchewodźachu.

Z Budyſchina. Na žadoſcź někotrych wozjewjamy, zo 30. novembra (na ſ. Handrija) ſerbſki proceſſion do Philippsdorfa póńdźe. Kotſiž ſobu póńdźa, zhromadźa ſo w tachantſkej cyrkwi k wulkej Božej mſchi w dźewjeczich.

Z Reichenawa. Nowe farſke twarjenjo je dokonjane a bu njedawno wobczehnjene.

Z dreždźanſkeje diöceſy.

Z Dreždźan. Jeje kralowſka wyſokoſcź pryncesna Jurijowa je 17. t. m. prynca porodźiła, kotryž je w ſwjatej kſchczeńcy mjeno Maximilian doſtał. Jutſe budźe w dwórſkej cyrkwi Te Deum ſpěwane, we wſchěch druhich katholſkich cyrkwjach w kraju pak pſchichodnu njedźelu.

Z Lipſka. Katholſka woſada je adreſſu z 55 podpiſmami Joho majeſtoſczi naſchomu kralej póſłała z próſtwu, zo by wón ſam ze ſwojeje mocy a „pſchez ſwoje wyſoke zaſtupowanjo pola druhich najwyſchſchich němſkich wjeŕchow“ za to ſkutkował, zo pſchekſchiwjenjo prawa, pſchez italſkoho krala zapoczate, njeby pſchipóznaczo namakało, a zo by ſo ſwjatomu wótcej joho prawo a wobſedźenſtwo njepſchikrótſchene zaſy wróczíło. (My katholſcy Serbja ſo wězo wſchitkim tym proteſtam w duchu pſchizankujemy; zanjechamy pak wotpóſłanjo woſebiteje adreſſy, dokelž je ſo zhromadny ſwjatoczny proteſt za kraje, kiž pod němſkimi wjeŕchami ſteja, hižo na zhromadźiznje we Fulda 12. oktobra ſtał.)

Z Lipska. Kaž w Drježdžanach, tak dźerža so tež tudy, w Chemnitzu a w Altenburgu kemsche za francózskich jatych a khorych wojakow.

Ze Zwickawa. Po krótkej khorosczi zemrje 28. oktobra tudomny katholski wucžeŕ k. Emanuel Herrmann. Wón narodźi so 1820 w Hubertusburgu, bu 1840 pomocny wucžeŕ w Ostritzu, 1842 statny wucžeŕ w Pirnje a běsche tudy wot lěta 1860. Dokelž so runje žadyn pomocny wucžeŕ dostacź njemóže, bu seminarist Grólmus z Budyschina nakhwilnje sem póstany.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Němska. Dla politiskoho zrjadowanja Němskeje su wóndy wažne wuradźenja pola pruskoho krala we Versaillesu za Parizom byte. Powjeda so, zo so Bajerska zastupjenju do „bunda“ spjeczuje. Na wojowanischczu we Francózskej běsche dosczź wažne, zo buchu 9. t. m. Bajersch pod generalom von der Tann, kiž běchu najdale k wjeczoru, pola Orleansa wot Francózow zbiczi, tak zo dyrbjachu tele město wopuschczicź a so někotre mile dozady hibacź. Bajersch czakaja nětko na posylnjenjo pschez Pruskich, prjedy hacž móža zasy do prědka. Hewak wojuje so hischcze w połnócnym a połdnischim dźěle Francózskeje. Dwě twjerdźiznje, Verdun a Neubreisach, stej so poddałoj; na někotre druhe so sylnje tsěla. Psched Parizom hischcze so pschecy niczo wulke stało njeje; po někotrych powjesczach je tam chroby dosczź, po druhich hižo na mjasu pobrachuje.

Z Poznanja. Tudomny arcbiskop Ledochowski je w mjenje poznańskeje, chelmskeje a ermlandskeje diöcesy pola pruskoho krala we Versaillesu pobył, zo by jomu próstwu za podpjeranjo bamža prědknjesł. Druzy biskopja su so w tutej należnosczi z listami (adressami) na krala wobroczili.

Rakuska. Katholskich farow je we cyłym khěžorstwje Rakuskej 10,019; grichiskich katholskich 3790, a grichiskich orientalskich 3287. Katholskich swětnych duchownych je 23,106 a klóschtyrskich 14,060. We khěžorskim wójstwje bě w lěcze 1865 połnych duchownych: 1 wójnski konsistorialdirektar, 8 superiorow, 212 kapłanow, 15 duchownych professorow we wojeŕskich schulach. Pschi wójnskim łódźstwje su: 1 superior, 3 admiralsch kapłani a 4 nižschi. Katholskich muskich klóschtrow je we „Cisleithanskej“ (t. r. w Rakuskej z wuwzaczom wuheŕskich krajow) wjele: miłoscziwi bratsja maja 16 klóschtrow, barnobitowje 4, basilianowje 14, benediktinarjo 19, bernhardinarjo 16, regularni chorsch knjeza 17, cistercienzarjo 12, němsch rjadni duchowni 1, dominikanarjo 35, franciskanarjo 110, jesuitowje 18, kamaldulenzarjo 1, kapucinarjo 80, karmelitarjo 9, kschižownich (Kreuzherrn) 1, lazaristowje 4, maltesarjo 1, mechitaristowje 1, minoritowje 25, paulinarjo 1, piaristowje 30, prämonstratenzarjo 8, redemtoristowje 8, schulsch bratsja 7 a servitowje 14. Z cyła je to 452 klóschtrow. Wone maja 3044 klóschtyrskich duchownych, 1231 novicow a 1452 laiskich bratrow. Klóschtyrskich knjeznow bě we 213 klóschtrach: 2067 chorskich, 546 novickow, 2261 laiskich sotrow, z cyła 4874.

Z Roma. Kralowske nowiny powjedaja, zo bamž hako njewotwisny w Romje pschebywa a zo so jomu kralowska czesczź stanje; ale to je kža. Bamžej

je njemóžne, direktnje telegrafirowacź abo listy dostawacź a wotesłacź; kralowscy zastojnicy wschě pschehladaja. Dale pschedawaja so tam wusměschace a bamža hanjace pisma a wobrazy; cyrkwinske kubła a wobsedźeństwa so annektiruja; duchowni su nadpadowani w cyrkwjach a na hasach; kardinalowje su ze swojich zastojnskich wobydlenjow wuhnacźi. Wóndanjo bu bamžowy druhi hród quirinal pschi wschěch protestach za krala wzaty a wot joho naměstnika Lamormora wobsadźeny. Tež pjecź milijonow frankow pětrowoho pjenježka, kotrež su za bamža a cyrkwinske potrěbnoscze nawdate, nochce knjeżerstwo wudacź; wone je bjerje abo konfiscíruje. Wóndanjo su bamžowe kofry na dwórnischcźu zdźerżeli. Dale su vatikanski hród pschepytowali a tšělby tam namakali; to pak niczo dźiwne njeje, wschak tam bamžowi schwajcarjo a nobelgarda hischcze pschebywa. Na tychle wojakach chcedźa so drje kralowscy hischcze wjeczicź a vatikan wobsadźicź? Kaž so zda, budźa bamža tak dołho pschescźěhacź, hacž wón wotjědże. Hdy by so wotjězd stacź mohł a směł, je bamž bjez druhimi wěcami wóndanjo w potajnym konsistoriju wuradźował. Za pschijězd a powitanjo krala Viktora Emanuela so hižo pschihoty cźinja, a powitanski swjedźeń ma tsi dny tracź. Něhduschi bamžowi poddani budźa kralowskoho knjeżerstwa bórzy syczi, dokelž wone wjele wjacy dawkow žada (Romscy mějachu jich dotal jara mało), cźohož dla je hižo w někotrych městach zjawna njespokojnoscź z nowym regimentom so pokazała. To budże pschecy straschny punkt za krala! Wysche toho je tam republikanarjow doscź.

Z Roma. Kaž z někotrych městow Francózskeje, tak chcedźa tež z Roma jesuitow wuhnacź. Tudy zakaza jim kralowski naměstnik najprjedy wschitke wucźenjo. Dokelž pak ze wschelakich stronow prajachu, zo na wysokej schuli runje jesuitow dla wjele cuzych schtudentow so namaka, buchu jim professorske města wostajene. Nižsche schule pak njesmědźa jesuitowje dale wjesć. Na tym drje njepschecźelojo wěry dołho doscź njezměja?

Schpanisła. Na 16. t. m. bu pschez kortesow (zaposłancow) z nowa kral wuzwoleny, mjenujcy druhi syn italskoho krala, Amadeus wójwoda z Aosta, (rodźeny 1845) z 191 hłosami bjez 311 wotedatymi.

Rusowska. Minister Gorczakow je wulkomocam wozjewił, zo Rusowska njemóże dléje tón paragraf parizskoho měra wot l. 1856 dźerżecź, po kotrymž směděsche wona jenož 6 wulkich wójnskich łódźow w cźornym morju měcź. Turkowska, Rakuska a Jendźelska budźa so tajkomu pscheměnjenju pschecźiwjecź; hacž pak tohodla k wójnje bjez Ruskej a z prěnja z Turkowskej a potom z Jendźelskej pschińdże abo nic, njemóże hischcze nichtó wjedźecź. Pruska abo Němska budźetej pak w tutej móžnej wójnje neutralnej, runje kaž je to Rusowska w nětcźischej francózskoněmskej wójnje.

Z Jerusalema. Prjedawschi žid a nětko katholski duchowny P. Marija Alfons Ratisbonne je tudy psched lětami klóschtyr za knjeżny (dźowki Ziona) runje na tym měscze założił, hdźež je Pilatus naschoho Knjeza Jězusa Khrystusa ludej pokazał, prajicy: „Ecce homo, hlejcze cźłowjeka!“ Tohodla mjenuje so też tónle klóschtyr „Ecce homo klóschtyr“. Tamnische knjeżny maja też jenu syrotnicu (Waisenhaus) za holcźatka. We poslenim cźasu běchu we wulkim strasche,

swój klóschtyr zhubicz. Pschetoz tónle klóschtyr a ta syrotnica stej natwarjenej wysche dweju podzemskeju khódbow (gankow) kotrejz do prjedawschoho Salomonskoho templa wjedzetaj. Pschi poczatku jeneje tejule khódbow namakasche so kuzok, kotryz bě wot putnikow husto wopytany. Tola z wojeńskej mocu wobsadzischtaj pascha a měschczanska rada Jerusalemska tejle gankaj a tón kuzok, hdyz běschtaj wuprajikoj, zo to k měschczanskomu wobsedzenstwej pschisłuscha. Te k tomule městnej pschisłuschace durje buchu pschelamane, plumpa wobschkodzena te wot tam do klóschtra dosahace trepjena wottorhane. Na protest tamnischoho francózskoho konsula wotmołwi pascha, zo mohł łohcy zběžk pschecziwo klóschtrej nastacz. Duchowny Ratisbonne dzerzesche tohodla za nuzne, zo syrotam a skoro wschěm knjeznam na druhe město na horje pschecżahnycz dasche. Tola francózski konsul njedasche so w swojim prócowanju za prawo klóschtra wotraschicz. Wón poda tu wěc k pschepytowanju Syriskomu generalgouverneurej, paschi z Damaskusa a z Konstantinopla. Po tsi njedzele dołho trajacym pschepytanju pschez wosebitu kommissiju bu wuczinjene, zo tejle khódbje a studnja po prawje klóschtrej pschisłuschataj a zo měschczanstwo zane prawo na to nima. Tele sprawne wuprajenjo zwjeseli kscheszanow jara. Tola ma Ecce homo klóschtyr nětk tójschto tam porjedzecz a twaricz, schtoz wjele wudawkow czini. Pschez smilne dary z Europy nadzija so z bozej pomocu to dokonjecz. P. T.

Nalezności towarstwa.

Sobustawy na lěto 1870: kk. 314. zankar Schokta z Panczic; 315. Handriski z Panczic; 316. Madlena Zurowa z Ralbic; 317. kubler Jakub Kral z Koczin; 318. kublerka Marija Nikolaidesowa z Kulowca; 319. krawski mischtyr Michał Grosa z Němcow.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczena: Marija Hana, dź. schtrymparja Augusta Salma na Zidowje. — Zemrjeczi: Franc Stagler, krawc z Reichenawa, 53 l.; Jakub Richart, wojak z 8. pomorskoho regimenta infanterije No. 61 z Delnjeje Brodnicy pola Danziga, 24 l.; Wilhelmina, rodź. Bauerec, mandź. njeboh Adolfa Näsera, khěžerja a musikusa, 56 l.

W tachantskej kencli su a pola kk. wuczerjow budza wot nětka na pschedań:

Biblijske stawizny staroho a nowoho zakonja

za katholske wuczernje wobdzěłał Michał Hórnik. 192 stronow. Z titlowym wobrazom a z khartu swjatoho kraja. Wjazany exemplar w partijach płaczi 65 np., njewjazany 5 nsl. W knihikupstwach su drózsche po pschirazku percentow.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

K czesczi Bozej a k spomoženju duschow su dale woprowali: Handriski z Panczic 1 tol.; wuměnkar Michał Donat z Lejna 10 tol.

Hromadze: **4572** tol. 5 nsl.

Czischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towařstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 23. **3. decembra 1870.** **Lětnik 8.**

Trjeba bamž swětnu móc?*)

Někotryžkuli bjez pschekładzenja rjekńe: Bamž swětnoho tróna njetrjeba. Hdy by so tole pschidało, je swětna móc hižo tohodla něschto złe, dyrbi wona bamžej rubjena byćź? Kak wjele wěcow njeje trěbnych, a tola njeje to zkóścź a hroznoścź, hdyž je wobsedźiśch! Dostojnoścź wyschschoho měschnika w starym zakonju, kotryž bě jenož pschedznamjo kschesćźanskoho zakonja, běsche cźasto z kralowskej zjenocźena, tak zo njeje spóznacź, cźohodla dyrbjała jena druhu wuzamknyćź. A woprawdźe dźesacź lětstotkow njeje nichtó w tym napschecźnoścź spóznał, a wjerchowje a ludy, wucźeni a njewucźeni, z wuwzacźom jenož někotrych hłosow, cźesćźachu w cyrkwinym wjerchu pschecy tež swětnoho, bjez toho zo bychu bjez jenym a druhim najmjeńschu napschecźnoścź nadeschli.

Schto je bamž we wocźomaj wěriwych cykoho swěta? Wón je zhromadny wjerch cyrkwje, wón je prawomócnje postajeny wucźeŕ toho, schtož so wěricź, kaž tež toho, schtož so wěcźneje zbóžnoścze dla cźinicź dyrbi. Schto je trěbne, zo by wón tajke wysoke zastojnstwo wukonjecź mohł? Samo cźi, kiž joho wurubjeja, praja jenomyslnje, zo je trěbne, zo by wón swoje zastojnstwo cyle swobodnje wukonjecź móhł. To rěka, wón dyrbi móc swobodnje wucźicź, schto je wěrnoścź, swobodnje wotsudźecź, schtož je wopacźne a we wschěch krajach swobodnje cyrkwinych prědkstejerjow postajecź; ludy dyrbja móc we swojich njewěstoscźach swobodnje na njoho so wobrocźecź a joho wotmołwjenja swobodnje dostawacź. Tohodla njesmě wot tajkoho wotsudźeny byćź, kotryž jomu posłuschnoścź wupowjedźi, ale dyrbi móc toho, kotryž so z błudom abo w njeposłuschnoscźi wot njoho dźěli, wotsudźicź

*) Pschirunaj nastawk podobnoho wopschijecźa pod napismom: „Cźohodla bamž swoje swětne knjejstwo njezłoži?“ w Póstu 1868 w 4. a 5. cźisle. Tam bu dopokazane, zo bamž njetrjeba, njemóže a njesmě swoje knjejstwo wotstupicź.

a z cyrkwje wuzanknycz. Protestant, žid a pohan smě prěcz, zo je bamž hłowa (wjerch) cyrkwje; ale wot katholika, kiž joho za tajkoho spóznaje, by njerozomne było, joho we wužiwanju swobody pschikrótczicz. Pytajcze dha, jelizo móžecze, w nětczischich wobstejenjach a czasach druhi srědk, kiž mohł bamžej tele swobodne wukonjenjo swojeje mocy zawěsczicz, dyžli trón! Bamž dyrbi człowjestwu zakonje wěry a skutkowanja dawacz!

Ale prajcze, budże wón, hdyž budże wot druhoho swětnoho wjercha wotwisny, z połnej swobodu ryczecz móc? A hdy bychu prawidła za nasche zadžerženjo, kotrež po swojim zastojnstwje dawacz dyrbi, nahladam a interessam druhoho wjercha abo sejma (parlamenta) napschecżne byłe, w kotrohož rukach wón so namaka, by dha wón hako poddan tu móc měł, zo by swoje pschikaznje k wužitkej cyłoho kschescżanstwa wozjewił.

Pomyslmy na jednotliwe pady abo pschipadnoscże! Hdy by na pschikład bamž souvernitu luda (njewobmjezenu njewotwisnosch toho samoho, z kotrejež wscha druha swětna móc wukhadža) hako błud a njekschescżanske prawidło wuprajił, njeby sejm abo parlament bamžej ryczecz zakazał? Abo njech bamž dźělenjo cyrkwje wot stata zacżisnje, abo to, zo prawo narodnoscże njesmě tróny powalecz, abo druhe wěrnoscże, dadža czi, kiž tele prawidła (principije) lubuja, zacżisnjenjo pschez bamža, kotryž by jich poddan był, po wschěm swěcże wozjewicz?

Bamž dyrbi biskopow stajecz a disciplinu (cyrkwinski dobry rjad) wjesch, — važnej wěcy dla važnoho skutkowanja biskopow a dla važnoscże nabožnistwa samoho, pschi czimž dyrbi czasto bamž człowjeczim žadosczam napschecżny bycz, zo by so Bohu spodobał. A budże wón hako privatny muž dosch swobodnej ruchy měcz, zo by swoju winowatosch krucze dopjelnił? Psched lětami dżeržesche bamž za nuzne, cyrkwinsku hierarchiju (rjad arcbiskopow a biskopow) w Jendželskej a w Hollandże z nowa postajicz, a wón to schini; hdy pak běsche bamž poddan jeneje swětneje mocy był, kiž chcyła tamnymaj krajomaj po woli bycz, njebychu diplomatojo (statnikojo, knježiczerjo) wobaj wulkaj skutkaj zadżewałoj?

Biskopja maja prawo a druhdy tež pschisłuschnosch, so pola japoschtołskoho Stoła za radu praschecz, zo bychu wot njoho, kaž z bójskoho žórła, wuczby za swoje zadżerženjo a za wjedženjo luda, jich pastyrstwje dowěrjenoho, dostawali. Tohodla dyrbja woni z kóždoho kraja swobodny pschistup k njomu měcz. Ale budża woni kóždy czas wot swětnoho knježerstwa, w kotrohož hłownym měscze by bamž sydło měł, tež pschipuschczeni? Njebudża ženje njepschecželstwa bjez wschelakimi statami (krajemi) a politiske winy k zadżewanju tamnoho pschistupa, abo njebudża biskopow tajkichle winow dla wobkedźbowacz a wotstronjecz?

(Skónczenjo.)

Z naschoje diöcesy.

Z Budyschina. Jutse dyrbjesche so pastyrski list z klětkow czitacz, kotryž je tež w serbskej ryczi hižo czischczany. W tym samym zdžěli nasch hnadny k. biskop najwažnische kruchi z bamžoweje najnowschoje encykliki (zjawnoho wokolnoho

lista) sobu, w kotrymž swjaty wótc z nowa pschecžiwo rubjeżnomu wotewzaczu joho krajow protestiruje, exkommunikaciju (wuzanknjenjo z cyrkwje) na italskoho krala a joho pomocnikow wupraja a katholikow k wuproschenju Božeje pomoch napomina. K tomu pschistaji nasch k. biskop, zo bychmy tež my so pilnje za swjatoho wótca modlili, za njoho rycželi a joho sprawnu wěc zastupowali, za njoho skutkowali a dary luboscže woprowali, a poručesche skónčnje wschelake pobožnoscže. Tola wčera wječor pschińdže telegramm z Dreždžan z powjestwom, zo minister wozjewjenjo tohole pastyrskoho lista njedowoli (placet njeda)! My běchmy wuczah z toho tež tudy zestajecž dali a dyrbimy nětko cžisło z nowa wupjelnjecž; tohodla Posoł tež trochu pozdže so wudawa!

Z Budyschina. Na s. Handrija je nasch hnadny k. biskop k. Kubascha a k. Schönbernera hako měschnikow muswjecžił. Z nascheje wosady kaž tež z druhich běsche wjele ludži kemschi pschischło na tule swjatoczność. K. Kubasch pschińdže do Königshaina a k. Schönberner do Schěrachowa.

Z Brunjowa. Wottudy bu adressa na sakskoho krala po wosadach wobeju sakskeju diöcesow k podpisowanju rozpósłana. Wona je podobnoho wopschijecža, kaž tamna lipskowska, na kotruž w poslenim Póstu spomnichmy.

Ze Schunowa. Hańža Karola Kubaschec, kiž běsche w naležu toho lěta do borromejskich sotrow w Prazy zastupiła, je tute dny z Cžoplic, hdžež bě dotal skutkowała, do města Ischla w Hornjej Rakuskej pschesadžena.

Z Ostritza. Knjez M. Róla, w tu khwilu jeniczki kapłan tudy, je za kapłana do Ralbic pschesadženy. Sem pschińdže k. Friebel, dotalny kapłan w Schěrachowje, a najskerje hischcže jedyn duchowny hako druhi kapłan.

Z Ralbic. Nasch k. kapłan Jurij Luscžanski je za kapłana do Budyschina powołany.

Z klóschtra Marijneje Hwězdy. Zańdženu wutoru buchu tute knježny klóschtyrscy zdrascžene a zastupichu do noviciata: Thekla Nowakec z Njebjelcžic a Juliana Haufic z Róžanta hako chorskej, a Mechthilda Bisoltec (Koferec) z Worklec a Herta Žurec z Łupoje hako laiskej (běłej) knježnje. Tale swjatoczność sta so pod wjedženjom k. propsta.

Z Radworja. Na swj. Handrija smy wjelezasłužbnoho wučerja k. Handrija Bräuera k rowu pschewodželi. Z daloka a blizka běsche so wulka mnohosć ludu zeschła, jomu poslednju cžesć wopokazacž. Hdyž běsche cžěło do rowa puschczene, měješche k. farař Nowak pohrjebnu rycž, we kotrejž wosadnym njeboczičžkoho dołholětne wučerske skutkowanjo we Khróscžicach a Radworju, wustojnosć, ródnosć a pobožnosć we cyrkwinskej słužbje khwalesche a jich k džakownomu wopomnjeczu napominasche. Zawostajenym dźěčžom wopominasche joho prócu a staroscže pschi jich kubłowanju. Hnutosć a wutrobne zacžuczo so zjawnje wopokazowasche. Knjez Handrij Bräuer běsche so 12. februara 1810 we Radworju narodźił, hdžež běsche joho nan wučer. Wot jutrow 1827 hacž do jutrow 1830 wopytowasche wučerski seminar we Budyschinje. Na to skutkowasche krótki cžas we katholskej wučerni we Budyschinje. We oktobru 1830 pschińdže hako wučer do Khróscžic a na Michała 1847 hako wučer do Radworja. Z pilnosću,

wuſtojnoſczu a zbožom porjedżeſche a rjadowaſche cyrkwinſke ſpěwanjo. W naleczu 1870 pocza jomu khorowatoſcź we ſchulſkej a cyrkwinſkej ſłużbje zadżewacź. W tutej khoroſczi zaſtupowaſche joho najprjedy dwójcy ſeminariſt Jan Grólmus z Radworja. Na to doſta 2. ſeptembra t. l. za zaſtupnika k. Pětra Scholtu z Wotrowa. We czaſu ſwojeje khorowatoſcże hiſchcże je hłoſy cyrkwinſkich khěrluſchow zeſtajał, kaž ſo we Radworju ſpěwaja. Wot 1. novembra 1870 běſche ſłużbu złożił, zo móhł po wjelelětnych dżełach wotpocznyć. Tola hižom 27. novembra dopołdnja w 10. hodź. wotwoła joho Bóh do wěcznoſcże, we ſtarobje 60 lět 9 měſacow a 15 dnow. — Bóh zapłacź jomu z wěcznej zbóžnoſczu!

Z dreždżanſkeje diöceſy.

Z Dreždżan. Dotalny ſchulſki direktor k. Vincenc Schlegel pſchińdże za fararja do Lipſka. Joho tudomne město naſtupi proviſoriſcy (nakhwilnje) k. katechet Anton Buk. Katechet budże nětko k. Józef Müller z Plauena. Do Plauena pak pſchińdże k. Józef Hillebrandt, wot tſjoch lět ſem druhi duchowny w Jozefininym inſtitucze. W tuthym budże nětko zaſy jenož jedyn duchowny, kaž to prjedy běſche.

Z Dreždżan. Za fararja na Nowym měſcze pſchińdże po njeboh k. Zelleru nětko dotalny farař w Chemnitzu, k. Machaczek.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Němſka. Wójna ſo zaſy krucźiſcho wjedże. Tónle tydżeń běchu bitwy a bitwiczki prynca Bjedricha Karla pſchecźiwo francózſkej armeji pſchi rěcy Loire, kaž tež wojowanja pſchecźiwo francózſkomu połnócnomu a krótkoraniſchomu wójſku. Tež buchu někotre wupady z Pariza ſcźinjene, ale zaſy wotpokazane. Najwyſchſchi wjednik knježeŕſtwa diktator Gambetta nochce niczo wo měrje wjedżecź, a lud ſo nětko tež na wſchěch ſtronach zběha. Bjez tym zo je takle kónc wójny hiſchcze ſnadź daloki, ſu ſo Němcy doma derje doſcź zjenoſcźili; tak ſu nětko wſchě němſke kraje, tež Bajerſka do „bunda“ zaſtupili. Na němſkim „reichstagu“ w Barlinje pak ſu pjenjezy za dalſche wojowanjo pſchezwolili.

Němſka. Najnowſche je, zo ſu wczera tež naſchi Sakſowje pola Pariza z Würtembergſkimi a Pruſami ſylnje ſobu wojowali. Dżenſa, kaž ſo telegrafiruje, wojuja z nowa. Francózow nawjedowaſchtaj Trochu a Ducrot. W tym ſamym czaſu wojowaſche Vinoy na połodniſchej ſtronje Pariza. Nětko budźemy drje zaſy huſcźiſcho wo bitwach a ważnych podawkach ſłyſchecź.

Z Wrótſławy. Tudomna adreſſa k pruſkomu kralej w naležnoſczach ſwjatoho wótca wotpóſłana měješche, 17,277 podpiſmow.

Z Bamberga. Na 20. novembra bě tudy zhromadźizna katholikow ze wſchěch krajinow Bajerſkeje. Běſche 82 proceſſijow pſchiſchło. We ſwjedżeńſkim czahu do biſkopſkeje cyrkwje bě na 10,000 ludźi; tam bě prědowanjo a arcbiſkop dżerżeſche Božu mſchu. Wot 2. hodź. bě zjawna zhromadźizna w cyrkwi ſ. Ja-

kuba pod wjedženjom 'wjerćha Löwenſteina. Wſchelake pſchednoſchki ryczachu wo pſchemocowanjn, kotrež je italſke knježerſtwo na bamžu wuwjedło. Adreſſa na bajerſkoho krala a na bamža buſchtej czitanej a z pokhwalenjom pſchiwzatej. Wſchitcy 8 biſkopja Bajerſkeje mějachu tu ſwojich zaſtupnikow a wuradžowachu ſobu, kak mohła ſo adreſſa po biſkopſtwach a woſadach najlěpje a najſpěſchniſcho podpiſowacź. — Tež we Münchenje bě 27. t. m. wulkotna zhromadžizna.

Pruſka. W adreſſy, kotruž je póznański arcbiſkop profa Ledochowſki pruſkomu kralej Wylemej we Verſaillesu pſchepodał, wupraja ſo po rozeſtajenju wěch ſkónczinje tajkale próſtwa: „Tohodla chcyli Wy ſwoju móc k zakitanju naſchich prawow nałożicź a italſke knježerſtwo nuzowacź, zo by wone to, ſchtoż njeje wobſedženſtwo Italſkich, ale wſchitkich katholikow, zaſy wróciło; a dokelž je Bóh Waſchej majeſtoſczi zakit tejko milijonow katholſkich kſcheſczanow pſchepodał, kiž ſu pod Waſchim najwyſchſchim ſceptarjom žiwi, dha chcyli Wy hnadnje za nas a za naſchich wěrybratrow wulkomyſlnje zaſtupicź, zo bychmy my w měrje ruku toho knježiczerja žohnowali, kotryž je naſchoho ſwjatoho wótca z joho czěſnoſcze wuſwobodźił, a nadobnoho krala khwalili, kotryž je zranjenu majeſtoſcź wopuſchczenoho krala wjecził.“

Pruſka. Pſchi poſlenich ſejmſkich wólbach ſu někotſi biſkopja tež paſtyrſke liſty wudali, w kotrychž napominaja, zo bychu ſwědomicze katholikowje wuzwoleni byli, ſamo tež duchowni, hdyž pſchihódni druzy kandidatowje ſo njenamakaja.

Pomorſka. W Köslinje bu prěnja katholſka cyrkej poſwjeczena pſchez probſta Herzoga z Barlina. Khuda tamniſcha woſada ma nětko hiſchcze 8000 toleri dołha za twarjenjo; ale po něczim ſo za tajke woſady wſchitkón dołh zapłaczicź hodźi.

Z Wina. Katholſke politiſke towarſtwo je 7. novembra katholſku zhromadźiznu powołało, na kotruž 4000 parſchonow pſchińdże; bjez nimi běſche tež ſwjeczacy biſkop Kutſchker, arcbiſkop ze Lwowa a tſjo orientalſcy biſkopja, a wjele katholſkich wuczenych a zemjanow. Scheſczo wuſtupichu hako ryczniſkowje za ſwjatoho wótca.

Z Wina. Arcbratſtwo ſ. Michała dźerži dźewjeczdnjowſku pobožnoſcź za bamža wot 30. novembra hacž do 8. decembra. Kóždy wjeczor je prědowanjo, modlitwy za bamža, litanija a požohnowanjo; na ſ. Mariju pak budże zhromadne ſwjatoczne woprawjenjo.

Wuherſka. Njeboh biſkop Zabojſki w komitacze Zips běſche pſchez 20 lět ſwojoho zaſtojnſtwa wulki dobroczeŕ. Bjez druhim mějeſche wón na pſchi gymnaſiu w Lewoczu konvikt za 30—40 ſchulerjow, za kotrychž wſchitko ſam płaczeſche. W jeniczkim lěcze 1869 wuda wón za ſchtudowacych młodźencow 6831 ſchěſnakow, za porjedženjo cyrkwjow 4530, za wuczerjow a ludowe ſchule 2588, za khudych duchownych a njeduchownych 1672, za porjedženjo farow 4277 ſchěſn.

Italſka. Knježerſtwo je bamžowu encykliku (liſt) konfiſcirowało a njeda ju wozjewicź. Statny ſekretař kardinal Antonelli je tohodla wukrajnym púſkancam proteſt pſchecźiwo tomu wozjewił. Prjedy toho je bamž tež proteſt pſchecźiwo wotewzaczu quirinalſkoho hroda cuzym mócnarjam k wědomnoſczi dał.

Z Roma. Kaž so powjeda, je nutsczehnjenjo italskoho krala do bamžowoho města zasy wotstorczene. Kral wě, zo njebudże wot bamža powitany, ale zo by bamž pichi joho pschikhadże něhdże wotjěł. — Rektorojo wschěch wukrajnych kollegiow a seminarow tudy su pschecźiwo wobsadżenju a wotewzaczu wysokich schulow romskoho kollegija (collegium romanum) protestirowali. — W romskej pjenjezybijerni běsche 1500 wulkich medaillow pschihotowanych, kotrež běchu za wschitkich biskopow katholskoho kschescżanstwa k dopomnjeczu na koncil bite. Tež tele su nadpadnikowje wzali a do Florenca dowjezli. Tym so wscho pschihodźi!

Z Roma. Bamžej wzaty hród quirinal słuscha do tych, kotrež bamžej hako tajkomu słuscheja, a nic romskomu statej (krajej). Wobsedżenstwa bamžow su mjenujcy dwoje. Jene słuscheja bamžej hako wjerchej cyrkwje, druhe su statowe a ma kóżdy bamž prawo jich wużiwanja. Prěnische steja pod präfekturu japoschtolskich palastow a druhe pod financministrom (wotdźělenjo delle proprieta camerali). Za prěnische płaczi bamž dawki z civillisty, służownikow a wschě druhe trěbne wudawki. K tuthym palastam słuscheja: vatikan, quirinal z pódlanskim hrodom konsulta, San Felice a Kastel Gandolfo pschi albanskim jězorje. Tele tak mjenowane japoschtolske palasty su wot bamžow z cyrkwinych pjenjez twarjene we tajkich czasach, hdyž politiscy poddani tam hischcże żane dawki njepłaczachu. Präfektura tychle palastow kaž w prjedawschich czasach, tak nětko pod Antonelliom swójstwo bamžow zakitasche, kaž dołho napscheczo pschemocy mózesche. Z hornischoho pak je widźecź, zo italske knjeżerstwo żakosnu njeprawdu czini, hdyž quirinal bjerje. Někotsi bamžowje su w quirinalu rady bydlili, Pius IX. bě tam wot swojoho wuzwolenja hacž do nazymy 1848; po revolucii njeje tam wjacy pschebywał. Khapala tohole hrodu, w kotrymž je nětko kralowy naměstnik, budże nětko do rejwaceje łubje pscheměnjena. To su dźiwne kusy!

Z Roma. Jedyn duchowny, kiž najswjeczischi sakrament k khoromu njesesche, bu na hasy klesnjeny a tež nuzowany, do cyrkwje so wróczicz. Do cyrkwje s. Augustina pschińdże człowjek a wołasche bohahanjenjo pschecźiwo Khrystusej. — Bamžowy general Zappi dosta poruczność, zo dyrbi město wopuschczicz, dokelž je ze smjerczu wobhroženy.

Schpaniska. Na 8. decembra su katholikowje po cyłym kraju pscheproscheni, zo bychu cyły dźeń po schtundach po rjadu we wschitkich cyrkwjach Schpanskeje so k Bohu modlili za wuswobodżenjo swjatoho wótra a za Jězusowu wěrnu cyrkej. To je rjana mysliczka!

Francózska. Wójny dla budże lětsa tež za lyonske towarstwo jara zlě a duž tež za missionarow po schěrokim swěcze. Francózska mjenujcy kóżde lěto najwjacy za tele towarstwo woprowasche, na pschikład w lěcze 1869 zhromadźi 3,676,060 frankow.

Rusowska. Knjeżerstwo je wozjewjenjo dogmatiskoho wustajenja vatikanskoho koncila pschi czežkich khostanjach zakazako. Tohodla wschak so wschitko zhoni, schtoż tam steji.

Rusowska. Zwada wo czornym morju budże, kaž je widźecź, z tintu wuczinjena pschez pschizwolenjo do rusowskich żadanjow. Turkowscy kschescżenjo

bychu wójnu radscho widżeli; my pak bjez toho njebudżemy do tamneje tež pschichodnje hrožaceje wójny zaplecżeni.

Połnócna Amerika. We Quebecku zemrje 14. oktobra arcbiskop Baillorgeon w swojim 72. lěcże. — We wsy Loreto pola Quebecka měješche lětsa prěni duchowny ze splaha połnócnych Indianow prěnju Božu mschu. Huronski wjednik, 91 lět stary, dżeržeschе pschi tej pschileżnoscżi rycż k swojim krajanam, w kotrejż so Bohu (wulkomu Duchej, kaž woni praja) dżakowasche, zo je jomu tónle dżeń doczakacż dał.

Połnócna Amerika. We Washingtonje, hłownym měscże zjenoczenych statow, twarja cyrkej k czescżi swjatoho Józefa. Dla pobrachowanja pjenjeżnych srědkow njemóżachu lětsa dotwaricż; duż buchu murje z nakhwilnej tšěchu pschikryte, zo bychu so boże służby w zymje tam dżeržecż mohłe. Na 2. oktobra běsche tam prěni krócż Boża mscha. Z města Baltimore pschijědże k tomule dnjej 600 mużow a młodżencow. Tež k. z Gerold, póstanc połnócneje Němskeje, běsche w cyrkwi pschitomny.

Połnócna Amerika. W New-Yorku bu w septembru zakładny kamjeń noweje cyrkwje swjatoczńje położeny, kotraż budże k czescżi s. Alfonsa z Liguori twarjena, a to w romanskim stylu w dołhoscżi 162 stopow a w schěrokoscżi 80 stopow z nałożenjom 200,000 dollarow. Swjatoczńosc̀ zapocża z wulkej processiju, na kotrež so 12000 mużskich ze wschelakich towarstwow wobdżěli; cermonije dokonja arcbiskop z 30 duchownymi. — W New-Ulmje bu w septembru prěnja katholska cyrkej pschez biskopa z Minesota poswjecżena. Wobydlerjo běchu jomu rjany wóz ze schtyrjomi konimi napscheczo póstali a 60 jězdnych na běłych konjoch. Biskop bu pod wjedżenjom missionara swjatoczńje w měscże powitany. — We Springfieldu bu prěni biskop za nowu diöcesu swjecżeny w pschitomnoscżi 10,000 katholikow. Duchownstwo diöcesy woteda biskopej dar 3130 dollarow k zapłacżenju najnuznischich wudawkow, kiž su z joho zastojnstwom zjenocżene.

Naležnosce towarstwa.

Sobustawy na lěto 1870: kk. 320. Pětr Bjarsch z Czemjeric; 321. Marija Czemjerina z Czemjeric; 322. Jakub Renczka z Kaschec; 323. Jakub Schěrak z Neuhofa; 324. Jakub Póżeŕ z Hory; 325. Michał Słodeńk ze-Smjeczkec; 326. Marija Donatec z Bóschic; 327. Michał Lukasch z Khróscżic; 328. Michał Renczż z Jaseńcy; 329. M. B. z M.; 330. J. Mětk z Kukowa; 331. Jakub Pětschka z Noweje Wjesti; 332. Jakub Wujesch z Khróscżic; 333. Jurij Wałda z Prawocżic; 334. Jakub Schpitank ze Zyjic; 335. M. Lensch z Haslowa; 336. Mikławsch Wjenka ze Serbskich Pazlic; 337. Jakub Cyż ze Žuric; 338. Marija Hesse z Neuhofa; 339. Pětr Symank z Wotrowa; 340. Mikławsch Czornak z Wotrowa; 341. Mich. Bobik z Wotrowa; 342. Marija Winklerowa z Khelna; 343. Marija Rólic z Kschiweje Borschcze; 344. Marija Rjeczcyna z Kamjeneje.

Na l. 1869 zapłaczi: 409. M. S. ze S.; 410. M. Rjeczcyna z Kamjeneje.

Dobrowólne dary: k. knihiczischczeŕ Donnerhak 5 nsl.; N. Lensch z Haslowa 5 nsl.

Zemrjety sobustaw: k. Handrij Bräuer, wucżeŕ w Radworju.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeni: Karl Reinhold, s. schewca Karla R. Klingsta z podhroda; Hilža Martha, dź. wojnarja Augusta Nowaka z B.; Pětr, s. žiwnosczerja Jana Měrczinka z Bělczec. — Zemrjetaj; Pawoł, s. njeboh Augusta Běbracha, krawskoho mischtra w B., 17 l.; Błažij Wehrle, czasnikař a khěžnik w B., 70 l. 11 měs. — Wěrowanaj: Michał Ledźbor z Měrkowa a H. Zyndźic z Dalic.

Z Radworja. Kschczeni: Bjedrich Maks, s. Jana Bjedricha Forkera z Czornoho Hodlerja; Hańža, dź. Jakuba Schramy z Radworja; Jakub, s. Jakuba Kubascha ze Zdźerje; Hana Marija, dź. Korle Krempki z Khasowa; Jurij August, s. k. Gustava Creydta ze Zdźerje; Hańža, dź. Handrija Mita z Brěmjenja; Marija, dź. Handrija Glücklicha z Mikkec. — Zemrjeczi: Marija, m. Boscżana Běrka z Khelna, 70 l. 10 m.; Michał Wawrij z Radworja, 51 l. 2 m.; Mikławsch Pawoł, s. Krempki z Khasowa, 2 l. 3 m.; Handrij Korla, s. Mikławscha Wrobla z Nowych Boranec, 2 l. 8 m.; Handrij Bräuer, prěni wucžeŕ w Radworju, 60 l. 9 m. — Wěrowani: Mikławsch Grólmus z Radworja, z Mariju Wünschec z Radworja; Jakub Miklicž z Boranec z Madlenu Kubankec z Boranec.

W tachantskej kencli a pola kk. wucžerjow su wot nětka na pschedań:

Biblijske stawizny staroho a nowoho zakonja

za katholske wucžerńje wobdźěłał Michał Hórnik. 192 stronow. Z titlowym wobrazom a z khartu swjatoho kraja. Wjazany exemplar w partijach płaczi 65 np., njewjazany 5 nsl. W knihikupstwach su drózsche po pschirażku percentow.

☞ **Katholska prothka**, kiž budze rjana a praktiska, wuńdze tydźeń do hód. Njech toho dla dobroczinje doczaka, schtóž ju rady ma.

W redakciji a w expedicijach Póska je na pschedań:

Pobožnosczj na swatém Skhodze.

Tele knižki móża so broschirowane dostacz, kaž tež w njezeschitych exemplarach, kotrež so k druhim kniham derje pschiwjazacz hodża.

Różowc

najzbóžnischeje knježny z rozpominanjemi a modlitwami. Za domjacu pobožnosczj zrjadował Handrij Ducžman. Zeschity płaczi 15 np.

Rjana knižka wo Philippsdorfje, z dweju němskeju létneju rozprawow wot kapłana **Storcha** wustojnje zestajana, je wuschła pod mjenom:

Hnadowny wopyt swjateje Marije we Philippsdorfje.

(Tsecźi dźěl dobytka je za cyrkej we Philippsdorfje postajeny.)

Ta knižka je za 5 nsl. na pschedań pola knihikupcow Smolerja a Pjecha w Budyschinje, pola pschekupcow Horniga a Welsa w Kulowje, pola M. Horniga w Khróscżicach a dola kapłana w Radworju. Tež expedicije Póska ju rady kóždomu wobstaraja.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

K czesczi Božej a k spomoženju duschow su dale woprowali: M. S. ze Zyjic 20 tol.; K. B. z Khróscżic 2 tol.; M. W. z Khróscżic 1 tol.; jena skužowna z Rózanta 1 tol. 15 nsl.

Hromadże: **4596** tol. 20 nsl.

Czischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 24. | 17. decembra 1870. | Lětnik 8.

Trjeba bamz swětnu móc?

(Skónczenjo.)

Hdyž so wo swobodnosczi a njewotwisnosczi bamza ryczi, wo joho duchownym knjeżenju, njeje czinicz jenož wo joho parschonu, ale wo cyłu syłu wysokich cyrkwinych zastojnikow, kiž jomu pomhaja a kotsiž joho majestoscz wobdawaja, a wo te wschelake zastojnske zjenoczenjo a jednanjo z cyłym swětom. Hdyž móże nětko druhe swětne knjeżerstwo w Romje jurisdikciju (wyschnostne prawo) nad bamžowym dworom a zastojnstwom měcz, te same direktnje abo indirektnje (njeposrědnje abo posrědnje) podczischczowacz, wozjewjenju joho rozkazow so spjeczicz abo jim zadżewacz, hdyž móże w swojim abo cuzym wužitku parschony a pjenjezy, kiž do Roma abo z Roma dżeja, kaž tež bamžowe listy na krajnych mjezach zadżerżowacz, dha budże bamž w Romje mjenje njewotwisny, dyžli po europiskim ludowym prawje kóżdy póslanc, kotryž w kraju kóżdoho mócnarja, hdżež je pschipóznaty, dospołnu njewotwisnosczu wužiwa. Khěžor Konstantin spózna, zo wón tam, hdżež bamž knježi, żanu kralowsku móc wukonjecz njemóże, a tola bě tehdom cyrkej hischcze mała, a měješche potajkim mjenje należnosczow zastaracz, a nětko dyrbjał ju italski kral tam wukonjecz móc, hdyž ma Rom należnosczе tejko ludow zrjadowacz, hdyž dyrbi srědki měcz, pokojcu swěta ze czmy błuda a pschibójstwa k wěrnomu kschesczanstwu pschiwjesczi. Schtóż widži, k czomu żehrawosczi (Eifersucht) wschelakich mocow husto wjedże, tón spóznaje, zo dyrbi bamž na njewotwisnym trónje sedżecz.

Bamž je skónczinje měrlubowacy wjerch, dokelž je zhromadny wótc wěriwych. Tola pak njeby njemóżne było, zo by te swětne knjeżerstwo, kotrohož poddan by wón był, druhomu knjeżerstwu wójnu pschipowjedźiło, abo z jenym pschecželski zwjazk k schkodże druhoho wobzanknyło, kak dyrbjał potom bamž to zapoczecz, zo by

z ludami, kotrymž by wójny abo njepschecźelstwa dla pschistup do kraja zakazany był, tola swobodnje a luboscźiwje wobkhadźecź mohł? Kak wjele njeporjadow by z toho nastało?

Pomyslmy pak, zo by tole wscho njemóžne było a bamž połnu swobodnosć wobkhował. To njeby dosahało, hdyž wón to tež w zwonkownym njeje. Kaž dołho wón pod knjejstwom druhoho steji, njech so praji, zo su joho zakonje abo wukazy ze swobodneje wole wukhadźałe, kóždy, kiž so njezechce podcźisnycź, budźe tola prajicź: te same su nutsdawanja (pohnuwanja) toho knježerstwa, pod kotrež bamž skuscha. Tak wołachu zběžkarjo w lěcźe 1849, hdyž bamž w Gaeta pschebywasche: Joho wobzanknjenja su skutki neapelskoho krala a joho radźicźerjow!

Njeje w nowischim cźasu francózske knježerstwo hižo bamžej porokowało, kaž by Rakusku bóle dyžli Francózsku lubował, a tola běsche tehdom bamž hischcźe njewotwisny knjez swojoho kraja, a tale wjetscha luboscź bě jenož hołe wumyslenjo. Na druhej stronje je Rakuska, hdyž bamž w lěcźe 1848 dospołnje knjez w kraju njeběsche, dokelž běchu revolucionarjo jomu swojich ministrow pschinuzowali, tohorunja njesprawnje bamžej wumjetowała, kaž by wón brónje dobrowólnikow (crociati) žohnował. A njeje so revolucija prócowała, bamža k njepschecźelstwu pschecźiwo Rakuskej dohnacź tak, zo so na njoho rozzłobichu, hdyž wón njechasche khěžorej wójnu pschipowjedźicź? Z toho hodźi so rozsudźicź, schto by so stało, hdy by bamž woprawdźe poddan swětnoho wjerćha był a wot njoho wotwisował? Schtó mohł wěste strony potom pschepokazacź, zo bamž pod cuzym skutkowanjom njesteji? Schtó by joho nowe zakonje dźeržał, hdy bychu wobcźežne byłe? Schtó by so joho khostanjam (schtrafam) podcźisnył, byrnje jenož duchowne byłe? Swětni wjerchowje bychu prěni byli, kiž bychu so spjecźili, a ludy bychu za nimi scźěhowali, tak by wschitka posłuschnosć pschestała, a z tym cyrkej do pschekory a rozschcźěpjenja pschischła.

To je tak jasne, zo to wschitcy pschipóznaja, kotsiž rozomnje a měrnje rozsudźeja. Napoleon I. praji, hdyž bě w njezbožu swoje měrne rozsudźenjo zasy dostał: „By autorita (móc) bamža tak sylna była, hdy by w swojim samsnym kraju njebydlił, ale pod cuzej swětnej krajnej mocu? Bamž njeje w Parizu, a to je derje. My cźesćimy joho duchownu móc runje tohodla, dokelž wón njeje ani we Winje ani w Madridźe, a we Winje a Madridźe maja tusamsnu winu k tomu. To je wulki wužitk za nas, zo njeje ani pola nas, ani pola naschich napschecźnikow, ale w starym Romje, daloko wot rukow rakuskoho khěžora, kaž tež wot kralow Francózskeje a Schpanskeje, runowahu bjez katholskimi mócnarjemi dźeržo, jenož małko sylnischomu so pschikhilejo, ale hnydom wot njoho so wotwobrocźejo, hdyž chce tutón podcźischcźowacź. To su lětstotki tak scźinile, a su to derje scźinile, to je najwužitnische naprawjenjo, kiž so za wodźenjo duschow myslicź hodźi.“

Wschě tele winy, kiž mějachu w prjedawschich cźasach płacźiwosć, maja nětko tak nowu móc, zo dyrbjał so bamžej, hdy by dotal trón njeměł, tajki w naschim cźasu stajicź.

Su exkommunikacije jenoż tupa bróń?

Exkommunikacije skutkuja hischcże runje tak, kaž na tamnym dnju, hdyž ju japoschtoł prěni krócž napscheczo krejnomu hřěschnikej w Korinthu nałoži; wona ma cyle tusamu móc, kaž w czasu kecarskich a spjecziwych wjerchow, a druhich ludži, kotrychž trjechi. Pschetož Khrystus je swojej cyrkwi móc dał, zo smě praschiwe wowcy z wowczerńje wuzanknycz, a dokelž jej swoju połnomóc njeje ženje wotczahnył, wobkhowa ju wona we wschitkich czasach. Tohodla może romski bamž exkommunikaciju wschudžom po cyłej cyrkwi a kóždy biskop w swojej diöcesy wuprajicž nad wjerchami a poddanami, nad bohatymi a khudymi. Schtóž je katholski, njesmě tule wěrnosćz prěcž. Někotsi směja so nad tym, hdyž widža, zo wschitcy, kiž do exkommunikacije zapanu, hnydom tež z czasnymi khostanjemi njejsu potrjecheni, a měnja tohodla, zo su cyrkwine brónje nětko wotupjene. Tola to je dwoji błud.

Najprjedy njeje tak wěste, zo Bóh tych, kotrychž su duchowne cyrkwine khostanja trjechiłe, tež czasnje njeschtrafuje; pschetoż stawizny a zhonjenja dopokazuja, zo Bóh to tola druhdy czini; kóždy krócž pak njeczini wón to jenoż tohodla, zo by wěru do pschichodnoho žiwjenja a wotpłaczenja w thmsamym njewotstronił. Z tymi padami, zo su exkommunicirowani złeje smjercze zemrjeli, mohłe so wjele knihow napjelnicz; spodžiwne su tež podeńdženja z wjele zapoczerjemi błudnych wuczbow. Někotsi němscy khěžorowje, kiž su so bamžam spjeczili, mějachu bjez druhim spodžiwne njezbožo. Tež hdyž Pius VII. Napoleona 10. junija 1809 exkommunicirowasche, žortowasche tutón, a tola njeda jomu to žanoho měra. Wón poruczi jenomu ministrej, zo by zapisk wschěch znatych exkommunikacijow zestajał. Po někotrym czasu, hdyž so khěžor zasy za tym woprascha, mějesche minister 85 tajkich exkommunikacijow napisanych. Joho prěnja běsche z lěta 398 wot s. Anastasia na namèstnika Lybiskeje wuprajena. Wone běchu wschitke prjedy abo pozdžischo swoje scžěhwki měłe. Wo exkommunikaciji Napoleona I. pak je znate, zo wón pschi jeje wozjewjenju rjekny: „Měni bamž, zo joho exkommunikacije dla mojim wojakam bróńje z rukow wupanu?“ A tuthym wojakam su w Rusowskej 1812 woprawdže ze zmjerzłych rukow padałe!

W prjedawschich czasach su pschecy pschepokazani byli, zo cyrkwinske khostanjo tež njezbožo pschinjese. Tola pohladajmy radscho do najnowschoho czasa!

Hdyž starobny pschedsyda sardinskoho sejma, general Quaglia, zapisk zapósłancow z annektirowanych krajow czitasche, a runje mjena tych z Romagnje, bamžej wottorhnjeneje provincy wuprajicz chcyschе, padže wón, wot božeje ruczki zajaty, a dyrbjesche njemócny ze sala wotnjeseny bycz. Tutón podawk nahna pschitomnym tajki strach, zo najstarschej zapósłancaj, kiž mějeschtaj pschedsydstwo na so wzacz, za tule czesc so podžakowaschtaj. — Na jenym wotpusknym měsczе džerżesche jedyn wjedžiczeŕ luda psched cyrkwju zhromadžiznu a swarjesche na exkommunikaciju. Farař wotewri swoju cyrkej a da na pobožnosc zwonicz; wschitko khwata do cyrkwje, hdżež duchowny wo duchownej smjercži prěduje. Tamny wjedžiczeŕ hani dale a swari, hacž nadobo morwy panje. — W Bologna zemrje nahłeje smjercze

tamny zapósłanc nacionalneje zhromadźizny, kotryž bě dekret bamžowoho wottrónjenja spisał. — W Cesena dasche so grofa Spada na sejm wuzwolicź, a nazajtra bě morwy. — Minister Salvagnoli běsche rozkaz podpisał, po kotrymž měješche so konkordat z bamžom zběhnycź, a bu wot Božeje ruczki zajaty. Wón dasche drje po duchownoho póskacź; tola dokelž nochcyšche rozkaz wróczo wzacź, buchu jomu swjate sakramenty zapowjedźene. — Keklerjo běchu we Florencu hanjach kruch k wusměschenju swjatoho wótca pschedstajeli. Khrobłe žonisko bě bamža hrało. Hischcźe tónsamy wjeczor wowrótni wona, skoczi z woknom na drohu, a bu morwa. Druzy sobukeklerjo podachu so na parołodź (Dampfschiff), kotraž z Livorna na kupu Korsika jědźesche; ta sama so pola Bastia z cyłej bandu zatepi. — We Patro ryczješche w jenym hosczencu republikanar pschecźiwo bamžej a fararjej tutoho města, dwě pistoliji w ruce dźeržo. „Z jenej zatsělu bamža a z druhej fararja," wołasche wón a storczi z jenej pistoliju wo blido; ta njenadźich wutsěli a ryczńik bě hnydom smjertnje trjecheny. — Někotre njedźele po wozjewjenju bamžowoho lista wot 16. měrca stupi jedyn wot tych, kotsiž běchu pschez pscheradu na bamžowych krajach tak prawje schtrafu wuzanknjenja z cyrkwje zasłužili, do khofejownje w Romje, a prajesche w pschitomnosczi druhich, z ruku na palencowu blescheku pokazujo, k pinczńikej (Kellner): „Dajcźe mi za dwaj soldaj (t. j. pjenjez) exkommunikacije!" Pinczńik da jomu, niczo njeprajo, požadanu schkleńczku palenca. Lědma bě njezbožowny tule schkleńczku wupił, padźe morwy k zemi. Powjestwo wo tymle žałosnym podawku roznjese so hnydom po cyłym měscźe. — Syndikus we Finalborgo běsche dominikanarjam wotehnaczo z klóschtra pschipowjedźił; duž dopomni joho pschedstejiczer mnichow P. Parossolo na exkommunikaciju, kiž je na tajke nadpady stajena. Syndikus (hłowa města) so tomu směješche. Tola tónsamy dźeń dosta wulke bolosczе, kotrež joho po tsjoch hodźinach morichu. P. Parossolo běsche so bjeztym po wuhnaczu do Turina podał. Hdyž bu syndikusowa smjercź znata, póskachu žadarma, zo by duchownoho do Genua dowjedł, hdźež joho dźiwnje wobskoržowachu, „zo je pschez hroženjo ze exkommunikaciju syndikusa morił."

Někotre podawki z poslenjeju měsacow podawa „Tiroler Volksblatt", kotrež su tohorunja pomnjeczа hódne. We Genzano pola Roma zhubi wjednik cźródy, kotraž chcyšche italskich wojakow z pschiwołanjom powitacź, bórzy po jich pschicźehnjenju swój rozom. Wón běsche runje swobodu abo, kaž italske nowiny praja, wuswobodźenjo wot poczischczowanja pschez bamža docpěł, a nětko je wobwachowany w schpitalu za błudnych! — We Albano pola Roma běsche wěsty Ciocca, wobsedźer wozow, so njemdrje prócował, zo bychu wobydlerjo italskich nadpadnikow swjatocźnje witali. Albanscy nochcychu wo tym wjedźecź, jenož mało nizkoho luda móžesche naryczecź, a z tymi swjeczesche pschicźehnjenjo „slawnych" dobyczerjow. Za to dosta służbu měschczanosty. Tola hižo po schesczich dnach 25. septembra wumrje na pschizajeczo (schlag). — Popołdnju 8. oktobra zemrje w Orbitello w starobje 45 lět Ferdinand Forconi, inspektor romskich železnicow. Wón bu, zo by cźahi zrjadował, divisii generala Bixio pschidźělany, kotraž dyrbjesche Rom potsělecź a dobycź. Tola wón dósta nahle straschnu zymnicu a wumrje po někotrych dnach.

Njech tole wschitko pschipad (Zufall) mjenuje, schtóž chce. Ale skerje hodźi so tola wěricź, schtož Pius IX. wo pschichodnosczi prajesche: „Tón we njebjesach pokaže, zo je wón Knjez!“

Tola njech je kažkuli z tuthymi cžasnymi schtrafami. K druhomu dyrbi so wjedźecź, zo skutkowanjo exkommunikacije we tym njewobsteji, zo by khorosczе a wschelake njezboža pschinjesła, kiž so na cžasne žiwjenjo wobmjezuja; ale we tym, zo njedostojnoho kschesczana wot cžěła swjateje cyrkwje wotrěznje a z cyrkwje wuzanknje, tak zo njeje wjacy jeje staw, a zo wschitke prawa zhubi, kotrež je pschez swjatu kschcžeńcu dostał. Tale schtrafa pak trjechi cyle wěscže tajkich njezbožownych. Woni nimaja žanoho dźěla wjacy na žohnowanjach cyrkwineje hłowy, kotraž je Jězus sam, kaž bychu pohani byli. Woni njewužiwaja wjacy swjate sakramenty, wopor njewoblakowanoho Jehnjecza so wjacy za nich njewopruje, a drohotna krej Khrystusowa njepschińdže wjacy na nich dele, zo by jich wot hrěchow wucžischcžiła a k wěcžnomu žiwjenju žiwiła. Tele straschne skutkowanja su wobstajne tež w naschich dnach, a běda tym, kotrychž smjercź hako hidźiczerjow swjateje cyrkwje pschekhwata! Pschetož hdyž so njejsu z njej wujednali a njejsu wot njeje pschihotowani, zo bychu najswjecžische wobliczo bójskoho nawoženje znjesli, njemóža niczo druhe wocžakowacź, hacž wusudźenjo wěcžnoho zatamanja, hako wobkrucženjo tamnoho, hižo w cžasnosczi pschipowjedźenoho wustorcženja.

Z naschеje diöcesy.

Z Budyschina. Redaktor Kath. Pósła, dotal vikar a kapłan, bu za fararja tudy pomjenowany.

Z Ralbic, 4. decembra. Dźensa bě nascha farska cyrkej město wjesołeje swjatocžnosczе, k kotrejž bě so z blizka a z daloka wjele ludu zeschło. Nasch wosadny syn, knjez Gustav Jurij Kubasch ze Schunowa, kiž bě na s. Handrija měschnisku swjecźiznu dostał, pschinjese Bohu prěni krócź wopor božeje mschě. W dźewjecźich dźěsche nasch k. farař J. Bensch pschewodźany wot k. Tadeja z Rózanta a naschoho k. kapłana pod zwonjenjom a z khorhowjemi po młodoho duchownoho na faru. Po krótkej ryczi a po wuspěwanju pschisłuschnych modlitwow wjedźesche so k. primiciant pod spěwanjom khwalbnoho khěrlusscha „Tebje my Boha khwalimy“ do swojeje farskeje cyrkwje. Tu bě nětko najprjedy prědowanjo, kiž mějesche nasch k. kapłan Luscźanski. Po słowach njedźelskoho s. scźenja, kotrež na njesprawny wotsud s. Jana kschcženika dopomnichu, spominasche wón najprjedy z krótka na potłoczowanjo s. cyrkwje a na njesmělne pschesczěhanjo jeje słužownikow, biskopow a měschnikow, a tola, to bě dalsche wobjeczo prědowanja, su měschnicy najspomožnischi mužojo we kschesczanskej wosadźe, dokelž woni jeje najwosobnische należnosczе pola Boha zastupja, a pschez nich wudźěla Bóh zas ji najwosobnische hnady a dobroty. Jich wysokeje hódnosczе a spomožnoho skutkowanja dla zasłuža sebi woni tak wot swojich wosadnych czesczź. Po prědowanju zapocža młody duchowny wopor božeje mschě ze spěwom: Veni sancte Spiritus (Pschińdź Ducho swjaty); po měschniskim woprawjenju wudźěli wón s. woprawjenjo

tež swojomu nanej, dwěmaj bratromaj a sotse a někotrym druhim bližschim pschecželam a skónczi swój prěni najswjeczischi wopor z božim požohnowanjom, kiž z božim Synom dawasche. Po božej mschi a na nyschporje wudźělesche wón nowoměschniske požohnowanjo. K. Kubasch je za kapłana do Königshaina pola Wostrowca póslany. Bóh daj jomu strowotu, móc a hnadu, zo by spomožnje we Knjezowej winicy mohł skutkowacz.

Z Budyschina. Nasche towarstwo je tež lětsa „katholsku protyku“ czischczecz dało, kotruž je k. kapłan Duczman z wulkej pilnosczu zestajał. Psched protyczným dźělom namaka so bjez druhim „czas božich słužbow we wschitkich serbskich a němskich cyrkwjach“ postajeny. Protyka sama podawa dospołnje woboje njebjeske znamjenja, t. r. słónczne a měsaczkowe. Jara wužitna je tež cyrkwinska protyka serbskich wosadow we kóždym měsacu. Hdźež je pschi tym městno zbytkne, tam je z powjedanczkami wupjelnjene. Dale je tam zapisk europiskich krajow (jich wulkosczе) a jich wjerchow. Za nasch czas wosebje wužitny je nastawk: „Khostani pschescźěharjo bamžow“ ze staroho a nowoho czasa (wot khěžora Nero hacz do Napoleona I.). Rjane je bjez druhimi krótschimi tež powjedanczko: „Smil so nad khudym, zo by z hłodom njemrěł!“ Rozwuczenjo wo nowych wahach a měrach, kiž chcyschе k. spisowar protyey pschidacz, wuńdże za někotre njedźele wobschěrnische hako wosebita knižka, kotruž wotebjerarjo protyki tunischo dostanu. Protyka płaczi $2\frac{1}{2}$ nsl. Prosymy pschecželow towarstwa, zo bychu ju rozschěrjecz pomhali, zo by towarstwo na pjenjezy pschischło.

Z Budyschina. Kaž tudomne nowiny pisaja, dyrbjesche k. wuczeŕ Kleiber ze Schunowa z 1. decembra za prěnjoho wuczerja do Radworja pschesadźeny byczz. Tola wón je so toho města zdał. Schulska wosada dari jomu pschi tej pschileżnosczi rjany czasnik.

Cyrkwinske nowinki a powjesce.

Němska. Po wjetschich bitwach (wosebje 30. novembra a 2. decembra) psched Parizom njejsu Parizscy žadyn wupad wjacy czinili. Czoho dla hischcze pschecy Pariz njebombardiruja, kaž bě prjedy prajene, je potajnosczz němskich wjedźiczerjow. Knježerska „Provinzialkorrespondenz“ wobkrucza, zo so město njebudże dołho wjacy dźerżecz. Pschi Loire su wschelake bitwy a bitwiczki było pod wjedźenjom meklenburgskoho wjelwójwody a pod pryncom Bjedrichom Karlom. Orleans je znowa w mocy Němcow a jich wójska dosahaja do města Blois, pschez poł pucza k městu Tours. Tohodla je republikanske knježerstwo z tutoho města nětko do Bordeaux pschepołożene. K połnocy wot Pariza steja Němcy pola Rouen a Amiens; pschecziwo Garibaldej so niczo wosebite stało njeje, dokelž joho ludźo jenož w małych czródach rozpjerscheni wojuja. Dwě twjerdźiznje, Pfalzburg a Montmédy stej so poddałoj. Nětko so wosebje tež na Belfort tsěla. Francózski lud je hischcze jara za dalschu wójnu.

Němska. Po namjecze bajerskoho krala, kotromuž tež druzy němscy wjerchowje pschihłosowachu, da sebi pruski kral hako pschedsyda němskoho zwjazka nětko

mjeno „němski khěžor.“ Wotpósłani z němskoho „reichsratha“ su so z Barlina tohodla hižo do Versaillesa podali. To je ważna kročel! — Pruske knježerstwo so wobcźežuje, zo Luxemburgska (kiž je w parschonskim zjenocźenju z Hollandom) so neutralnje njedźerži a zo Francózam pomha. Duž móže so stacź, zo na wěste waschnjo pschichodnje tutón kraj hischcże zasy k Němskej pschińdże, do kotrejež prjedy słuschesche. Luxemburgska ma 47 schtyrirózknych mil a pschez 200,000 zwjetscha katholskich wobydlerjow. Z tym budże zasy jene praschenjo wjacy za pschichodny europski kongreß!

Poznańska. Z tuteje provincy su 12 a z nawjeczorneje Pruskeje 8 pólscy zapósłancy wuzwoleni, kotsiž budża w Barlinje sobu katholsku stronu zastupowacź. To su woni hižo psched swojim wuzwolenjom slubili. Němcow, kiž su katholskeje strony, je tam 68.

Pruska. W měsczе Trier je pryncesna Hedwiga Radźiwił do rjada miłosczіwych sotrow s. Karla Borromejskoho zastupiła a swjatoczne sluby wotpołożiła. Jena jeje sotra je hižo prjedy w tym samym rjedże.

Wuherska. Za grichiskokatholskoho biskopa w Lugosu bu k. Jan Olteanu, professor rumunskeje ryczе na tamnischim gymnasiu wuzwoleny. Wón je hakle 30 lět stary.

Z Graza. Na katholskej zhromadźiznje tudy dźerżachu bjez druhim ryczе k. biskop Zwerger, k. professor Maaßen a k. direktor Karlon.

Italska. Knježerstwo je bamžowu encykliku (list), kiž bě prjedy zakazało, nětko dowoliło wozjewjecź.

Z Roma. Romscy zemjenjo zdaluja so zwjetscha krajnych słužbow. Pschekupstwo a rjemjesło hižo jara cźerpi, dokelž je tu cuzych mało. — Wóndy bu kartusianski klóschtyr (t. r. krasne delne kschižne khódby) do konjenca pscheměnjeny. — Italski wójnski minister Gavone, kotryž je rozkaz podpisał, zo by wójsko do bamžowoho kraja schło, je rozom zhubił. — Na universitecze (wysokej schuli) w Romje buchu dotal jenož schtyrjo — židża za professorow pomjenowani. — Za nowoho direktora němskeje cyrkwje na Campo Santo je k. Dr. Jänig z Prahi pomjenowany.

Z Roma. Tudy stej, kaž so rozymi, pschecy dwě politiskej stronje, jena bamžowa a druha kralowska. Na 8. decembra poczachu někotsi z prěnischich na Pětrowym torhoschczu bamžej sławu wołacź. Z toho nastachu puki a někotsi tšělichu z pistolijow. Po krótkej harje buchu někotsi ranjeni a druzy do jastwa stysкane. — Pschipołożenjo kralowskoho sydła z Florenca do Roma dyrbi so po sejmskim wobzanknjenju do 31. měrca 1871 stacź.

Francózska. General Trochu je z Pariza pschez ballonpost (kiž z Pariza pschez němske wójska pscheleczіwschi do njewobsadźenych stronow so dele puschcża) bamžej krasnu schatulu (tysku) z 10,000 frankow hako pětrowy pjenjezk pósłał.

Chinesiska. Wottam su w nowischim czasu lěpsche powjesczе pschischłe. Tak buchu tamni zlósnicy, kiž běchu w Tientsinje kschesczanow tak zatraschnje morili, zdźěla k smjerczi wotsudźeni a zdźěla do pustych krajinow zapokazani. Kschesczenjo dostachu k natwarjenju swojich domow a cyrkwjow pjenjezne zarunjanjo. Francózski pósłanc je so tohodla zasy do Pekinga wrócził. K.

Należnoſcze towarſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1870: kk. 345. žiwnoſczeŕ Franc Měrczink z Bělczec; 346. žiwnoſczeŕ Jan Měrczink z Bělczec; 347. kubleŕ Handrij Guda z Hornjeje Kiny; 348. Jan Žoſka z Dobroſchic; 349—354. z Koſlowa: Michał Rjelka, Michał Krawczik, Michał Bjarſch, Michał Krawc (Khěžka), Madlena Kórjenkowa, Jakub Cžornak; 355. Michał Jurk z Róžanta; 356. Jakub Cžornak (Rachel) z Konjec; 357. Marija Rychtarjowa z Nowych Bobolc; 358. Michał Schokta z Hórkow; 359. Jakub Schócka z Hórkow; 360. Jakub Kokla z Khróſczic; 361. Jurij Jawork z Nuknicy; 362. Michał Schwejda z Khróſczic; 363. Mikławſch Bjedrich z Haſlowa; 364. Michał Delenka z Khróſczic; 365. Jan Delenka z Wutołczic; 366. Pětr Kudžela ze Smjeczkec; 367. Madlena Žeńchowa z Wudworja; 368. Jan Nowak z Rakec; 369. Jan Grubert z Radworja; 370. Mikławſch Pětranc z Cžornec; 371. Mikławſch Žoſka z Bronja; 372. Michał Wiczaz z Brěmjenja; 373. Jan Kubaſch ze Zdžerje.

Na lěto 1868 zapłaczi: P. P. z K.

NB. Schtož je na lěto 1871 płaczene, budže w pſchichodnym cziſle kwitirowane.

Dobrowólny dar: Jakub Kokla z Khróſczic 5 nſl.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchczeni: Emma Hilža, dž. czěſle Jana Handrija Maja z B.; Pawoł Michał, ſ. khěžnika a produktypſchedawarja Pětra Mietha z B.; Marija Thereſia, dž. po njeboh Janu Rychtarju z Nowych Bobolc. — Zemrjeta: M. Franciſka, dž. kublerja J. Krala z Czemjeric, 1 lěto.

Z nakładom naſchoho towarſtwa je wuſchła a pſchedawa ſo we expedicijach Póſła a pola klamarjow:

Katholſka protyka
za Hornju Łužicu
na lěto 1871.

Schtóž chce 1., 2. a 3. lětnik teje ſameje doſpołnoſcze dla měcz, może w redakcii kóždy po 1 nſl. dóſtacz.

Dary za cyrkej w Cžornecach abo Baczonju.

K czeſczi Božej a k ſpomoženju duſchow ſu dale woprowali: z napiſmom „Salva nos!“ 5 tol.; k. scholasticus Jakub Kuczank z Budyſchina 100 tol.; Jan Nowotnik z Jaſeńcy 1 tol.

Hromadže: 4702 tol. 20 nſl. (Potajkim nimale połojca kapitala, z kotrymž chcemy twarjenjo zapoczecz!)

Cziſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

